

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJITEL, NAKLADATEL a VYDAVATEL

DRUŽSTVO „VLAST“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

Prof. Dr. MATĚJ KOVÁŘ.

SEŠIT 8.

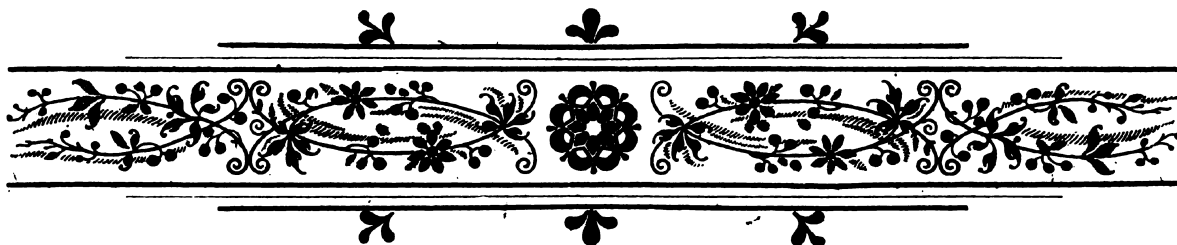
ČÁST I.

ROK 1899.

V PRAZE.

TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.

1899.

Pořad kanovníků při kathedrálním a napotom metropolitním chrámě sv. Víta na hradě Pražském.

Podává Dr. František Krásl.

1. Již za časů apoštolských činí se rozdíl mezi biskupem, presbyterem a jahnem. Biskup je nástupce sv. apoštolů, jenž svěťí kněze (presbytery) a jahny. V poměru svém ke kněžím jmenuje se biskup po výtce *»Otec«*. (Hieronymus k Nepotianovi 1, 14: „Eso subjectus pontifici tuo et quasi animae parentem suscipe.“ a k Augustinovi (list 105): „Vale, mi amice carissime, aetate fili, dignitate pater.“) V duchovní správě a v řízení diecése stáli kněží a jahnové radou i pomocí biskupovi po boku, tvoříce senát biskupův, radní sbor jeho ve všech důležitých záležitostech. Kněží a jahnové nazývají se ve svém celku *presbyterium*, ačkoli tímto slovem označuje se také poradní síň jejich.

2. Není naším úmyslem na tomto místě vývoj a právní poměr presbyteria sledovati, toliko podotýkáme, že na utváření jeho měl hlavní vliv *Eusebius*, biskup vercelský a po něm sv. *Augustin*, který v Hipponě založil kongregaci kněží, jahňů a podjahňů svého biskupského města a je vesměs zavázal k chudobě, k poslušnosti a k společnému životu: „In communem vitam sanctissimam castissimamque congregati simul aetatem agunt, viventes in orationibus, lectionibus, in disputationibus.“ (Augustin. de moribus eccl. cath. lib. 1. c. 31.) Zařízení to brzy rozkvetlo a proslulo, neb z jeho středu vycházeli četní biskupové, kteří ve svých diecésích zaváděli společný život duchovenstva v biskupských městech. Sv. papež Řehoř Veliký a podle jeho rady také sv. Augustin, apoštol Anglie, rovněž naléhali a zasazovali se o to, aby duchovenstvo po boku biskupově vedlo společný život. Klerikové takovým řádem sjednocení nazývali se *clerici canonici* a zdá se, že proto, poněvadž jména jejich zapisovala se do knihy, která se jmenovala *kanon*.

3. Větších rozměrů nabyla instituce tato teprv ve století VIII. a IX., když metický biskup *Chrodegang* kolem r. 760 pro duchovní světské stanovil zvláštní řád, podobající se řeholi bene-

diktinské. Klerikové jeho kathedr. kostela měli s ním v jednom domě (claustrum, monasterium, bratřinec) sídliti, při jednom a též stole jísti (mensa communis) a v jedné síni spáti (dormitorium). Tak stanoví se v řeholi Chrodegangově v hl. 3., 4., 23. a 24. V denním pořádku střídaly se modlitba, duchovní čtení, studium a hmotná práce. Všem, zvláště kněžím doporučovaly se ctnosti: pokora, poslušnost, věrnost v povolání, čistota a střídmost jakož i bratrská láska. Všichni členové kongregace podléhali dozoru biskupa nebo jeho zástupce arcijahna, jenž je mohl trestati postem, žalářem, ranami, ba i vyobcováním. Účel, kterého chtěl Chrodegang řeholí svou dosíci, směřoval k tomu, by se kněžstvo za oněch barbarských časů povzneslo *vědecky i mravně*.

4. Ustanovení tato vešla v život nejen v diecési Chrodegangově, ale i ve mnoha jiných diecésích říše Francké a to hlavně působením králů Pipina, Karla Velikého a Ludvíka Zbožného. Na synodě v Cáchách (r. 816) ustanoveno, aby se řehole Chrodegangova, opravená poněkud žákem jeho Amalariem, zavedla při všech kostelích, při nichž několik duchovních jest ustanoveno. Sbor v ten způsob uspořádaný nazýval se *kapitulou kathedrální* při kostelích biskupských a *kapitulou kollegiální* při jiných kostelích. Kapitulou slul proto, že shromážděným klerikům každodenně předčítána byla hlava (kapitola, capitulum) řehole. Při té příležitosti biskup neb jeho zástupce (arcijahen, praepositus, probošt) přednášel shromážděným svá přání neb dával rozkazy. Kdo se proti řeholi prohřešil, byl buď kárán neb trestán (obdržel kapitolu). Členové kongregace nazývali se *kanovníci*, jak Ivo Chartreský dokládá z té příčiny, že bylo jim zachovávatí jistá pravidla. „Ideo canonici appellati estis, quod regulas canonicas vos velle observare arctius vovistis.“ (Ivo Carnot. ep. 69. Migne, patrol. lat. 162, 89.)

5. Život kanovníků podobal se tudíž vlastně životu klášternímu, ale lišil se dle řehole Chrodegangovy od něho v jedné důležité věci, že totiž kanovníci neskládali slib chudoby. Jednak měli žítí život plný zapření, jednak se jim dovolovalo míti soukromý majetek, což bylo úpadkem této instituce. V druhé polovině IX. stol., když jmění kapitulní vzrostlo rozličnými fundacemi, jali se kanovníci rozdělovati společný majetek (massa communis) a přidělovati každému členu kapituly zvláštní podíl (praebenda), odstraňující zároveň i způsob společného života. V XI. stol. skorem všude společný život kanovníků vzal za své. V tomto století sv. Petr Damianský napsal řád pro kanovníky, ve kterém se jim ukládalo pospolité žití a také slib chudoby. Jeho snahy měly účinek ten, že některá kollegia kanovnická, přijavše přísnější řád, úplně se změnila v řehole, kdežto větší díl kapitul kathedrálních a kollegiálních obmýšlené reformy nepřijal. Odtud vznikl rozdíl mezi *canonici regulares a saeculares*, z nichž prvé počítati dlužno k řeholím.

6. Také *biskup pražský* měl kolem sebe sbor kněží, jehož rady a pomoci užíval při správě rozsáhlé své diecése; byla to *kapitula* neboli *sbor kanovníků kostela pražského*. Počátek a nejstarší dějiny její jsou nám méně jasny, než by si bylo přáti,

neboť skrovné zprávy o ní zachované až do konce XII. století vzbuzují více otázek, než poskytují odpovědi. Tolik však jest na jisto postaveno, že staroslavná kapitula sv.-Vítská svými počátky sahá do prvních let biskupství pražského, neboť již první životopisec svatého Vojtěcha činí zmínku o kanovnících pražských.¹⁾ Tímto názvem minjlo se asi všecko velmi četné kněžstvo při kostele sv. Víta, ba snad i v celém hradě a podhradí pražském, podřízené zvláštnímu představenému či proboštovi, kteréhož ustanovoval biskup. **První probošt pražský, jehož jméno jest nám známo, byl Vilík** (Willico), ustanovený od sv. Vojtěcha, důvěrný jeho přítel a rádce ve všech důležitých věcech, muž dle povahy věku svého velice vzdělaný, který puzen touhou po vyšším zdokonalení, jak se zdá, brzy po druhém odchodu Vojtěchově z Čech do Říma v nastalých roztržkách a zmatcích vzdal se hodnosti proboštské, odešel z vlasti a vstoupil do kláštera na hoře Kalsinské.

7. V církevní správě Čech účastnila se kapitula pražská méně celkem jakožto sbor, nýbrž tím, že kanovníci pražští zastávali zpravidla úřady tak zvaných arcipryštů neboli arcijahnů nad jednotlivými okrsky země. Celá diecése Pražská dělila se dle obecného způsobu na děkanství, jichž bylo prvotně tolik, kolik žup, tak že meze jedněch i druhých se stýkaly; teprv později, následkem vzrůstu obyvatelstva, zřízeno jest několik děkanství spíše rozdělením několika starších na dvě.

Nad děkany stáli pak jako vyšší představení *arcipryštové* neboli *arcijahnové*, tak že obyčejně každému bylo podřízeno několik děkanství.

Kosmas mluví o arcipryštech nejprve při roce 1039, kdež kníže Břetislav nad hrobem sv. Vojtěcha ve Hnězdně nařizuje, aby vrahové od arcipryšta udávání byli vévodovi neb jeho zástupci k potrestání. V dalším pokračování užívá pak Kosmas slov archipresbyter a archidiaconus jako rovnovýznamných.

8. Při jednotlivých kostelích byli *plebanové* (sacerdos, presbyter, plebanus, parochus), pouze při kostelích na hradech zřízení byli vedle plebanů také kaplani. Děkanové nácházeli se původně toliko při kostelích kollegiálních, při kapitulách, nikoli však při chrámech farních. První stopa děkanů ve smyslu obecném objevuje se teprve po vzniku měst, ač i tu kněži na počátku slovou plebanové nebo parochové.²⁾

9. Až do 2. polovice XI. století kanovníci pražští nezachovávali žádného společného pravidla, jak bylo obyčejem v zemích jiných. Byli prý, jak dí Kosmas, jen dle jména kanovníky, nevzdělání a neučení; v choru vykonávali služby své i ve světském oděvu. Teprve **probošt Marek**, jmenovaný od biskupa Jaromíra r. 1068, jenž pak celých 30 let zastával úřad proboštský, zavedl nový pořádek. Vybral totiž ze svého kněžstva 25 bratří, jež uznal za nejzpůsobilejší, a uložil jim zachovávat pravidla společného bydlení v kanovníckém domě a nošení kanovníckého

¹⁾ Pertz, Monumenta, tom. VI, 586. — ²⁾ Šembera, Dějiny středověké, díl II., str. 554.

oděvu. Skutek ten lze považovati za jakési druhé založení kapituly pražské.¹⁾ Odtud pak jen těchto 25 vyvolených kněží, k nimž později přidáno ještě pět, byli skutečnými kanovníky, od nichž ostatní duchovenstvo rozeznávalo se mnohem nižším důstojenstvím, vykonávajíc služby Boží při rozličných kaplích neb oltářích v kostele stoličném a jinde. Ostatní toto duchovenstvo zahrnovalo se pode jménem obecným služebníků kostela (*ministri ecclesiae*), čímž rozuměli se jak kněží, tak jahnové, podjahnové, ba i laikové, vykonávající služby při kostele.

V kapitule samé byly zvláštní důstojnosti a úřady, větším dílem snad teprv od časů probošta Marka zřízené: děkan, mistr (*magister*), pokladník (*thesaurarius*), kustos a nepochybně jiných více, o nichž však zmínka děje se teprve ve stoletích pozdějších.

10. Chtějíce vyčísti pořad kanovníků u sv. Víta na hradě Pražském a tím poněkud přispěti k dějinám Církve katolické v Čechách, podotýkáme, že jsme k tomu užili především tak zv. kanonu, jenž se chová v archivě metropolitní kapituly a byl sepsán v předešlém století od kanovníka Varlicha z Bubna na základě pramenů, které v tehdejší době byly po ruce. Dále jsme užili pramenů z novější doby pocházejících, a to tím způsobem, že kanon Varlichův jest značně změněn a přepracován. Úplnou a zajímavou historii kapituly sv.-Vítské tím nijak nepodáváme, nebo psáti dějiny této slavné církevní korporace jest tolik, jako psáti církevní dějiny české vůbec, zvláště uvážíme-li, že kapitula sv.-Vítská do všech důležitých církevních událostí v Čechách zasahovala mocným vlivem svým a zachránila náboženství katolické v naší milé vlasti. Také se netajíme tím, že seznam náš nemá nároku na úplnost, jelikož všechny prameny, našich dějin se týkající, dosud tiskem vydány nejsou. Konečně jest možno, že v tomto seznamu táž osoba bude jmenována dvakráte, a to proto, že ve starých dobách nebyla příjmení, a kanovníci jmenují se jen jmény křestními. Tu mnohdy těžko jest rozeznati, jde-li o jednu neb dvě osoby téhož jména.

Století X. a XI.

1. Jak již řečeno, první jménem známý probošt pražský jest **Vilík** (*Velich, Willico*) kol r. 989—995; tento věhlasný církevní hodnostář český cestoval r. 990 se sv. Vojtěchem do Říma a brzy po druhém odchodu sv. Vojtěcha z Čech odebral se na horu Kasiňskou, kde po sv. životě asi skončil.²⁾

2. Před r. 1054 připomíná Palacký³⁾ **Vratislava**, kanovníka pražského, bratra knížete Břetislava I.

3. Uvedený již probošt **Marek**, který na úřad ten nastoupil asi v měsíci červenci r. 1068, byl před tím kaplanem biskupa Jaromíra, bratra knížete Vratislava. Pocházejí ze vznešeného rodu německého, byl muž neobyčejného na svůj čas vzdělání.⁴⁾

¹⁾ Viz Kosmovu kron., str. 147. — ²⁾ Tadra: Styky Cech s cizinou, str. 62, 212. — ³⁾ Palackého Děj. české, I., str. 313. — ⁴⁾ Kosmova kronika, II., str. 100.

Reformoval kapitolu pražskou, zavedl stanovy a upravil prae-bendy kanovnické. Za něho r. 1090 vyhořel chrám sv. Víta. Úřad svůj zastával po 30 let, zemřel 14. listopadu 1098. Za prvních časů biskupství pražského nebylo, jak se zdá, ještě žádných statků, které by náležely kanovníkům neboli kněžstvu kostela pražského obzvláště, nýbrž biskup uděloval jim ze svého. O sv. Vojtěchu alespoň píší oba jeho souvěcí životopisci, že ustanovil jistou část důchodů biskupských na potřeby kostelní, jinou na výživu kanovníků neboli kněžstva svého.¹⁾ Zdali toto vykázání zvláštního podílu pro kanovníky mělo platnost navždy nebo jen na čas života sv. biskupa, nelze říci. Od biskupa Ekkarta dostávali kanovníci jisté částky obilí z desátku od něho vybíraného, kterou i později spatřujeme v jejich jmění; ve druhé polovici XI. století bylo již jmění kapituly určitě odděleno od jmění biskupova, ač spravovalo se od probošta, jak se zdá, bez mnohého účastenství kapituly, asi jako jmění klášterní od prelátů. Probošt Marek při novém zřízení kapituly zavedl nejprve podělování kanovníků stejnou měrou potravin a nápojů na způsob klášterníků; leč když prý časem stávaly se v tom nepořádky od sluhů proboštových nebo také od mistrů kapitulních, zavedl Marek pořádek jiný, tak totiž, že z desátku náležejícího kapitule ustanovil čtvrtou část pro sebe, tři ostatní pak pro kanovníky, tak aby každý dostával z toho ročně 30 korců pšenice a 30 ovsa, kromě toho pak po čtyřech penězích v témdni na maso. — Z doby nového toho zřízení kapituly máme již také některé zprávy o jmění kanovníků, které náleželo jim samotným bez probošta a bylo spravováno děkanem jakožto bezprostředním představeným jejich sboru. Nejstarší známé darování kapitule pocházelo od Oty, knížete olo-mouckého, jenž dal kanovníkům pražským tržné v *Sekyři-Kostele* na Moravě.²⁾

4. **Ozel** (Ossel, Ozzel), kanovník pražský, podnikl r. 1090 pouť k Božímu hrobu v Jerusalemě ve společnosti jakéhosi Rud-perta, jenž falešně se vydával za biskupa Kavellonského, r. 1092 do Prahy zavítal, a maje dovolení od zvoleného biskupa pražského Kosmy, neplatně světil a žehnal.³⁾

5. **Kosmas**, nejstarší letopisec český. O Kosmovi nemáme zpráv jiných, než ty, které sám o sobě nahodilým zmíněním na rozličných místech zachoval v díle svém „*Chronica Boemorum*“.

Narodil se asi r. 1045, jak ze slov kroniky jeho „*mihi jam octogenario*“, při r. 1125 řečených, vysvítá, a to z rodu snad šlechtického, r. 1074 nacházel se v katedrálních školách pražských, jsa žákem, při čemž konal služby v chóru velechrámu („*dum psalmiculos ruminarem*“). Později studoval grammatiku a dialektiku v Lutychu (v Lotrinsku), maje za učitele slavného tehdaž mistra Franka kolínského (Franco)⁴⁾.

Ze spisu jeho plyne, že úzce obcoval s biskupem pražským Jaromírem, jsa mu oddán a též přízni biskupově se těše. R. 1086

¹⁾ Kanapar 242. Brun 273 v *Pramenech* I. — ²⁾ Kosmova kronika, str. 244—245. Tomek, *Dějepis Prahy* d. 1., 2. vyd. str. 77—78. — ³⁾ Kosmova kronika, II. 133. Tadra: *Styky Čech s cizinou*, str. 13. — ⁴⁾ *Font. rer. Boh.* I. c. II. 1. VI., II. pg. 194)

býl se svým biskupem v Mohuči „za času slavného sněmu“, a možno za to míti, že již tehdy byl kanovníkem pražským.¹⁾ Dle zvyku doby své byl ženat a měl syna, jménem Zdika, či Jindřicha zvaného; manželka jeho slula Božetěcha. — Rovněž u nástupce Jaromírova, biskupa Kosmý, požíval přízně a důvěry. Provázal jej zároveň s novým biskupem olomouckým Ondřejem do Itálie k investituře, které se jim dostalo v Mantově r. 1092, a pak opět do Mohuče r. 1094, kde teprve byli oba biskupové posvěceni.

Roku 1099 vidíme Kosmu opět v průvodě nového biskupa Heřmana na Moravě, kde kníže vrátil biskupství pražskému hrad Podivín, jež král Vratislav odňal biskupu Jaromírovi; na to jel s biskupem Heřmanem do Ostrihomy k arcibiskupu Serafinu, kdež dne 11. června oba, biskup Heřman i Kosmas, posvěceni byli na kněžství od arcibiskupa. Kosmovi bylo tenkrát 53 let. Tomek myslí, že toto svěcení Kosmovo na kněze „souviselo s povýšením Kosmovým za děkana kostela pražského, protože se k důstojenství tomuto, jak jest aspoň ze XIV. stol. známo, vyžadovalo svěcení na kněžství“. ²⁾

R. 1100 opět provází biskupa Heřmana, když světil kostel sv. Petra na neznámém panství kláštera sv. Jiří na hradě Pražském.

R. 1110 po velikonoci vyslán od kapituly ³⁾ do Týnce nad Labem ke sjezdu knížete českého Vladislava a Oty Černého, knížete olomouckého, aby žaloval na Otu, že kostelu pražskému odňal trh (či tržné) v Sekyři-Kostele na Moravě blíže hradu Podivína; kníže Oto právo to kapitule opět vrátil.

R. 1117 23. ledna zemřela manželka Kosmova Božetěcha; syn Zdik stal se biskupem olomouckým r. 1126, rok po smrti svého otce, jenž zemřel r. 1125 dne 21. října.

Kosmas byl muž vynikající, učený, konal studia v cizině, byl znalý tehdejšího světa, které známosti nabyl z četných svých cest. Spis jeho „Chronica Boemorum“ dosvědčuje jeho vzdělanost a znalost klasiků. Chválí jej jak Palacký, ⁴⁾ tak Tomek v úvodě k jeho kronice. ⁵⁾

Dílo své začal psáti u vysokém stáří okolo r. 1120. Vlastenecký jeho duch kormoutil se myšlénkou, že by národ jeho měl vždy zapomínati na minulý život svůj, a že by osudy a děje otcův potomkům zůstaly věčnou pohádkou, proto jal se zapisovati, čeho byl od starcův se dověděl. Vždy zůstane ve vážnosti duch jeho, i v stáří bujarý a jemný, jeho pravdomluvnost i horlivost vlastenecká.

Spis svůj rozdělil na tři knihy, z nichž první sahá od začátku národa až do r. 1038, druhá od r. 1038—1092 a třetí od r. 1092—1125, časem jemu nejbližší, jest nejdokonalejší a nejspolehlivější. Vydání Kosmovo, r. 1874 obstarané Dr. Emlerem a V. V. Tomkem, založeno jest na 14 rukopisech.

¹⁾ Tomek, úvod ke Kosm. I. c. II. 1. VI.) — ²⁾ Úvod ke Kosm. I. c. str. VII. — ³⁾ „Ego missus ex parte fratrum“. Cosm. I. c. pg. 169. 170. — ⁴⁾ Dějiny nár. česk. I. 1. str. 406. — ⁵⁾ L. c. str. X.

Století XII.

1. **Mistr Gervasius** okolo r. 1120,¹⁾ zemřel 3. května neznámého roku. (Canon: Dobner, Monum. III. str. 9.) Tomuto věnoval Kosmas první knihu kroniky své. Praví o něm: „*Liberalium artium quibusque studiis inbuto et omnimodae scientiae sapientia delibuto archigerontae Gervasio . . .*“²⁾ I Tomek³⁾ soudí, že to byl asi tehdejší scholasticus kapituly pražské.

2. **Herold a Tutha**, kanovníci pražští, r. 1131 — od pokračovatele Kosmova, kanovníka vyšehradského, jmenovaní.⁴⁾

Byl té doby nařčen biskup pražský Menhard, jakoby byl úklady strojil českému knížeti Soběslavovi. Nevinu biskupovu rozsouditi měli arcibiskup mohučský a biskup bamberský, k jichž soudu odesláni zmíněni kanovníci pražští: *Herold*,⁵⁾ kaplan a vikář biskupa bamberského a zároveň arcikněz plzeňský, kteréž hromadění beneficí mu vytýká letopisec slovy „*quod non decebat*“, — tento od biskupa pražského a druhý *Tutha*, jako zástupce knížete.

Blažej, kanovník v neznámém roce století XII.,⁶⁾ **Bohumil**, kanovník také v neznámém roce století XII.⁷⁾

3. **Otto**, kanovník, probošt pražský; zvolen 25. února 1140 biskupem pražským a posvěcen 28. května t. r. v Mohuči;⁸⁾ r. 1146 světil kapli sv. Maří v Sázavě.⁹⁾

Jurata, probošt pražský, bývalý kancléř¹⁰⁾ knížete Soběslava I., nebyl ještě vysvěcen a měl manželku, která v rozvod vejíti nechtěla. Proto byl sesazen r. 1142. od kardinála Quidona, jenž jednal v Čechách o nápravě ve příčině celibátu a kázně duchovenstva.¹¹⁾

Petr, děkan a spolu arcijahen pražský, měl třetí manželku a poněvadž držel i děkanství i arcijahenství sesazen r. 1142 s proboštem Juratou od téhož kardinála Quidona.¹²⁾

Šebastian, r. 1142 kanovník, sesazen s Juratou a Petrem od kard. Quidona, poněvadž byl ženat a nepřijal svěcení.¹³⁾

4. **Jindřich**, děkan.¹⁴⁾ pokračovatel Kosmův, kanovník vyšehradský,¹⁵⁾ praví k r. 1142, že jeptišky svatojiřské otevřely hrob sv. Ludmily k radě „*domini decani Pragensis Henrici Petrique archidiaconi*“. Mnich sázavský¹⁶⁾ pak praví r. 1147, že téhož roku olomoucký biskup Jindřich Zdik s děkanem pražským Jindřichem odešel k Prusům; kázat evangelium a téhož roku se navrátil.

Za tohoto děkana r. 1142 zpustošen „chrám sv. Víta, Václava a Vojtěcha“, jakož i dům kanovnícký, ohnivým šípem zapálen,¹⁷⁾ a to za vzpoury župana Načerata proti knížeti Vladislava.

¹⁾ Palacký Děj. n. č. I. 2. str. 350. — ²⁾ Palacký I. c. — ³⁾ Úvod ke Kosm. I. c. str. IX. — ⁴⁾ Font. rer. b., I. c., str. 213. — ⁵⁾ „*unus ex parte domini episcopi, videlicet idiota, qui vocabatur Heroldus . . .*“ Font. r. b., I. c. 213. — ⁶⁾ Tomek, Děj. Prahy I. 590. — ⁷⁾ Tomek I. c. — ⁸⁾ Tomek I. c. — ⁹⁾ Font. r. b. Mních sáz. str. 262; též zmínka na str. 261. — ¹⁰⁾ Palacký, Děj. nár. čes. I. 2. str. 349. — ¹¹⁾ Tom., Děj. Prahy I. 91; Tadra: Styky str. 13. — ¹²⁾ Ibidem. — ¹³⁾ Ibidem. — ¹⁴⁾ Dle Tomka 1143—1147. — ¹⁵⁾ Font. r. b. I. c. 237. — ¹⁶⁾ L. c. 262. — ¹⁷⁾ Letopisec Vincentius dří, že shořely též mnohé poklady (*cum maximo thesauro*).

vovi. R. 1143 nalezena hlava sv. Vojtěcha a košile (cilicium) sv. Václava a chrám dne 30. září téhož roku posvěcen od tří biskupů, Oty pražského, Jindřicha olomouckého a biskupa bamberského.¹⁾

Po Danieli proboštovi, jenž r. 1148 stal se biskupem pražským, jmenuje se proboštem *Jindřich*, jenž zemřel 25. března mezi lety 1150—1159. Nélze říci, byl-li to týž, jenž tuto jako děkan Jindřich přichází, ale jest to velice pravdě podobno.

5. **Magnus** (Majnuš), otec biskupa Daniele, kustos r. 1144, zemřel 24. února roku neznámého.²⁾

Daniel, probošt pražský r. 1144. Byl syn kanovníka Majnuše, studoval na učení pařížském; vynikal vzdělaností a státnickým rozhledem a uměl italsky.³⁾ R. 1148 zvolen biskupem a r. 1149 na biskupa posvěcen. R. 1158 provázal krále Vladislava do Itálie; pak zůstal tam ještě nějaký čas u Fridricha Barbarossy a roku 1161—1162 podruhé šel do Itálie s Děpoltem, bratrem krále Vladislava.⁴⁾ Zemřel 9. srpna 1167. Cesty i jednání jeho líčí Mnich sázavský.⁵⁾

6. **Mahfrid**, arcipryšt r. 1144.⁶⁾ **Mladota**, arcipryšt r. 1144.⁷⁾ **Oldřich**, arcipryšt r. 1144.⁸⁾ R. 1260—1172 jmenuje se probošt pražský *Oldřich*. **Pavel**, arcipryšt 1144.⁹⁾ R. 1160 až asi 1181 jmenuje se děkan pražský *Pável*.

Svak, arcipryšt r. 1144;¹⁰⁾ umřel 5. října neznámého roku;¹¹⁾ **Bertold**, arcipryšt r. 1144;¹²⁾ jmenuje se též r. 1167 20. ledna *Bertholdus*, arcijahen roudnický;¹³⁾ též: kustos, umřel 22. října neznámého roku.¹⁴⁾ **Uhřin** (Ugrinus), kanovník 11.;¹⁵⁾ zemřel 16. září neznámého roku.¹⁶⁾

Mistr Jeroným. Titulu „mistra“ nabyt na některém učení cizozemském;¹⁷⁾ přichází r. 1160 16. června.¹⁸⁾ Byl bezpochyby scholastikem.

7. **Pelhřim**, arcijahen r. 1158, arcijahen kouřimský 1167;¹⁹⁾ probošt 1180; roku 1182 stal se biskupem olomouckým, zemřel 1184 2. března.²⁰⁾

R. 1177 jmenuje se „primarius cellerarius“. ²¹⁾ Když r. 1180 po smrti knížete Soběslava vdova jeho, kněžna Alžběta, která v Čechách vládla „plus quam vir“, ²²⁾ šlo o volbu nového biskupa, tu označila kněžna shromážděnému duchovenstvu za biskupa kaplana svého Vališe či Valentina, jemuž letopisec Jarloch vytýká neznalost latiny, a nedbajíc odporu duchovenstva, vyslala jej k investituře a pak ke konsekraci do Vircburka. Provázeti jej musili opat strahovský a někteří kanovníci pražští s probo-

¹⁾ Tomek I. 126. 127. — Font. r. b. l. c.: Mnich sáz. 261, 262 a letop. Vincent. 412, 413. — ²⁾ Can.: Dobner, Monum. Bohem. III. str. 9. — ³⁾ Tadra: Styky Čech s cizinou str. 213. — ⁴⁾ Tadra l. c. — ⁵⁾ Ve Font. rer. boh. l. c. Cf. též Tomek l. c. Děj. Pr. str. 588. — ⁶⁾ Tomek l. c. I. str. 590. — ⁷⁾ Tomek l. c. — ⁸⁾ Tomek l. c. — ⁹⁾ Tomek l. c. — ¹⁰⁾ Tomek l. c. — ¹¹⁾ Canon: Dobner Monum. Bohem. III. str. 9. — ¹²⁾ Tomek l. c. — ¹³⁾ Palacký, Děj. n. č. s. l. c. 351. — ¹⁴⁾ Can.: Dobner, Mon. Bohem. III. str. 9. — ¹⁵⁾ Tomek l. c. — ¹⁶⁾ Can.: Dobner l. c. — ¹⁷⁾ Tadra: Styky l. c. str. 235. — ¹⁸⁾ Palacký l. c. — ¹⁹⁾ Canon: Dobner Annales VI. str. 453. listina Vladislava II. ke klášteru litomyšlskému. — ²⁰⁾ Palacký l. c. 365. — ²¹⁾ Canon, kapitulní archiv A. II. 1. 1. — ²²⁾ Letopis Jarlochův, Font. r. b. l. c. str. 476.

štem Pelhřimem; Valentin však nemohl dojíti posvěcení od biskupů ve Virchurku shromážděných, poněvadž provázející jej kanovníci pražští nechtěli vysloviti k tomu svůj souhlas, odporu duchovenstva českého jsouce pamětlivi. Po delším čase ujal se Pelhřim celé záležitosti a vylíčil těžkost situace, radil kanovníkům, aby přec jen souhlas svůj ke konsekraci nového biskupa vyslovili. Kanovníci však ani tenkrát sami nerozhodli, nýbrž přáli si míti zajištěný též souhlas ostatních kanovníků v Praze dlejších. A Pelhřim, aby věc příznivě dopadla, sám do Prahy odešel a v krátkém čase záležitost tu šťastně dokončil.¹⁾

Martin, synovec probošta vyšehradského Gervašia, uvádí se jako kanovník r. 1160 dne 25. května v listině Vladislava II. ke klášteru ve Waldsasích;²⁾ jako *probošt* vstoupil do řádu johanitův a odebral se do Jerusalema; r. 1183 stal se praeceptorem řádu provincie uherské i české, a pobyl několik let v Čechách; r. 1186 žádal za dovolenou, aby se mohl vrátiti do Jerusalema. Svolení však asi nedostal, poněvadž r. 1189 jmenuje se jako svědek v listě vévody Oty.³⁾ Též v listině pana Čče ze Železnice o darování dvou vsí klášteru plaskému jmenuje se svědkem probošt pražský Martin.⁴⁾

Oldřich, probošt pražský, r. 1160—1172⁵⁾, srovnej, co výše poznamenáno: *Oldřich* arcipryšt r. 1144. Svědkem r. 1160 24. června v listech Vladislava II. ke klášteru waldsaskému, r. 1162 ke klášteru litomyšlskému, a též r. 1167 20. ledna.⁶⁾

Pavel, děkan pražský, 1160—asi 1181.⁷⁾ R. 1160 je svědkem v listě Vladislava II. ke klášteru hradištskému;⁸⁾ r. 1176 v listě opata strahovského ke klášteru v Doxanech⁹⁾ a r. 1177 v listě Soběslava II. a biskupa Fridricha o darování v Rokycanech.¹⁰⁾ Rovněž přichází v listě pana Čče ze Železnice, výše zmíněném, „praesentibus Pragensis ecclesiae praeposito Martino et Paulo decano . . .“¹¹⁾

Za jeho děkanování dostala r. 1164 kapitula pražská, jakož i jiné kostely vzácné pallie z darů krále Vladislava, jež přivezl z výpravy proti císaři řeckému, pomáhaje Štěpánu III. uherskému.¹²⁾ Letopis Vincentiův dí: „... pro suo felici reditu *monasterium sancti Venceslai* et alias ecclesias plurimis palliis preciosissimis exornat.“¹³⁾ R. 1172 daroval Časta, syn Vojslava, nejvyššího komoří krále Vladislava, dvůr ve vsi *Bykoši* v nynějším okrese Berounském blíže Suchomast pro kustoda kaple sv. Václava,¹⁴⁾ učiniv tak na památku otce svého, králova miláčka, jež syn králův Svatopluk r. 1170 zavraždil před očima, ba takřka v náručí macechy královny Jitky, jež Vojslava chtěla zachrániti.¹⁵⁾ Statek v Bykoši rozmnožen později darováním krále Václava,

¹⁾ »Quod de sene vix credi posset, quatuor diebus venit, quatuor rediit et omnia in pace confoederavit.« Letop. Jarlochův I. c. — ²⁾ Canon: Dobner Annales VI. str. 407. — ³⁾ Tadra: Styky, str. 16. — ⁴⁾ Tadra: Styky, str. 61. — ⁵⁾ Tomek, I. c. — ⁶⁾ Canon: Dobner I. c. — ⁷⁾ Tomek. — ⁸⁾ Canon: Dobner I. c. 409. — ⁹⁾ L. c. 501. — ¹⁰⁾ Canon Arch. A. II. 1. 1. — ¹¹⁾ Tadra, Styky str. 61. — ¹²⁾ Tomek I. 129. — ¹³⁾ F. r. boh. II. 458. — ¹⁴⁾ Tomek, I. c. I. 74. — ¹⁵⁾ Palacký, D. n. č. I. 2. 65 a 441.

syna Přemysla Otakara I., za děkana Arnolda (r. 1209—1237; viz níže).

Albert, probošt sadský u sv. Apolináře; kanovník pražský, je svědkem v listině Vladislava II. ke klášteru waldsaskému r. 1160 dne 25. května ¹⁾, rovněž tak **Petr**, probošt boleslavský, kanovník pražský. **Domaslav**, arcijahen pražský 1167 ²⁾ 20. ledna —1172 ³⁾).

Otmar, arcijahen boleslavský, 1167 20. ledna, ⁴⁾ uvádí se též 12. března 1177 v listině Soběslavově. ⁵⁾ **Patauer**, kanovník pražský, probošt žatecký, připomíná se 20. ledna 1167 v listě Vladislava II. ke klášteru litomyšlskému. ⁶⁾ **Slavon**, arcijahen hradecký, uvádí se 20. ledna 1167 ⁷⁾, 12. března 1177 jako svědek v listině Soběslavově o Rokycanech jednající. ⁸⁾

9. **Vincentius**, letopisec. Byl kaplanem a písařem biskupa pražského Daniele; provázal jej r. 1158 na cestě do Itálie, kdež tento ho odeslal do Bononie, „aby tam dekrety a jiné knihy“ zakoupil. ⁹⁾ „Dekrety“ znamenají „Decretum Gratiani“. ¹⁰⁾ R. 1160 provázal biskupa Daniele do Uher, r. 1166 opět do Itálie, kdež Daniel umřel na mor, ale Vincentius vrátil se do Čech a jal se spisovati zprávy o událostech, jimž namnoze byl přítomen. Dílo své připsal králi Vladislavovi; v předmluvě nazývá se kanovníkem pražským a notářem. ¹¹⁾ Spisování letopisu dle Emlera a Tomka spadalo by asi do r. 1171—1173 ¹²⁾; oba chválí spolehlivost snah Vincentiových v letech 1140—1167, jakož i líčení věcí italských a v této příčině zejména jeho nestrannost. Zdá se, že smrtí zachvácen byl dříve, než mohl dílo své dokončiti.

Dětleb, kanovník, arcijahen bechyňský 1167—1172 ¹³⁾, přichází 20. ledna 1167 ¹⁴⁾; r. 1194 jako kanovník pražský je svědkem v listě biskupa Jindřicha ¹⁵⁾, též jest svědkem v listině Čéče ze Železnice ¹⁶⁾).

Florian, probošt. Nejprve byl pomocníkem knížecího kancléře Gervasia (připomíná se r. 1157, † 1178); tito pomocníci kancléřovi sluli „subcancellarii“ neb „notarii“. Po smrti Gervasiově stal se kancléřem knížecího dvora, jímž byl od r. 1178—1197, sám měl též pomocníky, z nichž připomínají se: „Henricus (1182) a Rapoto (1192).“ ¹⁷⁾ Při tom stal se kanovníkem pražským, jímž byl až do r. 1181 ¹⁸⁾; na to od r. 1182—1190 byl proboštem vyšehradským. R. 1194 stal se proboštem pražským, ¹⁹⁾ v kterémž úřadě se připomíná až do r. 1201. Též v listině Čéče ze Železnice ²⁰⁾ nalézáme podpis „Floriano cancellario“ (i. e. praesente).

¹⁾ Canon: Dobner I. c. str. 407. — ²⁾ Tomek I. c. — ³⁾ Palacký I. c. 350. Canon: Dobner Ann. VI. str. 453: listina Vladislava II. ke klášteru litomyšlskému. — ⁴⁾ Pal. I. c. Dobner I. c. list. Vlad. II. ke kláš. Litomyšlskému. — ⁵⁾ Canon: Archiv. A. II. 1. 1. — ⁶⁾ Canon: Dobner Ann. VI. 453. — ⁷⁾ Dobner I. c. — ⁸⁾ Can. Arch. A. II. 1. 1.; Palacký (I. c. 350) 1176—1194, 30. září; Dobner: 1178 a 1185 (Annales VI. 515 a 590.) Tomek: 1167—1181.; Tadra v listě Čéče ze Železnice (Zlauone archidiacono« t. j. praesente). Styky str. 61. — ⁹⁾ Font. r. boh. I. c. 445 — ¹⁰⁾ Tadra, Styky 52. 359. — ¹¹⁾ Font. r. boh. I. c. str. 404, úvod k letop. Vinc. — ¹²⁾ Font. r. b. I. c. — ¹³⁾ Tom. I. c. — ¹⁴⁾ Palacký I. c. — ¹⁵⁾ Can. 47: Arch. A. II. 1. 3. — ¹⁶⁾ Tadra, Styky str. 61.: „De thlebus«. — ¹⁷⁾ Tadra: Kanceláře, str. 2. — ¹⁸⁾ Tom. I. 99. I. c. — ¹⁹⁾ Tom. I. c. — ²⁰⁾ Tadra, Styky I. c. str. 61.

Herman, probošt; kanovník 1172¹⁾, uvádí se 1176 v listině opata strahovského²⁾, 1177 12. března v listě Soběslava a biskupa Bedřicha o statku v Rokycanech³⁾, r. 1181 arcijahen.⁴⁾ V listě Čéče ze Železnice⁵⁾ jest podepsán mezi kanovníky: „Hermann archidiacono“ (i. e. praesente). 1184 arcijahen bechyňský, probošt pražský 1184—1190; jako probošt je svědkem r. 1185 v listě knížete Bedřicha k řádu maltézskému⁶⁾, r. 1189 v listě k řádu jerusalemskému⁷⁾, r. 1190 je jmenován v listě biskupa Jindřicha: „Hermannus major Praepositus Pragensis“⁸⁾.

Pavel, kanovník 1172⁹⁾. Srv. r. 1194, kdy se připomínají dva kanovníci jména *Pavel*.

Radoslav, kanovník 1172.¹⁰⁾

11. Valkoun, kanovník 1172—1216.¹¹⁾ Valkoun jmenuje se r. 1177 jako svědek v listě Soběslava II. o darování v Rokycanech,¹²⁾ v listě ze Železnice rovněž podepsán mezi kanovníky: Walcunus; r. 1185 v listě knížete Fridricha k řádu jerusalemskému;¹³⁾ r. 1212 v listě kr. Přemysla o darování „Paběnickém“.¹⁴⁾ Za sporů o svobody církevní (1216—1222) za biskupa Ondřeje byl Valkoun jedním z kanovníků, kteří dali se pohnouti od krále a nedbavše interdiktu biskupem vydaného, konali služby Boží a proto měl býti po rozkazu papežském sesazen.¹⁵⁾

Zdeslav, arcijahen plzeňský 1172,¹⁶⁾ rokycanský 1176;¹⁷⁾ tohoto roku 1176 uvádí se jméno jeho v listině opata strahovského;¹⁸⁾ 1177 opět arcijahen plzeňský¹⁹⁾ a tu přichází jako svědek v listě Soběslava II. o darování v Rokycanech;²⁰⁾ arcijahen (jaký?) r. 1181 v listě p. Čéče ze Železnice:²¹⁾ „Zdeslaus archidiaconus“; r. 1184—1197 děkan pražský.²²⁾ Jako děkan přichází r. 1185 co svědek v listě kníž. Fridricha k řádu jerusalemskému,²³⁾ r. 1189 v listě kníž. Oty k témuž řádu,²⁴⁾ r. 1194 v listě knížete biskupa Jindřicha k témuž řádu;²⁵⁾ r. 1197 konečně jmenuje se ve stvrzení testamentu bl. Hroznaty.²⁶⁾

Za jeho děkanování postoupila kapitula r. 1186 statek *Pšov* u Podbořan v kraji Žateckém záměnou za jiné statky johannitům²⁷⁾ a r. 1194 prodala klášteru plaskému statek Kralovice u Plas v Plzeňsku.²⁸⁾

Přibislav, arcijahen roudnický 1176;²⁹⁾ arcijahen litoměřický 1177;³⁰⁾ jest tohoto roku svědkem v listě Soběslava II. a biskupa Fridricha o darování v Rokycanech;³¹⁾ též přichází v listě Čéče ze Železnice: „Przibislaus“.³²⁾ R. 1181—1184 jmenuje se proboštem boleslavským; mezi kanovníky pražskými přichází až do r. 1194.³³⁾ Roku 1189 uvádí se jako svědek v listině kníž. Oty

¹⁾ Tom. I. c. — ²⁾ Can.: Dob. Ann. VI. 501. — ³⁾ Can.: Arch. A. II. 1. 1. — ⁴⁾ Tom. I. c. — ⁵⁾ Tom. I. c. — ⁶⁾ Can. Dob. Ann. VI. 565. — ⁷⁾ Can. Dob. I. c. 590. — ⁸⁾ Can. Arch. A. II. 1. 2. — ⁹⁾ Tom. I. c. — ¹⁰⁾ Dle Tom. — ¹¹⁾ Tom. — ¹²⁾ Can. Arch. A. II. 1. 1. — ¹³⁾ Can.: Dobner Annal. T. VI. p. 565. — ¹⁴⁾ Can. Arch. B. I. 1. 2. — ¹⁵⁾ Viz děje biskupa Ondřeje. — ¹⁶⁾ Dle Tomka. — ¹⁷⁾ Dle Tomka. — ¹⁸⁾ Canon: Dobner Annal. Tom. VI. str. 561. — ¹⁹⁾ Tom. — ²⁰⁾ Can. Arch. A. II. 1. 1. — ²¹⁾ Tadra Styky 61. — ²²⁾ Tomek. — ²³⁾ Canon: Dobner Annal. T. VI. str. 565. — ²⁴⁾ I. c. 590. — ²⁵⁾ Can. Arch. A. II. 1. 3. — ²⁶⁾ Can. Dobner I. c. str. 636. — ²⁷⁾ Tom. I. c. I. 74. — ²⁸⁾ Tamtéž. — ²⁹⁾ Tomek a Can. Dobner Annal., T. VI., str. 501. — ³⁰⁾ Tomek. — ³¹⁾ Canon Arch. A. II. 1. 1. — ³²⁾ Tadra, Styky str. 61. — ³³⁾ Tomek.

k řádu jerusalemskému¹⁾ a podobně v listě knížete biskupa Jindřicha k témuž řádu r. 1194.²⁾

Mezi roky 1203—1209 uvádí se *děkan* Přibislav,³⁾ který jest s velikou pravděpodobností totožný s arcijahnem Přibislavem.

Mistr Alexander, kanovník 1176 a 1177; kanovník mistr 1181—1197.⁴⁾ R. 1177 jest svědkem v listě Soběslava II. o darování v Rokycanech.⁵⁾ Titulu mistra nabyl na některém vysokém učení cizozemském (snad v Paříži?).⁶⁾ V listě Čéče ze Železnice rovněž čteme: „Alexandro magistro“ (i. e. praesente).⁷⁾ Svědkem je r. 1189 v listě knížete Oty k řádu jerusalemskému,⁸⁾ v listě knížete biskupa Jindřicha r. 1194⁹⁾ a r. 1197 v stvrzení testamentu bl. Hroznaty.¹⁰⁾

Kuno, kanovník, probošt boleslavský 1176—1181; *probošt* pražský 1184.¹¹⁾ V listě Čéče ze Železnice¹²⁾ podepsán jest první po proboštu a děkanu pražském a vyšehradském: „Conone praeposito“ (t. praesente). V nekrologu českém století XII. u Dobnera Monum. Tom. III. str. 9. uvádí se den úmrtí Kunona arcijahna, — ne však rok — *Kuno archidiaconus* XIII. Cal. Julii.¹³⁾

Dobrohost, kanovník 1177,¹⁴⁾ přichází v listě Soběslava II. a biskupa Fridricha o darování v Rokycanech.¹⁵⁾ **Dulcianus**, kanovník 1177—1194.¹⁶⁾ R. 1177 přichází v listě Soběslava II. o darování v Rokycanech.¹⁷⁾ **Mláz**, kanovník 1181.¹⁸⁾ V listě Čéče ze Železnice: „Mláz“.¹⁹⁾ **Miloslav**, kanovník 1181—1194.²⁰⁾ V listě pana Čéče ze Železnice: „Milozlaus“.²¹⁾ **Alexandr**, kanovník 1181 až 1194.²²⁾ V listě Čéče ze Železnice: ²³⁾ „Alexandr“ — (na rozdíl od druhého podepsaného: „Alexandro magistro“ [praesente]!) **Alexius**, kanovník 1181.²⁴⁾ V listě Čéče ze Železnice: „Alexius“.²⁵⁾ **Anselm**, Anželm 1181—1194.²⁶⁾ V listě Čéče ze Železnice: „Anselmus“.²⁷⁾ **Bartoloměj**, kanovník 1181, *mistr* 1184, mezi kanovníky též 1194.²⁸⁾ V listě Čéče ze Železnice: „Bartholomaeus“. Titulu mistra nabyl na některém vyšším učení cizozemském.²⁹⁾ **Bavor**, kanovník 1181; probošt neznámého kostela,³⁰⁾ v listě Čéče ze Železnice.³¹⁾ **Benec**, Benco kanovník 1181—1194;³²⁾ v listě Čéče ze Železnice: Benec.³³⁾

12. **Bohuslav**, kanovník 1181—1219.³⁴⁾ V listě Čéče ze Železnice:³⁵⁾ „Boguslaus“ r. 1194 v listě knížete a biskupa Jindřicha jest svědkem;³⁶⁾ r. 1212 podobně jest svědkem v listě Přemysla Otakara I. o vrácení Paběnic.³⁷⁾ Za sporů o svobody církevní

¹⁾ Canon: Dobner Annal. T. VI. str. 590. — ²⁾ Canon: Arch. A. II. 1. 3. — ³⁾ Srv. níže o něm. — ⁴⁾ Tom. — ⁵⁾ Canon: Arch. A. II. 1. 1. — ⁶⁾ Tadra, Styky, str. 235. — ⁷⁾ Tadra, Styky 61. — ⁸⁾ Can. Annal. Dobn. I. c. 590 — ⁹⁾ Can. Arch. A. II. 1. 3. — ¹⁰⁾ Can. Dobn. I. c. 636. — ¹¹⁾ Tom. — ¹²⁾ I c. — ¹³⁾ Canon pg. 51. — R. 1177 připomíná Canon kanovníky: 1. *Bohuchvala*, 2. *Dobrohosta*, 3. *Dulciana* a 4. *Mira* v listě Soběslava II. (Arch. A. II. 1. 1.), z nichž Tomek Bohuchvala a Mira v seznamu kanovníků nejmenuje. — ¹⁴⁾ Tom. — ¹⁵⁾ Can.: Arch. A. II. 1. 1. — ¹⁶⁾ Tom. — ¹⁷⁾ Can.: Arch. A. II. 1. 1. — Canon připomíná v zmín. listě Sob. II. r. 1177 též: „Chvalko submagister, kanovník“, „Pavel scholastik“, z nichž Tomek schol. Pavla neuvádí vůbec, Chvalka pak teprve k r. 1181. — ¹⁸⁾ Tom. — ¹⁹⁾ Tadra I. c. — ²⁰⁾ Tom. — ²¹⁾ Tadra I. c. — ²²⁾ Tom. — ²³⁾ Tadra I. c. — ²⁴⁾ Tom. — ²⁵⁾ Tadra I. c. — ²⁶⁾ Tom. — ²⁷⁾ Tadra I. c. — ²⁸⁾ Tom. — ²⁹⁾ Tadra, Styky 235. — ³⁰⁾ Tom. — ³¹⁾ „Bavor praepositus“ I. c. — ³²⁾ Tom. — ³³⁾ Tadra I. c. — ³⁴⁾ Tom. — ³⁵⁾ Tadra I. c. — ³⁶⁾ Canon, Arch. A. II. 1. 3. — ³⁷⁾ Can. Arch. B. I. 1. 2.

mezi Přemyslem a bisk. Ondřejem, náležel Bohuslav mezi neposlušné členy kapituly, kteří interdiktu nedbali a měl býti proto r. 1219 sesazen.¹⁾

Dětřich, Teodoricus, kanovník 1181.²⁾ V listě Čéče ze Železnice: „Teodoricus“. ³⁾ **Fridrich**, kanovník 1181, arcijahen žatecký 1186, mezi kanovníky až do r. 1194. — V listině Čéče ze Železnice: ⁴⁾ „Fridericus“; r. 1194 svědkem v listě knížete biskupa Jindřicha. ⁵⁾ **Havel**, Gaulus, kanovník 1181—1194; ⁶⁾ v listě Čéče ze Železnice: ⁷⁾ „Gaulus“. **Chvalek**, kanovník 1181. ⁸⁾ Kanon⁹⁾ jmenuje jej již r. 1177 jako svědka v listě Soběslava II. o darování v Rokycanech; ¹⁰⁾ v listě Čéče ze Železnice: ¹¹⁾ „Hualco“, kustos 1190, pokladník (thesaurarius) 1194, 1200; arcijahen pražský 1196, 1197; arcijahen a kustos 1201. ¹²⁾ **Jan**, kanovník 1181 až 1194; ¹³⁾ v listě Čéče ze Železnice: ¹⁴⁾ „Johannes“. **Jan**, kanovník 1181, ¹⁵⁾ „Johannes“ v listě Čéčově. **Jiří**, kanovník 1181—1201; ¹⁶⁾ v listě Čéče ze Železnice: ¹⁷⁾ „Georius“ (sic!) **Lupold**, kustos kan. 1181, ¹⁸⁾ v listě Čéče ze Železnice: ¹⁹⁾ „Lupoldus custos“. **Martin**, kanovník 1181, ²⁰⁾ v listě Čéče ze Železnice: ²¹⁾ „Martinus“ (naproti tomu v téže listině na prvním místě podepsán: „... praeposito Martino“ (i. e. praesente), byli tudíž tou dobou dva Martinové členy kapituly pražské. Martin kanovník jest podepsán předposlední. **Podiva**, kanovník 1181, ²²⁾ v listě Čéče ze Železnice: ²³⁾ „Podiwa“. **Pomněn**, kanovník 1181, 1211, ²⁴⁾ v listě Čéčově: ²⁵⁾ „Pomnenus“. **Purkhard**, kanovník 1181, 1209; ²⁶⁾ v listě Čéčově: ²⁷⁾ „Purcardus“. **Radosta**, kanovník 1181, ²⁸⁾ v listě Čéčově: ²⁹⁾ „Radosta“; probošt litoměřický 1189 ³⁰⁾ v listě knížete Oty k řádu jerusalemskému. ³¹⁾ **Rudolf**, kanovník 1181, ³²⁾ v listě Čéčově: ³³⁾ „Rudolfus“. Tento Rudolf v listě Čéčově je podepsán poslední z kanovníků. **Slavata**, kanovník 1181, ³⁴⁾ v listě Čéčově: ³⁵⁾ „Zlawata“. **Vyšemír**, kanovník 1181, ³⁶⁾ v listě Čéčově: ³⁷⁾ „Wisseminus“. Tomek: Wissemarus. „Dle podpisů z listu Čéčova“ ³⁸⁾ bylo by ještě v této době jmenovati kanovníky: Osobeus custoda, Waluna a Jimrama.

¹⁾ Srv. níže při biskupu Ondřejovi. — ²⁾ Tom. — ³⁾ l. c. — ⁴⁾ l. c. — ⁵⁾ Can. Arch. A. II. 1. 3. — ⁶⁾ Tom. l. c. — ⁷⁾ l. c. — ⁸⁾ Tom. — ⁹⁾ Viz poznámku výše. — ¹⁰⁾ Can. Arch. A. II. 1. 1. — ¹¹⁾ l. c. — ¹²⁾ Tom. — ¹³⁾ Tom. — ¹⁴⁾ l. c. — ¹⁵⁾ Tom. — ¹⁶⁾ Tom. — ¹⁷⁾ l. c. — ¹⁸⁾ Tom. — ¹⁹⁾ l. c. — ²⁰⁾ Tom. — ²¹⁾ l. c. — ²²⁾ Tom. — ²³⁾ l. c. — ²⁴⁾ Tom. — ²⁵⁾ l. c. — ²⁶⁾ Tom. — ²⁷⁾ l. c. — ²⁸⁾ Tom. — ²⁹⁾ l. c. — ³⁰⁾ Tom. — ³¹⁾ Canon: Dobner Annal. Tom. VI. pg. 590. — ³²⁾ Tom. — ³³⁾ l. c. — ³⁴⁾ Tom. — ³⁵⁾ l. c. — ³⁶⁾ Tom. — ³⁷⁾ l. c. — ³⁸⁾ Iasto zmíněný list Čéče ze Železnice (Cesc comes de Zeleznice) velmože českého, r. 1181 na Plzeňsku vzpomenutého, jenž daroval klášteru plzeňskému vsi »Bicov et Wilcecow« (Bykov a Vlčkov?); v listě tom pak jsou svědky: »in capitulo Pragensi confirmari complacuit presentibus Prag. ecclesie praeposito Martino et Paulo decano et Wissegradensis ecclesiae preposito Henrico et Maugno decano et ceteris utriusque ecclesie canonicis videlicet: Conone preposito, Florianio cancellario, Peregrino preposito, Alexandro magistro, Zlawone archidiacono, Zedeslaus archidiaconus, Hermannus archidiaconus, Bawor prepositus, Przibislaus, Walcunus, Dethlebus, Boguslaus, Mlaz, Milozlaus, Johannes, Wisseminus, Pomnenus, Anselmus, Gaulus, Georius (sic), Alexander, Benec, Hualco, Lupoldus custos, Osobeus custos, Radosta, Zlawata, Alexius, Walun, Fridericus, Teodoricus, Podiwa, Bartholomeus, Imramus, Johannes, Purcardus, Martinus, Rudolfus.« Tomek však neuvádí ani mezi pražskými, ani mezi vyšehradskými kanovníky z výše jmenovaných: kustoda *Osobea*, kanovn. *Waluna*, a kan. *Imrama*.

13. **Engelbert**, kanovník, arcijahen bechyňský 1186—1190.¹⁾ (Od r. 1194—1199 17. prosince jest biskupem olomouckým Engelbert, zda dříve týž byl pražský kanovník?) R. 1189 jest svědkem v listě knížete Oty k řádu jerusalemskému.²⁾ „Ingilbertus“. **Křištof**, kanovník, arcijahen týnský 1186, probošt boleslavský 1195—1197;³⁾ jest svědkem v listě kn. biskupa Jindřicha ke klášteru v Louce⁴⁾ a v testamentě bl. Hroznaty.⁵⁾ („Christoforus“) Později r. 1209—1213, jmenuje se Křištof arcij. pražský. Tomek liší tyto dva od sebe.⁶⁾ **Miroslav**, kanovník 1194—1216.⁷⁾ **Pavel**, kanovník 1194,⁸⁾ je svědkem v listě knížete biskupa Jindřicha.⁹⁾ **Pavel**, kanovník 1194.¹⁰⁾ (Druhý *Pavel*.) **Vitališ**, kanovník¹¹⁾ je svědkem v listě knížete biskupa Jindřicha;¹²⁾ správce sklepů (cellarius) 1203.¹³⁾ **Vecemil**, Viecemil, kanovník 1194, arcijahen bechyňský 1203—1216. Když vznikly spory o svobody církevní mezi králem Přemyslem Ot. I. a biskupem Ondřejem náležel Vecemil k oněm členům kapituly pražské, kteří dle přání králova nedbali interdiktu biskupem stanoveného a konali bohoslužby dále. Proto měl i on r. 1219 s beneficia svého složen býti. **Vavřinec**, kanovník 1194—1233.¹⁴⁾ R. 1195 je svědkem v listě kníže biskupa Jindřicha ke klášteru v Louce¹⁵⁾ a v testamentě blah. Hroznaty.¹⁶⁾ R. 1212 dle Canonu¹⁷⁾ je svědkem v darovací listině Přemysla Otakara Vyšehradské kap. Jeho úmrtní den dle Canonu slavil se dne 23. června. **Vitek**, arcijahen žatecký 1195—1212.¹⁸⁾ R. 1212 je svědkem v listině Přemysla Otakara stran vrácení Paběnic ke kostelu pražskému.¹⁹⁾

14. **Arnold**, kanovník pražský a probošt sadský 1193 až 1202.²⁰⁾ Po smrti knížete a biskupa Jindřicha Břetislava záleželo panstvu na tom, aby biskupem se stal muž, který by méně překážel panstvu, než biskup kníže Jindřich, jenž přísným byl zastancem svého kněžstva a jeho práv proti pánům. Kníže Vladislav svolal do Prahy 1. listopadu 1197 obvyklý sněm k volbě biskupa, ale tomuto oznámil již hotovou věc: totiž že jmenuje biskupem kaplana svého Milíka, který přijal jméno Daniel, a sněmu takto žádného účastenství na volbě nedopráno. Daniel přijal též investituru z ruky knížete Vladislava a kleče složil knížeti přísahu věrnosti posud neobyčejnou, tak že od mnohých pokládáno to bylo za zlehčení důstojenství biskupského²¹⁾ a na úkor staré svobody i na újmu výsad císařských.²²⁾ Opat Jarloch pak praví proto, „zajisté pan Daniel dosáhnuv biskupství, s mno-

Listinu tuto uvádí Tadra v »Kult. Stycích« (str. 61 pozn. 1.) z r. 1195; avšak v roce jest patrný omyl, neboť r. 1195 probošti i děkanové jak u sv. Víta, tak na Vyšehradě byli jiní.

¹⁾ Tom. — ²⁾ Can.: Dobner Annal. VI. 590. — ³⁾ Tom. — ⁴⁾ Can.: Dob. Ann. Tom. VI. str. 624. — ⁵⁾ l. c. 636. — ⁶⁾ Viz níže. — ⁷⁾ Tom. — ⁸⁾ Tom. — ⁹⁾ Can.: Arch. A. II. 1. 3. — ¹⁰⁾ Tom. — ¹¹⁾ Tom. — ¹²⁾ Canon: Arch. A. II. 1. 3. — ¹³⁾ Kanon roku 1194 připomíná v témž listě knížete bisk. Jindřicha svědky kanovníky *Vitoslava a Vlachníka*, jichž obou Tomek nemá. — ¹⁴⁾ Tom. — ¹⁵⁾ Can.: Dobner Ann. VI. pg. 624. — ¹⁶⁾ l. c. pg. 636. — ¹⁷⁾ Berghauser pg. 216. — ¹⁸⁾ Tom. — ¹⁹⁾ Canon: Archiv. B. I. 1. 2. — Kanon uvádí r. 1195 v listě kn. bisk. Jindřicha ke klášteru v Louce a v testamentě bl. Hroznaty (Can.: Dob. l. c.) též svědka »Phalco«, Falkona, arcijahna pražského, kterého Tomek ve svém seznamě kanovníků, ani Palacký v seznamě svém neuvádějí. — ²⁰⁾ Dle Tomka. — ²¹⁾ Tomek l. c. I. 144. — ²²⁾ Letopis Jarlochův, f. r. boh. II. str. 513.

hým potkal se odporem, zejména od jistého *Arnolda*, probošta tehdejšího sadského a kanovníka pražského.“ Arnold ještě s některými jinými, kteří však jej, když přišlo k soudu, opustili, žaloval r. 1198 na biskupa Daniele do Říma, že nehoden jest biskupství pro nedostatky mravní, že dosáhl pražsk. biskupství proti platnému tehdy právu, a že zneužil jmění biskupského. K vyšetření a nálezu soudnímu delegoval papež Innocenc III. arcibiskupa děvinského, jenž Arnolda odsoudil k odprošení a odvolání, poněvadž nepodal důkazů pravdy svého tvrzení. Arnold na to však odebral se sám do Říma a tam svou žalobu opakoval, tak že bisk. Daniel povolán sám do Říma před ustanovené soudce ve své věci, kardinály Lehoře a Hugolina,¹⁾ ke dni sv. Martina r. 1199, ale na žádost svou dostal prodloužení lhůty do velikonoce 1200 a konečně vypravil tam jen své plnomocníky. Arnoldovi, ohledem na to, že odvolal v Magdeburce, nařízeno mlčení o celé věci, ale Daniel měl se přece z narčení očistiti dle církevních předpisů dvěma biskupy a třemi opaty před delegovaným k tomu soudcem, arcibisk. Vojtěchem salcburským, a pak přece ještě se měl osobně dostaviti do Říma. Hrozilo se mu, že neučiní-li tak, bude sesazen, a kapitule bude volno voliti nového biskupa. Po mnohých průtazích, když mu arcib. salcburský již hrozil klatbou, očistil se Daniel skrze biskupy řezenského a hamburského a opaty Kunona břevnovského, Blažeje šázavského a Silvestra kladrubského. Na to odešel r. 1202 do Říma, kde dostalo se mu milostivého přijetí a listu ke kapitule, dle něhož jej posílá papež ve vší milosti „cum gratiae nostrae plenitudine ad vos“²⁾ (z 2. května 1202). Dlouhou rozepří a cestami přišlo biskupství za Daniele do dluhů, jak dí Jarloch³⁾ „in quo itinere (do Říma) et in quibus itineribus quantam expenderit pecuniam, pro qua conquirenda, quae vel qualia episcopatu fecerit dispendia, manet inexplicabile.“ Za biskupa prodlouženého dali se v Bononii v rukojemství někteří kanovníci pražští, jemu naklonění, ale tam zemřeli. Spor mezi biskupem a Arnoldem trval po pět let a skončil smírem. Jarloch pěkně dí: „cui (Arnoldovi) postquam satisfactum est, tum de prepositura, tum etiam de rebus ablatiis, deinde ambo confederati sunt et ecclesia Dei quievit.“ Ostatní skutky a dny Arnoldovy nebylo prý potřebí zapisovati; „tantum parcat ei Deus et requiescat in pace. Amen.“ Tomek soudí, že zcela bez viny biskup Daniel nebyl; jinak sotva by se byl smířoval s Arnoldem, čině s ním zmíněné narovnání. Jarloch opat také však Arnolda za spor ten nechválí a nijak mu nakloněn není, jak uvedené místo dokazuje. Palacký velmi nakloněn je biskupu Danielovi, ne tak Tomek.

¹⁾ Palacký. — ²⁾ Palacký: Dějiny nár. čes. I. 2. 112, 113. Tomek, I. c. I. 144, 145. — ³⁾ I. c.

Století XIII.

1. **Matouš**, kanovník, 1201—1228.¹⁾

2. **Ondřej**, později *biskup pražský*, kanovník pražský a probošt boleslavský 1201; probošt mělnický 1204; *probošt pražský* 1207; r. 1208 jmenuje se jako svědek v listě krále Přemysla;²⁾ od r. 1211 byl dvorským kancléřem;³⁾ r. 1212 připomíná se jako svědek a kancléř v listě kr. Přemysla Otakara.⁴⁾ R. 1214 stal se biskupem a r. 1215 22. listopadu v den sv. Cecílie v Římě na biskupa posvěcen za času církevn. sněmu lateranského.⁵⁾ Stav se biskupem, všemožně se přičinil o zvelebení kázně duchovenstva a hájil práva církve za předchůdce bisk. Daniele utiskované. Zejména úředníci královští osobovali si moc nad duchovními v příčině soudů, neodváděly se řádně desátky a král sám osazoval neb odjímal benefícia duchovní. Když biskup Ondřej nedosáhl nápravy žádoucí, odešel dne 25. října 1216 do Říma, kdež stesky své přednesl a odtud se svolením papeže Honoria III. dne 10. dubna 1217 uvalil interdikt na celé Čechy a klatbu na některé osoby, zvláště zemské úředníky, kteří byli příčinou útrap církve české. Král odpověděl na tento interdikt konfiskací všeho jmění pražského biskupství i všech listin biskupa a kostela pražského, při čemž mimo jiné zničen — snad schválně — zlatý majestát císaře Fridricha I. o nepodlehlosti biskupství pražského.⁶⁾ Duchovenstvo české nestálo rovněž po boku svého biskupa; kapitula pražská z části slavila služby Boží dále, interdiktu nedbajíc, a interdikt sám zrušil brzy mohučský metropolita Siegfried na žádost královu. Rovněž chtěl král stěžovati si u papeže skrze zvláštního posla probošta litoměřického Benedikta, avšak papež Honorius III. obhajoval listem ke králi 22. června 1217 daným církev českou před nátlakem od světské vlády a žádal, aby král, má-li co proti biskupovi spravedlivého, před soudem stolice apoštolské to přednesl skrze nové plnomocníky své. Neméně dostalo se důtky metropolitovi mohučskému listem z 20. července 1217, že odvážil se interdikt stolicí apoštolskou schválený rušiti, a zrušení metropolitovo neplatným prohlášeno. Král odpověděl v září pokorně a ohlásil své posly do Říma, prose, aby před jich příchodem papež proti němu a jeho zemi ničeho neuzavřel; k prosbě té papež dne 2. listopadu svolil, žádal však, aby se s posly dlouho neotálelo a interdikt stále byl zachováván. Biskup řezenský, opat valdsaský, opat sv. Emmerama v Rezně a opat walderbašský byli pak delegováni dne 16. února 1218, aby vyšetřili, pokud a kteří členové kapituly pražské neposlušností proti interdiktu se provinili, vinníky sesadili a pohnali před soud apoštolské stolice. Rovněž měli biskup řezenský a opat valdsaský vyšetřiti, jak se nakládá s beneficiem biskupským a statky kostelními v Čechách. Biskup Ondřej mezi tím též poslal poselství ke

¹⁾ Tomek. — ²⁾ Canon: Archiv. B. I. 1. 1. — ³⁾ Tadra: Kanceláře str. 2. — ⁴⁾ Can.: Arch. B. I. 1. 2. — ⁵⁾ Font. r. b. pg. 283, Tom. I. c. I. 145 a násl. — ⁶⁾ Palacký: D. n. č. I. 2, 129.

králi v příčině smíru, jehož konečně počátkem r. 1219 bylo dosaženo úmluvou v Kladrubech, kamž král jel naproti vyslancům papežským a tam slíbil, že příště bude šetřiti práv církevních, za to však, co v minulosti se stalo, nápravu zjedná a škody nahradí. Po úmluvě této interdikt byl zrušen. Biskup Ondřej pak dle prosby královny měl se již vrátiti s některým legátem papežským, který měl všechny následky předešlých sporů nálezem svým urovnati. Co se neposlušného duchovenstva týče, zplnomocnil papež biskupa Ondřeje, aby farářům, kteří za času interdiktu konali služby Boží, tento přečin odpustil. Avšak oni členové pražské kapituly, kteří nejen neposlušností proti interdiktu se provinili, ale též na vyzvání k soudu apoštolské stolice se nedostavili, měli sesazením s úřadu i zbavením obročí býti potrestáni. Za sesazení měl je prohlásiti dle rozkazu papežského ze 14. prosince 1218 biskup eichstättský, avšak král se za ně přimlouval, omlouvaje jich počínání, že dalo se z jeho rozkazu a přinucení. Nicméně i přes tyto prosby královské papež Honorius III. vydal 11. července 1219 biskupu Ondřejovi a kapitule pražské nový rozkaz, aby vinníci byli sesazeni a na jejich místa noví kanovníci, případně hodnostáři kapitulní jmenováni. Sesazení měli býti kapit. děkan *Arnold*; *Křištof*, arcijahen pražský; *Benedikt*, arcijahen bílinský, probošt litoměřický a králův kancléř; *Věcemil*, arcijahen bechyňský; *Zdislav*, arcij. horšovský; *Držislav*, arcij. žatecký; *Fan*, arcij. kouřimský; *Přibislav*, arcijahen plzeňský a kanovníci: *Valkoun*, *Bohuslav*, *Matěj*, *Pelhřim*, *Fan z Aschaffenburgu*, *Bartoloměj*.

Vinníci tito však sesazení nebyli, an král je bral v ochranu a nedopustil, aby noví kanovníci od biskupa jmenováni, jejich místa zaujali.) Mimo to nápravy úmluvou kladrubskou slavně zajišťované nedodržovány a staré zlořády v příčině dosazování beneficií i vydírání daní a dávek nebyly odstraněny. Proto žaloval bisk. Ondřej znova u apoštolské stolice a papež Honorius III. vyřkl dne 2. srpna 1219 po druhé skrze biskupy řezenského a pašovského a probošta od sv. Mikuláše v Pasově interdikt na Čechy a krále a přední pány dal do klatby. Král potom v této záležitosti vyslal do Říma sesazeného pražského děkana Arnolda, jakožto posla svého, velmi vřele jej papeži doporučuje a jej omlouvaje, že proto k apoštolské stolici roku předešlého dostaviti se nemohl, že delší nemocí byl stížen. Brzy přibýlo do Říma poselství královo, skládající se z předního panstva českého, kteréžto vymohlo souhlas papežův k prosbě králově, aby nové jednání o smír s biskupem sjednáno bylo v některém místě (Vídni neb jinde) v Rakousích. Prostředníky papežskými jmenováni arcibiskup sálcburský, biskup chiemský a opat od sv. Kříže v Rakousích. Král i biskup sešli se v Seefeldě v Dolních Rakousích (blíž pomezí Moravského), ale opět bezvýsledně, neboť biskup vrátil se bez pořízení zase do Říma. Papež konečně dal uzavřítí novou úmluvu a ohlásil ji do Čech bullou dne 11. ledna 1221. Do Čech — zároveň i do ji-

ných zemí — odebral se kardinál legát Řehoř de Crescentio, jenž smír osobně měl stvrditi a tresty církevní sejmouti. Za tím cílem konán třetí sjezd slavný, k němuž přijel kardinál legát, král, biskup Ondřej, vévoda Leopold VI. rakouský a panstvo i duchovenstvo české; sjezd byl na hoře zvané Šach, na blízku hranic mezi Čechy, Moravou a Rakousy; tam obnovil Přemysl 2. července 1221 *privileje* čili *výsady kostela pražského* a kardinál Řehoř odebral se do Prahy, kde po příslušných slibech a přísahách nápravy odvolal interdikt a sňal klatby. Biskup Ondřej s dovolením apoštolským odebral se do Verony, nechtěje do Čech, kdež panstvo proti němu dosud bylo nepřátelsky zaujato i po bezživotí jeho usilujíc, a vyjednával z Verony dále s králem Přemyslem. Docílil pak *privileje ostatnímu duchovenstvu českému*, které král za souhlasu všeho panstva udělil 10. března 1222. Toto týkalo se poddaných na statcích duchovních, osvobození od různých daní a dávek i cel atd. — Také dostalo se konečně odpuštění sesazeným členům kapituly pražské (aspoň většinou) a děkanu Arnoldovi vrácena hodnost i obročí zvláštní bullou papežskou z 30. září 1222.

Kdy se biskup Ondřej vrátil do Čech, známo není, avšak když různice znova začaly, odešel opět do Říma, kde po všech útrapách, jichž za svého biskupování zakusil, dne 30. července 1224 zemřel.¹⁾ „Andreas episcopus Pragensis, Romae existens in exilio obiit, praví neznámý pokračovatel Kosmův.“²⁾

3. **Mistr Jan scholastik.** 1203—1214 scholastik; r. 1216 scholastik a kancléř.³⁾ Studoval a nabyl titulu mistra na cizí některé universitě. Mistři theologie a svobodného umění obyčejně studovali v Paříži.⁴⁾ R. 1212 přichází jako svědek v listě krále Přemysla stran vrácení Paběnic,⁵⁾ r. 1216⁶⁾ rovněž se připomíná. **Přibislav**, děkan 1203—1209.⁷⁾ Zdá se, že jest to týž hodnostář církevní, jenž jako kanovník a arcijahen Přibislav od r. 1176 až 1194⁸⁾ se uvádí. Co se jmění kapitulního týče za tohoto děkana, připomíná se r. 1204 jakožto statek kapitulní ves *Holubice* v kraji rakovnickém, která náležela k jisté kapitulní prebendě.⁹⁾ **Benedikt**, kanovník, podkancléř 1204, arcijahen bílinský 1216 až 1219, probošt litoměřický 1222—1224.¹⁰⁾ R. 1208 jest svědek a „Notarius Regis“ v listě krále Přemysla.¹¹⁾ R. 1219 za sporů s bisk. Ondřejem měl býti sesazen.¹²⁾ **Křišťan**, probošt. Stal se proboštem pražským r. 1204 z probošta vyšehradského, v kterémž úřadě od r. 1201—1203 se připomíná.¹³⁾

4. **Arnold**, děkan 1209—1237. (Před tím přichází kanovník Arnold a probošt v Sadské 1198—1202.) Osudy jeho vylíčili jsme výše při historii biskupa Ondřeje, jenž proti němu přísně byl vystoupil. Byv r. 1222 30. září zvl. bullou papežskou opět děkanem ponechán, přežil v tomto důstojenství biskupa Ondřeje, jenž zemřel r. 1224. R. 1233—1234 jmenuje se farářem v Retzi

¹⁾ Tomek l. c. str. 145—153. — ²⁾ Emler f. r. boh. str. 284. — ³⁾ Tom. — ⁴⁾ Tadra: Styky l. c. str. 235. — ⁵⁾ Can. Arch. B. I. 1. 2. — ⁶⁾ Canon: Dobner Tom. IV. Monum. str. 256. — ⁷⁾ Tomek l. c. — ⁸⁾ Tom. — ⁹⁾ Tomek l. c. I. 74. — ¹⁰⁾ Tom. — ¹¹⁾ Canon: Archiv. B. I. 1. 1. — ¹²⁾ Viz děje biskupa Ondřeje. — ¹³⁾ Tom.

v Rakousích, kamž dosazen byl bezpochyby od Rožmberků.¹⁾ Za jeho děkanování navraceno²⁾ bylo r. 1212 k rozkazu krále Přemysla od Víta z Paběnic jedno popluží v Paběnicích, které náleželo kostelu pražskému a jehož proti právu Vít z Paběnic se byl zmocnil.³⁾ R. 1227 rozmnoženo bylo jmění kostela pražského odkazem Kojaty, syna Hrabíšova, jímž se kostelu dostalo vsi *Krt* v kraji žateckém; dva roky na to 1229 daroval syn Přemyslův Václav, tehdy již korunovaný král, ke kapli sv. Václava některé části vsi *Bykoše* (v kraji berounském),⁴⁾ doplniv takto majetek, jež v této vsi již měla kaple svatého Václava.⁵⁾ Mimo to přivtělen byl za Přemysla Otakara ke kapitule pražské kostel v *Úněticích* se starým nadáním svým od r. 1132. jakožto *obedience* kostela pražského.⁶⁾ **Eppo**, probošt. R. 1209 kanovník;⁷⁾ po Ondřeji, jenž stal se biskupem, následoval i v proboštví pražském r. 1216—1240⁸⁾ i v úřadě kancléře dvorského.⁹⁾ Roku 1212 přichází jako svědek v listě krále Přemysla o Paběnicích,¹⁰⁾ r. 1213 v listě Přemyslově, jímž dostalo se klášteru břevnovskému Újezda zvaného Police,¹¹⁾ 1216 v privileji kláštera v Plasích¹²⁾ a 1222 v privileji vyšehradském.¹³⁾ Z psaní krále Přemysla Otakara I. k papeži r. 1217 dovidáme se, že král při investiturách na církevní obročí řídil se obyčejně návrhy, které mu činili biskup Ondřej anebo pražský probošt Eppo.¹⁴⁾ Ač byl kancléřem, zdá se, že nebyl z těch, kteří po přání králově nedbajíce interdiktů odsouzení si přivodili, jak výše řečeno, poněvadž mezi těmi, kteří sesazení býti měli, jeho jména nenalzáme. **Kliment**, kanovník 1209, arcijahen 1214, arc. žirčeněveský 1216, arcij. boleslavský 1227.¹⁵⁾ **Křištof**, arcijahen pražský 1209—1213.¹⁶⁾ (Dříve přichází Křištof arcijahen týnský (1186) a probošt boleslavský (1195—1197.¹⁷⁾ R. 1219 měl býti sesazen.¹⁸⁾ **Mistr Petr**, kanovník r. 1209,¹⁹⁾ konal studia a nabyl titulu mistra na některém cizozemském vysokém učení (snad v Paříži?)²⁰⁾ **Zdislav**, kanovník 1209, arcijahen hradecký 1216.²¹⁾ **Martin**, kanovník 1211, *mistr* 1219, probošt sadský 1224—1227.²²⁾ R. 1212 je svědkem v listině krále Přemysla stran vrácení popluží v Paběnicích ke kostelu pražskému.²³⁾

5. **Přibislav**, kanovník 1211;²⁴⁾ 1212 svědek v listě kr. Přemysla o darování vyšehradském;²⁵⁾ arcijahen plzeňský 1216, bílinský 1229—1239.²⁶⁾ R. 1219 měl býti sesazen od kapituly, poněvadž náležel k neposlušným členům kapituly, kteří nedbajíce interdiktů konali bohoslužby, jak vzpomenuto výše v osudech biskupa Ondřeje. R. 1229 v listě Václava, syna Přemyslova, o da-

¹⁾ Tadra: Styky, str. 208. — ²⁾ List Přemyslův, v němž děk. Arnold přichází jako svědek. Can.: Arch. B. I. 1. 2. — ³⁾ Tomek, l. c. str. 155. — ⁴⁾ Canon: Archiv. B. I. 2. 1. — ⁵⁾ Srv. výše u děkana *Pavla* (1160 až asi 1181), kdy roku 1172 Časta, syn komořího Wojslava, daroval dvůr v Bykoši pro kustoda kaple sv. Václava. — ⁶⁾ Tom. I. c. 155. — ⁷⁾ Tom. — ⁸⁾ Tom. — ⁹⁾ Tadra, Kanceláře str. 2. — ¹⁰⁾ Can. Arch. B. I. 1. 2. — ¹¹⁾ Canon: Berghauer p. 137. — ¹²⁾ Can.: Pešina. — ¹³⁾ Canon: Pešina. — ¹⁴⁾ Palacký, D. n. č. I 2: 131. — ¹⁵⁾ Tomek. — ¹⁶⁾ Tomek. — ¹⁷⁾ Tomek. — ¹⁸⁾ Viz spory za bisk. Ondřeje. — ¹⁹⁾ Tomek. — ²⁰⁾ Tadra: Styky, str. 235. — ²¹⁾ Tomek. — ²²⁾ Tom. — ²³⁾ Canon Arch. B. I. 1. 2. — ²⁴⁾ Tomek. — ²⁵⁾ Can.: Bergh. p. 216. — ²⁶⁾ Tom.

rování některých částí vsi Bykoše ke kapli sv. Václava; ¹⁾ roku 1235 uvádí se jako kaplan a notář králův ²⁾ v listě o darování vsi Nebovid. **Oldřich**, kanovník 1214. ³⁾ **Držislav**, kanovník, arcijahen žatecký 1216—1219. ⁴⁾ I on měl býti r. 1219 sesazen. **Jan**, kanovník 1216 ⁵⁾ (nějaký kanov. Jan zemřel 1254. ⁶⁾ **Něpr**, kanovník 1216. ⁷⁾ **Oreš**, kanovník, 1216—1224. ⁸⁾ **Zdislav**, kanovník, arcijahen horšovský 1216. ⁹⁾ R. 1219 měl býti sesazen dle rozkazu papežského. ¹⁰⁾

Herman, kanovník 1219; 1219—1229 písař králův; 1226 až 1254 probošt litoměřický. ¹¹⁾ Jako probošt litoměřický uvádí se v listě o darování vsi Nebovid r. 1235. ¹²⁾ Zemřel r. 1254 dne 3. března: „obierunt *canonici* Pragenses: Hermannus, praepositus Liutomiricensis, V. Nonas Martii.“ ¹³⁾ **Bartoloměj**, kanovník, měl býti r. 1219 s ostatními neposlušnými členy kapituly sesazen. ¹⁴⁾ Tomek v seznamě kanovníků ho neuvádí. Byl to snad týž, jenž přichází r. 1181—1194, anebo ten, který se vzpomíná níže jako sesazený r. 1251. **Bohuta**, kanov., probošt boleslavský 1222 až 1235. ¹⁵⁾ R. 1235 svědek v jmenované listině o darování vsi Nebovid. ¹⁶⁾

6. **Pelhřim**, kanovník, probošt mělnický (1222). I on byl zapleten ve výše popsaném sporu s biskupem Ondřejem a byl mezi kanovníky, jež měla kapitula r. 1219 sesaditi a novými (spolu s biskupem) nahraditi. R. 1224 po smrti biskupa Ondřeje zvolen jest biskupem, a to, jak se zdá, skutečně od kapituly, a ne od sněmu; ale poněvadž volba stala se dříve, než do Prahy došel papežský rozkaz o způsobu volby (jenž měl se státi za spolupůsobení opatů nepomuckého ostrovského a probošta olomouckého, kteří k radě kapitule od papeže přidání byli) a poněvadž zvolen právě Pelhřim, kdysi neposlušný a Ondřejem biskupem sesazený, zrušil papež jeho volbu, za neplatnou ji prohlásiv, ač se Pelhřimovi již bylo dostalo potvrzení metropolitův mohučského a posvěcení biskupského. Za touže záležitostí vyslán r. 1225 do Čech legát kardinál Konrad, ¹⁷⁾ jenž sprostředkoval poděkování Pelhřimovo. ¹⁸⁾ **Bernard**, bisk. Kanovník 1227, scholasticus 1229. ¹⁹⁾ R. 1229 nastal spor mezi biskupem pasovským a jeho duchovenstvem, které nedbajíc interdiktu konalo služby Boží. Papež ustanovil, aby věc tu vyšetřili a narovnali biskup, probošt a arcijahen pražští. Jednání dalo se v Horšově Týně v domě biskupa pražského u přítomnosti *mistra Bernarda*, scholastika pražského, *mistra Jiljího*, arcijahna týnského a *mistra Štěpána*, arcijahna horšovského, dne 17. prosince 1229. ²⁰⁾ R. 1229 uvádí se jako svědek v listě o darování ve vsi Bykoši od Václava, syna Přemyslova, ke kapli sv. Václava, ²¹⁾ 1235 jako biskupův kancléř ²²⁾

¹⁾ Canon: Arch. B. I. 2. 1. — ²⁾ Canon: Arch. B. I. 2. 3. — ³⁾ Tom. — ⁴⁾ Tom. — ⁵⁾ Tom. — ⁶⁾ Viz tamtéž. — ⁷⁾ Tom. — ⁸⁾ Tom. — ⁹⁾ Tom. Srv. výše *Zdislav* 1209, arcij. hradecký 1216. — ¹⁰⁾ Cf děje bisk. Ondřeje. — ¹¹⁾ Tom. — ¹²⁾ Can. Arch. B. I. 2. 3. — ¹³⁾ Emler f. rer. boh. II. 292. — ¹⁴⁾ Viz výše za bisk. Ondřeje. — ¹⁵⁾ Tom. — ¹⁶⁾ Canon: Arch. B. I. 2. 3. — ¹⁷⁾ Emler: f. r. b. I. c. str. 284. — ¹⁸⁾ Tom. I. c. I. pg. 153, 154. — ¹⁹⁾ Tom. — ²⁰⁾ Tadra Styky pg. 175. — ²¹⁾ Canon: Arch. B. I. 2. 1. — ²²⁾ Tom.

a téhož r. 1235 v listě o darování Nebovid. ¹⁾ R. 1236 stal se biskupem. ²⁾ Zemřel r. 1240 10. září. ³⁾

7. Mikuláš, biskup. Pocházel z nízkého rodu ze vsi Újezda pod Petřínem v Praze. Arcijahnem se připomíná 1227. ⁴⁾ R. 1240 zvolen za biskupa, posvěcen byl v Římě, ⁵⁾ inthronisován r. 1241 ⁶⁾ dne 28. července. Roku 1244 posvětil kostel sv. Jakuba menších bratří. ⁷⁾ Brzy potom zasáhl i do politických dějů českých. Marnotratnická vláda a hýřivost Václava I. byla příčinou odporu panstva českého proti králi, kterýžto odpor dne 31. července 1248 se proměnil v odboj, když prohlášen na shromáždění odbojných pánův na hradě pražském králem syn Václavův Přemysl Otakar II. Král dlel tou dobou na Zvíkově, kamž odesláno poselství o změně nastalé. V čele poselství byl biskup pražský Mikuláš, provázen též Tobiášem, proboštem pražským. Poselstvo však dal král zajmouti a uvězniti, z čehož povstaly v Praze i v Čechách mnohé zmatky. V Praze „studium perit. Custodes ab ecclesia Pragensi recesserunt.“ ⁸⁾ Spor mezi králem a synem srovnán v březnu 1249, biskup Mikuláš s ostatními posly propuštěn, avšak hned 22. března 1249 vyhlásil z neznámé příčiny zastavení *slavných* služeb Božích: „suspendit ecclesias in sua dioecesi constitutas a pulsatione campanarum et omni ornātu ecclesiae sollemni, duabus tantum campanis minimis ad pulsandum et ornatu quadragesimali pro festo ad officium concessis, in festo quantumlibet magno occurrente.“ ⁹⁾ Zatím král Václav prohlásiv předchozí smír se synem za vynucený, zmocnil se Prahy, kdež biskupem Mikulášem, již mu zcela nakloněným, byl uvítán. ¹⁰⁾ Roku 1251 udílel biskup Mikuláš dne 11. března svěcení na kněžství v Týně nad Vltavou v kostele sv. Křištofa, při čemž posvětil nově zvoleného biskupa pasovského, Bertholda, na jahna; načež při ordinaci na kněze dne 1. dub. v kostele u sv. Františka v Praze slavené posvětil zvoleného arcibiskupa salcburského na jahna a jmenovaného již pasovského Bertholda na kněze. Dne 9. dubna na květnou neděli pak u přítomnosti pěti biskupů a šestého zvoleného salcburského posvětil pasovského Bertholda na biskupa. Téhož roku potvrdil nálezk kapituly, jímž sesazen s hodností a prebendy kanovník Bartoloměj pro rozličná provinění a „continuum absentiam chori“. Roku následujícího 1252 dne 21. května posvětil nově rozšířenou kapli sv. Michala při dómě pražském. R. 1258, kdy zavládl strach před Kumány v Čechách, dvůr biskupský v Praze zcizen (curia episcopalis ad pedem pontis posita alienata est ab Episcopo Nicolao Pragensi et munita vallis et propugnaculis) ¹¹⁾ a opevněn byl. Téhož roku obnoven kůr kněžský na útraty biskupské ve velechrámě („depictum est sanctuarium majoris ecclesiae procurante episcopo Nicolao, III. kal. Aprilis (30. března)“ ¹²⁾ a r. 1257 na jaře dal opravit baldachýn asi nad trůnem biskupským („in medio veris dominus Nicolaus, episcopus Pragensis, tabulatum,

¹⁾ Canon: Arch. B. I. 2. 3. — ²⁾ Emler: Font. r. b. I. 284. — ³⁾ Tom. ⁴⁾ Tom. — ⁵⁾ E. Font. r. b., I. c. 285. — ⁶⁾ Tom. — ⁷⁾ I. c. Font. rer. b., 285. — ⁸⁾ Eml. Font. r. b. I. 286. — ⁹⁾ Emler, Font. r. boh. I. 286. — ¹⁰⁾ Tomek I. str. 175—178. — ¹¹⁾ Font. r. b. I. 291. — ¹²⁾ I. c. —

quod vulgariter dicitur coelum [stropek, který slove nebesa] veteri destructo renovavit.“¹⁾

Roku následujícího, 1258, dne 17. ledna zemřel.²⁾

8. **Vojslav**, kanovník 1227, kanovník sadský 1228—1234.³⁾ **Hippolyt**, arcijahen pražský 1229—1235, královský kancléř 1233. Dům jeho v Nebovidech se připomíná r. 1235.⁴⁾ Uvádí se jako svědek v listě o darování části vsi Bykoše ke kapli sv. Václava r. 1229.⁵⁾ **Jan**, kanov. 1229.⁶⁾ Jest svědek v listě o darování vsi Bykoše ke kapli sv. Václava r. 1229.⁷⁾ **Jan z Aschaffenburgu**, kanovník 1229—1238.⁸⁾ Jmenuje se r. 1239 v listě kanovníka Markvarda.⁹⁾ Též připomíná se jako kanovník na Vyšehradě, kde měl nějaký čas menší prebendu, a to v Hodkovicích. Zemřel před r. 1245.¹⁰⁾ **Mistr Jilji**, arcijahen týnský, byl přítomen 17. prosince r. 1229 jednání o smír mezi biskupem pasovským a jeho duchovenstvem, které se dalo v Horšově Týně.¹¹⁾ **Jiří**, kanovník, 1229.¹²⁾ Svědkem jest tohoto roku v listě o darování vsi Bykoše ke kapli sv. Václava.¹³⁾ Zemřel dne 21. srpna 1254.¹⁴⁾ **Mistr Štěpán**, arcijahen horšovský, 17. prosince 1229 byl přítomen jednání o smír mezi biskupem pasovským a jeho duchovenstvem v Horšově Týně konaném.¹⁵⁾ Roku 1234 jmenuje se kanovník *Štěpán*, jenž r. 1238 a 1239 byl scholastikus pražský a probošt sadský.¹⁶⁾ Roku 1239 je svědkem v listě kanovníka Markvarda za času biskupa Bernarda.¹⁷⁾ **Marquard**, arcijahen litoměřický 1233—1239.¹⁸⁾ R. 1235 svědek v listině o darování vsi Nebovid.¹⁹⁾ Roku 1236 děje se zmínka, že jeho prebenda byla v Líbeznicích u Pakoměřic v Kouřimsku.²⁰⁾ Z r. 1239 zachoval se list o jeho darování.²¹⁾ R. 1255 přichází též Marquard scholastik, snad jest to tatáž osoba.

9. **Tobiáš či Dobeš z Benešova**, pocházel z rodiny pánů z Benešova a byl strýcem pozdějšího probošta a biskupa pražského Tobiáše či Dobeše z Benešova, nesprávně zvaného z Bechyně.²²⁾ Uvádí se jako kanovník r. 1233, arcijahen pražský 1234—1235, děkan 1238; 1239 svědek v listě kanovníka Marquarda.²³⁾ Roku 1241—1260 probošt. R. 1248²⁴⁾ účastnil se poselství ke králi Václavu I. na Zvíkov od nespokojeného panstva odeslaného (spolu s biskupem praž. Mikulášem), zajat však, uvězněn a roku 1249 teprve propuštěn, jak výše při osudech biskupa Mikuláše zmíněno bylo. R. 1260 založil stálého vikáře proboštského („dominus Tobias, praepositus Pragensis ecclesiae, de propriis bonis instituit et dotavit unam perpetualem vicariam in choro Pragensi“).²⁵⁾ **Eberhard**, kanovník, 1234; institutor bonifantorum, učitel bonifantů, 1259. Uvádí se r. 1235 jako svědek v listě o darování Nebovid; ²⁶⁾ 1249 notář krále Václava I.²⁷⁾ R. 1257 koupil jistou usedlost (quandam possessionem) ve vsi řečené Běloky (v Rakovnicku)

¹⁾ F. r. b. I. 294, 295. — ²⁾ F. r. b. I. 29 5. — ³⁾ Tom. — ⁴⁾ Tom.; Can Arch. B. I. 2. 3. — ⁵⁾ Can.: Arch. B. I. 2. 1. — ⁶⁾ Tom. — ⁷⁾ Can.: Arch. B. I. 2. 1. — ⁸⁾ Tom. — ⁹⁾ Canon: Arch. C. III. 1. 1. — ¹⁰⁾ Tom. — ¹¹⁾ Viz výše u mistra Bernarda, potomního biskupa. — ¹²⁾ Tomek. — ¹³⁾ Canon: Arch. B. I. 2. 1. — ¹⁴⁾ F. r. b. II. pg. 292. — ¹⁵⁾ Srv. bisk. Bernard výše. — ¹⁶⁾ Tom. — ¹⁷⁾ Can.: Arch. C. III. 1. 1. — ¹⁸⁾ Tom. — ¹⁹⁾ Can.: Arch. B. I. 2. 3. — ²⁰⁾ Tom. I. c. I. 74. — ²¹⁾ Canon: Arch. C. III. 1. 1. — ²²⁾ Prof. Aug. Sedláček v Ott. Sl. Nauč. d. III. str. 752. — ²³⁾ Can.: Arch. C. III. 1. 1. — ²⁴⁾ Tom. I. c. I. 175—177. — ²⁵⁾ F. r. boh. II. 297. — ²⁶⁾ Can.: Arch. B. I. 2. 3. — ²⁷⁾ Can.: Arch. B. I. 3. 3.

a před tím ve vsi Dražkově v Berounsku jiný statek; tyto oba statky přikázal jako nadání k oltáři Panny Marie v dómě pražském.¹⁾ Ve vsi „Velikáves“ koupil některé zboží (quaedam bona) pro spásu duše své (pro remedio animae suae) a odkázal kostelu pražskému na živení a odívání 12 žáků, kteří se nazývali bonifanti čili dobří chlapci (bonifanti sive boni pueri) a povinni byli stále ve velechrámě pražském sloužit pěním, čtením a říkáním žalmů (in cantu, legenda et psalmodia).²⁾ Dle Pešiny bývalo jeho anniversarium slaveno dne 4. srpna. **Radoslav**, kanovník, 1234 (také boleslavský?); arcijahen plzeňský 1235, pražský 1235, 1238—1267³⁾ R. 1235 uvádí se v listě o vsi Nebovidech.⁴⁾ Roku 1239 v listině kanovníka Markvarda.⁵⁾ R. 1264 ustanovil k oltáři sv. Štěpána pro oltářníka od něho založeného v Zeměchách v Rakovnicku dvě dědictví, své prebendě jedno dědictví;⁶⁾ téhož r. 1264 připomíná se, že měl vedle velkého kněžského domu při velechrámě menší domek (mansiuacula), který odkázal za zvláštní příbytek oltářníkovi, pro nějž učinil nadání.⁷⁾ Jeho anniversarium slavívalo se dle Pešiny 25. února. **Bartoloměj**, kanovník, r. 1235 svědek v listině o vsi Nebovidech;⁸⁾ r. 1251 pro rozličná provinění a stálou nepřítomnost v choru sesazen.⁹⁾

10. **Vít**, děkan. Děkan Vít patří k nejvzácnějším členům kapituly pražské doby této, vynikaje jak životem vzorným, v pravdě kněžským, tak svědomitým konáním všech povinností, kterých úřad a hodnost jeho v kapitule vyžadovaly, tak že ovoce práce jeho ve všech směrech zachovalo mu památku vzácnou při kostele pražském.

Službě Boží na dómě svatovítském oddán byl již od let chlapeckých, jak letopisec souvěký dí: „iste etiam a pueritia sua, nullo cogente, quia coacta servitia exacerbant Deum, sed proprii motus voluntate, obtulit se in templum Domini, videlicet Pragensi ecclesiae ad serviendum indefessa mente.“¹⁰⁾ V této službě své duchovní při velechrámě vytrval „po všechny dni života svého“¹¹⁾ postupuje v hodnostech církevních, neboť r. 1235 dne 31. prosince stal se *kanovníkem* pražským.¹²⁾ Kanovníkem dlouho nebyl, neboť již 22. září 1241, tedy po šesti letech, zvolen byl *za děkana* kostela pražského. Byl-li až dotud knězem vzorným, rozvinul jako děkan všestrannou činnost na zvelebení služeb Božích, opravy a výzdobu velechrámu i kostelů patronátních, a zvelebení správy statků kapitulních i zádušních.

Zásluhy jeho ve všech oborech těchto dojemně, s úctou líčí pokračovatelé Kosmovy kroniky.

Co se velechrámu svatovítského za děkanství Vítova týče, r. 1244 vymalován jest jeho nákladem společný dům duchovních velechrámu („claustrum Pragense“),¹³⁾ roku následujícího 1245 znova posvěcen (reconsecratum) byl *oltář sv. Václava* a posvěcen (consecratum) *oltář sv. evangelistů*, zřízený nákladem („facultatibus

¹⁾ F. r. boh. II. 294. — ²⁾ F. r. b. II. 324. — ³⁾ Tom. — ⁴⁾ Can. Arch. B. I. 2. 3. — ⁵⁾ Can.: Arch. C. III. 1. 1. — ⁶⁾ Tom. I. c. I. 380; Can. Arch. F. III. 1.; Canon pg. 70. — ⁷⁾ Tomek I. c. 233, 382. — ⁸⁾ Canon: Arch. B. I. 2. 3. — ⁹⁾ F. r. b. 289 viz; též u bisk. Mikuláše výše. — ¹⁰⁾ Font. r. b. I. c. II. 323. — ¹¹⁾ I. c. — ¹²⁾ I. c. — ¹³⁾ I. c. 285.

propriis“) Vítovým po boku kůru P. Marie na levo (ad latus chori sanctae Mariae a sinistris).¹⁾ R. 1252 na jaře, před začátkem léta²⁾ *kapli sv. Michala*, ve které se strojivali kněží k sloužení mše sv., rozšířil dole i svrchu výklenky klenutými („amplificavit subtus cameris testudinatis et supra³⁾“), a v ní postavil *oltář sv. Michaela*, dal ji malovati a dostatečným nadáním ji opatřil („competentique provisione dotavit, assignans terram in villa Horneticz et aliam in Przieboy, quas propria pecunia comparavit“).⁴⁾ Dne 21. května potom kaple tato posvěcena (dedicata) od biskupa Mikuláše, který roku následujícího (30. března 1253) vymalovati dal kněžský kůr velechrámu („sanctuarium majoris ecclesiae“), kamž téhož roku dne 22. října přeneseny ostatky sv. Stanislava, mučeníka z Krakova, a přijaty v kostele pražském se slavným processím.⁵⁾ V roce 1254 vrátil Přemysl, syn krále Václava, dne 10. července *kapli sv. Bartoloměje* kostelu pražskému, kterou otec jeho za života svého ještě byl dal velechrámu za některé statky odňaté,⁶⁾ a počato se stavbou nových varhan, které stály 26 hřiven stříbra a dodělaný byly r. 1255 v čase postním. A jako byl děkan Vít dobrodincem velechrámu a pamětliv byl jeho nadacemi, tak zajisté se radoval, když viděl, že i jiní — a jak seznáme, mnozí — o ozdobu kostela a bohoslužeb pečují; v tom ohledu za jeho děkanování zejména kanovník Eberhart⁷⁾ rozmnožil nadání kostelní k *oltáři Panny Marie* darováním statků ve vsi Bělokách r. 1257 a před tím již v Dražkově; biskup Mikuláš, jenž rovněž pečoval o ozdobu pražského dómu svého, opravil na jaře baldachýn asi nad trůnem biskupským (tabulatum, quod vulgariter dicitur coelum, veteri destructo, renovavit“). R. 1258 znova posvětil biskup Jan *oltář svatých Ondřeje, apoštola, a Štěpána*, prvomučeníka, sv. Gervasie a Protasia, muč., dne 30. června a 15. září posvětil oltář *sv. Mikuláše a sv. Ludmily*, který sám vystavěl⁸⁾, roku pak následujícího, 1259, dne 4. června posvěcen jest oltář *sv. Stanislava a Osvalda*, mučeníků. R. 1264 poněkud utrpěl dóm velikou vichřicí, která roztloukla skleněná jeho okna dne 28. ledna, následujícího pak měsíce února dne 20. pobořila se věž kostelní, jíž za zvonici bylo používáno („aedificium turris Pragensis ecclesiae, quod vulgariter dicitur campanarium“).⁹⁾

R. 1269 postavil děkan Vít opět svým nákladem *oltář sv. Matěje*, jejž posvětil biskup Jan v den sv. Martina (11. listopadu) ke cti sv. Matěje apoštola a sv. vyznavačů Ambrože, Jeronyma, Augustina, Řehoře a jiných mnohých svatých.¹⁰⁾ Děkan Vít také založil k tomuto oltáři kněze („provisione competenti ministro altaris deputata“). Věž, která r. 1264 byla porouchána, dal r. 1270 opravit biskup Jan a „uprostřed společného domu duchovenstva velechrámového vystavěna byla kamenná vížka k postavení světla na ni, k čemuž nákladu poskytl rytíř Řehoř (Gregorio milite regis et reginae procurante eam in expensis“).¹¹⁾

¹⁾ I. c. 322. — ²⁾ I. c. 289. — ³⁾ I. c. — ⁴⁾ I. c. 322. — ⁵⁾ I. c. 291 a 292. — ⁶⁾ I. c. 292. — ⁷⁾ viz výše. — ⁸⁾ I. c. 296. — ⁹⁾ I. c. 298. — ¹⁰⁾ I. c. 322 a 300. — ¹¹⁾ I. c. 300.

Jako pečoval o ozdobu domu Božího, tak staral se děkan Vít o řádné konání služeb Božích i o *potřebné knihy* k službám Božím i k církevnímu zpěvu — vše to svým nákladem. Pro chór pořídil především „matutinale“, sbírku to všech lekcí v hodinách jitřních; této knihy dříve nebylo, nýbrž jednotlivé knihy písma sv., které pro určitou dobu k recitování připadá, byly ve zvláštním svazku, a tu prý „měněním plodila se rozpačitost a zmatek při méně zběhlých.“¹⁾ Rovněž pořídil žaltáře, breviáře a baptistáře, pro mši sv. missály, kollektáře a epištoly i evangelia, které při mši sv. o velkých slavnostech se zpívají. Jak dbal o *zpěv liturgický*, svědčí, že nejen pořídil graduály, antifonáře, sbírky hymnů („ymnaria“), nýbrž i to, že přihlížel k tomu, aby při sepisování církevních knih hudebních *nic se nevynechalo*; konečně dal napsati *mnoho* knih duchovních řečí, kázání (sermonum libri). Tím však nezískal si jen zásluhu o zvelebení služeb Božích a posvátného zpěvu na dómě, nýbrž byl příčinou jakési reformy, opravy v tomto směru v mnoha jiných kostelích farních i klášterních, které upustivše od starých knih, často již chybných, následovaly příkladu kostela stoličného a bohoslužby i zpěv dle něho zařídily“²⁾, k čemuž praví letopisec: „quod domino Vito decano, auctori hujus operis, meritorum etiam et animae ipsius proficuum esse non haesitamus.“ Zřídil také stálého *vikáře* děkanství pražského (decaniae pragensis), založiv mu obročí ve vsi Bykoši, „z které by týž vikář dobře mohl býti vydržován.“³⁾ Vikářům postavil pulpit v místě, kde posvátná čtení konali na zelený čtvrtek, velký pátek a bílou sobotu („ubi solent cantare in Coena Domini: „Domine miserere“, in matutinis parasceue et vigiliae paschae.“)⁴⁾

Sám pak byl výtečný kazatel, na jehož kázání, jak svědčí letopisec souvěký,⁵⁾ „každou neděli a svátek páni zemští i měšťané, též jiní řemeslníci a dělníci“ hojně přicházeli. Zbožnost jeho byla příkladná, o půlnoci navštěvoval velechrám, konaje pobožnosti soukromé, na jitřní budil zvoníky ke zvonění, mezi zvoněním budil v domě duchovních kněžstvo k ranním službám Božím, docházel do chóru a nebylo-li tam hebdomadáře, začínal sám a vůbec všechny nedostatky, jichž kdokoli při službách Božích se dopustili, hleděl sám napravovati.

Štědrost jeho k chudým byla neobyčejná, zejména chudých žáků se ujímal, a nejen že bral denně tři neb čtyři k stolu svému, nýbrž i v cizině na vysokých školách se vzdělávající podporoval.

Pozornosti jeho těšily se konečně též kostely na statcích kostelních i kapitulních a jiné vůbec kostely potřebné. Ve Velké Vsi blíž Panenských Břežan, kdež byla zmíněná fundace kanovníka Eberharta na bonifanty, vystavěl kostel sv. Vavřince s věží „ozdobného díla“ (decori operis), v Kojeticích kostel sv. Víta „se

¹⁾ Letopisec (l. c. 321) dává příklady, jež zajímavým jsou dokladem, že tytéž lekce z písma sv. i za naší doby, jako před 600 lety církev sv. čísti dává, řka: „Isaiáš v adventě, po oktávě zjevení Páně epištoly sv. Pavla, v čas postu homilie nebo Genesis, o paších Jeremiáš.“ — ²⁾ l. c. 321. — ³⁾ l. c. 321. — ⁴⁾ l. c. — ⁵⁾ l. c. 321.

zdmí kamennými, s krovem a věží; ve vsi Sluhách byl úplně zpustlý kostel a zvěři přístupný, poněvadž neměl ani dveří; tam děkan Vít vystavěl nový kostel od základu ke cti sv. Vojtěcha „*de nobilissimi operis structura et turrim pulcherrimam*“; v kostele strahovském „pod věží“ vystavěl oltář ke cti sv. Matěje, a zlepšil poloviční prebendu ve vsi Strachkově, koupiv tam k tomu účelu dvůr a dědictví jistého rytíře — to vše svým nákladem.

Neméně jest jeho zásluha, že zemský sudí král. Českého Čič (Czieczo) jeho návodem (*induxit Czieczonem*) vystavěl kapli či kostel u Všech Svatých na hradě pražském, jehož stavbu řídil děkan Vít, najímaje a jednaje kamenníky i jiné dělníky až do ukončení stavby. R. 1249 daroval Václav I. kapitule pražské všechny platy, které prodávající aneb obilí kupující musili složit, když při větších koupích obilí musili dle zákona zboží své měřiti na veřejné míře královské v Praze, zvané čtvrtně.¹⁾

Tak věnoval celý život službě své církevní, a letopisec výslovně praví, že všemi způsoby se chránil, aby do světských věcí nemusil se míchat (*„saecularibus negotiis ne se inmisceret, omnibus modis evitabat*); ale přece zaznamenáno v letopisech z r. 1250, že „téhož roku dne 16. listopadu Vít děkan pražský k rozkazu krále Václava přišel k němu na zámek Týřov a druhého dne k rozkazu královi opásal mečem Nedvěda, vladaře králova (*Ursum villicum regis*) na Velízi v kostele sv. Jana Křtitele u přítomnosti mnohých šlechticů českých.“²⁾

Za jeho děkanování vítala kapitula na hradě pražském mnohé vzácné hosty, z nichž jeden apoštolský legát (*apostolicae sedis legatus*) Bernard, zvolenec neapolský, přišel do Prahy 20. června 1254, i přijat byl v kostele pražském v slavném *processu* a obdržel dávku 200 hřiven čistého stříbra, ke kteréž summě kapitula přispěla 18 hřivnami; jinému pak poslu (*„alteri nuntio“*) zaplatila tři hřivny.³⁾ Dne 11. července 1255 přijela a slavně přijata v Praze královna Marketa, manželka Přemysla, syna krále Václava, již pak dne druhého, 12. července 1255 přijala kapitula s biskupem v čele na hradě pražském.⁴⁾ Roku následujícího platila kapitula novému poslu papežskému (*nuntius domini papae*) Petru de Ponte Curvo, jenž 13. května přijel do Prahy, půl čtvrté hřivny do společné summy, kterou platilo duchovenstvo diecéšní.⁵⁾ Dne 17. července téhož roku zavítal do Prahy arcibiskup kolínský Konrad, který „nechtěl býti přijat v kostele pražském ve slavném průvodě, nýbrž pokorně přišel v oděvě prostém, aby vzdal poctu svatým mučovníkům.“

V r. 1258 vítala kapitula za „velkého plesání duchovenstva i lidu“ nového biskupa Jana, ve Vídni posvěceného, který téhož dne nastolen a první svou mši sv. v dómě „*de gloriosa Virgine*“ sloužil.⁶⁾ Když pak se Přemysl Otakar II. r. 1260 vracel z výpravy proti Uhrům, přijat rovněž „*cum sollemni processione*“ od kapituly dne 22. srpna⁷⁾ a následujícího r. 1261 dne 23. prosince neméně slavně přijata v kostele pražském nová manželka

¹⁾ Tom. I. 324. — ²⁾ l. c. 287. — ³⁾ l. c. 292. — ⁴⁾ l. c. 293. — ⁵⁾ l. c. 293. — ⁶⁾ l. c. — ⁷⁾ l. c. 295 297.

Přemyslova Kunhuta, dcera Rostislava (*dúcis Bulgarorum in castello Ungariae*), jejichž korunovace od arcibiskupa mohučského Vernhera u přítomnosti šesti biskupů v den narození Páně na to slavně se konala v dómě pražském. R. 1265 vykonán křest prvorozené dcery Přemyslovny u přítomnosti tří biskupů (pražského, olomouckého a bamberského); král přišel téhož dne do velechrámu s korunou na hlavě, účastnil se processí a byl přítomen mši sv. u oltáře Panny Marie v kostele pražském.¹⁾ Naposledy za děkanování Vítova přispěla kapitula na dávku legátu stolice apoštolské, kardinálu titulu sv. dvanácti apoštolů Guidonovi, z řádu cisterského, který r. 1267 dne 17. března přijel do Prahy a pak do Vídně se odebral zahájit sněm církevní ke dni 10. května, na nějž i pražský biskup a s ním i mnozí kanovníci (*plures canonici cum eo*) se odebrali.²⁾

Požehnaný život svůj skončil děkan Vít dne 1. května r. 1271. Neznámý nám souvěký a věrohodný letopisec příběhů od roku 1196—1278, slohem vybraným psaných, jenž náležel k duchovenstvu velechrámu pražského,³⁾ napsal mu nekrolog dojemný a vřelý, z něhož jde na jevo, že děkan Vít ozdobou byl nejen kapituly své, ale *všeho* duchovenstva českého; zaznamenává též letopisec dvojí epitafium děkana Víta, jedno, jež náleželo se na kameni na jeho rakvi položeném:

„Nomen sortitus fuit a vita vere Vitus, Cuius erat vita morum fidei redimita;“⁴⁾ druhé epitafium znělo:

Da Deus aethereos Vito conscendere coelos, Astrigerumque sacro sub nomine noscere coelum, Perpetuumque frui sine mortis legibus aevo. Amen.⁵⁾

11. **Vilém**, 1237—1264, kanovník; od r. 1233—1249 notář královský; protonotář 1240—1262.⁶⁾ R. 1262 jako svědek v listině kap. Arch. B. I. 5. 1.⁷⁾ **Zdeslav**, kanovník 1237.⁸⁾ **Luděk**, kanovník 1238, 1239.⁹⁾ R. 1239 v listě kanovníka Markvarda.¹⁰⁾ **Ondřej**, kanovník 1238.¹¹⁾ Dle kanonu: 1239 svědkem v listě kanovníka Markvarda.¹²⁾ **Herbord**, kanovník, 1249—1255. Probošt olomúcký 1264; písař krále Václava 1249—1253.¹³⁾ **Otto**, kanovník, probošt mělnický 1249—1264; r. 1256 připomíná se dům jeho v Praze; ¹⁴⁾ r. 1264 svědkem v listině o darování arcij. Radoslava¹⁵⁾ v Zeměchách.¹⁶⁾ **Havel**, kanovník, sakristou 1251; ¹⁷⁾ „Eodem anno (t. j. 1251) Gallus factus est sacrista.“¹⁸⁾ **Jakub**, syn Pavše, pána moravského, kanovník, 1253. Potom r. 1262—1267 připomíná se jako *probošt*; zemřel asi před r. 1273.¹⁹⁾ Jako svědek přichází v r. 1262, již jsa proboštem,²⁰⁾ a r. 1264.²¹⁾ **Mistr Diviš** zemřel dne 4. října 1254 ve

¹⁾ l. c. 299. — ²⁾ l. c. 300. — ³⁾ Srv. Tomek. Emler F. r. boh. II. 308 a zvláště 321—326. — ⁴⁾ Jméno obdržel od života v pravdě Vitus, Jehož život věncem mravů víry byl ověnčen. — ⁵⁾ Dej, Bože, v nadvětrná nebesa svá vstoupiti Vítu, Poznati pod slaveným jménem nebe hvězdy nesoucí, A věčného žití aby bez smrti práva požíval. Amen. l. c. Font. rer. b. II. 326. — ⁶⁾ Tomek. — ⁷⁾ Canon. — ⁸⁾ Tomek. — ⁹⁾ Tomek. — ¹⁰⁾ Can. Arch. C. III. 1. 1. — ¹¹⁾ Tom. — ¹²⁾ C. III. 1. 1. — ¹³⁾ Tomek. — ¹⁴⁾ Tomek. — ¹⁵⁾ viz výše. — ¹⁶⁾ Canon: Arch. F. III. 1. 7. — ¹⁷⁾ Tom. — ¹⁸⁾ F. r. b. II. 288. — ¹⁹⁾ Tom. — ²⁰⁾ V zmíněné listině B. I. 5. 2. Canon. — ²¹⁾ V listě o darov. Zeměch Cf. III. 1. 7. Canon.

Furlanech. Pokračovatel Kosmův dí: „Eodem anno obiit magister Dionysius IV. Nonas Octobris in Foro Julii.“ ¹⁾ Kanon jej čítá za *scholastika*, což by bylo dosti možno, neboť letopisec byl jistě z duchovenstva velechrámu (šněd některý kanovník), a proto asi také zaznamenal úmrtí spolubratra svého; scholastikové obyčejně též byli *mistry* a také titulem tím nazýváni.

12. Jan, kanovník, zemřel 5. července 1254: „Eodem anno (1254) obierunt canonici Pragenses . . Johannes III. Nonas Julii.“ ²⁾ **Konrad** z Valdenburka 1255. ³⁾ **Marquard**, scholasticus 1255. ⁴⁾ **Přisnobar**, kanovník, 1257; před tím připomíná se jako kanovník vyšehradský 1244—1264; jako písař králův 1247, písař Otakara jako markraběte 1252, též 1257; scholasticus pražský 1262—1264 ⁵⁾ Jsa již scholastikem vymohl r. 1262 od krále Otakara *právo trhu* pro ves Hněvkovice Bílé v Čáslavsku, která náležela k obročí scholastika kapituly pražské. ⁶⁾ Kanon ho připomíná v listinách Arch. B. I. 4. 4. a B. I. 5. 1. **Arnold**, kanovník 1262, 1263 (notář královský 1248—1257, protonotář 1259—1262). ⁷⁾ **Jan z Vratislavi**, kanovník pražský a poznaňský, roku 1263 jmenuje se kaplanem vévody Kazimíra Kujavského a Lančického; při tom asi byl též úředníkem kanceláře polské. ⁸⁾ Tomek o něm nečiní zmínky. **Antonín**, kanovník 1264—1268; byl pak též scholastikem, ale neznámo, ve které době. Svědkem jest v listině kapit. Arch. F. III. 1. 7. r. 1264 o darování v Zeměchách. ⁹⁾ **Budislav**, kanovník (příbuzný biskupa Jana III. z Dražic) 1264; tohoto roku jest svědkem v zmíněné již listině o darování arcijahna Radoslava v Zeměchách; ¹⁰⁾ probošt mělnický 1277. ¹¹⁾ Pak byl *děkanem* pražským, ¹²⁾ jímž zvolen po děkanu Řehořovi, ¹³⁾ jenž se r. 1296 stal biskupem. R. 1298 až 1301 se však již jmenuje děkanem mistr Velislav; proto byl Budislav děkanem jen krátký čas, a to od r. 1296 do 1298. **Tobiáš**, kanovník r. 1264 ¹⁴⁾ je svědkem v listě o darování v Zeměchách. ¹⁵⁾ Jest asi týž, jenž r. 1275 pode jménem Tobias z Bechyně jako probošt přichází. ¹⁶⁾ **Bohuslav**, kanovník pražský, arcijahen plzeňský a kanovník vyšehradský, 1267; ¹⁷⁾ r. 1280 až 1287 kustos vyšehradský. ¹⁸⁾ **Petr**, arcijahen pražský 1267, zároveň probošt vyšehradský (1267—1288). ¹⁹⁾ **Petr**, arcijahen bílinský, 1267—1276, spolukanovník vyšehradský. ²⁰⁾ **Tomáš**, kanovník 1268; probošt, neznámo kde, 1279; ²¹⁾ tohoto roku, totiž dne 21. února, jeli se zvoleným biskupem pražským Tobiasem do Olomouce ke konsekraci jeho: mistr Řehoř, děkan pražský, *Tomáš probošt*, Bohumír probošt a někteří jiní kanovníci. ²²⁾

Angelus, kanovník pražský, měl syna Petra (zvaného Petrus Angeli), jenž maje se státi kanovníkem v Sadešské, musil dokázati, že se narodil dříve, než otec jeho svěcení a kanovníctví dosáhl. To stvrdil Petrovi nejprv pražský biskup Tobias listem z 25. září 1287 ²³⁾ a později též papež Kliment V. ²⁴⁾

¹⁾ Font. rer. boh. II. 292. — ²⁾ Font. rer. boh. II. 292. Totéž Tomek. — ³⁾ Tom. — ⁴⁾ Tom. — ⁵⁾ Tom. — ⁶⁾ Tomek I. 374. — ⁷⁾ Canon: Archiv. B. I. 5. 1. — ⁸⁾ Tadra: Styky 148. — ⁹⁾ Canon. — ¹⁰⁾ Can. Arch. F. III. 1. 7. — ¹¹⁾ Tom. — ¹²⁾ Tom. — ¹³⁾ viz níže — ¹⁴⁾ Tom. — ¹⁵⁾ Canon: Arch. F. III. 1. 7. — ¹⁶⁾ viz níže. — ¹⁷⁾ Tomek. — ¹⁸⁾ Tomek. — ¹⁹⁾ Tomek. — ²⁰⁾ Tomek. — ²¹⁾ Tom. — ²²⁾ F. r. b. II. 338. — ²³⁾ Tadra: Kanceláře a písaři str. 4 — ²⁴⁾ O Petrovi, jenž rovněž se stal pražským kanovníkem, viz níže.

Mistr Řehoř z rodu pánů Zajíců z Waldeka. Jsa scholastikem, kolem r. 1270 přednášel o knihách Aristotelových o věcech přirozených, jak dosvědčuje to „učený opat admontský Engelbrecht, pravě o sobě, že r. 1281 přišel do Prahy na studia: „Et ibidem tunc etiam primo audiui libros naturales a *magistro Gregorio*, tunc canonico et scholastico Pragensi, postmodum facto episcopo ibidem.“¹⁾ R. 1277 zvolen *děkanem*. Děkánství jeho připadlo hned v prvních letech do doby nepříznivé, v níž kapitule i velechrámu mnohého zla bylo zakoušeti. Dne 26. srpna 1278 padl u Dürrenkrutu král Přemysl Otakar II. a v Čechách nastaly různice o poručnictví a vládu v zemi; kanovník pražský Jindřich zv. *Italicus* (neb de Isernia, někdejší protonotář krále Přemysla Otakara²⁾), byl také nějak účasten v různých o poručnictví, stoje asi na straně Oty Braniborského, tak že jej královna Kunhuta dala zajmouti a jmění jeho zabrati. Pro toto násilí vyhlásil biskup Jan v dómě interdikt, jenž po 8 dnech — propuštěním Jindřichovým — zase zrušen. Ota Braniborský dosáhl potom poručnictví, a brzy zachtělo se mu pokladův, o nichž věděl, že ve velechrámě se nalézají. Poslal totiž Ota dne 7. ledna 1279 některé kanovníky pražské, své kaplany, aby prý vyhledali jakási privilegia krále Otakara a při tom poslal některé německé rytíře, aby podtají hleděli vyzkoumati, kde by byly uloženy peníze a poklady, jež si přemnoží světští i duchovní v pokladně kostela pražského uložili jakožto v nejbezpečnějším útočišti (*quia melior et firmior tutiorque recursus non inveniebatur, quam sanctuarium Pragensis ecclesiae ad conservandum rerum depositarum*).³⁾ Žoldnéři Otovi znesvětili loupeživým hledáním a přehazováním posvátných rouch i sv. ostatků místo posvátné, ba kanovníky a duchovenstvo bolem jaté a k modlitbě se utekší hanlivými slovy potupili, násilně ruce na ně vztáhše, z kostela vyhnali, sakristovi mocí vzali klíče, zamknuvše dvěře a postavivše stráž, odešli („*positis custodibus exiverunt*“). Kapitula nemohla od nich ani svíce ani knih k bohoslužbě potřebných po dva dny dostati. Co chtěli, vzali si, zejména pobrali nesmírné množství peněz, které ihned odvedli Otovi („*rapientes infinitam pecuniae quantitatem et eam illico suo domino repraesentant*“, dí letopisec). Podobně bylo hospodařeno po celých Čechách

Mimo to však zároveň se začátkem zlých časů připadla děkanu Řehořovi a kapitule pražské starost nová — osazení totiž biskupského stolce, když byl biskup Jan III. z Dražic dne 21. října r. 1278 — dva měsíce po pádu Přemysla Otakara II. — zemřel. Dne 14. listopadu 1278 sešla se kapitula, a tu ve jménu sv. a nerozdílné Trojice z milosti Boží ochotným a jednosvorným souhlasem kanovníků („*in nomine sanctae et individuae Trinitatis, divina favente clementia, favorabili et concordia canonicorum assensu*“)⁴⁾ zvolen byl *Tobiáš*, probošt pražský.⁵⁾ Kapitula sepsala příslušný volební dekret (*compilato decreto iuxta formam elec-*

¹⁾ Palacký II. 1. 197 ex Bern, Pez tom. I. Anecd. I., 429. — ²⁾ viz níže.
³⁾ F. r. b. II. 344. — ⁴⁾ Tedy volí již kapitula, dle církevních ustanovení právních. — ⁵⁾ Viz o něm níže.

tionis praehabita et sigillis omnium canonicorum munito) a poslala jej po „slavných poslích: mistru Řehoři, děkanu pražském, a dvou kanovnících pražských, Alši, proboštu olomouckém, a kanovníku Dětrichovi metropolitovi mohučskému, žádajíc, aby volbu od kapituly vykonanou potvrdil a nepřítomnost zvoleného biskupa, jenž dle tehdejšího práva měl potvrzení *osobně* od metropolitu dojíti, omluvil vzdáleností a nepokojem v Čechách. Zároveň prosil děkan Řehoř, aby metropolita k provedení potvrzení i k posvěcení Tobiášovu na kněze i na biskupa delegoval olomouckého biskupa Brunona. Metropolita shledav protokol o volbě i volbu platnou a řádnou, k potvrzení i posvěcení delegoval biskupa olomouckého, k němuž zvolený musil se pro potvrzení dostaviti osobně, jinak konfirmace, daná nepřítomnému, byla by neplatná.¹⁾ Po té se tedy děkan Řehoř se společníky vrátil do Prahy, kde od zvoleného biskupa, kapituly a duchovenstva dne 22. prosince 1278 s velikou radostí byli přijati („cum gaudio sunt recepti“). Zvolený biskup Tobiáš, hned jak toho poměry dovolovaly, totiž dne 5. ledna r. 1279, vyjel na Moravu s týmiž členy kapituly pražské, kteří před tím vyslání byli do Mohuče, totiž mistrem Řehořem, děkanem a jmenovanými, kanovníkem a olomouckým proboštem Alšem a kanovníkem Dětrichem, kdež stihli biskupa Brunona v biskupském městě Mor. Ostravě, který ihned, prozkoumaj volbu, dne 18. ledna r. 1279 ji schválil a biskupu Tobiášovi jménem metropolitu mohučského udělil potvrzení. Biskup Tobiáš a děkan Řehoř s ostatními se vrátili do Prahy a chystali se na novou slavnou cestu na Moravu k svěcení Tobiášovu, kterou podnikli dne 11. února r. 1279. Tobiáše při druhé cestě provázeli opět děkan Řehoř a kanovníci pražští: Tomáš probošt, Bohumír probošt, Wernher, Oldřich, švrchu zmíněný Aleš a Dětrich, Petr, Zdeslav a Beneš, kaplani biskupští i četné komonstvo.

Smutný stav, jenž za vlády poručníka Oty Braniborského v Čechách nadešel a jehož zlobu i kapitula a velechrám, jak výše jsme vylíčili, plnou měrou zakušily, trval také právě, když se biskup Tobiáš s děkanem Řehořem a ostatními vrátil od svěcení svého a ač v Praze přijat byl s plesáním, přece do svého stoličního kostela nemohl, neboť tam od purkrabat Otových nebyl puštěn.²⁾ Po dvě léta nesmělo býti zvoněno v dómě, poněvadž nejen kanovníkům, vikářům a ostatnímu duchovenstvu, nýbrž i zvoníkům a strážným kostela do hradu vstoupiti bylo bráněno. Nad to i samému děkanu Řehořovi byl vstup do hradu často odepřen a horší ještě věci biskupovi i kapitule se dály. Byl Ota Braniborský v srpnu (zdá se, že ku konci toho měsíce) 1279³⁾ učinil náměstkem svým u vládě v Čechách biskupa braniborského Eberharda, za jehož vladaření dle slov letopiscových „ani den neminul bez loupeže“ (Nec pertransivit dies sine spolio). Mimo všechno jmění církevní, zvláště klášterů a kapituly vůbec, trpěly zejména statky probošta pražského,⁴⁾ tak že děkan Řehoř s ostatními kanovníky („quorum copiam poterat

¹⁾ Font. r. b. II. 336. — ²⁾ l. c. 339. — ³⁾ Tomek I. 195. — ⁴⁾ Byl to tehdy probošt Bohumír; viz o něm níže.

habere“¹⁾ šel žádat biskupa Eberharda („pete, aby ušetřeno bylo jmění proboštova, protože toho celé zboží proboštsství pražského bylo zloupeno („quia eo tempore fere tota possessio praepositurae Pragensis spoliata est“). Řehoř děkan i kanovníci pražští, ač velmi poníženě (letopisec ne bez důrazu dvakrát tak praví) biskupa Eberharda prosili, nejen příkře od něho byli odbyti, nýbrž dostalo se jim dokonce slibu, špatné útěchy dodávajícího, že netoliko statky proboštovy, ale i druhých kanovníků budou zloupeny, zvlášť prý těch, kteří na straně královny Kunhuty stojí a jí kaplanují; ba i biskupových statkův a biskupa sámého v ničem že ušetřeno nebude.“) Strašnému stavu věcí v Čechách učinil přítrž konečně sám Rudolf Habsb., vtrhnuv na podzim r. 1280 do Čech; Ota přinucen k narovnání se stavy českými, musil uznati za své náměstky u vladařství pro zbývající dobu biskupa Tobiáše pražského a nejvyššího sudí Děpolta z Risenberka.²⁾ V dómě svatovítském začali po dvouleté přestávce dne 5. ledna 1281 opět slavnostně vyzváněti, velechrám stal se biskupu a kapitule opět přístupný a děkan Řehoř dne 8. března posvěcen při všeobecném svěcení na kněze. Před tím dne 23. června 1280 velikým přívalem deštovým („pluvia descendit post meridiem in maxima quantitate, quae multa et grandia damna intulit“)³⁾ poškozeny byly při velechrámě svatovítském „klenby společného domu duchovenstva v dlouhé chodbě na severní straně“, které všecky popukaly a polovic ambitu při budově i refektář se zdí hradskou se pošinuly z místa, tak že letopisec volá: A všecko hrozí se sesypati! („omnia ruinam minantur“).⁴⁾ Za to dostalo se r. 1283 velechrámu mnohých darů od biskupa Tobiáše, jak v jeho životopise seznáme. R. 1289 v listině 10. ledna v Praze dané, v níž kníže opolský Kazimír, syn knížete Vladislava opolského, a pán bytomský poddává sebe a zemi svou koruně české, jest mimo jiné svědkem též mistr Řehoř, děkan pražský.⁵⁾ — R. 1290 přibyla k statkům děkanským ves *Polirady* v Kouřimsku blíže Labského Kostelce, kterou odkázal pro děkana pan Bohuslav z Hory s povinností, aby děkan každého roku za něho konal služby Boží a při tom dal oběd kanovníkům a duchovenstvu, jakož i služebnictvu kostela pražského.⁶⁾ R. 1292 dne 17. února připomíná se na jedné listině městského archivu pražského „magister Gregorius, decanus Pragensis ecclesiae, et Johannes, sacrista eiusdem.“ Děkan Řehoř, jenž tak vynikajícím způsobem v úřadě svém zásluh si byl zjednal o církev českou, zvolen posléze po smrti biskupa Tobiáše, jenž zemřel 1. března r. 1296 u věku asi 60 let, za biskupa⁷⁾ („canonici Pragenses convenientes in unum, invocata Spiritus sancti

¹⁾ l. c. 349. — ²⁾ Ibid. — ³⁾ Duchovenstvo vůbec řídíc se příkladem biskupa Tobiáše pražského bylo z větší části proti Otovi, a tudíž, ač na statcích trpělo od obou stran, přece nejvíce od strany Oty Braniborského. Tomek I. 196. l. c. 349. ⁴⁾ Font. r. boh. II. 353. — ⁵⁾ l. c. — ⁶⁾ l. c. 342. — ⁷⁾ Palacký II. 1. 261. — ⁸⁾ Tom. I. 374. — ⁹⁾ Zmínku o jeho nastoupení na biskupství činí teprv Dalimil: (Font. r. b., III. str. 201.) Tehdy kněz Dobeš biskup snide, Řehoř na biskupí stolec vznide. Tehdy biskup Řehoř snide, na biskupí stolec kněz Jan vznide; rovněž Die pehemische Cronica dewcz. (F. r. b. III. 293.): »Do starb der pischoff Gregorius.«

gracia, dominum Gregorium, tunc decanum Pragensem, magistrum in artibus, virum simplicem, rectum ac timentem Deum, habentem in etate circa LX annos concorditer elegerunt¹⁾ a od biskupa olomouckého Dětricha z Hradce²⁾ (1281—1302)³⁾ posvěcen. Již jako scholastik a děkan vynikal nejen učeností, ale i horlivou činností kazatelskou, v níž neustal ani, když se stal biskupem. Král Václav II. sice snažil se učiniti biskupem nevlastního bratra svého Jana, probošta vyšehradského, ale probošt sadský Jan radil králi, aby dal zvoliti biskupem děkana pražského Řehoře, tehdy 60 let starého, jenž, jak se po lidsku souditi mohlo, vzhledem k stáří svému příliš dlouho prý biskupovati nebude a po jeho smrti pak že by se snáze Jan, probošt vyšehradský, mohl stát biskupem. Ale Bůh jinak usoudil, neboť jak dí letopisec František Pražský: Sed Deus aliter ordinavit, quam homo cogitavit, quia ille (t. j. Jan vyšehradský) citius existens juvenis decessit, quam antiquus.⁴⁾ Biskup Řehoř pak řídil diecési českou po 6 let. Zemřel r. 1301,⁵⁾ dle jedněch 6., dle jiných 13. září.⁶⁾ Anniversarium jeho bývalo slaveno 6. září.

14. **Jan**, kanovník; probošt sadský, jmenuje se r. 1273. Jeho prebenda byla v Holubicích (1273) (Tomek). — **Diviš z Yperu**, kanovník, připomíná se roku 1275. Poněvadž za 30letého kanovníctví ani jednou osobně se neukázal v kostele pražském, byl r. 1305 zbaven prebendy.⁷⁾ **Hippolyt**, kanovník sakrista, připomíná se r. 1275 (Tomek). — R. 1274 vypravil Přemysl Otakar II. k apoštolské stolici dva mistry **Dětricha a Witla**, kanovníky pražské, kteří měli u dvora papežského odevzdati authentické listiny o závazcích, ke kterým se král Přemysl Otakar II. skrze biskupa Brunona olomouckého stran výpravy do sv. země a urovnání sporu mezi ním a Rudolfem Habsburským zavázal. Avšak tito dali se někým navésti a listin těch neodevzdali.⁸⁾

15. **Tobiáš z Benešova**⁹⁾ (nesprávně zvaný z *Bechyně*). Pocházel z rodiny urozené („vir nobili prosapia ortus“),¹⁰⁾ a to pánů z *Benešova*. Otec jeho Vok (1222—39) byl praotcem pánův z Benešova, strýc Tobiašův, třetí bratr Vokův, *Tobiaš* či *Dobeš* byl *proboštem* pražským¹¹⁾ a jiný strýc Drslav, pátý bratr Vokův, byl praotcem pánů z *Bechyně*, kterýž přídomek nesprávně i proboštovi a biskupu našemu Tobiaši se přikládá. Bratří Tobiašovi byli páni Beneš z Benešova (purkrabí znojemský, r. 1265 pro zradu hrdla odsouzený) a Milota z Dědic později z Benešova (téhož r. 1265 ze zrady obviněný, ale propuštěný), jenž byl po té komořím moravským. *Benešov* patřil našemu Tobiaši či Dobši, po němž jej dědil r. 1296 pan Milota, jenž na to se zval z Benešova († roku 1307) a tam roku 1306 obnovil klášter, kdysi proboštem staroboleslavským Benešem z Benešova založený. R. 1275 jmenuje se Tobiaš z Ben. jako *probošt* pražský; letopisec chválí jeho pohostinnost jako probošta pražského, že nejen duchovní kostela

¹⁾ Font. rer. boh. IV. Beneš z Weitmile str. 461. — ²⁾ Canon str. 77. — ³⁾ Palacký 2 I. c. II. 1. 235. — ⁴⁾ I. c. 368. — ⁵⁾ Tom. I. 588, 386. — Palacký I. c. II. 1. 275. — I. c. 203. — ⁶⁾ Canon str. 77. — ⁷⁾ Tom. I. 370, Canon: Arch. C. III. 1. 6. — ⁸⁾ Palacký I. c. 2. I. str. 117. — ⁹⁾ Prof. August. Sedláček v Ott. Nauč. Sl. d. III. 752. — ¹⁰⁾ Font. r. b. II. 335. — ¹¹⁾ viz výše.

neb města pražského, ale i jiné cizince příchozí ochotně přijímal (*immo quacunque terrarum parte advenientes sub alacri munificentia grata Christi recipiebat et eis caritativo affectu necessaria ministrabat.*¹⁾ Když pak r. 1278 zemřel biskup Jan pražský, sešla se kapitula a zvolila jednohlasně biskupem probošta Tobiáše, (*aetatis legitimae*), jenž však zdráhal se z počátku hodnost biskupskou přijmouti („*se nimium refusante*“,²⁾ ale poslechl přece hlasu bratří jej zvolivších a přijal volbu. Kapitule a její jménem biskupu Řehořovi bylo nyní se postarati o potvrzení volby, jak výše jsme vypravovali, čehož když bylo dosaženo, odebral se biskup Tobiáš na Moravu k bisk. Brunonovi dne 5. ledna 1279 pro potvrzení na základě delegace metropolitou mohučským mu udělené a vrátiv se do Prahy, jel 21. února ve slavném průvodě nejpřednějších členů kapituly a dvora svého do Brna, kdež posvěcen byl dne 25. února v sobotu kvatembrovou na kněze od biskupa sekovského, dne pak následujícího v neděli „*Reminiscere*“ posvětil jej biskup olomoucký Bruno na biskupa za předepsané účasti spolusvětitelů, biskupů sekovského a basilejského. Slavnost ukončena slavnostními hody všem ať zvaným neb nezvaným („*ex propria voluntate venientibus*“), jak letopisec připomíná,³⁾ načež nastoupili zpáteční cestu do Prahy, která slavně svého biskupa uvítala, jen, jak nahoře líčeno, Otovi purkrabí hradu pražského biskupa nepustili k jeho stoličnému chrámu! Ota bál se množství lidu biskupa provázejícího, aby snad prý nějakého vzbouření nezropilo. Ba ani v nejbližší slavný svátek zvěstování P. Marie dne 25. března 1279, který tehdy⁴⁾ připadl na sobotu před květnou nedělí, nebyl puštěn biskup Tobiáš do své kathedrály, kde chtěl první svou pontifikální mši sv. sloužiti. Proto měl tuto mši sv. v chrámě „hory Sion“ „ne bez zamračení čela nemalou brázdou“ (*non sine sulcatione frontis ruga non modica.*⁵⁾ Nával věřícího lidu všech tříd a stavů k této první mši biskupa Tobiáše byl prý takový, že dle slov letopiscových, „kdyby to množství bylo bývalo zbraněmi opatřeno a všechněch vůle v jedno spojena, město pražské nedobyitelným by se stalo (*durante sponsonis voluntate inexpugnabilis per multa temporum momenta inconvulsa permaneret*).“⁶⁾ Po slavných bohoslužbách „kanovníkům i všem duchovním štědře a v hojnosti ryb, vína a medu slouženo v domě páně biskupově.“⁷⁾ Otovi stranníci nejen že biskupa Tobiáše nepustili do kostela kathedrálního, ale brzy obrátili se stranníci i na jeho biskupské statky a dne 21. září jakýsi „Pavel Beruth“ mocí osadil hrad páně Tobiášův v Roudnici i město a podmanil je pod své panství. Osadil též dvůr páně biskupův v městě pražském, ve kterém bylo složeno veliké množství obilí, vína, uzenin, sýrů, a připojil je k svému panství.“⁸⁾

Smutný stav v Čechách však trval až do konce r. 1280, jak při osudech děkana Řehoře doloženo, a skončen tím, že Ota přinucen na sněmě o novém r. 1281 náměstnictví své a poručen-

¹⁾ l. c. 336. — ²⁾ l. c. 336. — ³⁾ l. c. 339. — ⁴⁾ Právě jako letošního roku 1899; všechna data z r. 1279 shodují se s daty r. 1899. — ⁵⁾ l. c. 339. — ⁶⁾ l. c. — ⁷⁾ l. c. — ⁸⁾ c. l. 346.

ství nad zemí českou odevzdati biskupu Tobiášši (de consensu omnium praefecit Thobiam, episcopum Pragensem, toti terrae principalem), ¹⁾ jemuž přidán nejv. sudí Děpolt z Risenberka a jiní úředníci k trestání výtržností. Svědčí to zajisté o rozhledu, moudrosti a vážnosti Tobiášově, jenž skutečně, dle slov letopiscových, brzy poznal kořen zlých poměrů v Čechách („sed domnus episcopus, sicuti vir providus et discretus volens proinde succurrere indemnitati rei publicae . . .“ ²⁾) totíž nával loupeživých a hrabivých cizinců, a za souhlasu stavů žádal Otu, aby příliv Němců sem zakázal a v zemi se nalézající vypověděl, což Ota nejen slíbil, ale též učinil, dav k tomu příslušný rozkaz („quatenus omnes Theutonici extranei, qui intraverunt Bohemiam causa praedae rapiendae infra triduum omni mora postposita exirent“). Tak se lidu všemu ulevilo, každý se vracel k dílu svému, od něhož ze strachu před lupiči byl odešel a to zásluhou biskupa Tobiáše. ³⁾ Po půl létě ke dni sv. ap. Filipa a Jakuba mělo poručnictví Otovo vzítí konec a markrabě měl kněžice Václava do Čech přivést a pod dozor a výchovu biskupu Tobiášši a některým pánům i měšťanům výdati, ⁴⁾ což však teprve r. 1283 se stalo, ⁵⁾ a potom ovšem i na dále byl Tobiáš mladistvému králi oporou a rádcem. ⁶⁾ Když se byly po novém roce 1281 poměry v Čechách vyjasnily, stal se i stoličný kostel přístupný opět biskupu i kapitule, a již 8. března 1281 v sobotu kvatembrovou předsevzal biskup Tobiáš poprvé v úřadě svém udílení svátosti sv. svěcení; množství svěcenců bylo takové, že svěcení trvalo od rána do večera a tudíž vysvěceným přijímání nejsv. svátosti oltářní odloženo na druhý den, na 2. neděli postní. Biskup slavil této neděle též výroční den svého posvěcení na kněze, sloužil osobně, nedbaje včerejší námahy, slavnou mši sv., dle obyčeje svých předchůdců postavil ve velechrámě voskovou biskupskou svíci těžkou 220 liber ke cti a chvále sv. mučovníků Víta, Václava a Vojtěcha a konečně učinil štědře hostinu kanovníkům pražským i všem, kdožkoli přišli („in abundantia piscium diversi generis, vini et medonis copia abundanti“), ač časy byly zlé, jmění biskupské valně ztenčeno, ba mnohým prý se zdálo, že biskup sotva postačí vyživit sebe a svůj dvůr. ⁷⁾

R. 1283 dne 12. ledna posvětil bisk. Tobiáš kostel sv. Mikuláše v podhradí pražském, letopisec pak dí, že při tomto svěcení jeden chromý učiněn jest rovný skrze zásluhy a přímluvy sv. Mikuláše („quidam contractus (chromý) erectus est meritis et precibus sancti Nicolai.“ ⁸⁾) Téhož roku 24. května dopřáno konečně uvítati bisk. Tobiášši za slavnostního plesání duchovenstva i lidu kralevice Václava z poručení Otova propuštěného. Když se domohl u Václava hlavního vlivu politického Závíš z Falkensteina (1283), ustoupil asi biskup Tobiáš poněkud stranou, ač ne zcela a ne na dlouho. Neboť když král Václav chtěl se uvázati v země vévodství Krakovského a Sudoměřského, které po mnohém jednání a sporech získal, obávaje se pro změnu poměrů

¹⁾ l. c. 353. — ²⁾ l. c. — ³⁾ l. c. 354. — ⁴⁾ l. c. 353. — ⁵⁾ l. c. 366. — ⁶⁾ Palacký II. 1. str. 243. — ⁷⁾ l. c. 341. — ⁸⁾ l. c. 367.

smrti Rudolfa Habsburského nastalých sám ze svého království se vzdáliti, poslal r. 1291 do Krakova s vojskem biskupa Tobiáše, aby on jeho jménem u vládu vévodství Krakovského se uvázal.¹⁾ Tam bylo důmyslu Tobiášova svrchovaně třeba, neboť ke Krakovu činili si právo Vladislav Lokétek a Přemysl, vévoda poznaňský, jimž Tobiáš oběma odolal a v zimě r. 1292 na krátko přijel do Prahy, králi dal zprávu o poměrech polských a radil mu, co by kupevnění svého panství měl ještě učiniti. Výsledkem působení Tobiášova byla pak cesta krále do Krakova v srpnu 1292, kdež král svá práva přivedl k platnosti.²⁾ Tobiáš pak spravoval diecési svou ještě 4 roky, neboť dne 1. března 1296 (Tomek) dokončil vynikající život svůj, dobře se zaslouživ jak o církev tak o vlast svou.

Jak již jsme se zmínili, dobře jest znamenati v životě Tobiášově zvláštní dobročinnost, jejíž projevení několikráte současný letopisec zaznamenává. Jest tudíž zcela pochopitelné, že biskup Tobiáš, byl-li štedrý k jiným, nezapomněl na svůj katedrální kostel pražský a „providit ei ornatibus pretiosis et libris ecclesiasticis ad honorem et laudem divini cultus nec non et beatorum martyrum Viti, Wenceslai atque Adalberti.“³⁾ Daroval pak velechrámu: mešní roucho (casula), dalmatiku a subtile z aksamitu bílého s velikými lemy; postroj ze všech potřebných liturgických rouch sestávající (apparatus) černý, vyšívaný zlatem, vzácná roucha oltářní (pallam altaris de albo balcyno, farratum de ruffo cendato; aliam pallam, in qua est leo et aquila de plumario opere; tria mensalia altaris cum latis praetextis⁴⁾), dvě roucha, která se kladla pod sv. ostatky („strifeum axamitum, qui ponitur in parasceve sub reliquiis et quartum mensale longum, quod etiam ponitur sub reliquiis); veliký missál, v němž psány byly všechny epištoly i všechna evangelia na dny sváteční i všední, a notami naznačeno, jak zpívati se mají, i s graduálem a sekvencemi; velký nokturnal, obsahující rubriky i notami označený zpěv celého antifonáře; posléze breviář velikými literami psaný, obsahující všechny svátky a doby, jak dle dávného obyčeje ve velechrámě pražském byly slaveny.⁴⁾ Za dary ty, jež pro dobu tu skutečně byly vynikající, zejména co se pořizení liturgických knih týče, vzdává mu letopisec zaslouženou chválu, k němuž i my se připojujeme, životopisné zprávy o biskupu Tobiášovi z Benešova končíce.

16. **Jindřich** zvaný Italicus neb de Isernia. Přišel do Čech z Italie bezpochyby kolem r. 1270, vycvičen z domova v umění písařském a k provozování úřadu písařského, jak v Italii zvykem bylo, vyšší autoritou oprávněn. Byl snad doporučen králi Přemyslu Otokarovi II. od nějaké vynikající osobnosti k službám kancelářským, když se myslilo, že král Přemysl Otokar II. stane se císařem. Než však vstoupil do kanceláře královské, zastával úřad písařský v Praze a zřídil si na Vyšehradě školu na vyučení písařů veřejných. Stav se písařem královským, dosáhl *kanovníctví bražského, vyšehradského a olomouckého*. Jako *kanovník pražský* při-

¹⁾ Palacký II. 1. 263. — ²⁾ Palacký II. 1. 267. 268. — ³⁾ Font. r. boh. II. 367. — ⁴⁾ F. r. b. II. 367. 368.

pomíná se v letech 1275—1279. Král učinil jej též brzy protonotářem královským v kanceláři své pro Čechy a Moravu; úřad ten zastával až do smrti Otokarovy (r. 1278).¹⁾ V Menším Městě pražském blíže kláštera sv. Tomáše měl dům, který později náležel proboštství pražskému.²⁾ Za sporův o poručnictví a vládu po smrti Přemysla Otokara stál asi na straně Oty Braniborského a byl nějak v rozepřích těch účasten, poněvadž královna vdova Kunhuta, jak výše již jsme se zmínili,³⁾ dne 14. září 1278 dala jej zajmouti, uvězniti a mnoho věcí i peněz mu zabaviti;⁴⁾ za toto násilí na osobě duchovní vyhlásil biskup pražský Jan dne 21. září 1278 na velechrám interdikt, pročež kanovník Jindřich již dne 29. září t. r. propuštěn jest a interdikt zrušen. V r. 1279—1280 založil a sám počal psáti kontraktní knihu Starého Města pražského a to dle způsobu regist královských. Po něm zůstaly důležité sbírky či formuláře listů od něho v královské kanceláři napsaných i jiných jeho listů soukromých. Na svou dobu jeví se v listech těch býti znamenitým znatelem starožitností klassických. Formuláře Jindřichovy došly záhy značného rozšíření v Čechách.⁵⁾ **Petr**, kanovník 1275—1279 (Tomek). Dne 21. února roku 1279 provázel biskupa Tobiáše, jak již výše vzpomenuto, na druhé jeho cestě na Moravu ke svěcení kněžskému a biskupskému, jehož Tobiáš udělil biskup olomoucký.⁶⁾ Mistr **Velislav**. Studoval (snad v Bononii) právo církevní i světské s chvalitebným prospěchem, jak čteme v papežském listě, jímž mu uděleno kanovnictví pražské: „Velislaus de Boëmia, qui sicut in nostra constitutus presencia retulisti diu in iure canonico et civili studuisti et profecisti laudabiliter.“⁷⁾ Byl tudíž osobně papeži představen; mimo to doporučen byl od apoštolského poenitenciáře domínikána Martina a jiných hodnověrných osob. Kanovnictví pražského dostalo se mu právě zmíněným listem papeže Jana XXI. ze dne 23. listopadu 1276. Papež udělil mu kanovnictví to s podmínkou, je-li právě nějaké uprázdňeno; není-li, mělo se mu dostati toho, které se uprázdní nejdříve. Tuto milost papežskou uskutečniti měli (executores) opatové kladrubský a vilémovský, pak kaplan papežský Bernardus, kteří Velislava v držení prebendy měli uvésti. Od počátku vlády krále Václava II. vedl správu královské kanceláře, později se stal královským protonotářem či nejvyšším písařem královským, byv před tím nejvyšším písařem zemským;⁸⁾ při tom byl též kanovníkem vyšehradským, v kteréž hodnosti se r. 1284 jmenuje, a kanovníkem olomouckým v letech 1283—1284 (Tomek); od r. 1285 zůstal protonotářem jen pro Čechy, kdežto v listech do Moravy vydaných od r. 1285 počínaje jmenuje se protonotářem mistr Jan, probošt v Sadešské. V kanceláři královské zůstal až do roku 1289.⁹⁾ Konečně zvolen *děkanem* pražským, v kteréžto hodnosti se připomíná v letech 1298—1301 (Tomek). Roku 1298 uvádí se v listině o darování vsi Maslovic v Kouřimsku, které toho roku Vojtěch z Poděhus

¹⁾ Tadra Styky 345. — ²⁾ Tom. I. 189. — ³⁾ Viz děkan Řehoř Zajíc z Walddeka. — ⁴⁾ F. r. boh. II. str. 302. — ⁵⁾ Tadra: Styky 346—348. — ⁶⁾ Font. rer. boh. 338. — ⁷⁾ Tadra: Styky 235. — ⁸⁾ Tadra: Kanceláře str. 4. — ⁹⁾ Tadra, Kanceláře str. 4.

s mlýnem a s chmelnicí u Libčic (na protější straně Vltavy) daroval k oltáři sv. Václava na vydržování oltářníka sv. Václava, jenž mimo jiné měl v příbytku svém ošetřovati onemocnělé žáky a školáky při velechrámě, netrvala-li nemoc déle než 14 dní.) Výroční den jeho úmrtí býval prý 17. dubna slaven;¹⁾ rok jeho úmrtí není znám.

Alexius, Aleš kanovník, zároveň probošt olomoucký. Připomíná se r. 1278, kdy odeslán byl v poselství „slavném“ s děkanem pražským mistrem Řehořem a kanovníkem pražským Dětrichem k metropolitovi mohučskému, aby potvrdil volbu probošta Tobiáše z Benešova za biskupa. R. 1279 dne 5. ledna provázal zvoleného biskupa Tobiáše opět s děkanem Řehořem i kanov. Dětrichem na Moravu, kamž biskup Tobiáš jel pro potvrzení, k němuž olomoucký biskup Bruno metropolitou mohučským byl delegován, vrátil se s ním na to do Prahy a hned zas 21. února jel s biskupem v slavném průvodě předních členů pražské kapituly a biskupského dvora k svěcení, jehož se Tobiáš dostalo v Brně. — **Dětrich**, kanovník, jenž patřil patrně k nejpřednějším členům kapituly, byl účastníkem právě zmíněného poselství k mohučskému metropolitovi r. 1278 a r. 1279 obojí cesty zvoleného biskupa Tobiáše z Benešova na Moravu, jak výše bylo řečeno.²⁾

17. **Bohumír**, kanovník a probošt týnský, také dne 21. února roku 1279 provázal biskupa Tobiáše na druhé cestě na Moravu k svěcení na kněze a biskupa se ubírajícího. Od r. 1279 až do r. 1283 připomíná se jako *probošt pražský* (Tomek). Počátek jeho proboštování nebyl radostný, anyť toho roku nadešly smutné časy poručnictví Oty Braniborského v Čechách, jichž nepřízeň plnou měrou, zvlášť za náměstka Otova, braniborského biskupa Eberharda, proboštsví pražské zakusilo (*fere tota possessio prae-positurae Pragensis spoliata est*)³⁾ jak v Praze, tak i na statcích venkovských. Letopisec dí, že ve dvoře proboštově pobraho bylo přes 300 královských měřic⁴⁾ obilí rozličného zrna; venku na statcích rozebrán všecken skot a koně, pobraho obilí, z domácí drůbeže a krmného prý ani zbla nezbylo (*nec pilus, nec penna poterat inveniri*)⁵⁾, ba po většině stavení proboštská v popel obrácena aneb alespoň rozebrána. Kroky, jež činil na záchranu proboštsví děkan Řehoř u braniborského biskupa Eberharda, jak jsme vylíčili, minuly se účinkem a pokojnější časy nastaly až za náměstnické vlády biskupa pražského Tobiáše z Benešova.⁶⁾

18. **Oldřich** jako kanovník provázal s ostatní stkvělou družinou r. 1279 dne 21. února zvol. biskupa pražsk. Tobiáše z Benešova na cestě do Moravy k posvěcení jeho na kněžství a biskupství, jež v Brně mu bylo uděleno.⁷⁾ Od r. 1287—1301 připomíná se jako *pražský probošt*. — Pešina (Phosphor. 575) a Berghauer (Protomart. 147) dovolávajíce se rukopisných pramenů, kterých však

¹⁾ Tom. I. 380. 381. — ²⁾ Canon, str. 77. — ³⁾ Font. rer. boh. 336, 337, 338. — ⁴⁾ F. r. b. II. 349. — ⁵⁾ Tato královská míra zvaná čtvrtně, kterou — jak výše za děkana Víta řečeno bylo — Václav I. r. 1249 kapitule pražské daroval s platy z ní plynoucími od kupujících neb prodávajících v Praze, byla tak pojmenována po obnovení všech m r a vah, jež r. 1268 na rozkaz Premysla Otakara II. se stalo; na potvrzení hodnověrnosti byly pak míry a váhy poznamenány znamením královským, „quod antea non fuerat“. (Font. r. b. II. 300; Tomek I. 324.) — ⁶⁾ l. c. 349. — ⁷⁾ viz výše. — ⁸⁾ F. r. boh. II. 338, srv. výše.

neuvádějí, jmenují jej Oldřichem z Hasenburka, synem Vilémovým, licenciátem práva na učení pařížském („iuris licenciatus Parisiensis“), později arcijahnem znojemským a konečně proboštem pražským.) — R. 1298 zmínka o něm se děje při darování vsi Maslovic v Kouřimsku od Vojtěcha z Poděhus k oltáři sv. Václava v kostele pražském učiněném.¹⁾

19. **Trojan**, kanovník, strýc biskupa Jana IV. z Dražic, bratr biskupa Jana III. z Dražic, syn děkana pražského Budislava, jenž ve stáří dal se na kněze vysvětit; zmínka o kanovníku Trojanovi děje se r. 1277 a 1279.²⁾ Zemřel před r. 1305 (Tomek). — **Wernher**, kanovník, 21. února roku 1279, jakožto z předních kanovníků pražských provázel nově zvoleného biskupa pražského Tobiáše z Benešova na cestě k posvěcení na kněze a biskupa, kterého v Brně se mu dostalo.³⁾ Roku 1305 jmenován jest jako *scholastik* v kapitulním nálezu, jímž kanovník praž. Diviš z Yperu byl pro nepřetržitou, 30 let trvající nepřítomnost v chóru⁴⁾ sesazen. — **Zdeslav**, kanovník, účastnil se rovněž druhé cesty bisk. Tobiáše na Moravu dne 21. února 1279⁵⁾ a právě tak i *kanovník Beneš*.⁶⁾ — **Chvalek**, kantor, připomíná se r. 1281 jakožto jeden z nemnohých, jímž přáno bylo vstupu do hradu a do velechrámu svatovítského, když ostatním kanovníkům a vikářům bylo za vlády Oty Braniborského bráněno k službám Božím vstoupiti do hradu a velechrámu pražského.⁷⁾ K těmto nemnohým vedle kantora Chvalka patřil i *sakrista a kanovník pražský Ondřej*,⁸⁾ jenž se uvádí mezi lety 1281—1284 (Tomek). — **Jan**, mistr římský a kanovník pražský, studia svá konal na vysokém učení r. 1284 při dvoře papežském v Římě („studium in curia Romana“), založeném od papeže Innocence IV., jež lišiti dlužno od „studium Urbis“, případně později od university v Avignoně.⁹⁾ Jest důvodno souditi, že tento kanovník Jan, mistr římský, jest též *Jan scholasticus*, jenž se uvádí r. 1290 (u Tomka). — **Miloslav**, arcijahen bechyňský a kanovník vyšehradský, uvádí se roku 1287 (Tomek). — Mistr **Havel**, arcijahen bílinský, připomíná se r. 1288. Titulu mistra nabyt na některém vysokém učení v cizině.¹⁰⁾

20. **Petr Andělův** (Petrus Angeli) byl syn kanovníka pražského Angela či Anděla. Když měl se stát kanovníkem kolleg. kapituly v Šadské, kladen mu za církevní překážku původ jeho, poněvadž otec byl kanovníkem pražským. Avšak Petr dokázal, že narodil se dříve, než otec svěcení dosáhl a než se stal kanovníkem, a biskup Tobiáš z Benešova potvrdil toto udání listem ze dne 25. září 1287 a později znova papež Kliment V. listem 13. července 1312.¹¹⁾ Roku 1289 stal se protonotářem královské kanceláře pro Čechy po mistru Velislavovi, děkanu pražském, jsa té doby proboštem u sv. Petra v Brně, kanovníkem boleslavským a litoměřickým;¹²⁾ r. 1292 uvádí se jako kanovník pražský (zároveň jako svědek a notář královský v listě krále Václava)

¹⁾ Tadra: Styky, str. 244. — ²⁾ Can.: Arch. F. III. 1. 7. — ³⁾ Prof. Aug. Sedláček v Ott. Sl. Nauč. 948. — ⁴⁾ F. r. b. II. 338; srv. výše. — ⁵⁾ Can. C. III. 1. 6. — ⁶⁾ F. r. b. II. 338 a výše. — ⁷⁾ I. c. — ⁸⁾ Font. r. b. II. 341; srv. výše u děkana Řehoře Zajíce z Waldeka. — ⁹⁾ I. c. 341. — ¹⁰⁾ Tadra, Styky 274. — ¹¹⁾ Tadra Styky 135. — ¹²⁾ Tadra: Kanceláře 4. — ¹³⁾ Tadra, Kancel. 4.

i zároveň vyšehradský, a roku 1294 též vratislavský (Tomek); v letech 1305—1311 jmenuje se *proboštem* pražským,¹⁾ zároveň v r. 1306—1308 proboštem vyšehradským a tudíž kancléřem království Českého, konečně pak r. 1311 zvolen za *biskupa olomouckého* (Tomek). Poněvadž pak příjmy biskupství olomouckého nebyly dostatečny, udělil mu papež Kliment V. dovolení listem z 28. dubna 1313, aby některé z dosavadních obročí směl ještě podržeti.²⁾ *Petr* Andělův zaměňován někdy býval s Petrem z Aspeltu (Aichspalter, Aspelter), o němž níže řeč bude a od něhož dobře jej lišiti dlužno. — **Rapota**, doktor práv, arcijahen kouřimský okolo r. 1290;³⁾ později jako arcijahen uvádí se od roku 1307—1316;⁴⁾ zemřel buď 1316 neb 1317. — **Rudolf**, kustos pražský, r. 1290.⁵⁾ — **Jan**, kanovník sakrista r. 1293 (Tomek).

Století XIV.

1. Na počátku století XIV. uvádějí se kanovníci pražští; **Vojslav**, jenž byl r. 1300 farářem v Řečici a r. 1301 kustodem; **Tobiáš**, r. 1301 arcijahen hradecký; **Michal**, roku 1301 arcijahen plzeňský; **Mikuláš**, r. 1301 arcijahen boleslavský.

2. **Jan IV. z Dražic**. Pocházel ze starožitné a vzácné rodiny pánů z Dražic. Děd jeho byl zmíněný výše Budislav, jenž ve stáří dav se na kněze vysvětit, stal se kanovníkem a posléze děkanem kapituly pražské. Otec jeho Řehník⁶⁾ z Litovic, který založil r. 1264 hrad *Dražice* u Benátek, zemřel r. 1279, jsa královniným podkomořím. Jan stal se *kanovníkem pražským* a vyšehradským.⁷⁾

Když zemřel r. 1301 biskup Řehoř z rodu pánů Zajíců z Waldeka, zvolila kapitula kanovníka Jana z Dražic za biskupa pražského, kterážto volba jak od duchovenstva, tak i od krále a lidu radostně byla uvítána. (. Johannes, canonicus Pragensis, filius Domini Gregorii de Drassicz, in episcopum Pragensem a capitulo suo invocata Spiritus sancti gratia rite ac canonice eligitur).⁸⁾ Jan IV. z Dražic králi Václavu II. byl asi velmi milý a veliké přízni jeho se těšil, neboť Václav II. daroval nově zvolenému biskupu drahocenný zlatý prsten se vzácným kamenem smaragdovým v ceně 800 hřiven, jímž poprvé byl ozdoben Jan IV. při posvěcení svém na biskupa, jehož se mu dostalo v neděli druhou adventní téhož roku 1301 ve velechrámě pražském (Donavitque dominus rex domino electo annulum aureum cum preciosissimo lapide smaragdo pro DCCC marcis estimatum, cum quo fuit ab ordinatore suo subarhatus); král sám z lesů svých obstaral na hostinu o svěcení Janově zvěř, po svěcení provázal biskupa ke dvoru jeho, ba vzav před branou dvoru biskupského uzdu koně Jana IV. z Dražic, do brány jej uvedl za slov: Dominus custodiat

¹⁾ Can.: Arch. B. I. 6. n. 1., 2. i 3. — ²⁾ Tadra, Kanceláře, 4. — ³⁾ Loserth, Das St. Pauler Formular str. 35 a 56 pozn. — ⁴⁾ Tom.; Tadra, Styky 235. — ⁵⁾ Loserth, Das St. Pauler Form. str. 35. — ⁶⁾ Filius domini Gregorii de Dracic F. r. b. IV. Frant. Praž. 366. — ⁷⁾ Prof. Aug. Sedláček v Ott. Sl. Nauč. d. VII. 948. — ⁸⁾ Font. rer. b. IV. Ben. z Weitm. str. 464.

introitum tuum et exitum tuum ex hoc nunc et usque in saeculum.“¹⁾

Radostné bylo tedy nastolení Janovo a všichni blaha mu přáli: skutečně pak Jan IV., jenž zavírá řadu biskupů na biskupském potomním arcibiskupském stolci pražském, jest z nejznamenitějších biskupů pražských. Letopisec František Pražský mluví o skutcích a čínech jeho jako „saluberrimis omni laude dignissimis, que (sic) nullus fecit suorum antecessorum.“²⁾ Za dvačtyřicetileté doby biskupování svého vynikl v tak mnohém směru, že pominouce bližší líčení jeho účastenství v dějinách českých obecných,³⁾ jen hlavními rysy se dotkneme památky jeho v církevním a kulturním ohledu.

Sotva že nastoupil, pozoroval mnohé nedostatky,⁴⁾ jimiž církev česká strádala, a snažil se o jejich odstranění. Zejména posud dály se mnohé zlořády od patronů, kteří sami dosazovali plebány a faráře bez ohledu na vrchnost duchovní, a tito na základě jejich ustanovení mše sv. sloužili a sv. svátostmi přísluhovali (nam tunc auctoritate suorum patronorum, quae in hoc facto non habebat vigorem, missas celebrabant et ecclesiastica sacramenta ministrabant). Že patroni nevybírali vždy právě nejlepších a nejvhodnějších duchovních pro tu kterou osadu, snadno lze si domyslit, a proto není divu, když letopisec František Pražský praví, že plebáni a správci kostelů byli jako námezdníci, ne jako pastýři, a proto ovšem spása duší svěřených nebyla jim věcí jediné nejdůležitější (. . . plebani et rectores ecclesiarum erant quasi mercenarii, non ut pastores, ex quo sequebatur ingens periculum animarum);⁵⁾ ovšem, když patroni toho kněze, jenž jim ve všem nebyl po vůli, vypudili a *na dobu jednoho roku* zase jiného dosadili, nemohlo ani lépe býti (Si quis autem de plebanis patrono suo non obtemperavit, mox ab ecclesia fuit repulsus et alter iterum ad spacium unius anni *a festo sancti Gregorii usque ad sequens festum* fuit subrogatus.⁶⁾ Biskup vytýkal to pánům i králi, (ač panstvo k nápravě ochotným se neukazovalo, ba jeden z pánů, „než by prý uposlechl, raději k pohanství by se vrátil“) a plebány bez církevního ustanovení dosazené složil s úřadu, a nadále poměry upravil tak, že patron biskupovi každou presentaci předložití byl povinen, načež presentovanému dostalo se potvrzení biskupova a řádné pravomoci. Práva biskupská hájil a o nápravu ve všech směrech pečoval na synodách diecézních, z nichž první slavil hned r. 1301. Roku 1311 odebral se ve slavném průvodě dvora svého⁷⁾ na všeobecný sněm církevní vienenský (deinde fuit per dominum Clementem papam ad concilium vocatus Vienne),⁸⁾ ve Vienně od 16. října 1311 do 6. května 1312 trvající, jehož se po tu dobu účastnil a město Lyon navštívil (Dominus quoque papa dominum episcopum suis exeniis magnifice honorabat, eadem de Vienna in Lugdunum solempniter transmittendo)⁹⁾, načež vrátiv se svolal synodu, ohlásil úchvaly sněmu vienenského a zejména upravil dle rozkazu tohoto sněmu poměr duchovenstva řeholního

¹⁾ F. r. boh. IV. Frant. Pražský str. 367. — ²⁾ l. c. 369. — ³⁾ Viz Palacký II, 1. 321, 343 atd. — ⁴⁾ F. r. b. IV. Frant. Praž. 367; Ben. z Weitm. 464. — ⁵⁾ F. r. b. IV. 367. — ⁶⁾ Ibid. — ⁷⁾ F. r. b. IV. 367. — ⁸⁾ Ibid. — ⁹⁾ Ibid.

k duchovenstvu světskému. I v letech následujících, ač i v politických událostech českých nemalé měl účastenství,¹⁾ nejen vystupoval proti rušitelům práv církevních, ale i dohlédal na zachovávání předepsané kázně mezi duchovenstvem svým, a tak se stávalo, že ti, kdož zaslouženě od něho byli trestáni aneb stíháni, odpláceli se biskupu Janu IV. jedni obviňováním z přízně k rozličným sektám bludařským, druzí zas mu vytýkali kacírství a neposlušnost k svaté stolici.²⁾

Z těchto zločinův obžaloval pak r. 1318 biskupa Jana IV. z Dražic vyšehradský kanovník Jindřich ze Šumburka, rodem Němec z Durynek, u Apoštolské stolice, jež biskup Jan sesadil z probošství litoměřického, poněvadž nebyl původu manželského. (Duringus Henricus spurius de Sonburch procuravit, quod venerabilis pater dominus Johannes quartus Pragensis episcopus XXVII. ad curiam fuit vocatus Romanam, tempore sanctissimi in Christo patris et domini, domini Johannis pape XXII, qui tunc in Auinione, civitate imperii, residebat).³⁾ V Avignoně, kamž odebral se dne 9. května 1318, pobyl Jan IV. z Dražic po 11 let a mnoho bylo mu tam zakoušeti (multas sustinuit adversitates), avšak nevina jeho uznána zcela úplně a obdržev papežské požehnání, navrátil se do vlasti své, kdež od všeho duchovenstva, zvláště kapituly pražské, i lidu dne 2. července r. 1329 slavně byl přijat. Za pobytu svého v Avignoně dospěl Jan IV. po příkladě Francouzů k vědomí národní hrdosti⁴⁾ a poznal mnohé pokroky vzdělanosti románských národů, čehož k prospěchu vlasti své dobře využil po návratu do Čech, především se zaslouživ zbudováním českého prvního mostu kamenného v Roudnici, k jehož stavbě povolal mistra Viléma od římské kurie, poněvadž ani v Čechách ani v sousedních krajinách nebylo odborníků (et quia magistros ad tale opus peritos in regno Bohemiae nec in vicinis provinciis potuit reperire, unde misit ad curiam Romanam pro magistro Guilhemmo, optime in huiusmodi arte perito).⁵⁾ Mistr Vilém přišel bez meškání ještě s třemi druhy a r. 1333 dne 24. srpna vloženy do základu mostu ostatky svatých a základní kámen byl požehnan. Zároveň dal biskup Jan vyučiti mistry české (per alios artifices gentis nostrae, qui ab illis advenis complete fuerant informati)⁶⁾ od mistra Viléma, kteří po té most sami dodělali, když byli mistři římstí dva pilíře a jeden oblouk postavili.⁷⁾ Mnoho kostelů vystavěl, kde před tím žádných nebylo, a sám posvětil, mezi nimiž nad jiné vyniká kostel a klášter v Roudnici, jehož základy položil za veliké slavnosti o třetí svátek svato-dušní roku 1332,⁸⁾ kterýž po osmi letech, když klášter byl dostavěn, r. 1340 dne 15. srpna na svátek nanebevzetí P. Marie „ke cti a slávě nejsv. Trojice a blahoslavené Panny Marie“ sám posvětil u vší nádheře. Klášter osadil řeholními kanovníky řádu

¹⁾ Palacký: Dějiny nár. čes. II. 1. 313, 348, 353, 405—418 atd. — ²⁾ Palacký I. c. 436—437. Tomek, Děj. Prahy I. 505—507. — ³⁾ F. r. b. IV. 384. —

⁴⁾ Tuto zvl. projevil později ustanovením, že do kláštera roudnického jím založeného jen ten přijat býti smí, kdo z obou rodičů českého jazyka pochází. Těto podmínky však nestvrdil r. 1349 papež Kliment V. — ⁵⁾ Font. r. b. IV. Frant. Praž. 385. — ⁶⁾ Ibid. — ⁷⁾ Ibid. — ⁸⁾ Ibid.

sv. Augustina, ¹⁾ jimž v čelo postavil probošta, věnovav jim své soukromé jmění i dědictví otcovské (... contulit et donavit bona sua patrimonialia et alia personaliter empta et acquisita intuitu personae). ²⁾ Letopisec František Pražský vřelými slovy líčí výstavnost kostela i kláštera roudnického, jenž rovněž stkvostně ozdoben byl vším, co umění a dovednost doby té mohla skytnouti. ³⁾ Byl-li kostel a klášter roudnický důkazem lásky, již biskup choval k Bohu, nezapomněl, že druhým příkázáním po této jest láska k bližnímu, která byla pohnutkou, že vedle mostu vystavěl špitál pro chudé v Roudnici, přiměřeným nadáním jej opatřil a augustiniánskému proboštu dal ve správu. ⁴⁾

Zbožnými nadáními pamatoval neméně na stoličný chrám svůj, kdež — mimo bohaté dary bohoslužebných rouch, knih a mnohých nadání — založil r. 1340 „k slávě a cti svaté Trojice a tří svatých patronů“ — patrně Víta, Václava a Vojtěcha — **nové tři prebendy kanovnické** („tres prebendas canonicorum in ecclesia sua Pragensi ad gloriam et honorem sancte Trinitatis et trium sanctorum patronorum solempniter creavit et devote, large quoque et habundanter providit, quod alii canonici in cottidianis distributionibus et alii mistri ecclesie nullum penitus detrimentum perceperunt). ⁵⁾ Na zřízení těchto obročí vynaložil Jan IV. **1500 hřiven** stříbra, a to, jak výslovně letopisec František Pražský připomíná, beze vší újmy biskupství pražského. ⁶⁾ Tři prebendy tyto také sám hned osadil, první udělil *Pavlovi z Kladna*, bratru svého kancléře, druhou vikárii svému (vicario suo) *Buškovi z Braš-
kova*, třetí svému pokladníku (thesaurario suo) *Zdeslavovi*, arcijahnu horšovskému. ⁷⁾

Z mnoha staveb, jež podnikl, jmenujeme především dům biskupský v Menším Městě pražském, jenž zevně stavbou kamenou (venustissime reformavit), ⁸⁾ uvnitř malbami, erby a různými nářisy co nejpečlivěji okrášlil, ⁹⁾ dostavěl hrad dražický, ozdobil hrob sv. Vojtěcha a počal stavěti chrám sv. Jiljí v Praze, jehož dokončení však se nedočkal, neboť k roku 1371 praví letopisec Beneš z Weitmile, že toho roku dne 4. května arcibiskup Jan Očko z Vlašimi „posvětil kolleg. kostel sv. Jiljí ve Větším Městě pražském, jež stavěti začal blahé paměti pan Jan IV., biskup pražský XXVII.“ (edificare inchoaverat beate recordacionis dominus Johannes quartus, episcopus Pragensis XXVII ¹⁰⁾

Vynikající život svůj dokončil dne 4. ledna 1343 ¹¹⁾ (A. D. 1343 in octava sanctorum Innocentium vener. pater Johannes IV, episcopus Pragensis XXVII, viam carnis universe est ingressus),

¹⁾ První to klášter augustiniánů v Čechách. — ²⁾ Ibid. — ³⁾ Ibid. — ⁴⁾ F. rer. boh. IV. l. c. 386 — ⁵⁾ Ibid. 386. — ⁶⁾ Ibid. — ⁷⁾ Ibid. — ⁸⁾ F. r. boh. IV. l. c. 368. — ⁹⁾ Capellam pulcherimis picturis depingi procuravit, in qua ymages omnium episcoporum Pragensium secundum ordinem sunt situatae. Palacium vero sive cenaculum scripturis et picturis exstat repletum, multi quidem versus doctrinales et morales sunt ibi notati, et multi clipei principum, baronum ac regni nobilium sunt decenter depicti. Speciale vero commodum suum variis ymaginibus fuit decoratum et symbolum prophetarum et apostolorum cum suis propriis figuris et scripturis exstat signatum in optima proporcione, quod de curia cum prefatis versibus attulit romana. Ibid. 368. — ¹⁰⁾ l. c. 543. — ¹¹⁾ l. c. 492.

byv posledním biskupem pražským, a pochován byl blíže oltáře sv. Sylvestra,¹⁾ který kdysi sám založil a nadal.

Význam Jana IV. z Dražic po kulturní stránce vřele vyličil prof. K. B. Mádl v článku „Český mecén XIV. století“ v XVIII. ročníku „Lumíru“ z r. 1890 str. 3—5.

Pokud dlel biskup Jan IV. v Avignoně, řídili diecési *administrátoři*, jimiž bývali kanovníci kathedrální kapituly pražské, z nichž se připomínají r. 1321 mistr Oldřich z Paběnic, scholastik pražský; r. 1324 probošt pražský Hyněk Berka z Dubé společně s Oldřichem z Paběnic; r. 1325 Oldřich z Paběnic sám; r. 1326 Tomáš, arcijahen pražský; r. 1328 Držislav, probošt pražský, Předbor, scholastik pražský, a Jindřich, probošt mělnický. Za biskupování Janova poprvé děje se v Čechách zmínka o *světicím biskupu* jménem Přibislavovi (Przibislaus) z řádu minoritů, jenž byl biskupem sardonským (Satoranensis, Sadorensis).²⁾

3. **Jindřich Sturmův**, jako kanovník připomíná se r. 1303—1305,³⁾ v kterých letech byl též královským protonotářem pro Moravu.⁴⁾ Byl důvěrníkem krále Václava II., jenž jej ustanovil jedním ze čtyř vykonavatelů své poslední vůle.⁵⁾

Matouš, syn Jana z Němčic, kanovník a probošt sadský, uvádí se roku 1304. Probošství sadského dostalo se mu u věku 20 let, kdy již zároveň byl kanovníkem pražským.⁶⁾

4. **Oldřich z Paběnic**. (Ulricus de Pabyenycz,⁷⁾ Ulriacus de Babyanicz.⁸⁾ Pocházel z urozené rodiny⁹⁾ (nobilis de Babyanicz dictus) a studoval ke konci XIII. století na učení pařížském, kdež asi dosáhl titulu doktora dekretů; r. 1302 vypravil král Václav II. doktora Oldřicha z Paběnic, tohoto roku již kanovníka pražského, svého důvěrného radu, v čele znamenitého poselství do Anagnie k papeži Bonifáci VIII., aby u něho jednal ve prospěch krále, činícího si nároky na trůn uherský, úmrtím Ondřeje III., posledního Arpadovce († 14. ledna 1301), uprázdněný. R. 1306 měl farní obroč v Malíně u Kutné Hory; listem papežským z 13. ledna 1306 dostal dovolení, aby směl vedle farního obročí míti i jiné prebendy a poněvadž dosud nebyl posvěcen na kněze, uloženo mu, aby do pěti let se dal posvětit. Vedle toho byl ještě kanovníkem olomouckým a vyšehradským. V letech 1307—1325 uvádí se jako scholastik pražský. Ve zbraslavské kronice Petra Žitavského se dočítáme, že velmi nepříznivě soudil o Jindřichu Korutanském, jenž po smrti Rudolfa Rakouského se stal králem; jeho pak úsudek jako slova znamenité autority letopisec zaznamenává.¹⁰⁾ V letech 1310—1313 vedle úřadu scholastika kathed-

¹⁾ I. c. Ben. z Weitm. str. 492 a 548. — ²⁾ F. r. b. IV. 336, 385. — ³⁾ Tomek I. 592. — ⁴⁾ Tadra: Kanceláře str. 4. — ⁵⁾ F. r. b. IV. str. 93. — ⁶⁾ Tom. I. 370. — ⁷⁾ F. r. boh. IV. 417. — ⁸⁾ F. r. boh. IV. 486. — ⁹⁾ Ibid. 303. (Kron. Zbrasl.) — ¹⁰⁾ Aliis vero pluribus viris sapientibus de eiectione Chorthiani de terra per certa indicia prophetantibus honorabilis vir magister Ulricus, decretorum doctor, taliter loquebatur: »Si Chorthianus iste in regno Bohemie proficere debuerit aut manere de cetero, nunquam tantam habeo, sicut hactenus habui, fidem in clavibus ecclesie et ecclesiasticis sacramentis. Quomodo enim unquam prosperari aut proficere poterit, qui antequam natus necatus fuit spirituali excommunicationis gladio in matris sue utero usque in terciam et quartam generacionem? et si proficeret, magnam irrogaret contumeliam sua prosperitas clavibus et ecclesie sacramentis. F. r. b. IV. 128.

drálního zastával úřad biskupského oficiála. Jsa oficiálem, rozhodl ve sporu mezi kapitulou vyšehradskou a mistrem Františkem, farářem týnským.¹⁾ R. 1313 jmenuje se též protonotářem biskupským. Když biskup Jan IV. z Dražic po 11 let dlél v Avignoně, byl Oldřich z Paběnic administrátorem biskupství pražského; v této hodnosti uvádí se, jak výše řečeno bylo, r. 1321 sám, roku 1324 společně s pražským proboštem Hynkem Berkou z Dubé, a r. 1325 opět sám.

Když běželo o to, jakým způsobem měly by býti upraveny příjmy kapitule jako celku pod jménem obediencí plynoucí — na rozdíl od prebend, které náležely jednotlivým kanovníkům — ustanovila kapitula, aby v té příčině rozhodl biskup Jan IV. z Dražic po úradě se scholastikem Oldřichem z Paběnic a arcijahnem kouřimským Rapotou. Oldřich, jak v letopisech se dočítáme, byl také jaksi druhým zakladatelem každodenní zpívané mše sv. de B. Maria Virgine ve velechrámě pražském.²⁾ Roku 1326 spolu s mistrem Tomášem, arcijahnem, na soudě královském jako znalci podali důkaz, že darování, které učinil Přibyslav z Březně, jest neplatné, poněvadž byl Přibyslav podjahněm; načež z rozkazu králova darování to z desk zemských vymazáno³⁾ Brzy však složil své důstojnosti a vstoupil do cisterckého kláštera sedleckého r. 1326, kde již ve čtvrtém roce pobytu svého klášterního zvolen byl po smrti opata Bedřicha⁴⁾ dne 3. února r. 1330 opatem značně zadluženého kláštera sedleckého. (Isti domino Friderico successit in abbatis officium reverendus vir magister Ulricus, doctor decretorum, nobilis de Babyanicz dictus, quondam multarum ecclesiarum canonicus, tunc monachus anno ingressionis suae ad ordinem Cisterciensem quarto presentibus sex abbatibus electus canonicus in crastino Purificationis beate Marie virginis in abbatem, qui invenit domum illam plus quam in *tribus millibus* marcis in debitis obligatam.⁵⁾ Než v třetím roce opatování svého raněn byl mrtvicí r. 1333, a nemoha choditi ani se pohybovati až do smrti své r. 1334, byl nošen od sluhů na nosítkách; pochován byl mezi ostatními opaty sedleckými. Dluhy kláštera za jeho opatování vzrostly na šest tisíc hřiven stříbra (. tertio vero anno abbacie apoplexia percussus post annum plage sue resignavit regimen abbacie. Qui crebrescente infirmitate viribus destitutus, motu et gressu privatus a famulis portabatur in sede tam diu, quod est mortuus et iuxta alios abbates in capitulo tumulatus.⁶⁾ Opat Petr zbraslavský ukončil v letopise svém zprávu o smrti Oldřichově vzpomínkou v pravdě křesťanskou, kterou i my, zprávu o jeho životě končíce, uvádíme:

Te peto sincere Deus Ulrici miserere,
Eius et esto pia protectorix virgo Maria.

¹⁾ Canon: Archiv. C. III. 1. 7. — ²⁾ »Et tunc obiit venerabilis vir magister Ulricus de Pabyenycz, doctor decretorum, qui providit, quod missa de beata Virgine cottidie canitur in ecclesia Pragensi.« F. r. b. IV. 417. . . ; »qui providit et procuravit, quod in auroris singulis in Pragensi ecclesia missa de beata virgine cantaretur.« F. r. b. IV. 486. (Ben. z Weitm.) — ³⁾ Tadra, Kanceláře str. 90. — ⁴⁾ Zemřel 15. ledna 1330. — ⁵⁾ F. r. b. IV. 303. — ⁶⁾ F. r. b. IV. 323, 324.

5. V letech 1305—1311 jako *děkan* připomíná se **Jan**, který z dříve jmenovaných kanovníků Janů by to býti mohl, těžko říci; byliť jmenováni výše (viz str. 40 a 41) r. 1290 *Jan* scholasticus, r. 1293 *Jan* sakrista a r. 1301 *Jan*, arcijahen pražský.

V době děkanování tohoto Jana dějí se zmínky o některých statcích kapitule a kostelu pražskému náležejících: tak patřily *Větrušice a Sedlčice* v Žatecku r. 1305 kapitule; ve vsi *Dražkovicích*¹⁾ měl oltář Panny Marie v kostele pražském jakýsi statek, který mu odňal král Václav II. a r. 1305 nahradil na smrtelném loži podílem 2¼ kop ve *Vrbicích* u Poděbrad; k oltáři u hrobu sv. Vojtěcha bylo učiněno již dávno nadání ve vsi *Trubíně* u Beřouna; Václav II. dal Trubín městu Beřounu a k oltáři hrobu svatého Vojtěcha za to vykázal ročních 11 hřiven v týchž *Vrbicích* u Poděbrad. Rovněž r. 1305 učinil biskup Jan IV. z Dražic nadání k oltáři sv. *Sylvestra* ve velechrámě pražském, kterýžto oltář sám postaviti dal ve vsi *Ěsenicích* v Kouřimsku, již po otci zdědil; vikář proboštův Vojslav odkázal jakési dědictví v *Malešicích*, rovněž v Kouřimsku, pro kapli sv. Stanislava.²⁾ R. 1310 dostal děkan Jan od krále Václava II. pro děkanství pražské dům blíže kaple Všech Svatých.³⁾ Anniversarium jeho dle kanonu bývalo 21. června.

Jan z Ostrova (de Schlackenwerth) připomíná se r. 1305 jako kanovník pražský⁴⁾ a doktor práv (dekretů), jenž názvu doktora nabyl asi na některé universitě cizozemské (snad v Bononii).⁵⁾ Před tím od r. 1303—1305 uvádí se jako protonotář královský snad pro Moravu neb Polsko.⁶⁾ Mimo to byl ještě kanovníkem olomouckým, krakovským a míšeňským.⁷⁾ Národnosti byl německé, neboť když v Hnězdně r. 1300 proslovil krásné kázání latinské před arcibiskupem tamním Petrem a králem Václavem II., arcibiskup, jenž Němcům nepřál, řekl králi: „iste optime predicasset, sin non caninum caput et Theutunicus esset.“⁸⁾ Roku 1306 stal se *brixenským*, r. 1321 *bamberským* a r. 1324 *frisinským* biskupem. Náležel k předním důvěrníkům krále Václava II., jenž učinil jej jedním ze čtyř vykonavatelů své poslední vůle.⁹⁾ Lásku bisk. Jana z Ostrova ke králi Václavu poznáváme z toho, co opat Petr v letopise svém vypravuje o snu jeho po smrti Václava II., jenž, když ho oplakával, se mu zjevil, těše jej slovy: „O miser numquid tu mihi in orthodoxe fidei libris non legisti sepius verba hec: Cum te consumptum putaveris, orieris ut lucifer et habebis fiduciam proposita tibi spe et defossus securus dormies, requiesces nec erit, qui te exterreat et deprecabuntur faciem tuam plurimi.“ Král slova ta tak jasně pronesl a biskup tak dychtivě poslouchal, že probudiv se zcela správně slova ta opakoval a nemoha ihned, odkud

¹⁾ Tomek praví: »Dražkovice nejistého položení« l. c. I. 375, 380; dosud náleží metropolitní kapitule pražské dvůr Dražkovice v Plzeňsku (u Spáleného Poříčí), který však s Dražkovicemi těmito totožný býti nemůže, poněvadž jest to dvorec ojedinělý, který v majetek kapituly dostal se teprv r. 1749. — ²⁾ Tomek. I. 381. — ³⁾ Canon pg. 79 (dle libri *Erectionum* XI. ao. 1310.) — ⁴⁾ Tom. — ⁵⁾ Tadra, Styky str. 235. — ⁶⁾ Tadra, Kancel. str. 4. — ⁷⁾ Tadra, Styky str. 208. — ⁸⁾ Fönt. r. b. IV. 82. Takto prý arcibisk. Petr hnězdenský Němcům přezdíval (ibid.) — ⁹⁾ F. r. b. IV. str. 93; »Qui ejusdem regis semper exstitit capellanus familiarissimus...« l. c. str. 102.

by byla, se rozpomenouti, vzal konkordanci k ruce a našel, že doslovně vzata jsou z Jobovy knihy kapitoly jedenácté. Utěchu tudíž v nich hledal, že král jistě spásy došel a mnichům v klášteře zbraslavském zprávu o snu tom podal, tak jak ji zbraslavský opat Petr zaznamenal.¹⁾

6. **Jan Velišův**, kanovník, připomíná se r. 1305; měl dříve prebendu v Dražkovicích a později (r. 1305) ve Vrbicích. (Tomek).

Jan Pardův (Joannes Pardi), uvádí se r. 1305 v listině o záměně prebendy, kterou měl v *Sedlčicích*.²⁾ Byl též proboštem boleslavským; anniversarium jeho bývalo 19. prosince.³⁾

Hynek z Dubé, syn Hynka staršího Berky z Dubé, připomíná se jako kanovník r. 1306, kdy jemu a otci jeho, tehdy purkrabí pražskému, král Václav II. daroval ves *Holešovice* k doživotnímu užívání.⁴⁾ První zmínka o něm se děje r. 1278. Roku 1309 byl v cizině (jsa kanovníkem) na studiích; r. 1320 stal se *proboštem* pražským; při tom r. 1324 byl též administrátorem biskupství pražského společně se scholastikem Oldřichem z Paběnic, když Jan IV. z Dražic dlel v Avignoně. Co se jmění proboštského za Jana Velišova týče, postoupil r. 1320 král Jan záměnou k proboštsví kostela pražského ves *Hostouň* s dvorem a tvrzí, ves *Dehnice*, ves *Ovenec* s dvorem a poli na jedno popluží, s rybníkem, lukami a podacím kostela tamže, též tři dvory v *Bubnech*; avšak z příslušenství vsi Ovence si vymínil král Jan výslovně *oboru královskou* (ortus ferarum) s 12 jitry pole ode dávna k ní náležejícími pro hlídače téže obory.⁵⁾ R. 1320, když vypukl spor mezi vyšehradskou kapitulou a osadníky týnskými v Praze, kteří upírali kapitule této právo k farnímu obročí v Týně, jež přivtěleno bylo k děkanství vyšehradskému, měl po mnohých předchozích soudech dne 4. října zjednatí narovnání pražský probošt Hynek Berka z Dubé; narovnání to však se nezdařilo.⁶⁾ R. 1326 uvádí se jeho jméno v listině o odpustcích.⁷⁾ Roku 1327 stal se Hynek Berka biskupem olomouckým. Roku 1333 29. prosince zemřel v Praze a pochován ve velechrámě pražském.⁸⁾

Bruno, arcijahen bílinský, uvádí se r. 1306. — **Václav**, dříve kanovník u sv. Jiří, jako arcijahen pražský připomíná se v letech 1307—1311. — **Tomáš**, kanovník pražský a probošt boleslavský, ustanoven byl r. 1311 za officiala. R. 1311 se též uvádí jako kanovník pražský **Petr**, zároveň probošt u sv. Jiljí. R. 1315 jmenují se jako pražští kanovníci **Jan**, spolu kanovník sadský, svatojilský a týnský, a **Marquard**, jenž byl sakristou.

7. **Držislav** *neb Drslav*, synovec Fridricha, arcibiskupa řížského (nepos Friderici archiepiscopi Rigensis),⁹⁾ byl *arcijahnem* pražským; r. 1317 zvolen byl za *děkana vyšehradského*,¹⁰⁾ při čemž snad i nadále zůstal kanovníkem kapituly pražské, jejíž proboštem později se stal. Ujav se děkanské hodnosti vyšehradské, musil hned hájiti práva kapitulního k faře týnské v Praze, kamž osadníci, proti právu kapituly vyšehradské, k jejímuž děkanství ná-

¹⁾ F. r. b. IV. 102. — ²⁾ Tom.; Can. Arch. Z. I. 8. — ³⁾ Can. str. 79. — ⁴⁾ Can.: Arch. B. I. 8 n. 5. — ⁵⁾ Tomek I. 347. — ⁶⁾ Tomek I. 393. — ⁷⁾ Archiv kap. G. XII. 12 n. 8. — ⁸⁾ Canon str. 81. — ⁹⁾ Tadra, Styky 147. Arch. Vatik. — ¹⁰⁾ Tomek I. 592, 594.

leželo obročí fary týnské, dosadili si sami nového faráře. Biskup Jan IV. z Dražic rozhodl svým delegovaným soudcem, břevnovským opatem Bavorem, ve prospěch děkanův, avšak když osadníci rozkazu biskupova neuposlechli a příjmy z obročí Držislavovi nevrátili, žaloval děkan Držislav u papežské stolice, která k rozsouzení delegovala opět opata břevnovského Bavora dne 1. května r. 1319. Soudu bylo doznatí od osadníků mnohých průtahů, proti nimž vytrvale bojoval děkan Držislav, až 8. července 1319 rozsudkem arcijahna hradeckého *Havla*, náměstného soudce opatova, byl mu týnský kostel vrácen; poněvadž osadníci, vlastně jejich plnomocník vlivuplný staroměstský rychtář *Frenclín Jakubův*, dosud odpírali, jednáno opět o vydání kostela týnského úmluvou přátelskou dne 4. října 1319, v níž rozhodnouti měl pražský probošt *Hynek Berka z Dubé*.¹⁾ Když ani tenkrát spor nevzal konce, obrátil se děkan Držislav podruhé k papeži Janu XXII., jenž 15. listopadu 1321 delegoval za soudce v příčině té opata milevského *Ojíře*. Přelíčení stanoveno na první všední den po 8. září (narození Panny Marie) do kláštera zbraslavského. Po novém smlouvání docíleno v dubnu r. 1323 narovnání, dle něhož na příště měl *Frenclín Jakubův* neb dědici jeho navrhnouti dva duchovní, z nichž by děkan vyšehradský biskupovi pražskému jednoho jakožto stálého vikáře svého podal k potvrzení.²⁾ R. 1327 stal se vyšehradský děkan Držislav *proboštem* pražským, v kteréž hodnosti se připomíná až do r. 1338. V r. 1328 byl administrátorem biskupství pražského, zároveň s pražským scholastikem *Přeborem* a mělnickým proboštem *Jindřichem*.³⁾

R. 1328 dne 21. dubna učinil Držislav smlouvu s ostatní kapitulou, podle které místo dosavadních platů a dávek, z jmění proboštského kapitule plynoucích, po dobu proboštování svého měl platiti ročně 100 hřiven stříbra, splatných dvakrát do roka, o sv. Jiří a o sv. Havle; čtyřikrát do roka: na svátky sv. patronů sv. Víta, sv. Václava, sv. Vojtěcha a o výročí posvěcení chrámu měl dáti slavný oběd anebo za každý oběd vyplatiti sedm kop grošů; každému kanovníku měl dáti na kožíšek půl kopy a na kapí tři věrduňky (tři čtvrti hřivny); posléze měl jakési povinnosti, plynoucí z „obvyklé služebnosti“, váznoucí na proboštském statku v *Tryskovicích*, avšak jaká to služebnost byla, dnes nevíme. Zmíněné Tryskovice, bývalou tvrz u Třeboratic v Kouřimsku, prodal probošt Držislav a r. 1328 koupil v Rakovnicku *Tuchlovici* u Kladna.⁴⁾ R. 1333 dne 18. června vykázal oltářníkovi svatého Kosmy a Damiana ve velechrámě pražském roční 1½ kopy ze zmíněného statku *Tuchlovic*.⁵⁾ R. 1338 připomíná se ještě v listě o narovnání mezi kapitulou pražskou a konventem sedleckým.⁶⁾

R. 1318 uvádí se **Karel**, arcijahen bechyňský (*Carolus archidiaconus Bechinensis in ecclesia Pragensi*), jako nejvyšší písař desk zemských. R. 1316 byl rozhodčím v rozepři, která týkala se řádu johannitů v Strakonících. V záležitosti té vydal listinu

¹⁾ Srv. výše. — ²⁾ Tom. I. 391—393 — ³⁾ Tomek I. 525. — ⁴⁾ Archiv kapit. 1328. Tomek I. 372, 373. — ⁵⁾ Canon: Archiv. F. III. 1. — ⁶⁾ Can.: Arch. C. III. 2. 8.

dne 7. prosince 1316, avšak tehdy ještě nejvyšším písařem se nejmene.

Walter, kanovník a scholastik pražský, připomíná se r. 1318. V kronice zbraslavské Petra Žitavského uvádí se roku 1294: „Honorabilis dominus Waltherus, Wischehradensis scholasticus et Pragensis canonicus“; jako kanovník vyšehradský vyskytuje se Walter roku 1300¹⁾ a jako *scholastik pražský* roku 1318; zemřel 28. února 1323.²⁾ (Tomek.)

Jan, poboční syn krále Václava II., uvádí se v r. 1318—1319 jako protonotář královské kanceláře, kanovník pražský, olomoucký a vyšehradský; od r. 1310 připomíná se jako probošt vyšehradský (Tomek); r. 1322 dne 21. července následkem neshod s králem Janem byl zbaven beneficií svých, které však brzy v době asi dvou neb tří let mu byly vráceny. (Tomek.) R. 1333 byl kanovníkem pražským, olomouckým, řezenským a bamberským i proboštem vyšehradským a dne 30. dubna 1333 obdržel papežskou provisi na faru v Malíně u Kutné Hory. Téhož r. 1333 žaloval u apoštolské stolice, že probošt pražský Drslav (neb Držislav)³⁾ prodal některé zboží proboštské. Papež Jan XXII. nařídil biskupu pražskému, Janu IV. z Dražic, aby záležitost tu vyšetřil.⁴⁾

8. **Mistr Tomáš Blažejův z Prahy** (Thomas quondam Blasii de Praga), kanovník sadský a děkan boleslavský, obdržel 25. května r. 1319 provisi na arcijahenství pražské, uprázdněné po kanovníku a arcijahnovi Držislavovi,⁵⁾ jenž se stal děkanem na Vyšehradě.⁶⁾ R. 1320 byl jakožto znalec povolán zároveň s mistrem Oldřichem z Paběnic,⁷⁾ aby rozhodl o neplatnosti darování Přibislava z Březně, jenž jsa subdiakonem, proti právu učinil jakési darování a které po nálezu zmíněných mistrů rozkazem královským z desk zemských bylo vymazáno.⁸⁾ R. 1326 byl administrátorem biskupství pražského za nepřítomnosti biskupa Jana IV. z Dražic. R. 1327 dne 27. října dostalo se mu papežské provise na kanovníctví pražské; jako arcijahen a kaplan papežský připomíná se rovněž r. 1331.⁹⁾ V letech 1332—1334 jmenuje se jako kancléř biskupa Jana a zároveň kaplan papežský (papae capellanus, protonotarius Johannis episcopi).¹⁰⁾ R. 1339 uvádí se dne 22. února v listě kapitulním o povýšení kaple Všeoh Svatých na kollegiátní (Thomas archidiaconus),¹¹⁾ téhož roku 1339 byl oficiálem biskupským. (Tomek.)

R. 1334 připomíná se mistr **Tomáš Čech**,¹²⁾ (Thomas de Bohemia, magister Parisiensis), kanovník pražský a kaplan papeže Benedikta XII.; zdá se, že jest to týž arcijahen, mistr Tomáš Blažejův z Prahy.

R. 1320 uvádí se: kanovník **Hartleb** a kanovník **Tobiáš**, jenž také r. 1327 se jmenuje s přídavkem »z Benešova“.¹³⁾

¹⁾ Tadra, Kanceláře a písaři str. 98. — ²⁾ F. r. b. IV. 64. — ³⁾ Ibid. poznám. (ex: Reg. Bohem. II. str. 800.). — ⁴⁾ Tadra, Kanceláře str. 14. — ⁵⁾ Srv. výše. — ⁶⁾ Archiv. vatik. — ⁷⁾ Srv. výše. — ⁸⁾ Arch. vatik. — ⁹⁾ Srov. výše. — ¹⁰⁾ Tadra, Kanceláře a písaři str. 90. — ¹¹⁾ Tadra, Cancell. Arnesti str. 478 (212). — ¹²⁾ Tadra, Kanc. a pís. 122. — ¹³⁾ Arch. vatik. — ¹⁴⁾ Tadra, Styky 245. — ¹⁵⁾ Tomek I. 592.

Havel, arcijahen hradecký, uvádí se v letech 1320—1338 (Tomek). R. 1320 dne 2. ledna ustanovil jej Bavor, opat břevnovský, jenž delegován byl apoštolskou stolicí za soudce ve sporu kapituly vyšehradské s osadníky týnskými v Praze,¹⁾ soudcem místo sebe. V záležitosti této vydal arcijahen listinu se svou pečeti a podpisem „Gallus archidiaconus Gradicensis“.²⁾ R. 1336 byl biskupským oficiálem. (Tomek.)

R. 1320 připomíná se mistr **Volklin** (Tomek), jenž studoval v Bononii, jsa při tom kanovníkem pražským („Volquinus“); roku 1322 byl na učení bononském Volquin vedle Markvarta de Randekke prokurátorem „národa německého“; avšak nelze říci s jistotou, byl-li tímto prokurátorem Volquin kanovník anebo Volchlinus z Míšně, farář v Hradišti z diecése olomoucké, jenž také tou dobou (r. 1317) se jmenuje na učení bononském.³⁾ R. 1328 dne 11. října obdržel *Volquinus de Belgern*, arcijahen plzeňský (in ecclesia Pragensi archidiaconus Pilsnensis), zároveň kanovník vyšehradský a mělnický, provisi papežskou na kanovnictví řezenské, ale měl se vzdáti arcijahenství plzeňského.⁴⁾

Bohuta, *Bohuslav* či *Bušek* (Busco, Bohuta), kanovník pražský v letech 1322—1351,⁵⁾ při tom se jmenuje r. 1331,⁶⁾ pak 1344 až 1351 arcijahnem kouřimským (Tomek) a v letech 1346—1350 kancléřem arcibiskupa Arnošta z Pardubic.

Jindřich z Gorsu (Henricus de Gors), probošt mělnický, dostal ohledem na přímluvu francouzských manželů královských, Karla IV. a Marie (consideratione Caroli regis et Mariae reginae Franciae), papežskou provisi na kanovnictví pražské dne 19. prosince 1325, při čemž mohl podržeti proboštství mělnické a jakýsi důchod, který již měl při velechrámě pražském („non obstante praepositura Melnicensis et obediaientia Pragensis ecclesiae“).⁷⁾ R. 1328 byl v době nepřítomnosti biskupa Jana IV. z Dražic administrátorem biskupství pražského.⁸⁾ Kanovníkem jmenuje se až do r. 1341, kdy se stal *proboštem* pražským. V téže době v letech 1341—1343 byl kancléřem markraběte Karla, jenž r. 1343 v listě svém ze 14. července jej nazývá: „D. Henricus prepositus Pragensis, summus cancellarius noster“. R. 1346 jmenuje se však kancléřem Mikuláš z Brna, jenž již před Jindřichem z Gorsu býval kancléřem Karlovým, tak že Jindřich jen krátkou dobu zastával úřad kancléřský.⁹⁾ R. 1341 dne 23. října uvádí se jako volený probošt pražský, v kteréž hodnosti pak se připomíná až do r. 1348 (Tomek). Jméno „de Gors“ měl možná odtud, že byl snad farářem v Garsu¹⁰⁾ v Dolních Rakousích.

9. Mistr **Heřman** z Čech (Hermannus de Boemia, Hermannus de Praga) uvádí se r. 1324 jako kaplan papeže Jana XXII. a kanovník pražský (v listě z 20. června r. 1324), jenž byl též auditorem papežským; rovněž připomíná se roku 1325 (25. října), r. 1329 též jako kanovník vyšehradský a řezenský,¹¹⁾ r. 1330:

¹⁾ Srv. výše u kan. Držislava. — ²⁾ Tadra, Kanceláře a pís. str. 231. — ³⁾ Tadra, Styky str. 259. — ⁴⁾ Ibid. 181, Archiv. vatik. — ⁵⁾ Tomek V. 121. — ⁶⁾ Tadra, Cancell. Arnesti 472. Tadra, Kancel. a pís. 122. — ⁷⁾ Tadra, Styky 260; Archiv vat. — ⁸⁾ Srv. výše. — ⁹⁾ Tadra, Kanc. a pís. 25. — ¹⁰⁾ Tadra, Styky 260 pozn. — ¹¹⁾ Tadra: Styky 105. Arch. vatik.

mistr Heřman z Prahy, in utroque jure peritus“, kanovník vyšehradský a pražský,¹⁾ r. 1333 (27. února) „Hermannus de Praga“, kanovník pražský, 1337 (12. června), „magister Hermannus de Praga capellanus pp. Benedicti canonicus Pragensis.“²⁾ R. 1337 dne 3. prosince jako auditor papežský a *kanovník kustos pražský*, jmenován byl od papeže biskupem varmijským (Ermeland); jeho místo v Praze obdržel r. 1342 Tobiáš z Ústupenic.³⁾ Na biskupa posvěcen byl 19. dubna r. 1338. Zemřel dne 31. prosince 1349.⁴⁾

Jako děkanové kapitulní připomínají se v době této **Vojslav** (před rokem 1326) a **Boleslav** roku 1324. (Tomek.)

R. 1325 v březnu obdržel papežskou provisi na kanovnictví pražské **Menhard Mikulášův**, jenž na žádost krále Jana od kapituly pražské již přijat byl a mimo to jakési obročí měl v Brně u kaple sv. Prokopa a v Přerově u sv. Vavřince (Meinhardus Nicolai consideratione Johannis regis Bohemiae a capitulo Pragensi jam receptus de canonicatu Pragensi providetur non obstante capella s. Procopii in Bruna et s. Laurentii in Prerow).⁵⁾ Tomek ve svém seznamě kanovníků svatovítských uvádí kanovníka Menharta před r. 1336; zdali to je týž Menhart Mikulášův, nemůžeme říci.

Mikuláš Janův z Prahy, scholastik a kanovník boleslavský, obdržel r. 1325 dne 6. září provisi na kanovnictví pražské.⁶⁾ Byl též přijat od kapituly vyšehradské za kanovníka.

R. 1326 dne 18. dubna obdržel **Habart z Dubé** provisi papežskou na kanovnictví a obročí pražského velechrámu; téhož roku 1326 podobně obdrželi papežskou provisi na kanonikát pražský: **Jindřich ze Svančova** (de Swanczow?) dne 25. srpna, **Jan ze Sternberka**, jenž byl farářem v diecési míšeňské, dne 1. září a **Václav** syn Mikuláše, vévody opavského, kanovník mající tou dobou prebendu vyšehradskou.⁷⁾

10. **Mikuláš Efficax z Lucemburka**, (Nicolaus dictus Efficax de Lucemburgo), byl v letech 1326—1345 notářem královským (notarius, notarius secretarius, secretarius) a r. 1326 obdržel listem papežským ze dne 19. května kanovnictví pražské ohledem na přímluvu krále Jana („consideratione Johannis regis Boemie, cuius clericus et notarius existis“).⁸⁾ R. 1336 byl účastníkem poselstva, které král Jan vypravil k papeži a králi francouzskému. Roku 1340 v testamentě krále Jana ze dne 9. září jmenuje se „Nyort notarius noster de Lucemburg“, který asi jest totožný s naším Mikulášem z Lucemburka.⁹⁾ Byl nejen královským notářem ale též urburem na Horách Kutných, jak z listiny jedné královské plyne, kdež čteme: „Vobis Nicolao de Lucelburg notario, Francisco et Veyo, rectoribus nostrarum urbore et monete in Chuttis..“ (totiž mandamus atd.)¹⁰⁾ R. 1341 byl plnomocníkem královským a vedl jednání s kapitulou pražskou. Tou dobou byl též kanovníkem mělnickým a směl obojí kanovnictví podržeti, když dostal dne 2. srpna 1342 papežskou provisi na proboštství

¹⁾ Ibid. 236. — ²⁾ Arch. vatik. — ³⁾ Tadra, Styky 147, 148. — ⁴⁾ Gams, Series Epp. or. Eccl. Cath. 358. — ⁵⁾ Arch. vatik. — ⁶⁾ Arch. vatik. — ⁷⁾ Ibid. — ⁸⁾ Arch. vatik. Tadra: Kanceláře a písaři str. 14 a 15. — ⁹⁾ Tadra: Styky 15. — ¹⁰⁾ Palacký: Formelbüch. I. 355.

sadské (non obstante, quod in Pragensi et in Melnicensi ecclesiis canonicatus obtines). Téhož r. 1342 byl s pražským děkanem Arnoštem z Pardubic poslem královským u dvora papežského; po druhé konal cestu ke dvoru papežskému roku 1344, jsa zároveň s kanovníkem pražským, Mikulášem Hostislavovým z Horažďovic, poslem Arnošta z Pardubic, jemuž přinesli list papežský dne 24. srpna roku 1344 v Avignoně datovaný a pallium arcibiskupské. Roku 1345 byl opět poslem královským ke dvoru papežskému solomouckým děkanem Mikulášem Lúčkovým z Brna (též kanovníkem pražským);¹⁾ dne 5. listopadu 1345 podal papeži jakousi supliku, v níž se jmenuje „Nicolauſ de Lucemburgo, prepositus Sacensis, secretarius regis Johannis.“²⁾ Po čtvrté vidíme jej s poselstvím královským ke dvoru papežskému se ubírat r. 1347. Posly tehdaž ještě byli probošt bamberský Markvart a Mikuláš, kanovník vyšehradský.³⁾ Příbuzné měl ve flanderském městě Cisoing (Cisona).⁴⁾ R. 1349 dne 5. prosince uvádí se již jako zemřelý a proboštsví v Sadské obdržel po něm Guido, kardinál sv. Cecílie („vacantem per obitum Nicolai de Lucemburgo“).⁵⁾

R. 1327 připomínají se tito kanovníci pražští: **Bartoloměj, Jan, Jan, Jan, Walther, Jan, Jindřich** (jiný než Jindřich kanovník a probošt mělnický zvaný z Gorsu)⁶⁾ a **Jindřich**, arcijahen kouřimský.⁷⁾

Jindřich, děkan pražský, jenž v letech 1327—1328 se připomíná. R. 1327 uvádí se v generálních statutech (statutum generale) katedrální kapituly pražské;⁸⁾ r. 1328 jmenuje se mimo jiné⁹⁾ ve fundační listině kanovníka sakristy Vlka¹⁰⁾ a r. 1331 v listě biskupa Jana o hradě Hoštýně.¹¹⁾ Dle Pešiny zemřel r. 1333 dne 19. října.¹²⁾

Předbor připomíná se jako scholastikus pražský r. 1327—1337. R. 1327 uvádí se v generálních stanovách kapitulních;¹³⁾ r. 1328 byl s proboštem Držislavem a kanovníkem Jindřichem, proboštem mělnickým, administrátorem biskupství pražského za nepřítomnosti biskupa Jana IV. z Dražic tou dobou v Avignoně dlícího;¹⁴⁾ r. 1333 byl *místoděkanem*; jako *děkan* připomíná se r. 1338¹⁵⁾ a r. 1339 dne 22. února v listině kapituly pražské, týkající se povýšení kaple Všech Svatých za kollegiální, kde se uvádějí: „Joannes episcopus, *Przedbor decanus*, Thomas archidiaconus, Michael scholasticus et totum capitulum.“¹⁶⁾ R. 1340 za jeho děkanování založil biskup Jan IV. z Dražic nové tři prebendy kanovnické, jak jsme se výše u Jana IV. z Dražic zmínili. Tím dostoupil počet všech prebend (i s proboštem a děkanem) na 29. R. 1341 dne 28. března připomíná se jako *probošt* pražský v listě o koupi městečka Očíkov.¹⁷⁾ Vykonavateli testamentu Předbořova jmenují se r. 1346 3. ledna Arnošt, arcibiskup pražský, a Werner, kanovník pražský, kteří jeho jménem tohoto roku na-

¹⁾ Srv. níže. Tadra, Styky 89, 101. — ²⁾ Tadra: Kanceláře 15. — ³⁾ Tadra, Styky 101. — ⁴⁾ Tadra: Kanceláře 15. — ⁵⁾ Srv. výše. — ⁶⁾ Tomek I. 592, 593. — ⁷⁾ Canon: Arch. C. III. 1. 8. — ⁸⁾ Can.: Arch. C. III. I. 10 a 11 (o gener. statutech kapitul.). — ⁹⁾ ibid. C. III. 2. 1. a F. IV. 1. 1. — ¹⁰⁾ ibid. C. III. 3. 4. — ¹¹⁾ Phosph. str. 609. — ¹²⁾ Can.: Arch. C. III. 1. 10. — ¹³⁾ Srv. výše. — ¹⁴⁾ Tom. I. 589. Can.: Arch. C. III. 2. 8. (v listě o narovnání mezi kapitulou a klášterem sedleckým). — ¹⁵⁾ Arch. vatik. — ¹⁶⁾ Can. C. III. 3. 2.

dali anniversarium ze statku zakoupeného v *Hyrlew*(?). Jeho synovec Záviš, klerik (clericus Bicenonis de Raczinaves), studoval v Bononii.¹⁾

11. **Tobiáš z Ustupenic**, syn Janův (quondam Janconis de Ustupenicz).²⁾ Jako scholasticus vyšehradský jmenuje se od r. 1323—1343, požívaje v této hodnosti důchody z prebendy v Heřmanově Městci³⁾ (r. 1324).³⁾ Při tom uvádí jej Tomek jako *kanovníka* pražského v letech 1327—1343. R. 1331 dne 21. února obdržel papežskou provisi na kanovníctví pražské ohledem na přímlovu krále Jana. Z tohoto listu se též dovídáme, že byl kanovníkem-scholastikem vyšehradským a kanovníkem týnským, že měl obediencie ve Vruticích(?) a v Královicích a důchod z jakési zahrady či štěpnice, za kterýž důchod měl jisté povinnosti při pražském velechrámě a kostele vyšehradském („de canonicatu Pragensi providetur consideratione Johannis regis non obstante, quod in Wruticz(?) et in Kralowicz obediencias et quoddam pomerium sive ortum, pro quo certa servicia facere se asserat, in eisdem Pragensi et Wissegradensi ecclesiis obtinet“).⁴⁾ R. 1341 uvádí se jako svědek v listě krále Jana;⁵⁾ r. 1342 dne 1. června obdržel provisi na *kustodství pražského* velechrámu po kanovníku kustodovi mistru Heřmanu z Prahy, jenž r. 1337 od papeže jmenován byl biskupem varmijským.⁶⁾ (Thobias quondam Janconis de Ustupenicz providetur de *custodia* ecclesiae Pragensis vacante per promotionem Hermanni ad episcopatum Warmiensem.)⁷⁾ R. 1343 dne 10. března dostalo se mu provise papežské na děkanství pražské, kteréž se uprázdnilo po Arnoštovi z Pardubic, jenž se stal biskupem pražským.⁸⁾ Téhož roku 1344 dne 19. května dán byl děkanu Tobiáši z Ustupenic svědčící list papežský, v němž si apoštolská stolice vyhradila jednorocní užitky všech obročí, která by se v určité době při kapitule pražské uprázdnila.⁹⁾ Dle Pešiny¹⁰⁾ zemřel r. 1346 dne 15. května, v kterýž den také výroční den jeho úmrtí býval slaven.

Vlk, Lupus, syn Duchoně z Prahy, kanovník sakrista uvádí se v letech 1328—1337. Roku 1328 učinil nadání k oltáři Panny Marie ve velechrámě pražském, aby po celý rok zpívána byla za svtání („in aurora“) u tohoto oltáře mše sv., zejména v adventě mše rorátní od dvou kněží, kteří po témdni vždy by se střídali; zpěv měli obstarávati čtyři klerikové. K tomu cíli odkázal ves Ptice v Rakovnicku tak, aby každý z obou kněží měl její polovinu a z požitků těchto ve svůj týden dával též plat ustanovený klerikům-zpěvákům a vedl náklad na potřeby kostelní.¹¹⁾ Jak jsme se již zmínili, měl jakousi účast v založení mše sv. „de Beata in auroris singulis“ kanovník Oldřich z Paběnic („qui providit et curavit“).¹²⁾

Šimon, syn Eberharda měšťana wircburského, kanovník vyšehradský a wircburský (Symon natus Eberhardi civis Herbipo-

¹⁾ Canon str. 86. Arch. F. III. I. orig. memor. — ²⁾ Archiv. vatik. — ³⁾ Tomek. I. 595 — ⁴⁾ Archiv. vatik. — ⁵⁾ Can.: Arch. B. I. 10. 3. — ⁶⁾ Ermland, srv. výše. — ⁷⁾ Arch. vatik. — ⁸⁾ Ibid. — ⁹⁾ Tadra: Styky, str. 76. R. 1344 se připomíná ještě v arch. F. III. 1. 9. Canon str. 93. — ¹⁰⁾ Phosph. str. 609. — ¹¹⁾ Tomek I. 380. — ¹²⁾ srv. str. 46.

lensis) obdržel r. 1328 dne 9. ledna provisi papežskou na kanonikát pražský, moha si podržeti obě dosavadní kanovnická obročí (non obstante canonicatu Wissegradensi et Herbipolensi).¹⁾ Jako kanovník pražský uvádí se r. 1341—1349. V letech 1343—1369 připomíná se jako kanovník pražský též **Šimon, farář v Jičíně**. Tomek toho Šimona, faráře z Jičína, rozlišuje od Šimona z Würzburka. R. 1349 v listině archivu kapitulního jmenuje se: „Simon de Giczin, canonicus.“²⁾

Šebastian Vítkův, arcijahen boleslavský v kostele pražském, dostal r. 1328 dne 10. července papežskou provisi na kanovníctví vyšehradské; jako kanovník pražský a arcijahen boleslavský uvádí se dále v letech 1331—1344.

R. 1329 uvádí se jako zemřelý **Bruno**, arcijahen bílinský, na jehož místo dosazen Děpolt Jindřichův, kanovník v Sadecké.³⁾

12. Děpolt Jindřichův (Dypoldus), kanovník v Sadecké, obdržel r. 1329 dne 15. dubna papežskou provisi na arcijahenství bílinské, uprázdněné smrtí arcijahna Brunona. Na toto arcijahenství však měl též provisi Oneš Zdeslavův z Tehova, který proti jmenování Děpoltovu podal u papežské stolice odvolání. Poněvadž provise Děpoltova byla dána, „nehledě k tomu, že Oneš z Tehova arcijahenství bílinského se zmocnil“ („licet Onso de Thehow vigore cuiusdam gratiae illud desinet occupatum“),⁴⁾ byl Děpolt v arcijahenství uveden („ad archidiaconatum Bilinensem in ecclesia Pragensi inducitur vacantem per mortem Brunonis, licet Onso Sdislai de Theow dictum archidiaconatum occupavit.“⁵⁾

Jako arcijahen bílinský uvádí se též r. 1331 (Dypoldus Belynensis archidiac).⁶⁾ — Jako arcijahen žatecký jmenuje se kanovník pražský **Děpolt** v letech 1353—1362.⁷⁾ Zdali je to týž Děpolt Jindřichův, těžko říci. Též se jmenuje arcijahen plzeňský **Děpolt** roku 1359.⁸⁾

R. 1329 dne 23. září dostal papežskou provisi na kanonikát pražský **Mikuláš** Jindřicha Mělnického, měštana pražského, jenž studoval právo církevní na vysokém učení při dvoře římském („studens in jure canonico in Curia Romana), ač mu bylo teprve 17 neb 18 let. Roku 1352 dne 6. července uvádí se již jako zemřelý a kanovníctví pražské, jeho smrtí uprázdněné, obdržel Albert ze Sternberka.⁹⁾

Oneš z Tehova, syn Zdislavův, r. 1329 měl v držení na základě jakési provise arcijahenství bílinské („licet Onso de Thehow vigore cuiusdam gratiae illud detinet occupatum“), které však uděleno bylo Děpoltu Jindřichovu, kanovníku sadeckému, též papežskou provisi. R. 1332 dne 16. října obdržel provisi na kanovníctví pražské, při čemž byl již kanovníkem vyšehradským. V záležitosti svého práva na arcijahenství bílinské vedl při u stolice papežské, ale hodnosti té dlouho dosíci nemohl, ač papež rozhodl v jeho prospěch¹⁰⁾. Avšak později dle všeho dosáhl arcijahenství bílinského, neboť jako arcijahen bílinský se uvádí

¹⁾ Arch. vatik. — ²⁾ Canon: Arch. F. III. 1. 3. — ³⁾ Archiv vatik. srov. níže. — ⁴⁾ Arch. vatik. — ⁵⁾ Ibid. — ⁶⁾ Tadra, Cancell. Arnesti 212 (478) pozn. — ⁷⁾ Tomek V. 117. — ⁸⁾ Ibid. srv. níže. — ⁹⁾ Viz níže. — Archiv vatik. — Tadra. Stkv str. 274. — ¹⁰⁾ Srovnej výše. — Arch. vatik.

r. 1350.¹⁾ (Arnestus Onssoni archidiacono Belinensi salutem in Domino.)

R. 1329 připomíná se **Perchtold Stuchsse** (?), kanovník pasovský, jenž toho roku dne 10. května obdržel papežskou provisi na kanovníctví pražské (non obstante canonicatu Passoviensi).²⁾

R. 1329 dne 9. října obdržel **Havel z Újezda**, synovec Jana IV. z Dražic, biskupa pražského, *arcijahen hradecký* v kostele pražském, provisi papežskou na kanovníctví pražské; vedle toho, že zastával úřad arcijahna hradeckého, byl ještě kaplanem v kapli sv. Mořice na hradě pražském, jak z milostné listiny této seznáváme.³⁾

Jako arcijahen hradecký a kanovník pražský uvádí se ještě v letech 1334⁴⁾, 1346⁵⁾, 1349⁶⁾, 1362, 1363 a 1364.⁷⁾

Petr Vítkův, bratr Šebastiana Vítkova, arcijahna boleslavského, farář v Lužci, obdržel r. 1329 dne 17. prosince provisi na kanovníctví v Praze a u sv. Jiří na hradě pražském (non obstante parochiali ecclesia in Luzecz).⁸⁾ Jako kanovník pražský uvádí se r. 1331.

Bohuta z Kladna, probošt týnský a kanovník vyšehradský, obdržel dne 10. ledna r. 1330 provisi na kanovníctví pražské. Kanovníctví vyšehradské obdržel 18. dubna 1326.⁹⁾

Ortvin Domaslavův (Ortwinus Domaslai dicti Moravi), kanovník kroměřížský, dostal r. 1330 dne 21. ledna papežskou provisi na kanovníctví pražské a sadské.¹⁰⁾

Pavel z Kladna, bratr kancléře biskupova. Jako kanovník připomíná se v letech 1330—1349; r. 1340 byl od biskupa Jana IV. z Dražic jmenován kanovníkem pražským na první novou biskupem Janem IV. založenou prebendu (Primam vero prebendam contulit domino Paulo de Cladna, fratri domini cancellarii sui.¹¹⁾ Zmínka o něm děje se též r. 1341.¹²⁾ R. 1349 uvádí se jako arcijahen žatecký.¹³⁾

Dětrich Albertův, synovec biskupa Jana IV. z Dražic (nepos Joannis episcopi Pragensis) obdržel r. 1332 dne 20. srpna provisi na kanovníctví pražské.¹⁴⁾ R. 1343 a 1344 připomíná se *scholastik Dětrich* (Tomek), je-li tento Dětrich Albertův, nesnadno určit.

Vlastko Ctiborův ze Suchdola, farář v Slavonicích diecése olomoucké, obdržel dne 6. dubna r. 1333 papežskou provisi na kanovníctví pražské.¹⁵⁾

R. 1333 připomínají se: dne 30. dubna **Michael** Folquinův, kanovník pražský, a 31. srpna **Michal** Hodislavův, „clericus familiaris“ krále Jana a farář kostela sv. Jana Křtitele v Újezdě pražské diecése, jenž v milostné listině papežské z tohoto dne dostal provisi na kanovníctví pražské.¹⁶⁾

13. **Seifrid z Lestkova** (Seifrid natus nobilis Borzute de Lestkow) obdržel dne 21. září r. 1332 papežskou provisi na kanovníctví pražské, při čemž nemělo mu býti na závadu, že již měl jakési

¹⁾ Tadra, Cancellaria Arnesti str. 95 (361). — ²⁾ Archiv. vatik. — ³⁾ Ibid. — ⁴⁾ Can. str. 86. Arch. orig. membr. — ⁵⁾ Ibid. F. XII. 4. 3. — ⁶⁾ Ibid. F. III. 1. 3. — ⁷⁾ Canon str. 95. — ⁸⁾ Arch. vatik. — ⁹⁾ Archiv vatik. — ¹⁰⁾ Ibid. — ¹¹⁾ F. r. boh. IV. str. 386. Frant. Pražský. — ¹²⁾ Can.: Arch. B. I. 10. 3. a C. III. 3. 2. — ¹³⁾ Tom. I. 593. — ¹⁴⁾ Archiv vatik. — ¹⁵⁾ Archiv vatik. — ¹⁶⁾ Ibid.

obročí při kapli v Svojšíně v pražské diecési (non obstante capella in Swoyssin Prag. dioecesis.); r. 1335 připomíná se jako kanovník pražský v listě papežském ze dne 5. října, kdy obdržel provisi na kustodství vyšehradské, uprázdněné úmrtím kustoda Meinharda.¹⁾ Jako kustos vyšehradský uvádí se v letech 1340 až 1345 (Tomek). R. 1357 byl již mrtev, neboť toho roku dostal po něm uprázdněné kustodství vyšehradské mistr Olen Přibislavův z Adlochovic.²⁾

Před rokem 1335 byl kanovníkem pražským **Matěj**, probošt sadský, neboť r. 1335 dne 29. září obdržel kanovníctví i prebendu po něm uprázdněnou **Mikuláš z Brna**, kanovník olomoucký.³⁾ Nelze říci, byl-li tento Mikuláš z Brna totožný s olomouckým děkanem *Mikulášem Luckovým z Brna*, jenž dostal provisi na kanovníctví pražské r. 1345 dne 26. října a o němž níže se děje zmínka.

Bartoloměj Ěarlochův (Gerlachův), kanovník v Sadské, obdržel dne 29. července 1335 provisi na kanovníctví pražské.⁴⁾ Jako kanovník pražský připomíná se v letech 1336—1353, při tom do roku 1343 jako kanovník sadský a od r. 1344—1353 jako děkan u sv. Jiljí.⁵⁾

Jenec Závišův z Újezda („Genzo natus nobilis“), jenž dědictví měl v Albrechticích, obdržel dne 2. prosince r. 1335 provisi na kanovníctví pražské, jež se uprázdnilo „per promotionem Johannis ad episcopatum olomucensem.“⁶⁾ Jako kanovník pražský připomíná se r. 1337—1380, r. 1354 uvádí se též jako probošt sv. Kříže ve Vratislavi a r. 1364 jako kanovník vyšehradský. R. 1367 měl prebendu v Horněticích a r. 1380 obedienci ve Svrčovicích. Anniversarium jeho bývalo konáno dne 21. srpna.⁷⁾ (Tomek.)

Bertold z Lipé, syn Jindřicha z Lipé, jako kanovník pražský uvádí se r. 1336, jsa zároveň v letech 1334—1343 proboštem vyšehradským. (Tomek.)

Menhart byl pražským kanovníkem před r. 1336.⁸⁾

Jan byl kanovníkem pražským r. 1336, zároveň kanovníkem vyšehradským a farářem u sv. Mikuláše na Starém městě pražském. (Tomek.)

Mikuláš, syn Jana Welflovice, připomíná se jako děkan v letech 1337—1338. (Tomek.) Před tím byl scholastikem boleslavským a scholastikát boleslavský jeho povýšením uprázdněný dán byl apoštolskou provisi dne 20. března r. 1337 Janu Petru Glasu (Joannes Petri Glas).⁹⁾ R. 1341 učinil za spásu duše děkana Mikuláše otec jeho Jan nadání při oltáři sv. Blažeje ve velechrámě pražském; tudíž byl roku tohoto již mrtev.¹⁰⁾ Anniversarium jeho bývalo 14. června konáno.¹¹⁾

Zdeněk, arcijahen plzeňský, uvádí se v l. 1337—1338. (Tomek.)

Arnold, kanovník pražský, jmenuje se r. 1337. (Tomek.)

Giselbert, jako kanovník pražský uvádí se v letech 1337 až 1341. „Na Louži“ měl r. 1332 dům.¹²⁾

¹⁾ Arch. vatik. — ²⁾ Archiv vatik. — ³⁾ Arch. vatik. — ⁴⁾ Arch. vatik. — ⁵⁾ Tomek V. 121. — ⁶⁾ Arch. vatik. — ⁷⁾ Can. str. 90. — ⁸⁾ Tomek; srv. výše Menhart z Jindř. Hradce. — ⁹⁾ Arch. vatik. — ¹⁰⁾ Can. Arch. kapit. — ¹¹⁾ Canon. — ¹²⁾ Tomek. I. 593.

14. **Jan Pavlův**, jako kanovník jest jmenován v letech 1337 až 1361; r. 1359—1361 měl obedienci v Chlistovicích; r. 1360 měl prebendu v Ujezdci, po tom r. 1361 v Kojeticích; téhož r. 1361 připomíná se též jako kanovník vyšehradský a boleslavský a arcijahen přerovský. R. 1362 děje se o něm zmínka již jako o zemřelém. (Tomek.) Pochován byl v levé části kaple sv. Antonína.¹⁾

Jan, kanovník pražský a probošt u sv. Jiljí, uvádí se r. 1337 až 1344 (Tomek); bezpochyby je to týž Jan (zvaný Čech), probošt u sv. Jiljí, jenž studoval na vysokém učení padovském a r. 1331 byl rektorem ultramontanů na tomto učení.²⁾

Wernher (Wernherus antiquus), kanovník pražský v letech 1337—1350. (Tomek.) R. 1346 byl spolu s arcibiskupem pražským Arnoštem z Pardubic vykonavatelem poslední vůle probošta pražského Předbora³⁾. Děkan *Jindřich* byl jeho strýcem.⁴⁾

Jan Olbramův, kanovník pražský r. 1337. (Tomek.)

Hroznata, kanovník pražský v letech 1337—1344. (Tomek.) R. 1341 uvádí se v listě krále Jana.⁵⁾

Michal, kanovník pražský, připomíná se r. 1337; jako scholastikus pražský uvádí se r. 1330⁶⁾ a 1341 (Tomek.)

Mikuláš z Linzburka jako kanovník pražský jmenuje se 1337.

Hynek Habardův z Malovar jako kanovník pražský připomíná se r. 1337—1365; od r. 1364 byl též kanovníkem u sv. Apolináře. R. 1357 měl obedienci v Ouněticích.⁷⁾ R. 1358 s děkanem Plichtou a biskupským arcijahnem Přibíkem volil per compromissum za scholastika Beneše z Kravař. Kapitula v listě k arcibiskupu Arnoštovi praví: („ . . . Hincodem Habardum de Malowar . . . i. e. pro compromissario elegimus“).⁸⁾ Anniversarium jeho bývalo konáno dne 14. března.⁹⁾

Beneš z Kravař, jinak z Moravy, kanovníkem se jmenuje v letech 1337—1358.¹⁰⁾ Měl faru v Kostelci olomoucké diecése, kterou změnil za kanovnictví boleslavské s kanovníkem Duchkem.¹¹⁾ R. 1356 dne 23. listopadu uvádí se jako arcijahen boleslavský při kostele pražském.¹²⁾ R. 1358, když se stal scholastik Plichta ze Mšena děkanem, zvolen dne 12. července Beneš z Kravař per compromissum za scholastika.¹³⁾ Prebendu měl v Nedvězí.¹⁴⁾

Hostislav, (dle Kanonu str. 90: Hostislaus Czimonis de Petrowicz), bratr Alžběty, potomní abatyše sv. Jiří, doktor dekretů (1331), kanovník pražský, byl od r. 1337 též děkanem u sv. Jiljí, později děkanem v Sadské (Tomek). R. 1341 jmenuje se v listině krále Jana¹⁵⁾ R. 1347 připomíná se jako oficiál arcibiskupský.¹⁶⁾ Zemřel 14. prosince 1347.¹⁷⁾

15. **Velek** (*Velislav*) *Hayne*, farář ve Vodňanech, kanovník vyšehradský, obdržel dne 9 srpna r. 1338 provisi na kanovnictví a prebendu pražskou.¹⁸⁾ V letech 1341—1346 jmenuje se jako notář královský a kanovník pražský, vyšehradský a u Všech Svatých

¹⁾ Canon Arch. kapit. — ²⁾ Tadra, Styky str. 266, 267. — ³⁾ Can. Arch. kapit., srv. výše. — ⁴⁾ Canon str. 89. — ⁵⁾ Ibid — Arch. kapit. — ⁶⁾ Archiv vatik. — ⁷⁾ Tomek V. 121. — ⁸⁾ Tadra, Cancell. Arn. 292 (558). — ⁹⁾ Canon str. 90 — ¹⁰⁾ Tomek V. 121. — ¹¹⁾ Ibid. str. 241 (507). — ¹²⁾ Arch. vatik. — ¹³⁾ Tadra, Cancell. Arn. str. 292 (558). — ¹⁴⁾ Tomek V. 121. — ¹⁵⁾ Can. Archiv kapit. — ¹⁶⁾ Can. Arch. kapit. — ¹⁷⁾ Tomek I. 593. — ¹⁸⁾ Archiv vatik.

na hradě pražském.¹⁾ R. 1343 dne 6. června uvádí se jako notář markrabí Karla („Welcone canonico Pragensi, notario Caroli marchionis“).²⁾ R. 1345 v listině z 5. listopadu jmenuje se „secretarius Caroli, canonicus Pragensis, Wissegradensis et omnium sanctorum.“³⁾ Protonotářem kanceláře Karlovy byl do roku 1346. R. 1348 opět jako sekretář královský nesl listy Karla IV. k papežskému dvoru.⁴⁾

Nelze říci, zda tento Velek či Velislav, protonotář, jest tožný s **Velislavem** či *Velkem ze Sedlčan*, jenž uvádí se v letech 1341—1367, a byl též děkanem v Sadské (1354—1362) a u sv. Apolináře (1364), rovněž i kanovníkem vyšehradským. Zemřel 1367.

Zdeslav ze Sternberka, jenž studoval právo kanonické (scholaris in iure canonico), obdržel dne 26. února 1339 províši na kanovnictví pražské s tím, aby čekal na uprázdňení některé prebendy.⁵⁾ R. 1340 jsa arcijahnem horšovským a pokladníkem (thesaurarius) biskupským, od Jana IV. z Dražic ustanoven byl kanovníkem na třetí Janem založenou prebendu kanovnickou (terciam vero thesaurario suo domino Sdeslav, archidiacono Horssouiensi i. e. contulit).⁶⁾ Byl též kanovníkem staroboleslavským a u sv. Jiljí. R. 1344 učinil nadání k oltáři sv. Marty ve velechrámě pražském, pojistiv mu důchod ve vsi Martinaves u Budyně.⁷⁾ V letech 1347—1356 uvádí se jako scholastikus.⁸⁾

Tammo Flug z Rabsteina, probošt litoměřický, kanovník pražský připomíná se v letech 1341—1349.⁹⁾

Bušek Linhartův (Busko Leonardi) jmenuje se jako kanovník v letech 1341—1349.¹⁰⁾

Mikuláš Mělnický, kanovník pražský, připomíná se v letech 1341—1343.¹¹⁾

16. Arnošt z Pardubic, *děkan katedrální kapituly pražské, pak biskup a první arcibiskup pražský.*

Nelze tuto psáti životopis Arnošta z Pardubic, jenž v dějinách českých i církevních, politických i kulturních jako přední rádce Karla IV. činností nad vrstevníky daleko vynikající¹²⁾ se proslavil, nýbrž jen toho hlavně lze se dotknouti, co pro velechrám a kapitolu u sv. Víta učinil. Dosud nestává životopisu, jakého by zasluhoval náš Arnošt,¹³⁾ jehož zbožnost a učenost,¹⁴⁾ dobročinnost k chudým vůbec¹⁵⁾ a zvláště k nemajetným kněžím¹⁶⁾ jakož i zálibu a podporování věd i umění¹⁷⁾ chválí všichni spisovatelé dějepisní. Krátké, avšak *věrohodné zprávy* o Arnoštově životě sepsal brzy po smrti jeho děkan vyšehradský a kanovník pražský *Vilém z Lestkova*,¹⁸⁾ muž vynikající a jeden z předních rádců a důvěrníků Arnoštových¹⁹⁾; tohoto životopisu Vilémova použil i letopisec Beneš z Weitmile, kanovník pražský.

¹⁾ Tadra, Kanceláře str. 17. — ²⁾ Tadra, Kanceláře str. 28. — ³⁾ Archiv vatik. — ⁴⁾ Tadra, Styky 101. — ⁵⁾ Arch. vatik. — ⁶⁾ srv. výše. — F. r. b. IV. Frant. Praž. str. 386. — ⁷⁾ Can. Arch. kapit. — ⁸⁾ Can. Arch. kapit. — ⁹⁾ Tom. V. 121., Can. Arch. kapit. — ¹⁰⁾ Tomek V. 121. — ¹¹⁾ Tomek I. 593. — ¹²⁾ Tom. Děj. Prahy III 165. — ¹³⁾ Emler, F. r. b. I. str. XXX. úvod k život. Arnošta z Pard. od Viléma děk. vyšehr. sepsaného. — ¹⁴⁾ F. r. boh. 389, 390, 391. — ¹⁵⁾ ibid. 391, 392. — ¹⁶⁾ ibid. 391. — ¹⁷⁾ Uvádíme zvláště: Ad edificacionem quoque tam propriam quam etiam aliorum multos libros scribi et de alienis partibus procuravit afferri, quos etiam monasteriis et aliis piis locis iuxta necessitatis indigenciam tradidit et donavit. Ibid. 392. — ¹⁸⁾ viz níže. — ¹⁹⁾ Životopis ten ve Font. r. b. I. 387, 398.

Arnošt dle Viléma z Lestkova narodil se v hrabství Kladském, jehož správa svěřena byla otci jeho rytíři Arnoštu z Pardubic z rodu Malovců (Pater ipsius Arnestus de Pardubycz miles, qui tunc castrum et provinciam Glacensem ex commissione regis Boemie obtinebat . . .), jenž syna Arnošta dal v městě Kladsku vzdělati v umění svobodném.¹⁾ Tam chodil do školy při faře, kterou řídili kněží z řádu johannitů a když jednou — jak sám popisuje v listě svém²⁾ — v sobotu dlel na nešporách, měl vidění, jak obraz Panny Marie na hlavním oltáři se nalézající tvář svou měnil a od něho odvrátil. Po té se zdržoval 14 roků na učení v Bononii a Padui, kde hodnosti licenciáta dosáhl (. . in Bononiensi et Paduano studiis per quatuordecim annos continuos moram continuans licenciari promeruit³⁾) před r. 1340. Byl-li té doby již kanovníkem pražským, anebo kdy zvolen byl za děkana katedrální kapituly pražské, zpráv nemáme. Měl však asi tou dobou nějaké beneficium ve Vratislavi, kterého se mu dostalo provisí papežskou, za niž musil zaplatiti taxu 45 zlatých a 3 grošů, když již byl arcibiskupem, totiž r. 1346.⁴⁾ Jako *děkan* pražské kapituly uvádí se r. 1341 v listině o volbě probošta Jindřicha.⁵⁾ Jiná zmínka o něm děje se r. 1342, kdy Arnošt z Pardubic, děkan pražský, a Mikuláš z Lucemburka, kanovník pražský, byli posly královskými ke dvoru papežskému.⁶⁾

R. 1343 dne 14. ledna zvolen od kapituly za biskupa pražského,⁷⁾ ač proti volbě jeho odporoval probošt Jindřich, jenž asi sám chtěl býti biskupem. Na biskupa posvěcen byl v Avignoně od kardinála portuského, kamž pro potvrzení své se byl odebral. Po roce již dosáhl císař Karel IV. u papeže, že pražský biskup povýšen na arcibiskupa a metropolitu a Arnošt bullou papežskou ze dne 30. dubna 1344⁸⁾ stal se *prvním arcibiskupem a kapitula* dosud katedrální povýšena na *metropolitní*. Kanovníci pražští: Mikuláš z Lucemburka (již výše zmíněný) a Mikuláš Hostislavův z Horažďovic, odesláni s poselstvím od nově jmenovaného arcibiskupa ke dvoru papežskému do Avignona a vrátivše se do Prahy, přinesli Arnoštovi pallium a list papežský dne 25. srpna 1344 datovaný.⁹⁾ Pallium odevzdáno bylo Arnoštovi dne 21. listopadu 1344 poslední neděli po sv. Duchu,¹⁰⁾ kteréhož dne posvětil též u přítomnosti krále Jana, synů jeho markraběte Karla a Jana základní kámen *nového metropolitního velechrámu*. (Denique primus ipse in regno Boemie archiepiscopus accepto pallio egressus de ecclesia in presencia regis Boemie et marchionis Moraue nec non multorum principum, aliorum episcoporum novam fundavit ecclesiam Pragae artificiali opere et celaturis magistralibus numquam in hoc regno visis laudabiliter erigendo).¹¹⁾

Roku 1350 vydal Arnošt „Statuta ecclesiae Pragensis“, v nichž označil povinnosti a práva jednotlivých kanovníků, jak toho hodnost aneb úřad jejich vyžadoval, a roku 1358 obnovil

¹⁾ F. r. b. I. 388. — ²⁾ ibidem 398—399 — ³⁾ ibidem 388. — ⁴⁾ Tadra, Styky str. 76. — ⁵⁾ Can. Arch. kapit. — ⁶⁾ Tadra, Styky str. 101. — ⁷⁾ Arch. kapit. — Font. r. b. IV. 437. — Tomek, Dějiny Prahy I. 556. — ⁸⁾ Arch. kapit. — ⁹⁾ Font. r. boh. IV. 437—438. — ¹⁰⁾ ibidem 495. — ¹¹⁾ ibidem 438. — cf. *éž* str. 511.

starý předpis, nařídív, aby všechna privilegia velechrámu a kapitule metropolitní pro všechny časy udělená do zvláštní knihy se zapisovala.

Ve velechrámě vystavěl od základu a okny skleněnými ozdobil nákladem svým kapli sv. Antonína, kterou r. 1352 dostavěl hned první stavitel chrámu svatovítského, Matyáš z Arrasu (unam capellam proximam ei, que est in fronte chori noui a fundamentis usque ad perfectionem suis sumptibus extruxit et fenestris vitreis exornari procurauit).¹⁾

Podobně, jako kdysi *děkan Vít*²⁾ byl učinil, tak i Arnošt obdaroval metropolitní kostel svůj vzácnými rouchy bohoslužebními (ipsam ecclesiam pluribus ornatibus preciosissimis deco-
rauit) a obrátil zvláštním způsobem pozornost svou ke knihám liturgickým velechrámu pražského. Knihy kostelní, v sakristii dómu chované, stářím a upotřebením již sešly, Arnošt dal je svázati a opravit (omnes libros Pragensis sacristie nimia vetustate consumptos ligari et meliorari...), množství knih zpěvu posvátnému sloužících, jako graduály a antifonáře, dal za veliké peníze znova psáti, a to tak krásně, jak tomu nikdy dříve nebylo (corales vero libros, videlicet gradualia et antiphonaria in multis voluminibus, pulciora quam in ecclesia visa fuerant pro magnis pecuniis scribi fecit) a jiné knihy daroval kostelu, aby duchovenstvo v nich studiu písma sv. se věnovalo (aliosque pro studio sacre scripture condonauit); za týmž účelem ustanovil při velechrámě též mistra bohosloví (lectorem in sacra theologia), který by kanovníkům a duchovenstvu velechrámu kázal i posvátné vědy theologické vykládal, odkávav na jeho dobrou a čestnou výživu jisté důchody ze vsi Zlatník u Prahy.³⁾ Pro zlepšení výživy oltářníkův (ut una cum vicariis canonicorum percipione panum gauderent) určil sto hřiven, za které koupeny byly pro ně roční stálé důchody v některých vesnicích; na smrtelném lůžku pak odkázal metropolitnímu kostelu svému 1000 hřiven ze soukromého svého jmění otcovského.⁴⁾

Vedle této činnosti Arnoštovy, týkající se hlavně velechrámu pražského, nemůžeme se nezmíniti o tom, že vzorný arcipastýř založil též knihy: *Erectionum* (r. 1358), *Confirmationum*, *Actorum Consistorii*, které jsou nyní vzácnými prameny domácího místopisu oněch dob a částečně nákladem Sboru doktorů theologické fakulty pražské a České Akademie byly vydány. *Libros Confirmationum* vydal svým nákladem šlechtný kněz, František Antonín Tingl. Arnošt byl též původcem, že ordalia při zemských soudech byla zrušena. Často provázal císaře Karla IV. na jeho cestách a mnohé důležité poselství pro něho vykonal, zvláště ke dvoru papežskému v Avignoně.⁵⁾

¹⁾ Ibid. I. 395. Tom. II. 77. — ²⁾ srv. str. 25—29. — ³⁾ srv. též F. r. boh. IV. 452, kde o universitě pražské se praví: »Fuerunt autem quinque magistri theologie, quorum unus legit in ecclesia Pragensi et predicavit. Cui venerabilis pater et dominus Arnestus, primus archiepiscopus Pragensis, honorifice providit et copiose.« — ⁴⁾ F. r. b. I. 395. — ⁵⁾ Srv. Tadra, Styky str. 101, 102. — Tom. Děj. Prahy II. 33, 48.

Požehnaný život svůj velepastýřský skončil po dvaadvacetiletém biskupování r. 1364 dne 30. června v den památky sv. apoštola Pavla okolo hodiny večerní (hora quasi completorii) v Roudnici a jako vzorný byl život jeho, tak i příkladná byla smrt: „non sine magna deuotione cordisque contricione anima in dei manibus commendata . . . feliciter obdormiuit.“¹⁾ Pohřben jest v Kládsku, kdež dávno ještě za svého života hrob svůj si byl zvolil ve farním chrámě Panny Marie (elegit autem longe adhuc ante obitum suum sepulturam sibi in ecclesia parochiali sancte Marie in Glacz).²⁾

17. Jindřich, syn Jana z Lipy, (quondam Henslini militis de Lipa), klerik diecése olomoucké, obdržel dne 13. července r. 1342 provisi papežskou na kanovnictví pražské (cum reservatione prebendae);³⁾ téhož roku 1342 dne 12. prosince obdržel expectativu na kanonikát a prebendu vyšehradskou, na niž od kapituly byl skutečně přijat.⁴⁾ Roku 1345—1352 uvádí se též jako probošt vyšehradský;⁵⁾ r. 1346 jako kanovník pražský, olomoucký a probošt vyšehradský a r. 1353 jako oficiál arcibiskupský.⁶⁾

Konrad, syn Heřmanův z Turnova (Kuneš, Kunšík), obdržel dne 28. února roku 1342 provisi na kanovnictví pražské s podmínkou, aby byl při místě tom osobně. Provise této dostalo se mu na přímluvu krále polského Kazimíra, při jehož dvoře Konrad z Turnova byl kaplanem (*pro clerico suo commensali i. e. supplicat*).⁷⁾ Jako kanovník připomíná se v letech 1343 až 1369.⁸⁾

Mikuláš, poboční syn krále Jana (Nicolaus de Bohemia), obdržel dne 2. srpna 1342 papežskou provisi na kanovnictví pražské, v níž čteme: „Nicolao nato carissimi in Christo filii nostri Johannis regis Bohemiae de canonicatu Pragensi provideamus, non obstante, quod in ecclesia Wissegradensi canonicatum et prebendam obtinet.“ Mikulášovi tomuto bylo roku 1342 teprve 21 let a kanovnictví vyšehradské byl obdržel s dispensí papežskou.⁹⁾ Uvádí se jako kanovník pražský v letech 1348—1351. Mimo to byl též proboštem celským a arcijahnem horšovským (roku 1348). Roku 1351—1358 byl patriarchou aquilejským.¹⁰⁾

V Aquileji přechovával se ve XIV. století vzácný kodex evangelia sv. Marka, latinsky psaného, který byl jménem rukopisem sv. evangelisty Marka. Karel IV. zavítav r. 1354 k hranicím italským, navštívil Mikuláše, patriarchu aquilejského, a spatřiv u něho tento domnělý rukopis sv. Marka přemnohými prosbami od bratra toho si vyžádal, že jemu dva poslední listy tohoto evangelia byly darovány. Karel zaslal je po šlechtici Ludvíku z Hohenlohu do Prahy a daroval je velechrámu pražskému, řka v listě arcibiskupovi a kapitule pražské takto: „Noverit vestra devotio,

¹⁾ Font. rer. b. I. 397. — též IV. 528. — ²⁾ ibid. 531 a 548. — ³⁾ Archiv vatik. — ⁴⁾ Archiv vatik. — ⁵⁾ Tomek V. 147. — ⁶⁾ Can. 95. Archiv kapit. — ⁷⁾ Tadra, Styky str. 148. — Arch. vatik. — ⁸⁾ Tomek V. 121. — ⁹⁾ Arch. vatik. — ¹⁰⁾ Tomek V. 121.

quod nuper ad fines Italiae procedentes in ecclesia Aquiliensi invenimus librum evangelii s. Marci evangelistae latinis literis, in septem quaternis propria eiusdem evangelistae manu conscriptum, cujus duos quaternos ultimos instantia magnarum precum obtinuimus, vobisque pro decore s. Pragensis ecclesiae matris nostrae per nobilem Ludovicum de Hoenloh dirigimus, prout in literis regiis maiestatis nostrae sigillo dependente signatis, evidentius est expressum. Datum Feltri die ultimo mensis octobris, regnorum nostrorum anno nono.“¹⁾ Rukopis ten chován byl ve vzácném pouzdře, rovněž od Karla IV. darovaném, které se však během dob ztratilo.

Heřman Heřmanův „de Kunigsberch“, kanovník vyšehradský a farář v Lounech, dostal dne 16. srpna 1342 papežskou provisi na kanovnictví pražské.²⁾ Též se připomíná jako kanovník roku 1349 pod jménem Heřman z Loun.³⁾

Šimon z Jičína, farář v Jičíně, jenž na studiu církevního práva dlel (scholaris in jure canonico), obdržel dne 1. června 1342 provisi na kanovnictví pražské (non obstante parochiali ecclesia in Giczin) a téhož r. 1342 dne 15. října obdržel opět provisi na kanovnictví a prebendu v kostele pražském, v níž se jmenuje farářem v Jičíně a oltářníkem sv. Martina (neb Materna?), ba téhož dne 15. října 1342 obdržel také provisi na kanovnictví vyšehradské, kdež od kapituly byl již zvolen.⁴⁾ R. 1350 mluví se o něm již jako zemřelém, neboť kanovnictví pražské obdržel po něm dne 2. října 1350 *Vilém Pinchon* (Guillelmus Pinchon),⁵⁾ o němž bude zmínka níže.

18. **Jan Paduanský**, doktor dekretů, kanovník olomoucký, vyšehradský, sadský, boleslavský a farář ve Volyni, obdržel dne 17. října 1342 provisi na kanovnictví pražské „cum reservatione prebendae“. ⁶⁾ V provisi této sluje „regis Johannis Boemie ac marchionis juratus consiliarius et secretarius precipuus.“⁷⁾

Pocházel snad z Moravy⁸⁾ a studoval na vysokém učení v Padui a již r. 1324 jmenuje se „doctor decretorum“ a kanovník olomoucký; r. 1330, jsa již kanovníkem olomouckým, vyšehradským, boleslavským a sadským, byl protonotářem a později oficiálem biskupa olomouckého; v té době bezpochyby přestoupil z úřadů biskupových do kanceláře královské a zůstává na Moravě, byl zaměstnán nejspíše v kanceláři markraběte Karla a tu dosáhl zmíněné provise na kanovnictví pražské. Jako kanovník pražský připomíná se v letech 1344—1350. R. 1340 dne 14. ledna sluje místoděkanem vyšehradským.⁹⁾ R. 1345 dne 5. listopadu provisi papežskou dostalo se mu děkanství vyšehradského, uprázdněného smrtí Petra řečeného de Lyeselcz († 1345), na které od kapituly také byl přijat. Při tom byl po nějaký čas výběřčím platů z tax pro komoru papežskou plynoucích (collector fructuum camerae apostolicae) zároveň vedle děkana pražského *Tobiáše*,

¹⁾ Archiv kap. — ²⁾ Archiv vatik. — ³⁾ Tomek V. 122. — ⁴⁾ Archiv vatik. — ⁵⁾ Archiv vatik. — ⁶⁾ Archiv vatik. — ⁷⁾ Tadra, Kanceláře a písaři 17. — ⁸⁾ Tadra, Styky str. 267. — ⁹⁾ Tadra, Cancell. Arnesti str. 30 (296) poznám.

jenž od r. 1345 byl kollektorem pro diecési pražskou a knížectví vratislavské. Jsa tímto výběřčím, měl Jan Paduanský titul collector sive nuncius Sedis Apostolicae.¹⁾ Vedle tohoto úřadu byl též oficiálem kurie arcibiskupské, inkvisitorem (hereticae pravittatis) a r. 1351 jmenuje se také jako „conservator privilegiorum et jurium Aulae Regiae“.²⁾ Též byl od r. 1351 *generálním vikářem* arcibiskupa Arnošta z Pardubic, a to s pražským kanovníkem Štěpánem a na to (1356—1357) s Vrativojem, kanovníkem pražským a proboštem týnským.

Zemřel r. 1358 a děkanství vyšehradské obdržel po něm kanovník pražský Vilém z Lestkova dne 28. října 1358.³⁾

Beneš Jindřichův z Čechelic, farář „in Vocelina (?) Pragensis dioeceseos“ a poloviční prebendář boleslavský, obdržel papežskou provisi na kanovnictví pražské dne 4. listopadu 1342.⁴⁾ Jako kanovník pražský připomíná se r. 1346 v listině papežské ze 16. dubna, v níž se mu dostalo provise na boleslavskou obedienci, která se uprázdnila smrtí Tomáše Blažejova z Prahy, arcijahna pražského (prestimonium seu obedientiam Boleslaviensem vacantem per obitum Thomae Blasii de Praga, archidiaconi Pragensis).⁵⁾

Přibislav z Letkova (Przibislaus de Letkov, Přibík z Lestkova?), kanovník pražský o poloviční prebendě, kanovník u Všech Svatých a farář v Kostelci pražské diecése, dostal 27. listop. 1342 provisi papežskou na některý kanonikát v celé prebendě („una de integris“ — non obstante, quod in capella Omnium Sanctorum canonicatum et parochialem ecclesiam in Kosteletz Pragensis dioeceseos obtinet“).⁶⁾ R. 1344 byla mu celá prebenda opět provisi udělena a z listu papežského o tom jednajícího ze dne 3. května roku 1344 se dovídáme, že byl kaplanem a sekretářem Karla IV. (capellanus et secretarius Caroli primogeniti), že měl poloviční prebendu a hlas v kapitule pražské, zároveň pak vedle kanovnictví u Všech Svatých a fary v Kostelci byl též *kanovníkem u sv. Jiří* na hradě pražském.⁷⁾ V témž listě se čte, že omylem pisatele žádosti byl nazván Přibislav kanovníkem, jímž ve skutečnosti nebyl; (per errorem illius, qui supplicationem formavit, fuit canonicus nominatus licet non esset). Aby se tím provise nestala neplatnou, prosil Karel IV. papeže, aby byla opravena a v téže platnosti znova vydána, což se i stalo (quatenus gratiam huiusmodi eum provisione canonicatus ipsius ecclesiae Pragensis et sub eadem data mandare dignemini refici et reformari).⁸⁾ V listě ze dne 2. října 1346 sluje kaplanem Karla IV. a *arcijahnem bílinským*, kanovníkem u Všech Svatých a u sv. Jiří, farářem již se nejmenuje.⁹⁾ Jako arcijahen bílinský uvádí se v letech 1349—1365.¹⁰⁾ R. 1353 dostal listem z 13. června opět provisi papežskou na kanovnictví pražské. R. 1370 připomíná se jako zemřelý.

Martin „quondam Maczkonis de Zuzelicz“ (Žiželic?) obdržel dne 3. prosince 1342 papežskou provisi na poloviční prebendu pražskou.¹¹⁾

(Pokračování tohoto pořadu kanovníků v 2. části sešitu 8.)

¹⁾ Tadra, Styky str. 79. Canc. Arnesti 30 (296). — ²⁾ Can. Arn. I. c. — ³⁾ Srv. níže. — ⁴⁾ Arch. vatik. — ⁵⁾ Arch. vatik. — ⁶⁾ Arch. vatik. — ⁷⁾ Arch. vatik. — ⁸⁾ Tadra, Kanc. a pís. str. 29. — ⁹⁾ Arch. vatik. — ¹⁰⁾ Tomek V. 122. ¹¹⁾ Arch. vatik.

Václav hrabě Kolovrat T. J.

Nástin životopisný.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

Není to hlučný a pohnutý život reka, dychtícího po vavřínovém věnci slávy, ježž vystihnouti mají slabé rysy přítomného nástinu, nýbrž tichý život světce, jehož ideálem byl — laur mučenický. Jest to život světce, jenž vyrostl z domácí naší půdy české a dokonal život svůj v městě věčném. Málodkdo zná dnes světce toho i dle jména jen, a přece postavil si v Praze pomník, nad nějž snad nikdo jiný nemá pomníku velikolepějšího. Jestliť to imposantní chrám sv. Mikuláše na Malé Straně v Praze. Snad nebyla by tato přední okrasa starobylé metropole naší nikdy zbudována bývala — aspoň ne v takové nádheře, kdyby celé dědictví své nebyl k tomu věnoval jinoch, jehož památku těmito řádky po zásluze chceme oživit.)

* * *

Václav Kolovrat narodil se v Praze dne 14. března 1634 ze staroslavné šlechtické rodiny Kolovratův Libštejnských.¹⁾

Otec jeho, *Zdeněk Lev Libštejnský z Kolovrat*, jenž v mládí vychování své nabyl u jesuitův,²⁾ byl plukovníkem v císařském vojsktě. Jméno Lva Zdeňka Kolovrata známo jest dobře z dějin katolické reformace v Čechách. On to byl, jenž jakožto reformační kommissař zasazoval se horlivě o obrácení nekatolíků v Čechách.³⁾ Bylo mu sice vytýkáno násilnictví,⁴⁾ avšak neprávem,⁵⁾ neboť právě on to byl, jenž pečoval o to, aby nekatolíci s dostatek víře katolické byli vyučeni, aby laikové a kněží⁶⁾ dobrým příkladem předcházeli; on sám ve výkonech náboženských byl vzorem,⁷⁾ a dovedl i sešlechtici sobě rovnými výborně pojednávatí o víře a jim všeliké předsudky vyvracet.⁸⁾ Jakožto reformační kommissař byl činným zejména v Rokycanech (r. 1624), kdež dobrým příkladem v plnění náboženských povinností jiné k následování povbuzoval,⁹⁾

¹⁾ Kromě níže citovaných pramenů tištěných užili jsme hlavně neznámého dosud rukopisu »*Religijsa vita, egregiae virtutes et piissima mors Wenceslai Kolowrat Societatis Jesu*«. Rukopis tento pochází z bývalého jesuitského archivu pražského, a jest to patrně opis onoho životopisu Kolovratova, ježž B. h. Balbin pro archiv řádový byl napsat, jakož sám se o tom v díle »*Syntagma illustr. familiae com. de Kolowrat*« v kap. 13 zmiňuje. — ²⁾ Srvn. *B. Balbini Tabularium Bohemo-Genealogicum*, denuo editum a *Joanne Diesbach* S. J. Pragae 1770. Tab. III. Kolovr. — ³⁾ *Červénka z Věžnova* Notitia collegii convictorum S. J. Pragae, str. 201. *Krásl*, Arnošt hr. Harrach 363. — ⁴⁾ *Georgii Crugerii Sacri Pulveris mensis Octobris*. Pragae 1676, pag. 40—41. — ⁵⁾ *Tom. V. Bílek*, Reformace katolická, 136. — ⁶⁾ Srvn. *P. Jos. Svoboda* ve Sborníku Hist. kroužku I., str. 118—120. — ⁷⁾ Srvn. *Krásl*, Arnošt hr. Harrach 220 a 228. — ⁸⁾ *P. Jos. Svoboda* v časop. »*Vlast*« VI. (1889—90), str. 241. — ⁹⁾ *P. Jos. Svoboda*, Katolická reformace a mariánská družina v král. Českém II., 198. — ¹⁰⁾ *Beckovský*, *Poselkyně* II., 2., str. 405; *Krásl*, Arnošt hr. Harrach, 41, *Bílek* p. c. 55.

v Jablonném (r. 1627),¹⁾ od r. 1628 v kraji Litoměřickém a Boleslavském;²⁾ z tehdejší jeho činnosti překrucována bývala zejména zpráva o reformaci v Jáchymově (r. 1631);³⁾ konečně pak r. 1637 bylo mu uloženo, aby v řečených krajích ještě jedenkrát pečoval o provedení reformace.⁴⁾ Že hrabě Kolovrat užíval moci vojenské spíše na postrach zatvrzelcům a jakožto prostředku nej-
krajnějšího, vysvítá z těchto slov Crugeriových: „ ille colonellus (i. e. comes Kolowrat), quod perquam rarum est in militibus, vehementer *religione* ac *pietate* praestabat. Unde reformationis ad catholicismi leges promotae in Bohemia pars omnino magna fuit, adhibito *justo metu ferri*, si *rationes apud pertinaces et obduratos in perfidia cives non valerent*, ad conversionem. Quamquam suppetiae plerumque ejusmodi *non urgebantur operosius*, quia Patres S. J., quibus auxiliariis utebatur, *scripturam, ss. Patres, quibus heterodoxi se velut clypeis protegabant, ad expugnandos hos ipsos acriter adhibebant*. Rationes *ultimae* desperatis per milites quapropter tantum, et *praeferocibus sine ratione inculcabantur*.“⁵⁾ Zdeněk Lev Kolovrat byl již r. 1624, první z celého rodu, povýšen do stavu říšských hrabat,⁶⁾ mimo to byl jmenován JMC radou a komořím. Jméno jeho bylo napohled dosti značné; byl pánem na Svojkově, Konojedech a Sloupě (Pirkštejně),⁷⁾ v pravdě však vážlo na všech těchto statcích velice mnoho dluhů.

Matka našeho Václava jmenovala se *Kateřina* a byla rozená hraběnka z *Vrtby*. Narodila se a vyrostla v náboženství lutherském, v němž setrvala i po sňatku svém s horlivým katolíkem, hr. Kolovratem. Po třinácte let domlouval jí manžel, aby přestoupila k víře katolické, avšak marně. Nic nezpomáhaly ani domluvy jiných přátel a známých. Teprve později vyplnilo se vroucí přání zbožného hraběte, aby manželka jeho stala se katoličkou. Když město Třeboň císařskému vojsku se vzdalo, jmenován byl hrabě Kolovrat velitelem tamější posádky. Na veliký pátek r. 1622 byl hrabě s hraběnkou na službách Božích v katolickém kostele. Kázání o umučení Páně, ač nebylo polemické, došlo hraběnkou tou měrou, že ihned manželu svému slíbila, že bude katoličkou. I učinila tak, a příkladu jejího následovalo ihned třicet jiných žen a dívek, jak z čeledi její, tak i cizích. Přilnuvši od té doby celým srdcem k náboženství katolickému, hleděla nahraditi, co byla zameškala. Dříve říkali poddaní Kolovratovi: „Obrátíme se, až se obrátí naše paní hraběnka.“ I starala se nová katolička horlivě o to, aby slova ta stala se také skutkem. Poučovala a povzbuzovala k tomu poddané své a hojnými almužnami si upravovala půdu k požehnané činnosti.⁸⁾

Zprávu o narození svého syna obdržel hr. Kolovrat v Jičíně, kdež právě v úředních záležitostech prodléval. Pokleknuv na kolena, vzdával za to Bohu vroucí díky a učinil slib, že obětuje

¹⁾ Hamburger, *Geschichte v Gabel*, str. 152; Krásl, o. c. 52. — ²⁾ Krásl o. c. 80, srv. Bílek o. c. 130. — ³⁾ Bílek, o. c. 136; srv. Krásl, o. c. 113 a Svoboda ve Sborn. Hist. kr. I., 118—120. — ⁴⁾ Bílek, o. c. 161. — ⁵⁾ Crugerius, o. c. 40, 41. — ⁶⁾ Riegrův *Slovník naučný* IV 765 — ⁷⁾ *Ibid*; srv. Bílek, Kofiskace 177, 363 sq, 563 a 751. — ⁸⁾ Schmüdl, *Historia S. J.* III. 335, 1186; P. Jos. Svoboda v časopise *»Vlasť«* VI. (1889—90), 242.

syna svého, ačkoliv jednorozeného — bude-li míti povolání k stavu řeholnímu — Tovaryšstvu Ježíšovu.¹⁾

Od rodičů svých byl Václav velice pečlivě a zbožně vychováván. O zbožnosti útlého hošíka vypravuje životopisec jeho roztomilé podrobnosti. Bavívalť prý se tím, že stavíval si malé oltáříky. Příběhy posvátné, jež mu byly vypravovány, velice snadno podržel v paměti a pak opět jiným rád vypravoval a vykládal. A již tehdáž projevoval k radosti otce svého náklonnost k stavu řeholnímu.²⁾

Jako dítko šestileté ztratil sice již otce svého, jenž zemřel dne 24. února r. 1640, avšak láska a rozšafnost matčina dovedla mu nahraditi ztrátu tu. Ale jmění rodinné zanechal zesnulý hrabě ve stavu neutěšeném. To asi pohnulo vdovu, že se provdala po druhé, a to za Jiřího Petra hraběte Kokořovce z Kokořova. Sňatkem tím se stísněné její poměry značně zlepšily. Zatím sice ovšem veškerý statky zemřelého manžela jejího přišly do prodeje, ale hraběnce se podařilo zakoupiti opět panství Sloupské za 54.000 zlatých rýnských. Dobrým hospodařením dosáhla tato zbožná a energická paní brzy značného jmění, při tom však zároveň mateřsky pečovala o blaho svých poddaných, nuzným a potřebným byla štědrou dobroditelkou, tak že podnes ještě — po více než dvou stech letech — zachovala se mezi tamějším obyvatelstvem tradicí vděčná vzpomínka na blahodárné její působení.³⁾

V devátém roce věku svého (r. 1643) Václav počal choditi do jesuitských škol malostranských, jsa zároveň konviktistou. Tu prospíval utěšeně v učení i ve zbožnosti. Tehdáž již přistoupil k Mariánské kongregaci a naučil se na paměť officiu o Neposkvrněném, kteréž pak po celý život každodenně se modlíval. Jakým směrem již tehdáž neslo se jeho srdce, vyličil mladistvý šlechtic sám, když později do Tovaryšstva Ježíšova vstupoval, těmito slovy: „Když jsem byl ještě v malých školách, pojímala mne taková touha po mučeníctví, že, když nám magister náš tu a tam vypravoval o mučeníku některém, hotov jsem byl stejnou zahynouti smrtí. Jako syntaxista snažil jsem se všemožně co největší svatosti dosíci; když jsem tudíž slýchal o přísném životě poustevnickém, zachtělo se mi velice podobný život vésti. I umínil jsem si, že v příhodný okamžik, až soudruhové si vyjdou ke hrám a zábavě, já se skryji a pak do hustého lesa tajně odejdu, kdež trávití budu život poustevnický. Nuže, abych se k odříkavému životu tomu otužil, umínil jsem si, že budu se k němu při-

¹⁾ *Vita Wenceslai Kolovrat*, M. S. pag. 23.; *Crugerius* o. c. 42. —

²⁾ » potuitque videri eundem animum Divina Bonitas ad piissimi parentis votum parvulo cum spiritu infudisse instillasseque ejusdem cum lacte confirmationem, ut enim primas voces licuit promere, rogatus, quid vellet fieri? „Jesuita!“ respondebat, cumque periculum constantiae facturum Pater in tremulo Wenceslao applicato ad pectusculum minori sclopo (uti fervidus erat et facetus) rogaret minitabundus: an adhuc vellet jesuita fieri? atque imperterritus ac obfirmato animo responsantem audiret filiolum, volo jesuita fieri, incredibilem capiebat animi voluptatem.« *Vita etc.* M. S. pag. 23. — ³⁾ Synu svému z druhého manželství, Ferdinandu Hroznatovi Kokořovcovi, zanechala nejen značné jmění, nýbrž i zbožné vychování. Srvn. *Mikovec a Zap.* Starož. země české II., 171.

pravovati doma posty. Proto třikráte až čtyřikráte v týdnu po celý den tak při jídle jsem se zaměstnával, že téměř ničeho jsem nepojedl, leč toliko chléb a bylo-li předloženo něco studeného. To jsem prováděl po několik neděl, aniž by to kdo byl pozoroval. A již jsem pomýšlel na útěk do lesů, když tu jsem ve škole z úst učitele náhodou zaslechl, že hoši tak mladí jako my životu poustevnickému oddati se nesmějí. Proto upustil jsem od úmyslu svého.“¹⁾)

Ve studiích vynikal mladý Kolovrat nad ostatní spolužáky své nejen mravností, rozšafností, chápavostí a pilností, nýbrž i milou povahou a výmluvností.²⁾) Proto byl roku 1647 jakožto mladý rhetor od učitelů svých zvolen k tomu, aby v Klementinské kolleji v refektáři měl k císaři Ferdinandovi III. řeč uvítací. Rovněž i při divadelní hře „Král David“ tehdáž (dne 15. prosince) v kolleji na počest císařovu provozované,³⁾) vykázána mu byla přední úloha, kterou výborně provedl. Císař vyznamenal hodného a nadaného jinocha zlatým řetězem, na němž zavěšen byl peníz s obrazem panovníkovým.⁴⁾)

Šlechtného jinocha oblíbil si velice také strýc jeho *František Oldřich z Kolovrat*, nejvyšší hofmistr a president dvorské komory, jenž, jsa bezdětek, pomýšlel na to, že synovce svého učiní dědicem svého jmění, jsa do něho té naděje, že rozmnoží čest a slávu rodinnou.

Ale mladý šlechtic nenalézal záliby v lesku světském; v srdci jeho vzrůstala dávná jeho touha po životě řeholním, a to po Tovaryšstvu Ježíšově, v jehož školách byl vychováván. Dlouho choval toto přání své v hloubi srdce svého, vždy z chlapeckého studu a strachu váhaje je vyjevit. Přechasto nutkalo jej srdce jeho, aby touhu svou vyjevil aspoň ve sv. zpovědi, dlouho však ani k tomu nemohl se odhodlati. Konečně jednou vzmužil se do té míry, že přistoupil ke zpovědníku ve zpovědnici sedícímu a pronesl slova: „Ctihodný Otče, cítím, že mám od Boha povolání do Tovaryšstva Ježíšova!“ Jedva že tak učinil, odstoupil zardělý mladík rychle zas od zpovědnice. Po prvé vyslovil tu ajemství, jež v srdci svém choval! Od té chvíle zdály se mu veškery další kroky k uskutečnění touhy jeho snadnými. S neobyčejnou prozítkostí přikročil k posvátnému dílu.

Především pokládal za svatou povinnost svou o záměru svém se raditi s muži zkušenými a k budoucímu povolání svému vážně se připravovati. Zpovědníka svého častokráte o radu se tázal a, by poznal, zdaž úmysl jeho skutečně od Boha jest mu

¹⁾ *M. S. Vita* etc. str. 23—24. — ²⁾ *Crugerius*, o. c. 41.: »Sciendum est, quod raro praecelluerit ingenio, itaque in humanioribus excultus fuerit, ut quemque aequalium adaequaret, vel etiam superaret. In moribus suavissimis latebat etiam amoris illex: prudentiae extraordinarii sensus in eodem deprehendebantur, ac fandi dulcedo quos non traheret?« — ³⁾ *Srv. Menčík*, Příspěvky k dějinám českého divadla, 104. — ⁴⁾ *Crugerius*, o. c. 41.: »... ipsum Ferdinandum III. censorem et aestimatorem dotium ejusmodi traxit, cum eum e pulpito refectorii Veteris Praga apud Patres S. J. vidit ac audivit magnis gratiis se salutantem, In odeo Academico coram eodem Monarcha eleganter expressit ore ac gestu, quae ipsum oblectarent: raram ergo dexteritatem juvenis catenâ aureâ effigie suâ imperatoriâ spectabili honoravit.«

vnuknut, konal třídní cvičení duchovní. V hodinách tichého ústraní nabyl přesvědčení, že skutečně vůle Boží jej volá k stavu dokonalejšímu.

Tu z nenadání vyskytla se mu překážka, která mu odnímała příležitost ku provedení záměru jeho. Z vůle matčiny musil pokračovati ve studiích svých mimo Prahu.¹⁾ Znepokojovala zbožného jinocha myšlenka, že bude tak daleko od představených Tovaryšstva, v jichž moci bylo přijímati novice, a že tudíž nebude tak snadno, jako by to bylo bývalo, v Praze, přednésti jim žádost svou. Umínil si tehdaž, že v dobu příhodnou pěšky k nim do Prahy se odebere, a jestliže k tomu přivolí, že v přestrojení přede dveřmi noviciátu — živě se polévkou, kteráž žebrákům byla dávána, — tak dlouho bude čekati, až uprázdni se tam místo odchodem neb propuštěním některého novice.

Zatím však vzaly věci jiný obrat. Řečený již strýc Václavův cítě, že jsou dny života jeho již sečteny, odkázal synovci svému celé jmění své a dal jej do Prahy zpět povolati. Zprávu o tom, že stal se bohatým dědicem, přijal mladý šlechtic nikoliv s radostí, nýbrž s pláčem, obávaje se, že pozemské statky budou překážeti touze jeho po dosažení statků vyšších.²⁾ Spíše radoval se z toho, že bude mu opět usnadněn přístup k představeným Tovaryšstva, v jichž moci bylo splnění vroucího jeho přání. A mladý šlechtic neváhal jim přednésti prosbu svou. Smrtí strýcovou odstraněna byla jedna z předních překážek, jež se mu v cestu stavěla. Věděl Václav předobře, že strýc jeho nebyl by nikdy k tomu svolil, aby dědic jeho stal se řeholníkem. Ale bohaté dědictví samo bylo při tom velice na závalu.

Byloť Václavovi od představených Tovaryšstva sděleno, že není naděje na jeho přijetí, dokudž nedosáhne k tomu svolení J. M. císařské, jakož i svolení matky své.

I obrátil se Václav prosebným listem k J. V., předkládaje k místu nejvyššímu závažné důvody svého rozhodnutí. Blahosklonným reskriptem císařským jemu žádoucí dovolení bylo dáno. A na matce své vyprosil si šťastně svolení vroucími prosbami, plnými synovské poslušnosti a lásky. Dříve než hraběnka ve věci té se rozhodla, zaputovala pěšky a to bosýma nohama do Staré Boleslavě. Tam dávši odsloužiti několik mší sv. a posilnivši se nejsv. svátostí, na modlitbách radila se s Bohem o záležitosti syna svého, i doporučila jej do ochrany Matce Boží.

Václav ani se nenadál, že vše půjde tak hladce. Pro případ, že by buď císařského nebo matčina svolení nedosáhl, měl již vymyšlený plán, jímž by přece došel cíle svého. Opatřil si vetché šaty žebrácké, v něž by se přestrojil, jakož i skrovné cestovné

¹⁾ M. S. »*Vita*« neoznačuje blíže město, v němž Václav ve studiích měl pokračovati; vyjadřujeť se takto: »... duodecim Pragâ milliaribus jubetur litterarias exercitationes prosequi. .« (Pag. 24.) — ²⁾ »Cum illi denunciata esset centenorum millium haereditas... non solum immodicae laetitiae pro aetatis conditione et rei magnitudine signum edidisse nullum, sed ne quidem in risum tacitum labia diduxisse, imo vero cum sibi multum impedimenti, quo minus facilis esset ad Societatem ingressus, ex ea haereditate obvenisse animadverteret Wenceslaus, ad lacrymas usque suam infelicitatem lamentabili carmine deplo-ravit.« M. S. »*Vita*« etc. 31.

a umínil si, že by pak ihned Čechy opustil a některé jiné provincie Tovaryšstva žádal za přijetí, a kdyby i tu odmrštěn byl, že by až do jima se odebral a tu na generálu řádu si vyprosil přijetí, a pakli by ani toho nedosáhl, že by na exerciciích rozvažoval o tom, má-li vstoupiti do některé jiné řeholní družiny.

Ale když již takřka byl u cíle tužeb svých, rozstonal se těžce na neštovice. Nermoutil se Václav nad nemocí samou, nýbrž nad tím, že příčinou jest oddálení jeho cíle, i obrátil se na modlitbách k Bohu s prosbou o uzdravení jehož také mimo nadání brzo dosáhl.

Již konečně zasvitl vytoužený den, kdy vstoupiti měl do noviciátu provincie české. Tento nalézal se tehdaž v *Brně*, kamž se tudíž mladý šlechtic musil odebrati. Když s matkou svou se loučil, udělila mu zbožná tato paní mateřské požehnání, zároveň pak jej zapřísalaha, aby nikdy již nezrušil předsevzetí svého, sic že by ho nikdy již za syna svého uznati nechtěla.

Dne 22. října roku 1650 překročil jinoch šestnáctiletý práh domu probačního, tuto metu tolika tužeb a snah svých, s neuvěřitelnou srdce svého útěchou. Po třídením pobytě promluvil jinoch, jakož obyčejem bylo, v sezení otců Tovaryšstva o thematě: „Vyvolil jsem sobě zavrženým býti v domě Boha mého“ Prostomilými slovy vyličoval, kterak dům ten, z nebeských ctností zbudovaný, krásou nad všechny královské paláce tohoto světa vyniká a nesmírnými poklady jest ozdoben, kterak on v něm cítí se býti šťasten a blažen, kterak i k nejnižší službě jest hotov, aby si zasloužil štěstí toho. Líbila se všem přítomným srdečná promluva mladíkova, i uznali všichni, že skutečně ke stavu řeholnímu od Boha má povolání.

Ostatek měsíce října strávil mladý šlechtic na duchovních cvičeních a přípravách, a 1. listopadu přijat byl mezi novice. Štěstí, jímž oplývalo toho dne srdce jeho, líčí novic sám těmito slovy: „Dnes, na den všech svatých, oblékám oděv posvátný a stávám se tak novicem Tovaryšstva, v němž se mi tak zalíbilo a líbí, že bych v něm raději třebas jedinký okamžik strávil v největších útrapách, nežli ve světě na věky živ byl uprostřed veškerých možných radovánek a slastí!“

Rozloučiv se vstoupením do řehole se světem, učinil pořízení o pozemských statcích svých. Celé bohaté dědictví své po strýci postoupil Tovaryšstvu, ničeho si nevymíniv. Byly to zejména statky Hrádek Staroselský a Strýčkov, jež věnoval na vystavění chrámu při professním domě Tovaryšstva v Praze, a to tak, aby po smrti hraběnky Elišky, matky Františka Oldřicha z Kolovrat, po deset let užítky ze statků těch na řečenou stavbu byly obracovány, potom pak, aby Hrádek a Strýčkov prodány byly Františkovi Karlovi Libštejnskému z Kolovrat, jakožto hlavě rodu Kolovratského, a z peněz utržených aby jisté částky určitým ústavům duchovním byly vyplaceny, ostatek však na zmíněnou stavbu vynaložen.¹⁾

¹⁾ Srvn. *Sedláček, Hradky a zámky* XI, 73.

Svoji vroucí přichylnost k Tovaryšstvu, do něhož byl přijat projevil novic již v prvních dnech řeholního života svého v horoucně psané chvále Tovaryšstva, nadepsané „Ocenění Tovaryšstva a cena povolání do jeho lůna“. Originál tohoto sepsání svého nosíval Václav neustále u sebe, aby jemu stále na paměť uváděl slib, jímž se byl zavázal. Opis pak daroval brněnskému noviciátu na svědectví neoblomného rozhodnutí svého, že v Tovaryšstvu navždy setrvá, jakož i ku povzbuzení nově do noviciátu vstupujících. Zní pak zajímavá tato památka, v níž zračí se horoucí láska Václavova k Tovaryšstvu, slovo od slova takto: „*Appreciatio Societatis et vocationis in eandem*. Magis imprimis amo hanc matrem meam Societatem quam amavi umquam parentes meos, quos semper amavi summe super omnia creata, amo inquam hanc matrem meam super parentes et amicos, super creata omnia; quid enim non amem plus quam parentes, a quibus tantummodo carnem accepi, ab hac vero vitam et spiritum, vitam veram, nunquam in omnes aeternitates — ut spero — emorituram. Hic amor me iuvabit, ne ullae amicorum blanditiae unquam me separent a charitate Dei, quae est in Christo Jesu in eius Societate. Secundo non separabunt me Deo iuvante ab hac matre mea omnes mundi deliciae; etsi scirem me acquisiturum foris omnia regna mundi, imo totius mundi gaudia in guttam transitura, ut hac ratione omnia uno eodemque tempore degustare possem, etsi hoc duraret toto tempore vitae meae, imo in aeternum, — haec omnia spernerem et manerem. Plus dico et coram Deo sentio, qui me iudicaturus est, et coram sanctissima Virgine Maria, s. P. Ignatio, s. Paulo, s. Xaverio, s. Michaeli, Angelo tutelari et Curia coelesti universa, scribens haec post sacram communionem: quodsi mihi darentur divitiae et regna, quae Deus ipse creare posset, quae sunt innumera, ut exeam ex hac sacra societate, omnia spernerem et manerem, et ne videar haec stulte scribere, rationem subnecto, quam Deus ingrato mihi tribuit: nonne haec omnia, si in societate Jesu maneo, et his longe plura et majora habeo? nam in Societate Jesu Jesu sum socius — sociorum et amicorum omnia sunt communia. Jesus est meus, Jesum ego possideo, illum ipsum Jesum in aeternum possidebo. Ero merces tua magna nimis! Hunc ergo habendo, hunc possidendo plus his omnibus habeo et possideo, nam ibi possiderem creaturas, hic possideo Creatorem; ibi possiderem finita, hic possideo infinitum Jesum; nam illum possidendo illa omnia possideo, et illum possidendo plura his omnibus habeo. Etsi illa omnia haberem, Jesum vero non haberem, quid — quaeso — haberem? Nihil haberem, nam praeter Jesum nihil est boni. Tertio omnia tormenta, quae fuerunt unquam illata et inferentur omnibus martyribus, maleficis personis, verbo quae in purgatorio, in inferno reperiuntur, imo quae ipse Deus excogitare potest, malo sustinere hilariter etiam, quam a matre mea recedere et salvari. Ab illa enim recedendo recedo a Jesu; quid mihi autem est in coelo, et a Jesu, quid volui super terram? Quid me juvat salus mea, si recedo a Jesu? juvabit autem superius dicta sustinuisse: juvabit perditio (si fieri potest) propter Deum. Non essent cruciatus doloris, sed amoris, exultarem in doloribus, laetarer in cruciatibus, inter flammis praee gaudio

exilirem! quia tunc non flammis inferni, sed amoris divini, in odorem suavissimi Dei holocaustum consumerer; quo enim major est dolor, magis elucet amor. Domine, tu nôsti, tu novisti, Scrutator cordium, quia te amo et Tuam societatem, hanc desideravi, hanc concupivi, hanc tenui, teneo et tenebo, nec Te adjuvante unquam dimittam. Quarto tantae excellentiae existimo hunc meum statum (Societatem intelligo) esse, ut si angelus hodie, hodie de coelo descenderet et perfectionem suo statui convenientem quaerere deberet, non aliud facturum existimo, quam meam dulcissimam Matrem amplexurum, non aliis usurum mediis, quam quae Mater mea praescribit. An non optime et pro dignitate ei conveniret? Si enim puritatem, qualis angelum deceret, quaereret, nullibi certe in mundo universo majorem reperiret, quam in Societate hac Jesu, ubi angelica praescribitur puritas. Si Seraphico amore ardere vellet, ubi similem reperiret, nisi in Societate, ubi nec quidem propter Dei beneficia, taceo ob metum poenarum, sed pure propter Deum operari licet. Si denique vitam angelicam ad amussim exprimere vellet, nullibi id aptius praestabit, quam in Societate. Ubi enim solum angelica perfectio immitanda proponitur, imo ipse Deus ipse Creator noster, ut docet Summarii 11. regula. Et ubi quae nunc scripsi non solum praecipuntur, sed etiam quantum per humanam fragilitatem licet, executioni mandantur. Quis ergo me ab hoc angelicae vel potius Jesu vitae instituto separabit? Certus sum, quod neque crux, neque angustiae, neque fames, neque sitis, neque nuditas, neque honor, neque fama aut bonum nomen, neque creatura ulla ab hac Jesu vita, a Societate Jesu, ab hoc divinae vitae instituto separabit. In his omnibus vincam, in his omnibus superabo, non mea, sed Jesu virtute — fiat! fiat! Quinto. Nullus honor, nulla gloria, nulla dignitas major in hoc mundo taceo dari, imo nec excogitari potest, quam servire Deo in statu religioso: si enim servitus, quae fit magnatibus, reputatur dignitas: quae majestas non erit servire Deo, per quem reges regnant, et quod habent, ab ipso accipiunt? Quis, dico, non erit honor famulari tanto principi, tanto regi, tanto caesari, tanto monarchae? etsi tantus est honor servum esse, quid non erit esse amicum, socium familiarem, quorum omnia sunt communia; quis hominum percipiat creaturam miserrimam per peccata annihilatam (qualis ego sum) in hoc mundo constitutam, tamen Jesu posse vocari et vere esse sociam? Dignitas imperceptibilis! Dignitas incomprehensibilis!“¹⁾

Asketická cvičení, jimž horlivý novic dobrovolně se podroboval, byla neobyčejně přísná a těžká. Jimi odstraňoval neúprosně sebe menší nedokonalosti, jež dosud na povaze jeho lpěly. Veliká a nelíčená byla jeho skromnost. Vstupuje do Tovaryšstva, vyprosil si, aby nazýván byl prostým jménem svým bez všelikých titulů, jež by i jen poněkud poukazovaly ke vznešenému rodu, z něhož pocházel. Ba, on žádal dokonce, aby směl příjmení své zaměnit za jiné, plebejské.²⁾ Ze skromnosti žádal

¹⁾ M. S. »Vita« etc. pag. 25—26. — ²⁾ »... hanc suimet abnegationem auspicatus est Wenceslaus a suo nomine; rogatus enim a suo novitiorum magistro, quod illi nomen esset, respondit complura quidem et gloriosa sibi esse

také představené své, aby směl onen řetěz s penízem, jež od císaře byl obdržel, dáti v kov rozliti a k dobrým účelům obrátiti. Když mu to však nebylo dovoleno, ozdobil řetězem tím milostný obraz Marianský, chovaný v noviciátě brněnském. ¹⁾ Všemožným způsobem snažil se utajiti ctnosti své, aby od jiných nebyl za ně chválen a ctěn; za to však chyby své rád veřejně oznamoval, aby v očích svých soudruhů byl v opovržení. Ctnost pokory tak si zamiloval, že ji nazýval „svou“.

Také v oděvu svém dbal Václav skromnosti; vždy prosíval představené své za šat obnošenější a horší. Jedenkrát přišel v takovémto oděvu k příbuzným svým, kteří jej k sobě pozvali. Tu pošeptal jemu jeden z přítomných, že po jeho mínění se nesluší v tak chatrném oděvu přijíti do společnosti vznešené. Václav klidně odvětil: „Nejsem hoden ani takového oděvu, aniž si přeji po celý život svůj míti lepšího.“ ²⁾

Všeho zbytečného bedlivě se varoval; obdržel-li od známých a příbuzných svých darem stkvostnou nějakou věc, vždy s dovolením představených zaměnil ji za prostější, nebo někomu ji daroval.

Jest zajímavé, že posmrtné elegium jeho mezi ctnostmi a přednostmi, jimiž ozdoben byl, výslovně uvádí, že „spiritum nationalitatis ut deterrimam pestem religiosarum familiarum acerrime

imposita, existimare tamen, sanctos, a quibus haec assumpta essent, ultra privatam venerationem et virtutum illorum imitationem nihil a se exacturos amplius: proinde suffecturum, si solum divi Wenceslai albo tyronum inscriberetur. Huic nomini agnomen subiecit nude, sine ulla nobilitatis nota, A sive B Kollovrat, quae pronomina et humiliter deprecatus est, et ab iis constanter per reliquam vitam abstinuit. Post aliquod temporis intervallum enixe postulavit, liceret sibi illustrissimae suae familiae agnomen deponere et cum quovis plebejo ignotoque permutare, ne quid inde uspiam tribueretur sibi aestimationis aut excellentiae. « M. S. » *Vita* 28. — ¹⁾ M. S. » *Vita* 28; *Balbin-Diesbach* pg. 1 3 b.; *Cruigerius* o. c. 42. — ²⁾ »Quantum vero jucunditatis ex amato suo paupertatis studio caperet Wenceslaus, laetus et hilaris ipse lepido eventu recensuit. Invitatus fuit aliquando ad prandium ab Illmo Domino Patruale, quo accessit lacerum quidem pallio ipse, integro vero Pater, cuius ibat socius. Finita mensa dum suum quisque deberet resumere, lis secreto exoritur inter famulos, utrum domini Wenceslai esset pallium? affirmante altero diligenter se observasse, attulisse illum deterius, altero identidem negante, quod existimaret absurdum, imo (phrasi patria) impossibile ea lacerna amiciri comitem Kollovrat: ita verba abiverant in certamen, utrinque pacta in erroris mulctam pecunia. Lepide controversiam diremit Wenceslaus, cum suum post paululum reciperet lacerum, sacerdote nihil haesitante ad suum notius. Alias iterum coactus fuit Wenceslaus inter illustrissimos hospites adesse suae familiae: comparuit autem familiari suo attrito curti que palliolo contactus, non sine admiratione nobilissimae coronae, cumque ex hac non nemo Wenceslao fidentius in aurem inspiraret, probrosum videri, ea forma indumenti inter suos illum conspici: respondit ipse: utinam per vitam reliquam nunquam mihi obtingat pallium commodius! nihil mihi imponatur unquam pretiosius! Et cum in eundem sensum de pileo nimium vili moneret Wenceslaum, edixit: neque isto sese dignum aestimare, nunquam appetiturum meliorem. Solebat autem sui admiratoribus Wenceslaus apponere dilemma illud Aloysianum, quod penitus animo suo impresserat: vel ignotum se esse a generis nobilitate apud illos, qui vilioribus eum indutum conspicerent vel cognitum. Si quidem ignotus esset, nihil sibi posse honorificae aestimationis decedere, cum vulgo illum parem aliis religiosis pauperibus ducerent, ut prognatum ab inhonora sorte, sibi simili; si vero notus esset a nobili progenie, attributum iri hoc sibi laudi, illis vero futurum optimo exemplo, quod quem Dei causa sese profiteretur, opere ipso sincere praestaret, citra ullum simulatae probitatis vitium « M. S. » *Vita* etc. 31.

detestabatur et perpetuum se illius hostem saepius professus est,“ t. j., že vášně národnostní, jež zejména družinám klášterním jest zhoubou, nanejvýš nenáviděl.

V duši Václavově stále a stále ozývala se touha státi se missionářem mezi nevěřícími. R. 1651 napsal v přípise, představenému svému podaném, tato slova: „Od té doby, co vstoupil jsem do řádu, k ničemu tou měrou puzen nejsem, jako k úřadu kazatelskému, k obracení duší nevěřících a k snášení všemožných útrap a béd . . . nic se mi nelíbí více, než když slyším o působení missionářském.“

Představení, seznavše novicovu obratnost, ušlechtilost a horoucnost řečnickou, posílali jej nejen jako jiné novice do okolních vesnic kolem Brna katechisovat, nýbrž poskytovali mu i při jiných příležitostech a na jiných místech možnost osvědčiti se v umění řečnickém. Na místa sobě k tomu určená docházel Václav horlivě za počasí sebe nepříznivějšího, a to začasť úplně ještě lačen. Není divu, že u lidu nalézal veliké obliby. Všude chválili a velebili milého sobě magistra Kolovrata.

Ukončiv noviciát, poslán byl Václav na filosofická studia do *Olomouce*.

S věkem vzrůstala v něm touha po činnosti apoštolské v zemích zámořských. Roku 1655 zavítal do *Olomouce* proslulý missionář P. *Bernard Distel*. Rozmluva s ním nadchla jej ještě více. V tajném jeho zápisníku nalézá se ke dni 28. dubna řečeného roku tento záznam: „Celou noc snil jsem o missiích indických...“ Dne 5. května psal v té věci po prvé pateru assistentovi provincie, prose, aby mu k splnění jeho touhy byl nápomocen, a to především tím, že by jej poslal do Říma, aby tam skončiti mohl filosofická studia. P. assistens schválil laskavým listem ze dne 5. července 1655 úmysl jeho státi se missionářem, zároveň však podotkl, že nebylo by na čase, aby Václav již před skončením studií filosofických odebral se do Říma. Později však, až ještě více ve ctnostech se utvrdí a věkem zdraví jeho se upevní, že nebude závady, aby byl povolán do Říma.

Václav se obával, že bude k pokračování studií filosofických poslán do Prahy, jelikož v Olomouci professor logiky zemřel. Do Prahy však nikterak nepřál si přijíti, neboť věděl, že by příbuzní a přátelé jeho činili mu v novém jeho předsevzetí všemožné překážky. I psal r. 1656 generálu řádu P. *Cosvinu Nickelovi* list, v němž vyličuje vývoj touhy missionářské v nitru svém a přednáší snažnou prosbu, aby do Říma byl povolán. Generál laskavě mu odpověděl, kterak těší se ze svatých jeho předsevzetí i z toho, že v nich stálým býti se okazuje, že však prosbě jeho teprve později bude moci býti vyhověno. I nezbylo Václavovi, než míti strpení. Obava jeho se vyplnila: k dokončení studií filosofických musil se odebrati do Prahy.

V Praze v době studií filosofických kázával Kolovrat přecho; po skončené promluvě probíral přednesenou látku s posluchačstvem svým způsobem katechetickým, dávaje nejdůležitější poučky opakovati vtipnými hochy. V tomto způsobu náboženského vyučování lid si velice obliboval.

Studia filosofická konal nad obyčej důkladně. Nepřestával na přednáškách učitelů svých, nýbrž sám rozebíral písemně různé obtížnější otázky. Zabrán jsa do práce, trávil nad ní nejednou valnou část noci.

Jako vyznamenání bylo mu uloženo, aby hájil veřejně these filosofické. Čestnému tomuto úkolu hleděl se Kolovrat vyhnouti snažnými prosbami u P. provinciála, avšak marně. Veřejné obhajování thesů převzít musil, a vykonal je tak, že došel veliké pochvaly všech přítomných.

Nevšední jeho vlohy také jinak sejevily. Jako magister sepsal divadelní hru o mladistvém mučeníku Celsovi, velmi obratně zosnovanou a zveršovanou. Skládání to, jak sám vyznal, šlo mu hravě, téměř beze vší námahy. Hra tato divákům nad míru se líbila. I pokusil se ku přání představených svých také o jiná podobná skládání. A kdykoliv proneslo se, že v kolleji provozována bude hra, kterou sepsal magister Kolovrat, stačilo již pouhé jeho jméno k tomu, aby shromáždila se nejslavnější a nejstkvělejší společnost divákův. Císařský kterýs ministr prý o hrách Kolovratových prohlásil, že v nich mnohem více jest jádra, nežli v podobných hrách, složených od osvědčených professorů krasořečnictví.¹⁾

Jelikož zejména v Číně missionáři vědami mathematickými a astronomickými zjednávali si vážnosti, věnoval se Kolovrat, maje stále na mysli cíl svůj státi se missionářem, pilně také těmto vědám. Studoval je v Olomouci i v Praze s velikým prospěchem.

Konečně dne 17. března r. 1657 psal mu generál Tovařystva, Cosvinus Nickel že jej na podzim toho roku v Římě očekává. „Až sem zavítáš,“ píše mu, „otcovsky Tě obejm, a až dokončíš zde studia theologická, pak o dalších tvých svatých a chvalitebných úmyslech a touhách, týkajících se missionářství v Indii, spolu promluvíme.“

Neméně laskavě psal mu assistens řádový, Křištof Schorrer, jenž mu v listě různé dával pokyny. Píše, že v Římě bude mít příležitost stýkati se s missionáři, kteří v missiích zámořských bývali zaměstnáni, od nich že mnoho užitečného se doví a že se tam přiučí snadno řeči portugalské, až bude mocen italštiny.

Prvá vroucí horlivost, kterou byl Václav zmíněnou svrchu listinou dal na jevo, během času nikterak neutuchla. Maje pak po sedmi letech života řeholního odebrati se do Říma, navštívil Brno, kolébku světějšího svého života, přečetl si řádky ty opět, obnovil předsevzetí v nich obsažená a připojil k nim dodatek tohoto znění: „NB. Ita sentit et incomparabiliter de Societate sublimius etiam nunc, qui ante septennium hoc scripsit, sed ut mihi videtur tantum speculative et non practice. Impossibile enim est, ut si vel unicam lineam postremorum duorum punctorum penetraret, inter paucos dies in alterum s. Ignatium non transformaretur. Rogat

¹⁾ » et libera aliquando voce quispiam e praecipuis caesaris ministris, vir exquisitae orationis, pronunciare auditus est: ponderis inesse haud paulo amplius dramatis a magistro Kolovrat, quam ab exercitato eloquentiae professore.« M. S. » Vita « etc. 41.

itaque legentem, pro se Deum deprecetur, ut si appretiationi conformem vitam ducere non studuerit, Deus illum e memoria evellat, ne scienti et non facienti peccatum sit illi et Deus, summum bonum, pro ratione luminis et intelligentiae, quam ei ingrato tribuit, graviter offendatur. Anno 1657 die 5ta 8bris.“¹⁾

Přišel do Říma, oddal se se vši horlivostí studiím theologickým, a to s výsledkem tak zdárným, že u profesorů i spolužáků svých zjednal si veliké vážnosti. Týmž časem přiučil se také hebrejštině tou měrou, že čtenému dobře rozuměl. Italštinu osvojil si za krátko úplně, tak že jí plyně užíval.

Také v Římě svěřovány mu bývaly čestné úkoly. Takž bylo mu uloženo, aby ve slavnostním shromáždění přednesl panegyrickou řeč na oslavu nově zvoleného (dne 8. července 1658) císaře Leopolda I. Čestnou tu povinnost, ač skromnost jeho zpěchovala se proti tomu, z poslušnosti na sebe přijal. Řeč tu, již přítomno bylo 33 kardinálů a celý zástup vznešené šlechty, výtečně proslovil v kostele zvaném „Anima“ dne 12. listopadu r. 1658.

Dvě léta strávil Kolovrat v Římě, pilně zanášeje se vědami a ještě horlivěji cviče se a prospívaje ve ctnostech. Povahou a bezúhonností svou získal si lásky a náklonnosti představených a soudruhů svých.

Ochuravěl však žaludeční chorobou, která vyvinula se v nemoc smrtelnou. Připraviv se svatě na smrt²⁾ a obdržev od papeže Alexandra VII. apoštolské požehnání, zesnul Kolovrat blaženě 9. dne měsíce října r. 1659 ve dvacátém šestém roce věku svého. Tělo jeho uloženo bylo v kapli sv. Aloisia poblíž náhrobku sv. Jana Berchmanna.³⁾

Bohaté darování, jež byl učinil (jakož jsme výše již byli řekli) hlavně na stavbu chrámu při professorsním domě v Praze, potvrdil císař Leopold dne 20. prosince 1659.⁴⁾ Ale teprve roku 1673 bylo dědictví zesnulého účelu svému odevzdáno. Téhož roku položen byl sice základní kámen,⁵⁾ se stavbou však započato bylo teprve po třiceti letech, totiž r. 1703.⁶⁾ Nad vchodem velikolepé budovy spatřujeme sice znak Kolovratský, ale nikoliv jméno Václavovo. Jakoby skromnost jeho i po smrti jeho jeviti se chtěla, stkví se tam jméno jeho příbuzného, Františka Karla.⁷⁾

Chtěli jsme vylíčiti život světce. A byl to světec opravdu. Za světce pokládalo jej již mínění současníkův. Starší kněží římsští říkávali: „Znali jsme Aloisia za živobytí a máme v paměti veškerý způsoby jeho — a hle, náš Václav Kolovrat jest celý Aloisius!“⁸⁾ Nuže, zdaž nad tímto *českým Aloisiem* zastkví se kdy také i výrokem církve gloriola světců?

¹⁾ M. S. »Vita« etc. 27. — ²⁾ Vzornou přípravu Kolovratovu k smrti vy-pisuje P. J. Nadasí S. J. v knize „Pretiosae occupationes morientium“. —

³⁾ Až do zrušení řádu jezuitského visíval v refektáři kolleje Klementinské obraz Kolovratův, pod nímž napsáno bylo stručné, B. Balbinem složené elogium. (Srv. *Diesbach*, o. c. str. 13 b.) — ⁴⁾ Srovnej *Dreyhausen*, *Historiae prov. Bohemiae* S. J. tomus II. (M. S. v Lobk. kn.) ad A. 1659. — ⁵⁾ Viz *ibid.* ad a. 1673. —

⁶⁾ *Dreyhausen*, ad a. 1073. Srv. Dr. B. Matějka v Pam. arch. 1898, str. 269. —

⁷⁾ Srv. *Fr. Ekert*, Posv. místa kr. hl. m. Prahy I, 181. — ⁸⁾ P. J. Svoboda, Kat. ref. a mar. druž. II, 190.

Skola Rožmberská v Soběslavi.

Napsal Josef Lintner.

Dne 6. listopadu r. 1611, v den památný sv. Linharta, na zámku Třeboni dokonál život svůj pan *Petr Vok*, poslední slavného rodu Rožmberského. Za nákladných příprav ku pohřbu přišli i soběslavští řemeslníci k dobrému výdělku. Soběslavský *konvář Jáchym* zhotoviv ku pohřbu jeho rakev novou, cínovou, 5 centů 54 1/2 libry těžkou, počítal za ni 66 kop. Dne 15. listopadu mrtvé tělo někdy pana vladaře Rožmberského v přítomnosti hlavních dědiců, starého pána ze Švamberka Jana Jiřího a syna jeho Petra, nejprv do truhly dřevěné uloženo. A když cínovou rakev dne 17. prosince přivezli ze Soběslavě na Třeboň, uloživše do té dřevěné truhly pečeti vyhaslého již rodu Rožmberského, vložili ji do rakve cínové a zaletovali. Tak naposled posloužil Jáchym konvář panu vladaři, jako před 10 lety jeho manželce, Kateřině z Ludanic. Dle kšaftu ujal se vlády na Třeboňsku pan *Jan Jiří ze Švamberka*. O sv. Brikcí již poslal Švamberk do Soběslavě své dvořany, pana Adama Tuněchodského z Poběžovic a Žibřida Meceroda z Mecerodu, kteří na jeho místě přijali od konšel a vši obce městské slib věrnosti a člověčenství. Oba vyslané pohostili páni soběslavští na společném obědě, při němž spotřebováno 7 lib. masa telecího, za 10 gr. ptáků; žemlí, chleba, koření, soli, octa úhrnem za 23 gr., vína vypito za 4 kopy, ale piva bílého jen za 15 gr.

Tou dobou oblačela se Soběslav v smutek. Jan Chlaň postříhoval sukna černá ku pohřbu a dostal za tu práci 70 gr. Obec koupila od primasa Řehoře Smrčky pro pány radní, pro rychtáře a písaře na 14 plášťů sukna rozdílného, a to 2 postavy za 30 kop, 2 postavy za 17 kop, a 8 loket za 4 kopy. Adam Knoflíček, krejčí, ušil ty pláště a také potáhl smuteční klobouky tykytou, již spotřeboval za 7 kop 45 gr. a hedvábí na přišití za 24 gr.

Pro památku zakoupili také Soběslavští 12 exemplářů písně ku pohřbu JMti od pověstného veršovce Šimona Lomnického z Budče, kus po 6 gr.

Na pondělek, dne 30. ledna 1612, ustanoven slavný pohřeb. Z blízka i z dále sjelo se na ten den do Třeboně panstva, rytířstva, měšťanů a lidí poddaných, aby doprovodili poslední haluz Rožmberskou ku věčnému odpočinku na Vyšší Brod. Silnice se tehdaž netrhla, a brány soběslavské musily zůstat otevřeny i přes noc, a sousedé tu bdíce, propálili svíček za 6 gr. Pro takový nával hostí sháněna na Třeboň se všech stran jídla. Soběslavští poslali tam 12 hus, 42 strnadův a něco koroptví. Také 8 lib. vosku na svíčky musili poskytnouti a ložních šatů propůjčiti. Tovaryši soběslavského uzdáře Zachariáše, bratra to (tuším) bývalého administrátora pod obojí, Tomáše Soběslavského, čistě přistrojili obecní vůz, opravili řemení a očernili. Než však páni radní ku pohřbu na Třeboň vyjeli, poobědvali spolu na radnici masa hovězího a telecího a jazyk hovězí a vydali se pak na cestu; Soběslavští doprovodili mrtvolu milostivého pána svého až na Vyšší

Brod a setrvávše tu viděli, jak byla do hrobky uložena; a nebylo prý místa ve sklípku než jen pro tu jedinou rakev. Navrátil se pak domů, napočítali útrat 9 kop.

Petr Vok zvláštní přízní lnul k městu Soběslavi; na ně pátmatoval za živa a pečoval, aby i po něm pěkná památka tu zbyla. Co měl v Soběslavi soukromých nemovitostí, to rozdál. Svému lékaři, Václavu Laviniovi z Ottersfeldu, druhdy vychovatelí slavného Karla ze Žerotína, daroval v Soběslavi dům své nebožky choti, Kateřiny z Ludanic. Vedlejší dům, od sta let „Špulířovský“ zvaný, odkázal známé panně Zuzance z fraucimoru. Největší však milost Soběslavským prokázal tím, že poslední vůlí svou (v pátek po sv. Jiří 1610) založil v Soběslavi školu *Rožmberskou*, na jejíž vydržování vykázal z panství Novohradského roční důchod 4000 kop míšeňských. Tím chtěl dátí také příklad obětivosti českým stavům strany podobojí.

O cíli té školy napsal: „Poněvadž literní umění času nynějšího z požehnání Božího čím dál tím víc snadnějšími a kratšími prostředky mládeži se předkládá a školy podle toho na jisté classes se rozdělují¹⁾, upouštím od vydání instrukcí při vychování mládeže, avšak jest má celá a dokonalá vůle, aby všecken cíl vyučování mládeže byl: Poznání čisté pravdy Boží podle sv. písem a pravé víry křesťanské dle konfessí české z roku 1575, nedávno od J. M. Rudolfa II. potvrzené.“

Petr Vok věnoval té škole i celou bibliotéku svou; toliko duplikáty knih měly zůstatí na Třeboni. Spravování odkazu, zejména oné školy Rožmberské, svěřil pánům: Janu Jiř. ze Švamberka, Děpoltu Švihovskému z Riesenberka, Václ. Budovcovi, Václ. z Roupova, Adamu Linhartovi staršímu z Neuperka a Adamu Linhartovi mladšímu; tedy vesměs pánům strany kalvínské a bratrské. Každý z těchto kurátorů školy bral za práci svou ročně 50 kop z oněch vykázaných 4000. Petr Vok založil také při té škole pensionát, v němž měli žáci byt a stravu zdarma; ale byli povinni na svůj náklad opatřovati si ložní šaty. Na živobytí byla týdenní jedna kopa míšeňská pro jednoho mladíka; na ten čas mnoho peněz. Nadace ta stačila t dy as na 40 stipendistů. Z toho počtu bylo 12 míst vyhrazeno pro pacholata víry podobojí z Rožmberských panství Jana Jiřího ze Švamberka a Jana hraběte Zrinského. Tito stipendisté měli býti z poddanství propuštění, když by zůstali při začatém učení do 25. roku věku svého. Petr Vok nařídil také, aby pro opatrování a léčení nemocných žáků zakoupen byl v Soběslavi zvláštní dům a upraven na špitál, tak aby zdraví se nenakazili od nemocných.

Kšaft dotýká se i žákův externích. Praví se tu: „I pacholátka vtipná a pobožná, poddaná kterémukoli ze tří stavů podobojí, mohou do té školy přijímána býti dle uznání poručníků. Ale nejen z Čechů, i z jiných jakýchkoli národů buď pod jednou neb podobojí mladíci v té škole se učiti mohou, a od učení nemají nic platiti.“ Dle konfessí české z r. 1575 měli se zachovati učitelé i žáci. Mládež aby se hrubě pohanskými spisy nezaneprázdňovala, ale rozdílným jazykem, latinským, řeckým a židovským, aby se

¹⁾ Půl století po příkladě jesuitů.

učila z doktorů osvícených, křesťanských, evangelick, svatých. O prospěchu žáků bylo přesvědčiti se publickou u přítomnosti pánů kurátorů. Takovou péči věnoval Petr Vok na zřízení školy Rožmberské, neboť sám na sobě pociťoval nedostatky ve vzdělání literním, nač i na smrtelné posteli naříkával.

Petr Vok pamatoval i na chudé soběslavské, když odkázal k jejich špitálu 500 kop. Možná, že odkaz ten pohnul měšťany soběslavské, aby zase po dlouhé době věnovali něco na kostel špitální u sv. Víta. Ihned z jara roku 1612 Petr Vlach, zedník, omítl vnitřek chrámu a podlahu položil dlaždičkami; také přistavěl ke kostelu dvě nové kapličky. Kříž zámečník okoval znova u 10 oken rámy, do nichž Jan, sklenář z Jindřichova Hradce, zasadil 8866 koleček. Matěj Huřapa, tesař, zdělal novou kruchtu a pokryl ony dvě kapličky. Ku hlavním dveřím dán nový zámek „puklený.“ Starý rektor školy městské vymaloval za 12 kop vnitřek kostela, a syn Tomáše Netolického, písaře druhdy panského, Adam, po domě také Cyprian zvaný, který nedávno se vrátil z Italie, namaloval za 5 kop 3 erby a 1 figuru. Suma té opravy činila 167 kop.

Sotva byli Soběslavští s tou prací hotovi, nastala jim starost o školu Rožmberskou. Ještě před svátky svatodušními r. 1612 musili dojetí do Prahy k deskám zemským o výpis odkazu na školu, a zaplatili tu 2 kopy památného. Jan Jiří ze Švamberka, dědic Petra Voka, ustanovil hned také dva úředníky nad stavbou školy, a podle narády primasa Řehoře Smrčky za úředníky zvolil Jana Hradského a Jana Roubíka Blovského, kteří, ačkoli neradi, tu povinnost na sebe vzali.

Ještě na podzim r. 1612 sváženy byly potřeby ke stavbě, na niž věnováno jedno křídlo hradu soběslavského. Hrad ten po mnoho let zůstával téměř na spadnutí, tak že r. 1604 Petr Vok pro nebezpečí, aby to stavení se nezhrklo, zakázal, aby kdo v něm bydlil. Již v lednu r. 1613 přijel do Soběslavě v příčině školy jeden z poručníků, Děpolt Švihovský z Riesenberka. Obec tu s jeho hostěním utratila 2 kopy 30 gr. Po ohledání věcí byli Soběslavští vyzváni, aby si dojeli pro peníze na stavbu. Tuto první sumu peněz vyzdvihl na Třeboni konšel Václav Libra ze Šabinova; do Soběslavě pomáhal mu ji vézt Fridrich Wolgner, kožišník.

Po jaru r. 1613 nastal čilý ruch. Sám Jan Jiří ze Švamberka po dvakráte přijel do Soběslavě i s pány poručníky kšaftu; prvně po neděli květné, a hned na to v pátek po hodě Božím. Na velký pátek došel Soběslavských rozkaz z kanceláře treboňské, aby v pondělí velikonoční jistou osobu s forou poslali na Třeboň pro druhé peníze, a opatřili, aby bezpečně byly dovezeny. Tak v úterý dne 9. dubna r. 1613 vyzdvihli Bartoloměj Libra a Jan Vrabec u komorního písaře Ondřeje hotově 3000 kop míš., vzatých z peněz porybních, a dali na to řádnou kvitanci.

Zjevně z toho, že poslední vůle Petra Voka z Rožmberka v příčině nové akademie Soběslavské byla od dědice jeho vyřizována poctivě. Mistři akademie Karolinské v Praze, chudické

a nuzné, to brzy postřehli. Není tudíž divu, že se závistí pohlíželi, jak na českém jihu vzniká jim nebezpečná soutěž, a usilovali o to, aby celá nadace Soběslavská přivtělena byla ke kolleji Karlově.

Kdož by bez pohnutí četl list profesorů druhdy slavné akademie pražské, daný poručníkům kšaftu Petra Voka dne 4. května roku 1613! Stojít tu: „Nepochybujeme, že akademie naší české opuštění již přes 3 léta nevypravitedlně škodné, s pomluvou vši země a s posměchem u jiných národů, s plesáním nepřátel, Vaším Milostem rovně spolu s námi bolestně a těžce na srdci leží, ježto Jich Mti páni defensores naposledy ani k určitým časům v počtu vyměřeném sjížděti se nerácejí, aniž lze jest buď rady společné, buď pomoci prospěšné se dovolati. Což na nás jest, v takovém dlouhém odkladu jednomyslně jsme na to přišli, abychom z předních pánů jednoho za rektora universitatis sobě volili, jmenovitě urozeného pána, pana Julia, pana Joachima Ondřeje hraběte Šlika syna, zda by aspoň tudy probuzení jiným, zpomožení akademii způsobeno bylo. Mezi jinými prostředky vidí se nám na ten čas věc nejprůpádnejší býti, kdyby škola Rožmberská ne v Soběslavi, ale zde v Praze založena byla, a to při JMti pánu ze Švamberka a při Vašich Mtech . . . obdrženo býti mohlo.“ Příčiny udávají: 1. Praha od Karla IV. jaksí za matku učení vysazena jest; 2. rozliční národové sem se hrnou; 3. dohled byl by s menší outratou; 4. žáci příkladem jiných škol snáze by se učili; 5. i místa k tomu jsou příhodná, do kterých by škola ta přenesena býti mohla.

V témž smyslu psal i otec nově zvoleného rektora, Jáchim hrabě Šlik, panu J. J. ze Švamberka. Švamberk dne 4. června t. r. odpověděl, že není mu možno v poslední vůli pana Petra Voka něco měniti, ale spíše že povinen jest jí proti jiným chrániti a zastávati; neboť „kdyby byl chtěl pan Petr Vok pro zpomožení akademie pražské co učiniti, jsa nejednou od pánů profesorů v tom pohledáván, věc jistá jest, že by toho byl nepominul.“ Šlik nevěřil, že tato odpověď z pana Jana Jiřího pochází, nýbrž, že učiněna jest od jeho rádcův a poradil 7. června profesorům, aby promluvili s jinými poručíky, pokud jsou v Praze, a potom znova na pana ze Švamberka došli; při tom napomíná jich, „aby nějakí falešní bratři, jako na onen čas v církvi Efesské, mezi nimi tu věc nebrodili.“ I promluvil rektor Julius Šlik s Adamem Linhartem z Neuperka a panem Fruweinem z Podolí, kteří zouplna k takovému přenesení svolili.

Potom zase jednali professoři s p. J. J. ze Švamberka, ale ten stál neústupně na liteře kšaftu a poukazoval zároveň na užitky, které by z této školy městu Soběslavi a poddaným Švamberským vycházely. Však professoři neustali. Znova žádá rektor Šlik otce svého za přímluvu a doufá, že by se spíše p. Švamberk pooblomil, kdyby i pan hrabě z Thurnu, Vilém starší z Lobkovic, Kolona z Felzu a Václav Magrle ze Sobišku za totéž se přimluvili.

Vše bylo marné. Již byli vyhledáni professoři, kteří by na škole Rožmberské vyučovali, a do podzima někteří z nich již bydlili v Soběslavi v najatém domě, kde zahájili vyučování.

Kromě nastalé zimy naskytla se ve stavbě školního domu i jiná překážka; byla to morová rána, která zavlečena byvši z Uher, ukázala se v Soběslavi začátkem prosince ve 3 domích a 6 osob schvátla. Městská rada z pochopitelných příčin tu věc tajila, ale vrchnost nemlčela. Ve čtvrtek po svaté panně Barboře r. 1613 poslal J. J. ze Švamberka do Soběslavě ostrou domluvu, v níž vytýká radě, že ty nakažené domy neuzavřela, lidi do města že pouští, dovoluje roznášeti šaty mrtvých po domech; Soběslavští že jezdí i do jiných měst, kde jest mor, a převážejí zboží bez překážky. „Přikazoval jsem Vám o tom několikrát, ale neposlechli jste, ač se zakazujete, že byste mně pomyslení udělali,“ vyčítá jim Švamberk. Pak vyhrožuje, koho by přistihl, toho prý dá pro výstrahu jiným přísně potrestati. Rychtáře Jana Blovského, který prý ujel před morem do Blovic, nemají do města pouštěti i s tím, co by vezl, dokud by dobře „nevyvěřil“.

Ve psaní tom dostali také svůj díl oba městští úředníci nad školou Rožmberskou, neboť velmi špatně se k úřadu svému měli, neopatrivše ani prací truhlářských, ač mohli. Švamberk jim tedy přikazuje, aby lépe konali svou povinnost.

Vedle toho stěžovali si na Soběslavské i páni professoři, pravice: „Nemůžeme od obce na ty nastalé zimy žádného dříví dostati.“ Poručeno bylo tedy Soběslavským, aby i pány professory dřívím fedrovali. Roku 1614 pokračováno ve stavbě prvního poschodí. V měsíci červnu vyslal pan Jan Jiří do Soběslavě své úředníky, aby spatřili, co až do toho času bylo vystavěno a co by k zavření toho „štoku“ bylo potřebí. Snad panští něco vytkli, poněvadž v pátek po sv. Janě Křtiteli soběslavská rada prohlašuje, že na tom velikou bedlivost mají jak oni, tak osoby k tomu zřízené, aby ani jeden den od práce prázdny nezůstal a aby ta stavba co nejdříve mohla býti dokonána, ba i obecních věcí pomínuli a poddané obrátili s forami k té škole. Už prý se mají dodělati jenom půdy, okna, vydláždění a postavení kamen, což bohdá brzy bude hotovo. Rádi by také, aby vyučování mládeže v té škole již se mohlo předsevzít, tak aby s pronajímání domu sešlo. Ze všeho však patrné, že největší obtíže působilo liknavé vydávání peněz na stavbu. Po několika dnech, kdy poněkud více řemeslníků pracovalo při stavbě nedostávalo se peněz na výplatu. Tak naříkají ve středu po svatém Prokopě a hned na to znova, že nemají, čím by Vlachům zedníkům zaplatili. Také 5 října, kdy měl býti uzavřen účet s truhlářem, hrnčířem a sklenářem, prosili za peníze. Jenom mistr Vlach měl své, poněvadž nečekal.

Konečně první patro přišlo k dokončení a zavření, tak že se mohlo ve světnicích i topiti. Dne 26 října radostně oznamují to Soběslavští pánu do Třeboně a připomínají, že by se z toho podružství již nemusilo platiti, a páni professoři se svými discipuli s pobožností a vážností že mohou se již do nové školy uvésti a učení tu začíti. Prosí tedy pana Jana Jiřího, aby k tomu „ouvodu“ poslal některou osobu do Soběslavě I pan Jan Jiří ze Švamberka byl rád té zprávě. Jaká to chvála proň, býti protektorem nové akademie! Psal hned všem pánům poručníkům Rožmberského

kšaftu, aby se k té introdukci sjeli do Soběslavě. Ale nastojte! Překážka! V Třeboni se dověděli, že v té škole ještě není lavic, stolic a polic! Nedbalost tu zase odpykali Soběslavští. Pan Jan Jiří velel jim ostře, aby všechny nedostatky byly doplněny, než se páni k uvedení sjedou, a praví, „kdyby u pánů ouhonu měl, več by jim to (Soběslavským) obrátil, to ať čekají“ Než minulo 14 dní, i ty věci doplněny a přikročeno ku slavnosti. V pondělí po obětování Panny Marie vzkázal Jeho Mt., že přijede do Soběslavě s panem Václavem z Budova, s Petrem, synem svým, a s jinými některými pány a přáteli v pátek na noc, a chce se pozdržeti v Šoběslavi 2 dni. Soběslavští měli opatřiti lozamentů a potřebných věcí. V neděli na to, první adventní, vykonáno slavné uvedení rektora a kollegů jeho do nové školy Rožmberské.

Tou dobou hlásili se z bývalého panství Rožmberského žáci za konviktory a posluchače do nové školy, kdež 12 žáků z poddaných mělo se učiti umění liternímu a míti tu své vychování. Tak Maruše, vdova po † Matouši Kurkovi z Třeboně, žádá vrchnosti, aby syn její Jiřík, který již trochu umění literního se chopil, o čemž může zprávu dáti pan predikant Jeho Mti, byl přijat do kolleje Soběslavské. Donát zámečník žádá za přijetí syna svého Havla, který má již začátky v grammatice; Havel Toman z Třeboně chce tam dostati svého syna Martina, a Eva Machová, z předměstí Brilického, syna Petra. Také Jan Bártů, rychtář z Lužnice, prosí, aby mohl dáti syna svého na kollej Soběslavskou, poněvadž naň nemůže veliký náklad vésti, a chlapec má již začátky.

Však ten okázalý „ouvod“ právě vylíčený byl také počátkem konce. Od té chvíle čteme v pramenech jen o nechuti, o nepořádku a neprospěchu. O samém konci nevíme, ten utonul ve všeobecné bouři.

Když Petr Vok kšaftem svým zakládal školu Rožmberskou, domníval se, že tím prokázal Soběslavským velikou milost; ale oni nejevili z té školy nižádného potěšení. Ba vidíme, že i úředníkům školským úřad jejich se nelíbil. Hned po slavnosti předstoupili oba ti úředníci, Jan Hradský a Jan Roubík Blovský před pány poručíky, žádající, aby z povinnosti své byli propuštěni. Pan Švamberg vymohl konečně na nich po smlouvání a všelijakém utěšování, že v té povinnosti zůstali; zároveň bylo jim nařízeno, aby opatřili do jara „foroty“ k druhému štoku. Pan Jan Jiří obeslal i Šoběslavské na úterý po sv. Mikuláši v příčině školy Rožmberské; ale upřímná snaha jeho tříštila se o nepodajnost poddaných jeho soběslavských. Když ještě r. 1614 vyzváni byli, aby se přihotovili forami k vozbě staviva, odpověděli (15. prosince) lakonicky: „Když úředníci od stavby fedruňku forami časně vyhledávají budou, nemají v tom proti slušné záplatě opuštění býti.“ Bylo potřebí i nakoupiti dříví teď v zimě, kdy se poráželo. Úředníci obrátili se k městské radě soběslavské o dříví, ale marně. Dvakráte prosili primasa, ba po třetí i celou radu, dokládající, že nechtějí dříví pro sebe, ač by také potřebovali, ale potřebují toho pro školu.

Městská rada odbyla je slovy: „Lesy musíme zachovati potomkům!“

Teď už viděli oba úředníci, Jan Hradský a Jan Roubík, že jsou opuštěni od obce i primasa, ač tento v instrukci, jim svého času vydané, poznamenal, že ve všem chce jim býti nápomocen. V neděli devítník r. 1615 poslali oba na Třeboň pokornou suplikaci, v níž vypisují všechny své těžkosti a prosí, aby je Jeho Mt. z té starosti propustil. Ta zpráva rozhněvala starého pána ze Švamberka. „Kdybyste rozvážili, s jakým dobrým úmyslem ta škola u vás založena jest, měli byste takové dříví neřku-li prodati, ale darmo dáti,“ tak napsal v úterý po devítníku do Soběslavě. Zároveň poroučí, aby ihned prodali pro školu „2 kopě“ kmenů trámových a krokevních; pakli by toho neučinili, že káže v lesích soběslavských dříví s dostatek sporážeti, a neposlušné Soběslavské že příkladně potrestá. To pomohlo. Kolej šťastně do zimy r. 1615 pod krov jest přivedena.

Jan Jiří ze Švamberka, nemoha snést tíže Rožmberských dluhů, které lpěly na jeho panství, přenesl dne 16. října r. 1615 všechny starosti na syna svého nejstaršího Petra. Nový patron navštívil Soběslav o vánocích r. 1615 a ubytoval se u p. Václava Prokéciusa ze Šnéperka. Za jedinou noc utratili s ním konšelé za jídlo 8 kop, za 12 žejdlíků vína starého od primasa 1 kopu 1 gr. 5 d., za 149 žejdlíků vína mladého dáno Jáchymovi Konváři 9 kop 56 gr. S novým pánem vzkvetla nová naděje pražským professorům Karlovy akademie, že se jim snad teď podaří, oč přede dvěma lety nadarmo usilovali, připojení totiž bohaté školy Rožmberské k universitě. Nastalo tedy nové dopisování a nové smlouvání. Ale hlavní ochránce a výkonná ruka kšaftu p. Petra Voka, Jan Jiří ze Švamberka, neustoupil, byť i všichni poručníci k tomu se klonili. Ba tito poručníci ustanovili již i den v městě Soběslavi — středu po neděli křížové r. 1616 — aby uvažovali o škole Rožmberské. Tou dobou starý pán ze Švamberka ležel již churav na Vorlíce, ale proto přece pečlivě kladl panu Petrovi na srdce, aby jel do Soběslavě a s pány poručníky jednal k dobrému té školy, ovšem co by nečelilo proti kšaftu.

Důvody, proč nesvolil, aby fundace školy Rožmberské převedena byla do Prahy, byly tyto: Předně k tomu není příčiny; že je při akademii Soběslavské skrovný počet žáků, nic není divného, neboť ta škola jak v stavení, tak v učení teprve bere začátek. 2. Bylo by proti kšaftu Petra Voka, a kdo by chtěl to měniti, tomu mají stavové podobojí zabrániti. 3. Bylo by to proti povinnosti poručníkův, ježto kšaftující v ně složil svou důvěru. 4. Bylo by to i proti smlouvě Švamberkově s Rožmberkem, poněvadž i v ní o té škole obšírná stojí zmínka. 5. Musilo by se to státi se svolením všech stavů podobojí — a to by šlo ztěžka. 6. Bylo by ke škodě Soběslavským, a jisto jest, kdyby všickni povolili, oni se tomu budou brániti. 7. Týž kšaft se v ochranu J. M. císařské poroučí a tudíž bez svolení J. M. císařské nelze kšaft měniti. Konečně kdybychom, majíce již stavení postavené, je spustili a prázdné nechali, pošel by z toho jen smích, zvláště u odporné strany. Však ještě i za těžkých dob r. 1620 pan Budovec a pan z Roupova vzbudili mistrům university pražské naději, že konečně přec nadace rožmberské budou moci užiti pro vzrůst akademie své.

Ke skutku nedošlo ale také škola Rožmberská v Soběslavi neprosplávala valně. Starý archivář rožmberský, Václav Březan, podal úvahu svou, proč ta škola vzrůstu nemá. Napsal: „1. Jest tu malý počet mládeže, a to proto, že děti nemohou se učit, nemajíce preceptora abecedáře. 2. Nerozšafnost v učení vadí, protože Němec nedouka Čecha s užitkem učit nemůže. 3. Někteří rodičové své syny pro špatné a nešvarné opatření domů berou, neboť, s odpuštěním, někteří čisti s prašivými musí líhati v kolleji. A tak tedy předně musí se dobrý grunt od alfabety založiti, jinaké náklad i práce daremná by byla. Fundamenta jsou littery aneb elementa, ty aby se učili vlastně vypovídati i psáti. Nejprve prosté littery, a potom punktatní: č, d, ň, ř, š, t. Potom každodenně nějaké kratičké propovědění aneb gnomen v latinském, českém a německém jazyku ať se jim na tabuli napíše, tak aby dikcí proti dikci se srovnávala. To přepíši sobě correcte; z paměti se naučíte a ráno přijdouce, ať říkají. Němec české evangelium do němčiny, a Čechové německé do češtiny každou sobotu slovo od slova vykládejte. Latinskému také obojí rozumějte. Tudy s užitkem grammaticae se učit budou moci. Dobrého písaře aby měli, kterýž by je cvičil i ve formulích latinských, tak aby někteří z nich se mohli hoditi za písaře. Ale tuto by někdo řekl: Kterak by ten nedostatek, poněvadž prve alfabetaři byli pomínuti, napraven býti mohl? I může: buď školy městské do této přenesení, aneb hodného člověka zjednajíce, dítkám představením, aneb nových učitelů nařízením. Alumnů také počet mohl by se přivětšiti, zvláště, kdyby jim oeconomus nařízen byl, aby v collegiu svém stravu měli. Dle švarnosti a čistoty šaty musily by se jim choděcí i k líhání naříditi.“

Na list Březanův později někdo připsal: „Soběslav město nešťastné. Rožmberská škola nemohla tu vzniku míti.“ A jinou rukou stojí psáno: „Protože jste chtěli staré učení Církve svaté zavrci, a novověrců, bláznů, cizozemců do kolleje jste nasázeli, kteří více po zlatě než po ctnostném životě dychtili, a nové učení, Čechům starým nepovědomé, chtěli jste začíti, proto Vám Pán Bůh nepožehnal a žádného věci vzniku nedal.“

Učitelů dle jména na té škole neznáme; snad se sem hodí zpráva archivu musejního z 27. prosince 1614. Benjamin Ursinus, slavného gymnasia pána ze Šénaichu matematikus, professor publici, přeje Soběslavským k nastávajícímu Novému létu, a zve je na svatbu svou se Sárrou, dcerou Adama Libiusa ze Šprotavy. Němec Slezák tedy, a bral si Němku ze Slez. Začátkem války třicetileté škola Rožmberská zanikla, aniž rožmberskou knihovnu z Třeboně sem kdy přenesli. Zpusťlou budovu kollejní daroval císař Ferdinand III. Soběslavským, aby si tu zřídili radnici; nyní je z kolleje a z hradu pivovar měšťanů pravovárečných.

Tolik dle přístupné látky historické mohlo tu býti podáno o Rožmberské škole v Soběslavi.

Václava Františka Kozmanecia spisování historická.

K tisku upravil Dr. Ant. Podlaha.

Část druhá.

IV.

O obléhání Prahy od Švédův.

V rukopise zaujímá práce tato str. 195—252 a označena jest jakožto op. 7. Před vlastním spiskem položena jest předmluva, za níž teprve následuje titul »Relací atd.« Zaznamenány jsou tu den po dni důležitější události v době obléhání toho sběhlé. Ku konci přidán jakožto příloha opis listu kn. Oktaviana Piccolomini ze dne 27. července 1650 místodržícím českým poslaného. — Spisek Kozmaneciův liší se úplně od »Leto- a dennopisu« Zatočilova; jest v nejedné příčině nad něj úplnější i správnější. Ve mnohých kusech s Kozmaneciovým diariem shoduje se latinské vypsání Hammerschmidovo (obsažené v rukopisné jeho »Historia Pragensis« III. str. 105—146), jež však bohatostí zpráv nad ně daleko předčí.

Málo kdy jest slýcháno o tak nenadálém vpádu a vzetí, ač nehrdinským, ale zrádným způsobem kterého města, jaké se stalo v létu 1648 při vzetí toho slavného hradu Pražského a Malé Strany, skrze spurného a naduté mysli generála švédského *Khyngksmarka*.

Stalo se pak to v noci na neděli památný den svaté Anny mimo všelikou nenadálost a pomyšlení, aby se to státi mělo, obzvláště, poněvadž o tom žádné noviny nešly, aby se nepřítel ku Praze strojit a nad to vejšeji o ní se tak směle pokusiti směl. Ovšem, mohlo se souditi, že jest výborného zrádce měl, kterýž mu jistý způsob, kudy by do Prahy s svými rejthary vpád učiniti mohl, jistou informací dal, jsa sám toho všeho jakožto lehkovážný člověk, původ, rádce i zrádce, a to nějaký *Ozvaldský*.

V tomto sice bylo ovšem od našich velmi přehlédnuto, že ty posty v těch a takových místech ničemně opatřené byly, ano i místa, kudyž se ten vpád stal, neupevněné a, jakž by na tak slavné město náleželo, neohražené se ukázaly. Ale j. kž pak koliv jest, víceji se sluší diviti dobrotě Pána Boha všemohoucího, kterýž ta Pražská města, totiž Staré a Nové město tak přepodivně chrániti a opatrovati ráčil, že je týmž nepřátelům tolika tisíci lidu majícím tolik válečných hrozných nástrojův, tolik chytrostí, osidel a lsti užívajícím, vzíti dopustiti neráčil, nýbrž jako svou Božskou mocí neráčí dopouštěti moři, aby z svých břehův a mezi mimo jeho uložení Božské dále se rozlívati mělo, tak tuto týmž nepřátelům přihodilo se: až potud a nikam dále!

A jistě, kdo jest tu přítomen byl, a toho dobývání hrozného a ty střelby ukrutné poslouchal, musí se velmi diviti, kterak všelící nástrojové proti vůli Boží a proti těm, jež Pán Bůh chrániti chce, nic nevází, jakož toho teď patrný příklad při týchž dvouh

městech Pražských se spatřil a ukázal, nebo sice vedle soudu lidského za nemožné se zdálo a vidělo, aby táž města mohla proti takové moci střelby a množství lidu válečného obstáti a proti třem válečným znamenitým vůdcům (nemajíce mimo tři malé kousky), takových hrozných nástrojův užívajícím, vítězství obdržeti a téměř (mimo zboření bran, zdí, bašt a jiného stavení) v bezpečnosti obstáti, ačkoliv tak mnoho tisíc ran z kusův a moždírův ano i ohnivých koulí na města vyhozených s velikým hřmotem vypuštěno bylo, však z jednoho tisíce ran z kusův, nemůže se říci s dobrým svědomím, aby jich deset zahynulo, ježto sice jednou ranou z kusu učiněnou může sto mužův poraženo býti.

Takhle milý Pán Bůh chrániti ráčil ty, jenž se k němu utíkali a jeho za pomoc a vysvobození dnem i nocí plačtivě žádali, poněvadž i duchovní lidé Pražští netoliko proti týmž nepřátelům válečné zbroje užívali, ale i meče duchovního, to jest zkroušených modliteb a slova Božího; a jistě žalostivá to příhoda byla, když i ten přeslavný pán a pobožný kníže-arcibiskup Pražský a cardinal z *Harrachu* v ruce a moc nepřátelům se dostal, mezi nimižto (ač v svém domě) v zajetí zůstává, Pánu Bohu zkroušeně za vysvobození od nepřátel a zachování měst Pražských se modlil, a jinší duchovní lidé, jakž již svrchu ponavrhnuto jest, silně dnem i nocí s pobožnými lidmi též Pána Boha vzývali a za pomoc žádali, v čemž je naděje nezmejlila, když v brzkých časech ze všeho toho zlého vysvobození jsouce, na přemožení svých nepřátel patřili, s díkův činěním za tak milost nevýslovnou témuž svrchovanému Pánu Bohu.

Jak se pak to dalo a konalo, a jak veliká byla střelba a kterého dne, a kolik ran na města Pražská vypuštěno bylo, tuto doleji o tom o všem otevřeně poznamenáno se najde, což jistě k velikému podivení čtoucímu bude, takže se nad tím i užasne.

Protož nyní o tom se pravdivě oznámí a vyjádří způsobem tímto.

Venceslaus Franciscus Kozmanecius,
tum temporis cantor ad S. Stephanum in Nova P. U.

Relací,

jak jest se při vzetí Menšího Města Pražského a potom dále následujících dnův
při obležení Starého a Nového Města dalo.

Léta Páně 1648 v neděli, den svaté Anny, to jest 26. Julii ve tři hodiny po půl noci generál švejdský *Königsmarck*, maje při sobě lidu okolo 300, rejtharstva a dragonův na *Malou Stranu* tou stranou od capucínův, kdež i sice jinde všudy velmi špatně a málo knechty od regimentu Valdštejnského šance a posty osazené byly, jest nenadále vpadl, zámek, zceyjkhaus, v němž do 68 kusův střelby, 6000 mušketův, 4000 dupplhákův a jiné municí nemálo bylo, opanoval, přes 400 lidu městského i verbovaného pomordoval, přednější pány místodržící všecky (mimo pana hra-

běte *Černína* a pana hraběte *Nosticze*, kteří před tím z Prahy odjeli), i sice mnoho jiných vzácných osob z stavu vyššího zajař, veliké bohatství na mnohokrát sto tisíc se vztahující dostal a pryč odvézti dal, všecky šance, bránu na mostě i jiné pošty osadil, téhož dne kusy na mnohá místa proti Starému městu rozvézti a zrychtovati dal.

Pan hrabě *Colloredo* sotva pěšky skrze vinice spolu se sekretářem, pážetem a lokajem svým se retýroval a na druhou stranu přes vodu k *Novému městu* se přeplaviti dal, a přišedši na rat-hauz Novoměstský ihned za general *Puchaymem*, který toho času u *Sázavy* ležel, aby neprodleně ku Praze marš svůj vzal, psal, kterýžto také toho dne na noc s týměž lidem, jež 2600 rejtharstva a dragonův bylo, do Prahy přitáhl.

V pondělí 27. eiusdem do Starého Města z mnoho kusův házel a do 120 ran udělal, však malou škodu učinil.

V auterý 28. dne podobně z kusův a moždířův ohněm na Staré Město házel; ačkoliv sice na mnoha místech hořeti počalo, avšak to ihned židé zase kožmi syrovými a vodou udušili a uhasili, ta střelba až k témuž trvala ¹⁾ do půl noci, takže toho dne 149 ran udělali. Téhož dne 2 comp. rejtharstva a 1 comp. pěchoty, kteří v *Lounech* ležely, sem přitáhly, jako i z *Litoměřic* 1 comp. rejtharstva.

Ve středu 29. dne huius přede dnem z kusu velikého, který se *Teuffelstantz*, ²⁾ jednu ránu učinil, ve dne podobně z kusův 76 ran a z moždířův 10 kulí ohnivých vhodil. Toho dne nejvyšší, a již nyní general wachtmistr, *Conte* se 240 pěchoty a 140 rejthary, též tři ³⁾ kousky do Prahy přitáhl.

Ve čtvrtek 30. dne *Witembergk* z druhé strany od *Brandejsa* na noc s některýma tropami rejtharstva ku Praze až na *Špitálsko* přitáhl, ve vsi *Libni* svůj hauptquartýr měl, mezi tím *Königsmargk* z Malé Strany a ze zámku na Staré Město z kusův 130 ran udělal, avšak s malou škodou, a 15 ohnivých koulí; v tom 2 regimentové našeho rejtharstva, totiž nejvyš. *Lychenštejna* ⁴⁾ a nejvyš. *Kaplíře*, při nich pan general z *Puchaymu* a pan hrabě *Colloredo* s mnohými jinými domácími cavalíry ven z města vyjeli a tíž regimentové s nepřitelem šermiclovati počali, však jsouce proti takové síle slabí, brzo k městu musili; z naší strany jeden rytmistr od regimentu *Lichtenštejnského* zabit a druhý raněn, z druhé strany podobně několik jich zůstalo.

V pátek 31. julii *Witembergk*, davši šibenici prolámati a okolo šance zdělati, v noci 3 kusy nahoru vytáhnouti dal; mezi tím vinice ⁵⁾ níže pod tím šancem někteří mušketýři jeho na naše k městu z mušketův oheň dávali, a naši z města podobně na ně. Učinil z kusův ran 85, ohnivých koulí 13; toho dne z Malé Strany z kusův 30 ran udělal.

¹⁾ sic; má patrně býti: »ta střelba k témuž městu trvala až do půl noci . . .«
²⁾ Doplň: »nazývá«. — ³⁾ sic. — ⁴⁾ Správně: *Lichtenšteina*. — ⁵⁾ sic; má býti »z vinice«.

Augustus.

V sobotu 1. Augusti ráno *Wittembergk* z šibeničního vrchu ze 2 kusův na Nové Město k Horské bráně silně střílel a 120 ran učinil; naši podobně, majíce na týž bráně 2 kusy, jemu zase odpovídali; toho dne z Malé Strany žádná střelba nešla.

V neděli 2. Augusti, spravivše sobě v sobotu v noci v jistá místa za *Horskou branou* asi 20 kusův, hned ráno v 9 německých hodin z nich oheň dávati začal, což až dopoledne continuoval, a odpočínuvši asi hodinu, zase stále až do večera střílel, tak že toho dne 1175 ran udělal, a to do té pošty mezi *Horskou a Poříčskou branou*; ačkoliv sice na zdi a dvouch baštách škodu učinil, a jakoby šturmovati chtěl se postavil, však nic netentýroval, nebo naši vnitř ta místa abšaty, pallesáty dobře opatřili, i lidmi osadili, a tak tou střelbou také nic nevyřídil, kromě že asi 10 osob byl ranil a zabil, mezi nimiž jednoho kněze, který byl commandantem ve špitále u města mostu¹⁾ s jeho pacholetem ihned do smrti zabil, i jednoho rejthara, který mimo toho kněze jel, v pravou nohu štrychoval a levou pryč urazil, takže i kůň na místě ihned zůstal, a tak jednou ranou 3 osoby a jednoho koně zabil.

V pondělí 3. dne v noci před 12. hodinou na půl orloji, vyvezouce zase sobě z toho místa kusy přes vodu na druhou stranu k *Libni*, z nich rozpálenými kulmi do *Nového Města* házel a 20 ran, však malou škodu učinil, ve dne k věži Mostské 70 ran udělal a 3 granáty hodil.

V auterý 4. dne, vyvezouce sobě opěty kusy pod *lusthauz J. M. C.*, z nich přede dnem málo, a potomně ve dne silně jako i z *Šinderpergku* z 5 kusův k věži mostské oheň dával a k ní 243 rány učinil, a ní nemalou škodu vzdělal.

Ve středu 5. dne v noci z kusův málo střílel a ve dne dosti zhusta k nadepsané věži mostské 227 ran udělal, takže v té věži prostředek naskrze prostřílel a v ní velikou díru a mezeru učinil; ohnivých kulí 17 hodil.

Ve čtvrtek 6. dne v noci z kusův nic nestřílel a ve dne k dotčené věži 32 rány učinil; toho dne *Wittembergk* k *Zbraslavi* míli od Prahy odtáhl a tam se svým lidem položil i most přes vodu dělati začal.

V pátek 7. dne v noci nic nestřílel a ve dne 141 ránu učinil, a to k nadepsané věži mostské.

V sobotu 8. dne v noci 36 ran z kusův k *malému ostrovu* proti Staroměstské vápenici učinil a ve dne k němu též střílel a učinil 18 ran.

V neděli 9. dne v noci k témuž ostrovu 34 rány učinil, ve dne též k němu střílel a učinil 143 ran.

V pondělí 10. dne v noci k dotčenému ostrovu 10 ran a ve dne semotam 66 ran udělal. Téhož dne pan nejvyšší sudí pan

¹⁾ Má býti snad: »ve špitále u mostu«; dle *Zatočila* (str. 12) byl to P. Vincentius Leporius. Dle *Zatočila* stalo se to 4. srpna. MS. *Hammerschmidův* shoduje se v údaji časovém s *Kozmaneciem*.

Matyáš František z Šternberka, jsouce raněn při pádu skrze ruku, umřel.¹⁾ Granátův 14 hodil.

V auterý 11. dne ve dne i v noci k vodárně a na tump-lac 49 ran učinil.

Ve středu 12. dne ve dne 37 ran učinil, mezitím všudy se silně na *Malé Straně*, na *Strahově* šancoval, jako i okolo Sv Vavřince. Toho dne Wittembergkova — jakž pravili dobrá — paní, od Görlice rozená, umřela.²⁾

Ve čtvrtek 13. dne v noci na ostrov 28 ran učinil; naši na něj z mušketův a dupplhákův zase oheň dávali.

V pátek 14. dne v noci nic nestřílel, ve dne 56 ran udělal a granátův 19 vhodil.

V sobotu 15. dne ve dne 38 ran udělal. Toho dne Wittembergk od *Zbraslavě* se hnul a k *Konopišti* se obrátil, své ležení a most po sobě zapálil, a ten den v *Jesenici*, 3 míle od Prahy ložiroval.

V neděli 16. dne ve dne k věži na mostě 10 ran a semotam po mostě 16 ran udělal.

V pondělí dne 17. dne k věži na mostě 36 ran a semotam 28 učinil. Toho dne Wittembergk zámek *Konopiště*, udělavše k němu 40 ran z kusův, na dissreti³⁾ accordem vzal, a odtud k *Táboru* se bral.

V auterý 18. dne 9 ran učinil.

Ve středu 19. dne ve dne 4 rány učinil.

Ve čtvrtek 20. dne v noci ani ve dne nic nestřílel; v tom čase jak nepřítel, tak naši stále proti sobě šance dělali a se fortificírovali.

V pátek 21. dne v noci ani ve dne nic nestřílel.

V sobotu 22. dne v noci nic nestřílel, ve dne 3 rány učinil.

V neděli 23. dne v noci nic nestřílel, ve dne 20 ran učinil. Téhož dne město *Tábor* Wittembergk šturmem vzal a tam do 300 osob pomordoval, město vyplundroval a jak vyšší tak i nižší⁴⁾ stavu mnohé do košile svlácel a některé s sebou ku Praze zajaté přivedl, též pak město osadil.

Item téhož dne našeho něco rejtharstva i pěchoty na druhou stranu pod *Vyšehrad* se přeplavilo, chtěce nepříteli dobytek od-níti, což ač se stalo,⁵⁾ přes 30 kusův takového dobytka odehnali, však při tom do 15 osob na place zůstalo a jiní těžce se zase zpátkem přes vodu solvirovali, na něž 3 rány nepřítel z kusův udělal.⁶⁾

V pondělí 24. dne v noci nic nestřílel, ve dne 12 ran udělal. Téhož dne nejv. *Chyssenburšk* přijel do Prahy, měvši při sobě okolo 200 dragonův.

V auterý 25. dne v noci 8 a ve dne také 8 ran k mostské bráně, totiž k věži učinil, a trefíce do šneku, kudyž se na tuž věž chodí, jednoho zabil; naši též od solnice z jednoho regimentu kousku na jeho šance oheň dávali. Nepřítel na mostě tyto dny

¹⁾ MS. Hameršmídův klade úmrtí na den 9. srpna. — ²⁾ MS. *Hamerš.*: »13. Augusti . . . Uxor Wittembergii dicebatur Aulæ Regiæ defuncta«. — ³⁾ sic! — ⁴⁾ sic! — ⁵⁾ sic; doplň »a oni«. — ⁶⁾ Srvn. *Zatočil*, str. 23.

zeď z cihel se dvouma prampouchy pro kusy stavěl. Ohnivých koulí hodil 10.

Ve středu 26. dne v noci 4, ve dne 15 ran učinil.

Ve čtvrtek 27. dne v noci ani ve dne nic nestřílel; toho dne *Wittembergk* zase od *Tábora* ku Praze přitáhl a na šibenici asi za půl míle sobě ležení zarazil a naše rejtharstvo a futráži rozehnal, je na větším díle rozjímál; ostatní semotam solvirovati se musili.

V pátek 28. dne ráno okolo 9 hodin *Wittembergk* s svým lidem ku Praze blížil se k vodě přitáhl a své ležení u *Libně* až k *Prosíku* zarazil a učinil, některé tropy jeho na Špitálsko se okázaly a tu až do večera stály.) Udělal ten den 69 ran. Týž den pan z *Tolnbergka*,¹⁾ pan *Wratislaw Záleský* a pan *Šebestián Čabělický*, kteří v Táboře vedle jiných zajati byli, a jsouce na parolu propuštění, do Prahy přijeli.

V sobotu 29. dne v noci a ve dne na malý ostrov střílel a 86 ran učinil, kdež se nedaleko jedna halda dříví zapálila, tak že jednomu židu z kusu nohu při hašení téhož dříví urazil; mezitím *Wittembergk* tiše v svém ležení pod *Frosíkem* ležel.

V neděli 30. dne u večer z kusu 3 rány učinil, a naši z ostrova na něj z mušketův a dupplhákův stříleli.

V pondělí 31. dne přede dnem 3 a ve dne 7 ran učinil.

September.

V auterý 1. Septembris v noci nic nestřílel, ve dne k vodárně 9 ran udělal. Toho dne bagáže *Wittembergkova* do jeho druhého ležení, které u *Hloupětína* měl, marširovaly.

Ve středu 2. dne v noci 2, ráno 4 rány udělal, toho dne 150 zajatých našich furažírův od nepřítele přišlo, kteréž (sic!) se vypláceti museli.

Ve čtvrtek 3. dne v noci na malý ostrov 16 ran udělal; od našich na ně obyčejná střelba šla. Ten den před polednem několik trop silných z ležení *Wittembergkového*, též 2 kusy a 2 munici k *Malé Straně* marširovala; toho času dotčené ležení z místa předešlého se hnulo a vejš za některý hony proti *Frosíku* se zarazilo.

V pátek 4. dne v noci 6 a ráno i ve dne 13 ran učinil.

V sobotu 5. dne ve dne 15 ran na ostrov udělal. Toho dne na noc ze *Zvíkova* po vodě 3 kusy sem připlouly.²⁾

V neděli 6. dne v noci nic nestřílel, ve dne k solnici 16 ran udělal. Toho dne pan kardinál od *Königsmarga* propuštěn jest.

V pondělí 7. dne v noci nic nestřílel, ve dne ran udělal 7.

V auterý 8. dne v noci 4 rány udělal, ve dne nic nestřílel.

Ve středu 9. dne v noci a ve dne 17 ran udělal.

Ve čtvrtek 10. dne v noci nic nestřílel, ve dne 13 ran uhodil.

¹⁾ Srvn. *Zatočil* str. 83. — ²⁾ Talmberka. — ³⁾ Srvn. *Zatočil* str. 49.

V pátek 11. dne v noci nic nestřílel, ve dne k vodárně 23 rány udělal.

V sobotu 12. dne v noci nic nestřílel, ve dne 6 ran udělal.

V neděli 15. dne v noci nic nestřílel, a ve dne 3 rány udělal.

V pondělí 14. dne v noci nic nestřílel, ve dne 14 ran udělal. Ten den *Wittembergk* své ležení pomalu quitoval a z něho následující den, totiž 15. Junii ¹⁾ se hnul a pod lusthauzem J. M. C. díl svého ležení zarazil, s ostatkem lidu okolo *Modřan* a *Břežan* zůstal; z *Malé Strany* učinil 4 rány.

V auterý 15. dne v noci nic nestřílel, ve dne 4 rány udělal. Toho dne *Wittembergk* své staré ležení vždy dokonale *quitoval*, a je 16. Junii ²⁾ zapálil.

Ve středu 16. dne v noci nic nestřílel, a před polednem z plochauzu pod zámek nad branou, kterou se k cihelně jde, 8 ran udělal, několik židův a židovek poranil, jako i také trefíce do kostela sv. Ducha (kdež mnoho lidu shromážděno bylo), a 4 osoby těžce od kamení, které od té koule, jenž 39 liber vážila, rozmetáno bylo, ranil, z nichž jeden na druhý den od takového zranění umřel. Toho dne *Wittembergk* zapálíce své ležení i s přechotou, kterouž na koně vsázal, k Konopišti se obrátil.

Ve čtvrtek 17. v noci nic nestřílel, a ve dne 6 ran udělal.

V pátek 18. dne v noci nic nestřílel, a ve dne k vodárně Staroměstské 11 ran udělal, a 1 kouli kamennou z moždíře, kteráž 48 liber vážila, vhodil.

V sobotu 19. dne v noci nic nestřílel a ve dne k vodárně ran 58 učinil, kterouž ač prostřílel, však na stroji žádné škody neučinil.

V neděli 20. dne v noci 4 rány udělal, ve dne nic nestřílel. Před tím dnem před půl nocí generál *Püchamb* z *Nového Města* s 200 rejtharů proti *Zvíkovu* odjel, ³⁾ kdež pan *Myslík* s jistým počtem lidu stál, a před tím proti němu generál *Wittembergk*, jakž se mluvilo, 2000 rejtharův a 300 dragonův, chtěce jej ruirovati, aneb při nejmenším ku Praze pas zavříti.

V pondělí 21. dne ve dne 13 ran udělal.

V auterý 22. dne ve dne 19 ran učinil, a do židovského města 4 kranáty vhodil.

Ve středu 23. dne ve dne učinil 10 ran.

Ve čtvrtek 24. dne ve dne učinil 14 ran; toho dne přišla novina, že nepřítel *Wittembergk* *Krumlov* vyplundroval.

V pátek 25. dne ve dne 10 ran učinil.

V sobotu 26. učinil 1 ránu; v tom čase u *Zlíchova* se šancoval, a šíf, na kterým by vartu na vodě držel, tak aby ku Praze nic se dodávati nemohlo, udělal.

V neděli 27. dne v noci k mostu 12 a ve dne do Židů 7 ran učinil. Toho dne gen. *Wittembergkova* partaj u *Hluboký* zajala gen. z *Puchama* se 40 koňmi, mezi nimiž někteří officírové i cavalírové byli, kterýžto potom na *Malou Stranu* přiveden byl. ⁴⁾

¹⁾ Sic místo »Septembris«. — ²⁾ Má býti »Septembris«. — ³⁾ *Zatočil* (str. 20) praví, že se tak stalo 15. srpna. — ⁴⁾ Událost tuto klade *Zatočil* (str. 21) ke dni 19. srpna.

V pondělí 28. dne učinil do Starého Města k vodárně Novoměstské 95 ran; toho dne generál *Wittembergk* zase zpátkem ku Praze na Malou Stranu přitáhl, lid pak jeho u *Vořecha* se položil.

V auterý 29. dne k vodárně Novoměstské 27 ran učinil.

Ve středu 30. dne k dotčené vodárně 16 ran učinil; toho dne *Wittembergk* s bagáží a kusy z ležení svého, kteréž u *Vořecha* měl, se hnulo, u *Libně* přes most přešel a dále přes *Žižkov* až k *Modřanům* se dal, a tu v tom audolí sobě ležení zarazil.

October.

Ve čtvrtek 1. Octobris k Mostecké věži učinil 11 ran. Toho dne *Wittembergk* z ležení svého se hnul a zase spátkem odtáhnouc, za *Frosíkem* se položil.

V pátek 2. dne učinil 12 ran.

V sobotu 3. dne učinil 13 ran; toho dne naši dragoni vy-padli na druhou stranu přes velký ostrov, a tam v polích 160 kusův hovězího dobytka nepříteli odňali a na tuto stranu přivedli a přepravili.

V neděli 4. ráno do Novoměstských mlejnuv 5 ran učinil; téhož dne k večeru okolo hodiny 5. na $\frac{1}{2}$ orloji dal *Königsmarck* na Nové Město střeleti salve podvkrát na všech stranách z kusův, a to pro příjezd *phaltzgraběte* ¹⁾ na Malou Stranu, kterýmž udělal 150 ran.

V pondělí 5. dne ráno mezi 8. a 9. hodinou na $\frac{1}{2}$ orloji též zase salve z kusův, když lid *phaltzgraběte* jakožto generallissimo přísahal, dvakráte, i lid z mušketův, dával a učinil 155 ran. Téhož dne okolo poledne gen. *Wittembergk* s svým lidem i s kusy přes vodu pod *Libní* přešel, přes *Žižkov* k *Novému Městu* táhl a své ležení pod *Vršovicí* zarazil.

V auterý 6. dne mezi *Svinskou* a *Koňskou branou*, vytáhši sobě 3 kusy, k týmž branám střeleti, a toho dne i z Malé Strany 187 ran učinil, též v dotčeným městě šancovati se počal, však naši jeho zase z dupplhákův odstříleli. Téhož dne u večer asi 50 studentů za tumpplacem na *Malou Stranu* přesadili a na vartu *Švejdskou* (kteráž u kostela *svatí Maří Magdaleny* byla) trefili, šildtwocha zabili a 3 zajaté s sebou na tuto stranu přivezli.

Ve středu 7. dne *Königsmarck*, přitáhnouce také k šibenici, tu sobě 4 a pod *Žižkov* 3 kusy zarazil a z nich k *Horské bráně* a ke zdem střílel, a učinil 171 ran, z Malé Strany 3 rány.

Ve čtvrtek 8. dne generál *Wittembergk* své ležení v noci za *Vyšehradem* za sv. *Pangracím* sobě zarazil, ve dne 2 kusy k kostelu sv. *Pangracia* (kdež se šancovati počal) přivéztí dal, však z nich nestřílel; podobně za *Koňskou* a *Horskou* branou v těch vinicích lid švejdský se ukázal i z mušketů k branám střílel; toho dne od šibenice z kusův 154 ran učinil a z *Malé Strany* 13; mezi tím v rozdílných místech sobě šance a šanckerby dělal. Item toho dne z vyššího stavu cavalírové jak na koních tak

¹⁾ Karla Gustava; *Zatočil* klade událost tu na den 3. října (str. 37).

i pěšky do paratšoftu se sjeli a sešli, kterýmž jistá pošta od pana generál *Colloredy*, kde by zůstávati měli, vykázána byla.

V pátek 9. dne ráno od šibenice z těch kusův a z vinice jednom do bašt a zdi mezi *Koňskou* a *Horskou branou* střílel a učinil 262 ran, též z jedné vinice z 6 kusův k bráně *Koňské* silně oheň dával, kterouž také z jedné strany obořil a ve zdech zvláště baštách mezi týmiž branami škodu velikou vše běze škody lidí udělal, mezi týmž pak vždy blíže k šancům a ke zdem se approbíroval; učinil ten den k *Koňské bráně* 258 ran.

V sobotu 10. dne v táž místa vždy přes celý den střílel a učinil 821 ránu, kranátů 15 hodil, z *Malé Strany* 660 ran učinil.

V neděli 11. dne po poledni málo střílel, po nešpořích zase ke zdem nad *Horskou branou* z 6 kusův stále až do večera střílel a učinil 189 ran. Item ze dvauch moždířův (kteréž na stínadle měl) házel na 2 místech kranáty na stavení, však bez velké škody rozhodil, a hodil ten den 15 kranátův.

V pondělí 12. dne od rána až do večera do dotčených míst, totiž bašt mezi *Koňskou* a *Horskou branou* stále střílel i ohněm ze 4 moždířův házel, na branách a baštách velkých škod nadělal, je všecky zprorážel, a učinil 840 ran, ohnivých koulí 39. Item od šibenice učinil 445 ran, z *Malé Strany* též začasť z kusův k bráně *Mostecký* a *vodárně Staroměstský* střílel, a na mostě blíž k naší bráně, majíce na válcích vsrub připravený, se podával a 53 rány učinil.

V auterý 13. dne od šibenice a z jiných třech míst mezi *Horskou* a *Koňskou branou*, jako i ke zdi za *sv. Fjndřicha* ze 30 kusův střílel a na 3 místech praessu¹⁾ široké sobě rozdělil a učinil 1561 ran a 51 granátu vhodil, téhož dne okolo nešporu počal šturmovati na město po dvakráte, ale s ztrátou 7 mužův odehnán jest. Item na večer okolo 24. hodiny silný šturm k *Horské bráně* pustil a toho šance při též bráně se, jako i brány zmocnil, což asi 3 hodiny trvalo, též ke zdem řebříky přistavil a až na zdi dosti silně se i s praporce dostal, však od našich s pomocí Boží hrdinsky odeprán jest, takže tu Švejdských přes 500 mužů (jakž jeden rejthar, když potomně od našich zajat byl, zprávu činil), a to na větším díle z regimentu pfaltzgraběte zůstalo a do 200 mužův zraněno jest. Item téhož dne při témž šturmu pan *Obitecký* jest skrze břicho prostřelen, od čehož potomně umřel. Toho dne učinil z *Malé Strany* ran 147.

Ve středu 14. dne z těch míst učinil ke zdem ran 433 a granátův 21, z *Malé Strany* 66 ran. Mezitím naši v praessi vždy fortificirovali, jako i v jiných místech. Item téhož dne duchovní osoby rozdílých řádův, jichž přes 170 osob bylo, se sešlo, a vezmouce zbraně k praessu táhli, kteréžto pan *Donflorio*²⁾ vedl, a tam, majíce sobě od pana gen. *Colloredy* jistou poštu vykázanou, zůstávali a nepříteli také silný odpor činili.

Ve čtvrtek 15. dne v noci někteří nepřátelští k samým zdem městským, někteří na zdi přišli a na naše oheň dávali, naši pak zase jim odporovali a tak je odehnali. Učinil toho dne ke zdem

¹⁾ Bresche, průlom; *Hammerš.* M. S. má: »hiatus seu, ut vocant, Press <
— ²⁾ Don Florio, převor Zderazský.

149 ran, granátův 36 hodil. Toho dne něco rejtharstva a pěchoty naší *Svinskou branou* ven vypadlo a nepříteli díl šanckerbů, které za *Koňskou branou* měl, zapálili. V tu chvíli také z *Koňské brány* jistý počet našich vypadlo a témuž nepříteli nějaký vsrub, který blízko též brány měl, zapalovati počali, však byvši lermo na druhé straně učiněno a sebravše se mnoho lidu, naši zpátkem (a zabivše v témž srubu několik švejdských) ustoupiti musili.

V pátek 16. dne nepřítel ze 4 kusův k *Koňské bráně* zhusta střílel a učinil 283 rány, ohnivých koulí 40 hodil, z *Malé Strany* 38 ran. Toho dne na mostě naši nepříteli vsrub a plendo zapalovali, však poněvadž týž nepřítel silně odporoval, bez vyřízení zase ustoupiti museli.

V sobotu 17. dne ráno z 6 kusův semotam střílel a učinil 135 ran, granátův 15 hodil, mezitím na mnoha místech miníroval, a naši proti němu zase contraminírovali; z *Malé Strany* 19 ran učinil.

V neděli 18. dne od rána až do 22 hodin z kusův žádná střelba nešla, až od hodiny 22. učinil 68 ran, granátův 10 hodil; v tom čase naši na několika míst min přišli, a té noci nepřítel za *Koňskou branou* až do prvního šance se dostal, odtud jsou ho naši, ačkoliv na něj handtgranáty a smolný věnce házeli a jemu škodu činili, však jeho nikoli vypravit nemohli.

V pondělí 19. dne v noci obyčejná malá střelba šla, ve dne 100 ran učinil, 4 granáty hodil, z *Malé Strany* 11 ran. Toho dne nepřítel na rozdílných místech vždyckny kopal a miníroval.

V auterý 20. dne v noci v praessi podkopal zeď při samé zemi na dobrých 15 loket a tu sobě při samé zdi 2 kusy zrychtoval, a z nich do města střílel a učinil 97 (ran) a 59 granátův hodil, též něco lidu k šturmu commendýroval, kteréž naši zase odeprali, přes 100 osob pobili a dva zajali; z naší strany toliko jeden forýr od regimentu Semirovského zůstal.

V středu 21. dne v noci nejv. *Creütz* s některými rejthary *Svinskou branou* ven vypadl, s nepřitelem šermicloval, okolo 12 jich zabil a některé zajaté sebou přivedli; od našich 4 rejthari zůstali. Tíž zajatí zprávu činili, že již nepříteli přes 1500 lidu pěšího ubylo a zahynulo, to též, že jich mnoho při vejš psaných šturmích pobito a zraněno jest, ostatek pryč ušli. Téhož dne učinil 270 ran, granátův 11 hodil.

Ve čtvrtek 22. dne v noci z *Koňské brány* naši z šancův na nepřitele smolnými věnci házeli, tak aby jsouce dále do našich šancův neapprobroval. Toho dne učinil 138 ran, z *Malé Strany* 6. Téhož dne našich asi 60 koní za *Vyšehradem* ven vypadlo a nepříteli *Wittembergkerovi* v ležení lermo učinili, s ním šermiclovali, několik osob zabili a jednoho zajatého sebou přivedli; z naší strany jeden skrze nohu prostřelen. Item téhož dne u *Horské brány* dostal se nepřítel do jedné bašty, však naši v ní slámu a dříví, jako i v pytlí prach k tomu připravené zapálili, též handtgranáty na něj házeli, a tak jej zase odtud vybili, kdež jich přes 50 osob zhynulo.

V pátek 23. dne nepřítel vsrub našim u *Horské brány* zapálil, ale však zase s ztrátou asi 3 osob uhašeno jest. U praessi

začasté a více naši na nepřítele handtgranáty a smolný věnce přes zeď městskou házeli, až i v šancích jeho hořeti počalo, mezitím malá střelba z obojí strany šla, toho dne učinil ke zdem 76 ran.

V sobotu 24. dne v noci obyčejná podobně malá střelba šla; té noci nepřítel vedle praessi kus zdi na 50 loket zšíří podebravši ji porazil, a v tom místě již zhotovený vsrub měl, z něhož z mušketův a z ručnic střílel. Item téhož dne jeden leütandt rozený Švéd od nepřítele na naši stranu (pravíce, že tam nějakého officira zabil) přišel, ten zprávu činil, že by nepřítel ještě generální šturm pustiti chtěl, a to následující den ředělní aneb pondělní. Item na ráno 6 kusův z této strany přes most z Libně k *Malé Straně*, jako i 2 kusy k *Modřanům* v tu stranu, kde *Wittembergk* své ležení má, véztí dal: téhož dne začal sobě most pod *Zlichovem* z druhé strany vody stavěti. Toho dne učinil 32 rány, z *Malé Strany* 6 ran.

V neděli 25. dne ¹⁾ v noci sobě nepřítel lauffgrab přes městskou zeď do města až k našim lauffgrabům a zahradním zdem — ačkoliv naši na něj silně stříleli, však jemu toho zbrániti nemohli — stavěl, ve dne ve 3 hodiny na $\frac{1}{2}$ orloji jak rejtharstva tak i pěchotu do squadronu s otevřenými praporci postavil, k šturmu se chystal, jakož i v 11 hodin, — pustivši nejprv 7 min, jichž zpátkem 5 šlo, a jedna toliko effecucirovala a našich asi 3 osoby do povětří nesla jako i kus městské zdi skoro na 10 loket zšíří rozhodila, — týž šturm pustil, však naši s pomocí Boží hrdinsky a zmužile se chovajíc jeho zase odepraly, takže, jakž zajatí povídali, do 800 lidu jemu zůstalo, od kterýchž naši mnoho paytu dostali; z naší strany asi 30 osob zbitých, a asi 100 osob zraněných zůstalo, mezi nimiž pan *Václav Čabelický* ²⁾ jest skrze lopatku po pravé straně raněn, až mu zase z levé strany kulka ven vyšla, od kteréhožto zranění potomně umřel. Zprávu jiní zajatí od nepřítele dávali, že v témž šturmu 4000 pěchoty pustil, a 3000 rejtharstva, však bez koní proresoroval a v prašofftu ³⁾ zanechal, ale vidouce, že se předním tak zle povede, jim běžeti nedal. Mezitím pomalu jak rejtharstvo tak i pěchota nepřátelská se trátila. Téhož dne *Wittembergk* ráno v 9 hodin za Vyšehradem při svém ležení v 6 silných squadroních rejtharstva, též i něco pěchoty se postavil, jakoby něco tentýrovati chtěl; však potom nic, s týmž lidem k *Horské bráně* se obrátil. Item toho dne na mostě a u *Koňské brány* taky tentýroval, však nic nezpůsobil; toho dne učinil ran 345, ohnivých kulí 1; z *Malé Strany* 117 ran.

V pondělí 26. dne v noci vždy dále do města se aprobíroval a minicíroval, naši též zase proti němu contraminýrovali, ve dne něco rejtharstva jeho vinicemi mezi Horskou a Koňskou branou stálo; též něco řebříkův k *Horské bráně* nositi dal, však dále nic netentýroval. Toho dne učinil ran 67, granátův 6; z *Malé*

¹⁾ *Zatočil* má (str. 53) omylem 24. září. — ²⁾ *Zatočil* klade poranění Čabelického ke dni 8. září (patrně však jen nedopatřením chtěl zajisté napsati 8. října). Se *Zatočilem* souhlasí MS. Hamršmídův. — ³⁾ Sic, místo »paratšofftu«.

Strany 10 ran. Item před tím dnem v noci přišel sem jeden forejtšic pana gen. feldttzeygkmistra *Cottze*, oznamoval, že náš succurs jde přes 8000 lidu silný. Item téhož dne dostali jsme avisi, že pokoj zavřen jest.

V auterý 27. dne v noci nepřítel 4 kusy na zeď městskou v praessi sobě rychtoval a z nich na naše pošty a do města semotam střílel a učinil 141 ránu. Okolo nešporu do patalia se postavili, a naši, domnívajíce se, že zase něco tentýrovati bude, na něj čekali, a v paratšoftu stáli; však nic se nestalo. Téhož dne našich 80 rejtharův ven vypadlo, a natrefíce se nepřátelských 40 koní s nimi šermiclovali, několik jich zabili, jednoho leyt-nanta nepřátelského zajali a s sebou do města přivedli. Item téhož dne z *Malé Strany* 3 kusy na tuto stranu sobě přivézti dal. Téhož dne z *Malé Strany* učinil 67 ran.

Ve středu 28. dne v noci 2 rány z kusu udělal a v tom místě v praessu 4 polaukartony přes zeď městskou ke zdem zahradním (kdež naši po zdech městských první retradu měli) sobě přitáhl, a jak z nich, tak z těch, které na praessi měl, do města oheň dával; některé vsruby obšnity¹⁾ rozstřílel, však naši je následující (noci) zase spravili. Učinil toho dne 210 ran, ohnivý koule 2 z *Malé Strany*. Item též noci naši vytáhnouce 3 kusy na šanc u *Koňské brány*, z nich na nepřitele k praessi větším dílem nejv. *Götz* oheň dával, a byvše nedaleko praessi 7 švejdských officirů pospolu, všem sedmi jednou ranou (jak správu potom zajatí dávali) nohy urážel, takže je ihned odtud odnésti museli. Nepřítel podobně, maje opět jiný obzvláštní kus mezi dotčenými praessu a *Koňskou branou*, zase na naše střílel, však žádné škody neučinil, mimo to že jedno kolo u kusu urazil.²⁾

Ve čtvrtek 29. dne v noci 2 rány a ve dne 85 udělal; mezitím vždy na několika místech miníroval, a naši jemu zase contraminírovali, a toho dne na jednu minu přišli, v níž 5 tun prachu našli; toho dne přišli z *Budějovic* 2 poslové a přinesli psaní od J. M. pana hraběte *Šlika*, že náš succurs přes 8 tisíc lidu silný 30. 31. huius u *Prahy* bude. Item téhož dne *Wittembergk* ten most, který pod *Zlíchovem* stavěl a již ho více nežli polovici měl, zase sebrati a na *Malou Stranu* odvézti dal; z *Malé Strany* učinil 17 ran.

V pátek 30. dne v noci 6 a ve dne 164 rány z kusův učinil, ohnivých kulí 3 hodil; z *Malé Strany* 15 ran; téhož dne nepřítel asi 300 osob k šturmu comendýroval, kteříž se až přes městskou zeď u praessi dostali, však naši je zase odstříleli, takže jich přes 80 na placu zůstalo, v tom naši jeden vsrub, který u zdi měl, zapálili, kteréhož více nežli polovice shořelo. Item téhož dne naši dostali jednoho zajatého od leibregimentu pfalcgraběte, ten zprávu činil, že v minulém šturmu nedělním jemu přes 800 lidu padlo a do 200 zraněno jest. Nyní pak že proti našemu succursu od každé companie po 2 rejtharstva od celé armády comendíroval. Item téhož dne nepřítel začal sobě most pod velkým ostrovem stavěti, jehož potom nedostavěl.

¹⁾ sic! — ²⁾ O tom vypravuje *Zatočil* na str. 51 a 52, avšak velice odchylně, a neudává určitě dne, kdy se tak stalo.

V sobotu 31. dne v noci 5 a ve dne 71 ran z kusův učinil, téhož dne z *Malé Strany* nepřátelských asi 1000 koní k *Zbraslavi* proti našemu succursu šlo. Item téhož dne po 24. hodině nepřítel pustil minu, kterouž asi na 10 loket zídku od zahrad (vedle kteréž sobě šanc blíže do města dělal, a z toho šance opět pod naše vsruby minu kopal) rozhodil, a toliko jednoho zasypal. Item téhož dne rytmistr od nej. *Creutze*, vypadnouce ven z města, 8 rejtharův nepřátelských zajal a je do města přivedl. Item téhož dne naši dostali jednoho mušketýra od leibregimentu falckraběte, kterýž zprávu činil, že nepřítel minulé noci 8 poloukartonů a 4 moždíře (kterýž týž mušketýr sám tlačiti pomáhal) od praessi vzal a je do hauptquartýr, který za židovskou pecí měl, vézti dal. Item téhož dne pan *Václav Čabeický*, jsauce (jakožto dotčený když nepřítel k šturmu běžel) raněn, umřel.¹⁾

Novembris.

V neděli 1. Novembris v noci 8 a ve dne 6 ran učinil, z *Malé Strany* 23 rány, též jednu minu pustil, kteráž několik rejtharův našich do povětří vhodila, však na to nic netentíroval. Item téhož dne *Wittembergk* z svého ležení se hnul a k šibenici se dolů obrátil. Item téhož dne nepřítel dal vézti 4 kusy na *Malou Stranu*.

V pondělí 2. dne, v noci před tím dnem vseckny kusy i moždíře od praessi a zdi odtáhl, potom okolo 10 hodin na 1/2 orloji před polednem *Wittembergk* i s bagáží z ležení svého se hnul, a marš svůj k *Prosíku* vzal. Okolo 4 hodin po poledni mušketýři v praessi v lauffgrobích u zdi leželi, pustivše nejprve 2 miny, pošty své kvitovali a z nich k ležení jeho pod šibenicí běželi, na kteréž ihned naši z města vypadli, po nich stříleli a a je k ležení hnali, vsruby, lesy a jinou fortifikaci jeho v praessi, též šancgerby zapálili, které tak okolo zdi i podál od zdi vzdělané měl. On pak nepřítel pěchotu svou do battaglie pod šibenicí, jako i retroquardii rejtharstvo postavil a tu tak přes noc státi zůstal; v noci naši opět vypadli a ležení mu zapálili. Item téhož dne ráno naši našli jednu minu a v ní 2 1/2 centnýře prachu. Z *Malé Strany* učinil 15 ran.

V auterý 3. dne v noci jeho pěchota odtáhla a ve dne až přes poledne všudy po vrších, jak za *Vyšehradem*, tak i *Koňskou* a *Horskou branou* rejthari v retroquardii stáli, o nešpořích všickni za armádou k *Brandejsu* šli. Item téhož dne z města mnoho set lidu vyšlo a na jeho lauffgroby (kteréž ku podivu lidskému semotam, a to na mnoze vzdělání byli), též i ležení se dívali, kdežto od zbraní a jiných věcí mnoho nacházeli. Item téhož dne pan gen. wachmistr *Conte* začal šance za městskou zdi proti praessi vyměřovati. Item téhož dne rytmistr *Unger* se 100 koňmi do

¹⁾ Na náhrobníku v Týnském kostele stojí »11. Novemb.«; MS. *Hamrš.* souhlasí opět se Zatočilem.

Prahy přijel a že náš succurs v *Teynci* 4 míle od *Prahy* jest, oznamoval. Item téhož dne z *Malé Strany* učinil 18 ran.

Ve středu 4. dne okolo nešporu náš succurs 8000 mužův silný s 10 kusy střelby ku *Praze* přitáhl a za *Vyšehradem* nade vsí Krčí $\frac{1}{2}$ míle od Prahy se položil, od kteréhožto succursu generálové, totiž gen. *Goltz*, gen. *Sporck* a gen. Feldtmaršarek *Leüten*, *Mistě* (sic) do Prahy přijeli. Item téhož dne za praessau i jinde předce naši ty lauffgroby nepřátelské rušili a je zarovnali. Toho dne z *Malé Strany* učinil 2 rány.

Ve čtvrtek 5. dne duchovní osoby rozličných řádův, kteří ve zbrani byli, byvši od verbovaných, jako i J. M. C. služebníci od rozdílných expedicí, též studentů a větší díl měšťanův oblesováni, z svých pošt stáhli a na Staroměstským rynku salve dávaly; téhož dne za praessem začali naši vsruby dělati, nimižto šanc jako nějaký grunt zakládali. Téhož dne z *Malé Strany* učinil 2 rány.

V pátek 6. dne od vrchnosti duchovní jest nařízený půst na poděkování Pánu Bohu, že nás z těch ukrutných a naší krve žádostivých rukau nepřátelských vysvoboditi ráčil, ke kterémužto cíli a konci jest slavná processí, při níž se všichni duchovní řádové, generální osoby, též J. M. páni místodržící a velmi mnoho obecního lidu nacházelo, z Nového Města z kostela sv. Jindřicha (na kterémž veliká škoda od nepřítele vzdělána jest) do Starého Města do kostela *Teynského*, kdež služby Boží slavně se konaly, držána. Item téhož dne z vyššího stavu cavalírové, kteří, jakž oznámeno, při obležení v paratšofftu zůstávali, od gen. *Colloredy* obdaňkováni jsau. Item téhož dne pan gen. *Picolominy*, že se jemu od vyslaných J. M. C. traktací o pokoj z *Munstru* píše, že pokoj zavřín a utvrzen jest, a v témž psaní přípis štilstandu odeslal; skrze což nemalá radost mezi lidmi povstala, a náš succurs toho dne za příčinou téhož armistitium zpátkem k *Benešovu* se odebral. Item téhož dne z *Malé Strany* 9 ran.

V sobotu 7. dne pan gen. feldszeugsmistr *Goltz* a generál *Sporck* za týmž lidem odsud z Prahy k *Benešovu* vyjeli. Z *Malé Strany* učinil 4 rány.

V neděli 8. dne v noci v $1\frac{1}{2}$ hodiny na celém orloji nastalo na Starém i Novém Městě veliké lermo za příčinou tou, že pfaltzgrabě a gen. *Wittembergk* s svým lidem u *Brandejsa* zase zpátkem na tuto stranu přes vody přesadili a ku Praze avanžirovati chtěli, pročež ihned p. gen. *Colloredo* za panem generálem *Goldtzem* psal, aby se s svým lidem zase ku Praze obrátil, však ve dne potomně dostal avisi, že týž nepřítel okolo *Kostelce nad Černými lesy* zůstává. Item téhož dne jeden hejtman pana generála Wachmistra *Conte*, byvši ode pana gen. *Colloredy* na Malou Stranu k *Königsmarckovi* s štilstandem poslán, při navracení svém oznamoval, že on *Königsmarck* týž štilstand acceptoval, a hned se mi zapsal s hrabětem a gen. *Wittembergkem* sám jel. Jakož pak dotčený hejtman ihned na našich poštách okolo vody všelijakou střelbu pod hrdlem trestání zapověděl a zastavil; z *Malé Strany* podobně od té chvíle žádná střelba nešla.

V pondělí 9. dne přišla avisi, že nepřítel okolo *Hory Kuttný* zůstává.

V auterý 10. dne byl toho dne nařízen půst a potom následujícího dne.

Ve středu 11. dne, to jest na den sv. Martina byla slavná processí z Starého Města z kostela *Teynského* na Nové Město do *Slovan* (kdež *Te Deum laudamus* zpíváno a služby Boží slavně konány byly) držána.

Ve čtvrtek 12. dne nic obzvláštního se nesběhlo.

V pátek 13. dne paní *Axeliliova* s svou pannou slečnou, též kněžnou z *Sasu* sem na Staré Město ku panu gen. *Colloredovi* přicházely a u něho obědvaly, na večer zase na Malou Stranu odjely. Téhož dne mladý *Oxenstörn* s vytištěným instrument de pacis přijel na *Malou Stranu*, a tam poobědvavši za pfaltzgrabětem k *Hoře Kutné* svou cestu vzal. Item téhož dne na Staré Město několik exemplářů v latinském i německém jazyku dočteno instrumen de pacis přineseno jest.

V sobotu 14., v neděli 15., v pondělí 16., v auterý 17., ve středu 18., ve čtvrtek 19. Novembris nic obzvláštního se nesběhlo, mimo to, že J. M. pan nej. purgkrabě Pražský s J. M. pány, panem nej. komorníkem a panem hrabětem *Benau* jakožto s svými pány syny sem na Staré Město přijel.

V pátek 20. dne; téhož dne pfaltzgrabě na Malou Stranu přijel, pro jehožto příjezd 6 ran z kusův (však ne na město jako předešle) salve na Malý Straně dáváno bylo.

Od 20. Novembris až do 28. huius nic obzvláštního se pod tím štildtštandem nezběhlo.

V neděli 29. dne J. M. C. a koruny švejdské páni plnomocníci sešli se na Pražském mostě do baraci mezi obouma poštami k tomu naschválně vyzdvižené k traktýrování některých věcí 10 hodin na $\frac{1}{2}$ orloji před polednem, kdež asi 4 hodiny strávili, kterážto traktací potom několik dní continuovala; dej Pán Bůh, aby na to ten všecněm nám souženým a utištěným lidem dávno žádostivý svatý pokoj vskutku následoval.

Summa ran z kusův dle tohoto poznamenání 13468.

Ohnivých koulí aneb granátův 133.

Švejdští sami praví, že přes 1000 i víceji granátů hodili.

Švejdští sami praví, že přes 22000 i víceji kulí z kusův na Prahu vyhozeno jest.

*Vysoce důstojní, vysoce urození páni páni,
též urození a stateční rytíři!*

Vysoce vzácní a přátelsky milí páni! Po dlouhém disputýrování a v mnohých vystálých nepřiležitostech již zde naposledy z milosti Boží tak daleko přišlo, že ten hlavní recess na to brzo následující vyprázdňení pevnosti a obdaňkování lidu vedle zavření pokojů již netoliko dokonale jest porovnáno, ale také dnes

26. Junii se všemi náležitými solennitety vyvekslováno, nejméně také první termín postupovaný dne 10. Julii, druhý 24. dne, a třetí 7. Augusti příštího, však na ten způsob jest uloženo, že J. M. C. věrným k dobrému Morava 6. Julii, a tak potom posloupně celé Slezsko co nejdřív vyprázdněno býti má. Poněvadž tehdy dobrotivý Pán Bůh svého požehnání a tak již od dávných časův s vzdycháním toužící exekucí pokoje J. M. C. dědičnému království, zemím, po tak mnohém krveprolití, těžkostech a bídách otcovsky propůjčovati ráčí. Z té příčiny též vlast naše milá, chudí poddaní zase k dobrému pokoji a prospěchu se schyluje. Což V. E. a mým vysoce vzácným pánům nepochybně (což také za neslušné není) k obzvláštnímu a velikému potěšení se vztahuje. Pročež zase s V. E. a mými pány nad tím se co nejvíce těším a raduji a Pána Boha žádám, aby jim se všemi přináležejícími ten žádostivý pokoj vždy dále k užitku prospívati a k platnosti býti mohl. S tím V. E. a mé pány Božské mocné ochraně, sebe pak dle toho k ustavičný lásce služebně poroučejíce.

Z Nyrnbergku 27. Julii A^o. 1650.

P. P. Místodržicím
v Čechách.

Vašich Exelencí a V. M. služebně
a přátelsky volný

Oktavian Pikolomin Duca di Amalt.

Š e b í ř o v.

Nástin dějepisný.

Podává František Teplý, kaplan miličinský.

Šebířov leží na lázu, jenž z říčky Blanice příkře vystoupiv, potom mírně se zvyšuje proti levému břehu potoka slupského směrem západním. Ves lze pokládati za nejstarší v kotlince vožicko-kamberské. Na místě kostela stávalo pohanské žároviště i pohřebiště,¹⁾ v objemu pak nynějšího dvora pnula se ode dávna stará tvrz, jež založena byla v době nepovědomé. Pověst vypráví o jméně i původu sídla: „Kteréžto jméno způsobil biskup Severus, v počtu pražských biskupů šestý (od r. 1030—1067), jemuž vůbec říkali Šebíř; a ten vystavěti dal ves, kterouž nazval od jména svého Šebířov a daroval ji bratru svému vlastnímu na

¹⁾ Při kopání základů k nové škole r. 1858 objeveno bylo staroslovanské pohřebiště. Podél celého asi 50 m. dlouhého a 24 m. širokého návrší našli dělníci ve hloubce 1—3 m. množství lidských koster, bez pořádku zakopaných a při těch ležely při hlavách bronzové kroužky v průměru 2—3 cm. s koncem na podobu písmena S hadovitě zakrouceným. Kroužky kryla zelenavá rez, řeč. cerugo nobilis. Viz Wocelův: Právěk země české str. 531. Pisatel daroval několik exemplářů dioeces. museu v Čes. Budějovicích.

časy věčné. Od toho pošli potomci, jižto se psali z Šebířova.“¹⁾ Smýšlenka ta, jen ze stejnosti pojmenování v Čechách dosti obvyklého pro zvýšení lesku a starožitnosti rodu povstala, vede nás ku pravdě, že některý křesťanský věrozvěst na místě modlářského hřbitova založil ves s kostelíkem sv. Havla, k jehož cti nejstarší chrámy Páně v naší milé vlasti byly zasvěcovány. Svatyně sama, nesoucí i nyní ve svém starobylém a dosti porouchaném presbytáři (hlavně v žebroví) patrný ráz gotiky ze začátku XIV. st., byla nepochybně zřízena členy vladyk ze Šebířova, kteří za erb užívali bílé lilie na červeném štítě s fafrnochy bílými a červenými s přílbicí zavřenou, nad níž se nesl klobouk zašpičatělý s červeným peřím čapátkovým (kohoutím).²⁾ Připomíná se r. 1369 „in decanatu vltaviensi“ s platem papeži 24 gr.

Ve smutném roce 1318, kdy válka stranníků mocného Jindřicha z Lipé s králem Janem a z té povstalý mor mořil českou zemi, že octla se v strašné bídě i nouzi, jak od počátku světa prý nebyla,³⁾ setkáváme se s prvními držiteli Šebířova bratřími Oldřichem a Buškem ze Šebířova Jindřich ze Záříčí (půl hodiny od Šebířova) žaluje na ně, že v těch válečných zápletkách, když jedni krále, druzí panské jednoty se přichytili, jemu na jaře toho roku vskočili do vesnice Záříčí, koně, stáda a jiné domácí potřeby uchvátivše, každý za 50 stříbrných hřiven škody natropil. Stejně pomocníci a erbovní přátelé jejich,⁴⁾ Šebíř a Přibík z Křekovic, Nácek z Osné vpadli zase do dvorce Jindřichova v Křekovicích, odvezli zásoby žita, pšenice i ovsa, způsobivše tu za 50 stř. hřiven citelné ztráty.⁵⁾ Napadený Záříčák, sesiliv se Kunšem též ze Záříčí, ana spravedlnost tehdy ve království umírala, hojil se pěstním právem a oplatil Šebířovským loupeží ve vsi Lhotě (Křekovské) na koních, dobytku a svrščích, Hroznata z Křešína odcizil Oldřichovi pěkného koně za 40 hř. stříbra.⁶⁾ Šebířovský vladyka měl také jinačí úzkost. R. 1310 zaručil se 25 kopami stříbr. grošů za Přibislava ze Třimína jinak ze Šelmberka, že Vilémovi z Vožice vloží do desk zemských tomuto odprodané dědictví Pavlovu horu (Pavlov?). Deset let čekal na to kupec, až r. 1318 žaloval rukojemce Oldřicha.⁷⁾ Na zimu téhož roku poháněl Jindřich ze Žibkova (u Miličina) Jana ze Šebířova a kmety: Jana, Vítka, Medvěda, Markvarta, Přemila, Kunráta, dva Jindřichy z téže vsi, že Vyšatovi ze Skrejšova (čtvrt hodiny od Šebířova), dle všeho příteli Záříčských, zapálili statek a pobrali z něho každý za 10 hřiv. stříbra.⁸⁾ Jak soudy dopadly, nevíme; milovalť král více veselé a nádherné jízdy do ciziny, nežli pořádek v zemi.

Oldřich ze Šebířova s bratrem svým Vilémem r. 1358 už nežil. Poddán jest zajisté Mikuláš, syn Jana řeč. Lison z Vížice, (Wiezicz) po smrti šebířovského kněze Sulka ku zdejší faře Vi-

¹⁾ Paprocký, stav ryt. 129 — ²⁾ l. c. — ³⁾ Palacký II. 435. — ⁴⁾ Ač pečeti nenalezl, tvrdíval zvěčnělý prof. M. Kolář, že vladykové z Osné, Křekovic, Popovic a Šebířova z jednoho kmene vyšli. Znak přílbice třemi lillemi zdobené viděti na pečeti Jindřicha Voskova ze Wsthowe (»z Wüstenhofu« u Mostu? či byl by to Noskov u Vožice?) r. 1290. Nejstarší pečeti české šlechty str. 21. — ⁵⁾ PZD. I, 25 — ⁶⁾ PZD. I, 48. — ⁷⁾ l. c. II, 53. — ⁸⁾ l. c. 49.

lémem mladším, nazývaným Tvrdon ze Šebířova a Tobiášem z Opřetic,¹⁾ poručnickým opatrovníkem sirotek Viléma staršího.²⁾ Právo kolátorské stalo se někdy potom rozporným, že páni z Vlašimě naň nám nepovědomé nároky uhajovali. Když totiž opustilездеjší svět farář Mikuláš r. 1361, ustanoven do Šebířova na jeho úřad přímo pražskou konsistoří Beneš ze Šelmberka, syn vzácného rodu „z Podolí“, ač výslovně při tom podotknuto, že „ohled na právo patronátu stran zachován byl“;³⁾ a zase po brzké smrti Benešově r. 1363, že Vilém Tvrdon a bratři Bušek i Oldřich ku kostelu kněze-vladyku Zdemíra z Hor jmenovali,⁴⁾ „vzat jest (u konsistoře) zřetel na domnělé právo spolupatronátu pana Beneše z Vlašimě, jež on dokázati povinen bude“.⁵⁾

R. 1399 seděl na Šebířově panoše Franěk z Moravče (u Záříčích) a stvrdil jako patron směnu Zdimírovu s Bohuňkem, s kaplanem v Malém Chvojinci (Minor Chwoynecz, kde?)⁶⁾ a r. 1401 dosadil za faráře kněze Jana, r. 1407 Havla z Domažlic.⁷⁾ V těch dobách r. 1405 Buzek (Růžek?) z Petrovic pod Miličínem odkázal závětí šebířovskému záduší 2 kopy gr. č. ročního úroku na spásu duše svojí, kterýžto plat odváděti měli bratři jeho Petr a Bušek z Petrovic.⁸⁾ Tento usadil se později v Noskově u Vožice a připojil r. 1416 k uvedenému nadání s dorozuměním svých bratrů Petra z Petrovic a Mrakše z Jedlan⁹⁾ rovněž 2 kopy ročního důchodu ku dvěma mešním výročnicím za sebe a Přibíka z Noskova i jeho manželku.¹⁰⁾

R. 1412 připomínají se Zdemír Škopek ze Šebířova v roze-
při Rožmberkův o oldřichovský kostel¹¹⁾ a r. 1414 Václav ze Šebířova seděním na dědinách v Muticích a Slapště.¹²⁾

R. 1418 v lednu setkáváme se s novým majitelem Šebířova bohatým Janem Otradem z Vitanovic na Vitanovicích, Erchoutovicích a Šebířově,¹³⁾ který držel zboží to jen částečně; neboť uvádí se též Petr ze Šebířova a na Šebířově r. 1419, 12. ledna, jemuž Vichna, vdova po Jindřichu z Kočova, zapsala dluh 50 kop na dědictví svém v Kočově.¹⁴⁾ Petr svědčí zase na listě, daném 1430, 30. Novembris o tom, že táž Vichna Vikérovi a Jankovi, bratrům zesnulého druhého manžela Jana z Kočova propouští movitý a nemovitý majetek svůj s poplužím v Kočově.¹⁵⁾

Zatím sběhly se na Tábořsku a odtud v Českém království události, z nichž řinul nebývalý proud, v náboženském vyznání

¹⁾ »Lepraticz: Lopřetice či Opřetice u Maršovic, původiště stejnojmenného rodu znaku odřivous Jan z Opřetic, farář v Malšicích u Tábora, povýšen byl r. 1444 za arcijahna na Bechyni (Č. č. M. 1873, 412) a Štěpán, jemuž přezdítko Bechyňka či Bechyňský vládl roku 1548–1551 na Rašovicích u Vožice (l. c.) —

²⁾ L. Confirmat. I, 36. — ³⁾ l. c. 148. — ⁴⁾ Zdimír farářoval před tím u bratra svého Bernarda z Hor na Horách Smilových a provozoval s ním podací právo v tamním kostele r. 1363 a 1380 l. c. IV. 122. Jednoduchá beneficia, jako oltářnictví, kaplanku sine cura animarum brali tenkrát staří kněží místo nynější — pense. — ⁵⁾ L. Conf. I, b., 6. — ⁶⁾ l. c. — ⁷⁾ l. c. 230. — ⁸⁾ L. Erect. I. XI. 8. — ⁹⁾ a ¹⁰⁾ L. Erect. a Rohn: Antiquitates districtus Curimensis 90, R. 1415 sídlil ještě v Petrovicích a podepsal stížný list. Viz Documenta Palackého 453. —

¹¹⁾ Sedláček: Tábořsko 243. — ¹²⁾ l. c. — ¹³⁾ L. Confir. VII. 281. — ¹⁴⁾ Ves u Šebířova, kdysi dvůr. Jindřich žil ještě r. 1408 PZD. II. 49. — ¹⁵⁾ PZD. II. 460 R. 1411 Petr Šebíř na Hliňanech přejímá na sebe plat 1 kopy kostelu v Solanech. viz L. E. V. 636.

a usedlostech lidu venkovského i starých, urozených rodů mnoho měnící. Hus chtěl reformovati; nevčasnou přemrštěnost po mučeníctví dychtící dle řádu světských zákonů zaplatil smrtí. Žižka obracel na to mečem české hlavy na husitskou „víru podle písem“, a české vesnice odváděly k boji dobrovolně i bezděky daň krve i svého trvání. Vožicko s okolím okusilo na táborech proslulé hory „Beránku“ (u Hlasiva) nejprve nového učení, později divokého reje krušné války. V dubnu (5.) r. 1420 na veliký pátek — o dni smutné upomínky lidských hříchů a za ně utrpení Kristova — dobyl Žižka města Vožice, 14. téhož měsíce hradu nad týmž místem a verboval hned do uloupené zbroje i násilím nové vojsko: „A tu (po vítězství) hned sobě jezdcův nadělá, a kterého podobného pacholka viděl, na toho oděnie dada i kón podeň i vyučil jeho k jízdě a boji.“¹⁾ Tenkrát někdy zkažena ves Lazice u Těmic s tvrzí, sídlem to Litošů z Lazice, kteří jsouce příbuzní rodu „z Háje“ (u Vrcholtovic), dvou klíčů zuby vzhůru proti sobě obrácených užívali ve znaku.²⁾ Proč se tak stalo, nevíme, leč dle toho, že nepevná tvrz Kříženeč (u Vilic) husitům se poddati nechtěla, že Těmíny z Těmic, Otrady z Vitanovic, Mrakše z Noskova, vladyky z Hor, rod Šebířovských a Křekovských a j. v řadách prvotních bojovníkův božích nenacházíme, a že po veškerých potomních nemalých útiscích u kostela sv. Mikuláše blíž Vožice vždycky přes celé husitské války katolický kněz se jeden po druhém udržel, můžeme souditi, že nové myšlenky náboženské i sociální v okolí královského hradu Vožice valné oblibě se netěšily, ba Materna Vožický z Ronova stál s Mrakšem z Noskova a po tomto s jeho synem Petříkem otevřeně na straně královské a vzali „za službu i škody učtené 1100 kop gr.“ v zápise krále Sigmunda r. 1422.³⁾ Proto asi podnikali Táboři v letech 1422—1425 všeliké náběhy do Vožicka a Načeradska; pan Materna, jenž na opraveném hradě vožickém dobře seděl, splácel podobnou mincí a tak „vedli s Táboři šibeniční válku z Vožice a Vlašimě, že v tom několik urozených panoší oběšeno v Sedlčanech i jinde.“⁴⁾ Potom po tvrdém odporu padl hrad Vožice 1425, 18. října, při útoku zahynul Jan Hvězda z Vicemilic, řečený Bzdinka, jenž umíraje Maternu a vojíny jeho na svobodu propustil. Za takových okolností trpěl ovšem Šebířov a o to víc, že cesta tudy šla k Louňovicům, kdež panenského kláštera Táboři se ujali a jej za část svého panství napotom dlouhou dobu spravovali. Není tedy divu, že Šebířovští páni hledali krajiny klidnější a před husity bezpečnější. Tak na př. Zdeněk Šebířovský zakoupil se r. 1415 v kraji u Kostelce nad Černými lesy, a vdova jeho Anna, roz. (Kapounova) ze Svojkova, darovala půl vesnice Poříčan nebo na téže roční plat 3 kop klášteru v Praze na Novém městě.⁵⁾ Radslav starší ze Šebířova po válkách zjednal si r. 1460 Beřkovice na Rakovnicku, r. 1470 Počáply a vládl také Bechlínem, Nižejovicemi a Maštířovicemi.⁶⁾ Že Beřkovice živily ho nejlépe a zámek tu stál, na-

¹⁾ Starí letopisové 35. — ²⁾ Archiv třeboňský. — ³⁾ Arch. č. I., 497. —

⁴⁾ Starí letopisové 66. — ⁵⁾ Z archivu kapitoly pražské sdělil p. prof. Kolář.

— ⁶⁾ Ze synů jeho vynikl hlavně Radslav mladší jako důvěrník krále Ferdinanda

zýval se dle něho s potomky svými Beřkovský ze Šebířova, kterýžto rod v Čechách proslul nejen širokým rozrodem, ale i bohatstvím.¹⁾ Radslav st. kolébky předků svých Šebířova hned neopustil, naopak shledáváme se zde s ním až do r. 1471; neboť nebyl to nikdo jiný než on, jenž r. 1468 ve válce Strakonické jednoty s Jiříkem přidržel se krále a pomáhal s Mikulášem Trčkou z Vlašimě dle zvyku válečného řemesla „těch starých, zlatých časů“ bohatému Janu Malovci na Pacově a Borotíně škoditi rožmberským statkům na Tábořsku, hlavně blízkému Miličinu. Nepěkné kusy žalují naň v prosinci t. r. tamní měšťané Janu z Rožmberka: „museli sme u veliké holdy vstúpití; najprv na Buorotín dali sme 50 kop, na Vlašim 20, tolikéž na Šebířov: ten súsedy (naše) jímá, nynie dva má a spálením vždy hrozí, že proň nikam z městečka nesnieme a vdy (sic) holdu chce.“²⁾

Brzy na to skončil se trh Radslavův o Šebířov s vladýkou Ondřejem z Křekovic, jenž od nového zboží hned přijal příjmení a psal se „Šebířovský z Křekovic“. Týž či jeho syn Ondřej r. 1493, 26. Junii na dědictví svém Šebířově: na tvrzi, popluží, vesnici a kmetcích statečkách, na kterých hospodaří Bětichovec s platem 1½ kopy gr. ročně, Bláha (8 gr.), Martin (1 k. 8 gr.), Míka (Mikuláš) Smikoš (1½ k.), Homole (tolikéž), Kamarát (8 gr.), Oves (tolikéž), Harp (23 gr.), Rokos (85 gr.), Rod 2 kopě (bez 10 gr.), s dědinami, lukami atd., zapsal Kateřině z Mokran, své manželce, 75 kop gr. věna a z lásky jí 25 kop přidal pro případ, „jestliže by ho přebyla živností (životem)“.³⁾ Však synové jeho již r. 1523 9. prosince a to: Václav, Aleš Vikýř,⁴⁾ a Jiří prodali tvrz, dvůr a ves Šebířov s podacím právem, ves Popovice, ves Pustou Lhotu (Křekovskou),⁵⁾ jednoho člověka v Křekovicích a díl vsi Daměnic Albrechtu Ciplovi z Kravska, pánu na hradě a statku Šelmberku, za 775 kop čes. gr.,⁶⁾ synu Jana Ciply z Kravska od r. 1509 v městě Vysokém Mýtě na domě usedlého.⁷⁾ Po smrti Albrechtově († 1542) spadlo zboží všecko na dceru jeho Kateřinu, kterou zplodil z manželky Voršily ze Rtína. Dědička provdala se později za Petra Mrackého z Dubé, jemuž roku 1547 v úterý po svatém Valentině učinila zápis, aby po její smrti ve dluhu 100 kop ve hrad Šelmberk se všemi vesnicemi uvázati se mohl. Petr přečkal sice manželku, dlouho však nežil a když i děti po rodičích v mládí zemřely, přešel majetek jejich na

a nejvyšší písař. Zemřel ve Štýrském Hradci mrtvicí r. 1537 (Dačického paměti I., 70) zanechav syny Petra († bezdětek 1510) a Jindřicha (manž. Markéta Mičanova z Klinštejna a Roztok, † 1500), kteří drželi Beřkovice k nedílné ruce. —

¹⁾ Obširnou genealogii bohda uveřejníme. — ²⁾ Archiv český VII, 372. — ³⁾ PZD. II., 460. — ⁴⁾ Aleš V. koupil ze svého podílu ves Drnčí u Červené Lhoty. Sedláček, Tábořsko 271. — ⁵⁾ Zpusila za válek husitských. — ⁶⁾ DZ. II. G. 20. Když Jan Cipl sešel smrtí násilnou, zavražděn byv od zemana Landšperského na mýtském náměstí, a měšťané nebožtíka slavně v hlavním kostele pochovali, vděčil se jim Albrecht tím, že jim daroval 100 kop na opravu klenby téhož chrámu Páně. Za to usnesl se magistrát dne 16. září 1513 „aby konšelé drželi každého faráře, nynějšího i budoucího na věčné časy, ať každý kněz v neděli po sv. Ondřeji po kázání prosbu za téhož Jana Ciply i jeho předky učiní, v ten čtvrtek na to zádušní mši sv. slouží, protože jest pan Cipl na ten den zamordován byl.“ Albrecht se potom z Mýta vyprodal a před r. 1518 Šelmberk koupil. Památky arch. 1871, 1873 str. 387. — ⁷⁾ I. c.

bratra jeho Karla, jenž převzal odkaz 200 kop Elišce ze Slavkova, snad sestře svojí.¹⁾ Ta, tuším, byla první chotí proslulého Kunše Vidláka ze Slavkova na Neústupově, který neznámou úmluvou Šebířov na sebe potáhl. R. 1563, v pátek po sv. Vítě (18. června) zřídil Kuneš závětí nad svými nezletilými dceruškami Evou a Annou Kunkou i dosti značným statkem poručnicí (druhou?) manželku svou Alžbětu, rozenou Malovku z Malovic.²⁾ Vdova dlouho po něm netruchlila a brzy uzavřela nový sňatek s Petrem Kaplířem ze Sulevic a na Brodcích, a koupivši r. 1573 v dubnu za 550 kop č. gr. od Bohuslava z Talmberka tvrz Kříženeč,³⁾ — ta potom navždy se Šebířovem spojena zůstala, — vevdala obě jmenované dcerky do rodu svého manžela, a to starší Evu za Kašpara Kaplíře, jimž r. 1586⁴⁾ postoupila romantický Zvěstov a r. 1588 při svém ze světa vykročení Neústupov a Šebířov. Paní Eva chytila se silně hospodářství. Získavši polařením a chovem ovcí nemalý groš, skončila s panem Petrem Vokem z Rožmberka úmluvy o panství Miličín kupem r. 1600, a aby lépe trhový obnos 41.000 kop míš. sehnala,⁵⁾ hodila na prodej paní Marii Kristině z Talmberka, vdově po Oldřichu Skuhrovském ze Skuhrova na Louňovicích (r. 1594, 12. února od Oldřicha Malovce z Kostelce podolského na Vitanovicích v hádce probodnutém): ves Zvěstov se zámečkem i pivovarem, ves Šlapánov s podacím ke kostelu, vsi celé Lohov, Bořkovice a Ramena, statek Šebířov se vsí a právem patronátním, tvrzí starou a pustou, nově vystavěným poplužním dvorem, mlýnem s olejnou při pile v témž místě, vsí Lhejšovem se starobydou, výsadní krčmou a díly ve Vilicích, Křekovicích, Osné, Popovicích i Skrýšově za 34.000 kop míš.⁶⁾

Skuhrovská synu Oldřichovi a dcerám: Regině, manželce Jana staršího z Říčan, Magdaleně, provdané za Viléma Dvoreckého z Olbramovic, Barboře, Anně Benigně a Johanně Kateřině, zanechala, umírajíc r. 1614, z r. 1611 prospěšné poslední pořízení, dle něhož syn dědil Zvěstov, Barbora Šebířov, Kříženeč atd. s tou podmínkou, aby již uvedeným sestrám každé po 2000 kopách míš. a Marii Alžbětě, Regině Magdaleně, dceruškám paní Magdaleny Dvorecké po 500 k. m. splatili.⁷⁾ Barboře Šebířov k srdci nepřirostl; vdavši se za Jiřího Víthu ze Rzavého na Stálci, hned r. 1616 3. května přenechala Šebířov sestře Magdaleně Dvorecké z Olbramovic na Novém Podolí a Načeradci za 19.500 kop míš.⁸⁾ Na zboží našem žilo tenkrát 39 usedlíků, klepala 3 mlýnská kola, z čehož vyšlo zemské sbírky 82 kopy 40 gr. a 13 kop berně, na míšeňské počítaje.⁹⁾

Se Šebířovem šlo to s kopce, zvláště tvrz „ne více než pastoušce“ se podobala. Za tolik častých změn nemohlo býti ani jinaké. Střechy strhal vítr, „místo oken čouhaly víchy zastrčené slámy a mazhausem, též komnatami upletli pavouci na staré předivo nové, až tma strašila. Jen šafář dolejší světničku pro sebe bílil a prosil, aby jinde mohl byt vzíti“. Paní Mandalenka, jak

¹⁾ DZ. 11. J. 7. — ²⁾ DZ. 14. N. 15. — ³⁾ DZ. 17. Q. 17. — ⁴⁾ Vlasák: okres Votice 68. — ⁵⁾ DZ. 175 B. 2. — ⁶⁾ DZ. 132 H. 23a 178 J. 15. — ⁷⁾ DZ. 137 C. 9. — ⁸⁾ DZ. 189 M. 22. — ⁹⁾ Sedláček: Rozvržení sbírek a berní 28.

současníci novou vládkyni nazývali, nelekla se schátralosti tak pokročilé a pomalu nejen šebírovská pole valně pozvedla, ba i polorozpadlou tvrz, ač stavbu mohutnou a obšírnou na zdivo i trámy a hlavně klenutí tak důkladně opravila, že v ní pohodlně bydlívala, zvláště když samadruhá r. 1620 „při tom odporu české země, jak se o něm před roky ani nesmejšlelo“, ovdověla s dětmi Jindřichem, Marií Alžbětou a Reginou Magdalenou. Hoch, dítě těla i zdraví nestatečného, v brzku za otcem odešel a — vdova v takových těžkostech dala život synáčku — pohrobkovi Václavu (v září t. r.?). V trudných chvílkách válečných nepokojů ho pečlivě vychovala a při tom ve starosti o jeho budoucnost umřela roku nám nepovědomého, odkávavši mu celé svoje jmění s výhradou, aby sestry slušným věnem spokojil. Václav Dvořecký z Olbramovic, jinoch povahou své matce ne nepodobný, energicky ujal se hospodářství a z toho mu vzešla násilná smrt. Do starožitného missalu děkanství v Načeradci jest zaznamenáno: „Toho letha Panie 1643 w den seslanj Swatého Ducha byl ranien z pistole urozený a stateczný rytirz pan Waczlaw Dworeczký z Olbramowicz na Naczeraczi, Nowým Podolj a Ssebirzowie od rytirze pana Bohuslaw Rzisniczkýho z Rzisnicze a na Rzišniczi: a to se stalo pro weystaw piva do Stojislawicz: a ten leže u fellsara w miestie Wlassimi w sedmý tejden život dokonat.“ Zhynul jím poslední člen prastarého rodu, jenž ve znaku nosil „orlici“. Závětí ze dne 29. května 1643 přešlo jmění na jeho nezletilé dcery: Ludmilu, Alžbětu, Markétu Veroniku s dodatkem, že nutno dosud neobvženěné sestry nebožtíkovy vybyti. Poručníci uznali, že nejvýhodněji se poslední vůle rozřeší, vezmou-li tety Šebírov a sirotci Načeradec s Podolím.¹⁾

Vichřice třicetileté války bitvou u Jankova (5. března 1645) divoce zašlehla do naší krajiny. Švédové řádili po dva dny v širokém rozběhu na Vožicku, ničeho neušetřující. Relace ohledační kommissee vládní z r. 1654 mluví o některých vesnicích jako o pustých, někde tři neb čtyři „poddaní chudobnie se obírají; przi Jankowský bitwie celá wesk wypálení przisla a posawád se newystawieli.“²⁾ Jmenovitě týká se ta poznámka — pokud nám povědomo — vesnic: Slapska, Moravče, Zahradky, Leštiny, Oldřichova, Popovic, Zářičí, Osné, Noskova, Bukové, Nové Vsi a Šebírova zvláště, neboť tu tvrz, fara, kostel a ostatní ves zničena byla ohněm. Po odchodu lupičů do lesů rozběhlý lid jen pomalu se vracel ku spáleništi a pak na troskách jmění a nadějí živořil. Při takové pohromě mnohohlavá vláda žen na Šebírově se ovšem osvědčila slabou a proto dědičky Marie Alžběta, vdaná Kičanka, Regina Magdalena, nyní Doupovcova vdova, umluvily se r. 1647, v pátek na den sv. Lukáše, že tato zničené zboží přejme v ceně 16.000 kop.³⁾ Aby pak bez hospodáře se neplahočila a snadněji ke všemu dohlédla, (drželať po manželu též Vlčoves u Černovic), oblíbila si Regina ještě téhož roku za nového chotě Heřmana Františka Malovce z Malovic, rytíře chudšího, ale tím ve-selejšího, s nímž, spravivši tvrz, na Šebírově bydlila.

¹⁾ DZ. 148 C. 24. — ²⁾ Viz první katastr v zemském archivě. — ³⁾ DZ. 149, K. 1.

Urbář z r. 1654 ukazuje, kolik na Šebířovském panstvíčku chovala poddaných:

V *Šebířově*: Mikuláš, rychtář (držel 34 strychy polí), Matěj Palades (24 str.), Jan David (24 str.), Matěj Vespilka (21), Jan Lhoták (21), Jan Beranides (21), Jakub Vopravil (18), Václav Krulich (21); chalupy: Bezánková (7), Širkovská (7, pustá), Štástkovská (6), prázdné: Čereňovská, Hodánovská, Šandovská, „ty žádnéj nechce“.

Ve *Vilicích*: Jan Jíša (30 str.), Jan Vítek (21), Jan Talák (21), Václav Peškovský (21), Jakub Kukla (21): ostatní nestojí.

V *Popovicích*: Václav Čermák (26), Jan Čáp (24), Jíra Nováček (21), Mikeš Rakous (21), chalupník Smrčkovský obdělává 1 strych.

Ve *Vosné*: Martin Beranů (30), Jan Šanda (21): tu jsou svobodníci a chudě se pletou

V *Křekovicích*: Václav Jára (27), Matouš Jindra (30), Martin Tkalců (26): jiní utekli.

Ve *Lhejšově*: Jan Nedvěd (34), Václav Chmel (24), Jan Vondruška (12).

Písař poznamenal při mnohých: Prawí, zie nemá všech rolí obdieraných než (5—9) strychů a to gesstie wssechno nedobrze.“¹⁾

I jinak bylo v Šebířově zle. Starobylý kostelík sv. Havla „byl na spadnutí“, více stájím než domu Božímu se podobaje. Malovec neměl žádného slitování, neboť, jak pan kolátor tak poddaní(?) bez platu a trestu drží pole, louky, řeky, železné krávy atd. řečenému chrámu Páně náležející.“²⁾

Od nepaměti, t. j. asi od husitských válek, náležel Šebířov střídavě pod duchovní správu děkanství načeradského nebo fary vožické, k prvnímu častěji, že zboží Načeradec s naším často patřilo jednomu pánu, jak jsme zprvu několikrát četli. Obyvatelstvo kraje chýlilo se po zániku bratří stránky vitanovské k vyznání českobratrskému,³⁾ jež kostel ve Vrcholtovicích svými stou-

¹⁾ R. 1682 na těch statečkách selských seděli: V Šebířově: Jitík, rychtář, Jakub, tesař, Jan David, Pavel Čeren, Michal Lhoták, Václav Beránek, Jan Vopravil, Václav Stranskej, Matěj Rakous, Jan Vondruška, Matěj Bezouška, Jan Beránek, Pavel Ševelka; ve Vilicích: Martin Jíša, Matěj Vítek, Martin Talák, Jiří Pešek, Václav Kukla; v Popovicích: Mikuláš Čermák, Jiří Čáp, Matěj Mráček, Václav Rakous, Václav Smrčka; v Osné: Matěj Beran, Adam Šanda: svobodníci tři. V Křekovicích: Václav Jára, Martin Jindra, Martin Bezouška; v Lhejšově: Matěj Medvěd, Mikuláš Chmel, Václav Vondruška. Vrchnost tenkrát je donucovala, aby více polí vzdělávali, ana půda v řečených vesnicích je dobrá, žitná a tu nechtěli: Za práci nestojí, gsauz moczalowito . . poczal to zdielawati, ani z toho semene newzal a jen vosenský Šanda pravdu děl: »zase leziati nechati sem musel, nemagicz dobytek ani semene a ge nám zle!« Dle sčítání r. 1890 bydlilo: v Šebířově 444, v Křekovicích 117, Vilicích 398, Popovicích 66, Vosné 92, Elhejšově 96 lidí. Srovnáme-li počet ten s oním, že r. 1654 v 31 domech, po 10 hlavách počítaje, zůstávalo 310 lidí, vidíme, že nyní jediná ves je lidnatější než šest z dob nešťastné a věru zbytečné a zločinné podniknuté války českých stavův. — ²⁾ »ecclesia ruinae adinstar stabuli subjacet, quia ad restaurationem omnibus mediis destituta est); tam collator quam subditi (? snad vikář nebyl dobře spraven praedictae parochiae agris, silvis (nyní pastvina »zádušník« řečená), pratis, fluviis, vaccis et his similibus rebus utitur . . Dopis dtdo 16. Martii 1669 v zemském archivě ad lit. Š. — ³⁾ Více o tom viz Sborník histor. kroužku, str. 123 etc. seš VII. a Historia Societatis Jesu od Schmiedla, pars III., lib. V., num. 178.

penci osazovalo, majíc přátelství většiny šlechtických rodin v okolí. Nepatrná hrstka katolíků tíhla k Vožici a to ku vždy věrnému kostelíku sv. Mikuláše za městečkem („semper fidelis ecclesia Scti Nicolai“), u něhož nepřetržitě katolický kněz byl trpěn. Šebířovští měli do Načeradce dobré dvě hodiny; chodili tedy jinam. Když nastala reformace, doma zůstávali, missionáře — byli to jesuité kolleje krumlovské, hlavně P. Mathiades, jenž na Kambersku 100 lidí katolicismu vrátil, ¹⁾ — tupě poslouchali, převetivosti a náklonnosti k nim až později projevující. Potom náboženské pravdy slušně chápali a chtěli svého kněze. Heřman Malovec o duchovní potřeby poddaných se nestaral, dbaje své kapsy, kterou zvelebiti chtěl přivlastňováním beneficiu náležejících pozemkův. Pole oral, sil a sklízel z nich jako z vlastních. To ovšem Janu Bedřichu rytíři Bechyňovi z Lažan, děkanu načeradeckému, nemohlo býti vhod a svá práva hájil u konsistoře: „ . Již po čtyři léta,“ píše, „s mou velikou škodou a značnou ztrátou záležitost o šebířovskou faru se vleče, ač tato od časů lutheránských (a tempore Lutheranorum!) jako filiální načeradeckému děkanu náleží. Račiz nejđ. konsistoři, tu naši rozepři s panem Malovcem do konců přivésti, sice z toho vzrostou jinší mrzutosti. Dle svědectví obce Načeradce, vikáře kouřimského, od nepaměti lidské každý předchůdce požitky z té fary bral, a kdybych o ně měl přijíti, neudržím se tu, a dekanát zdejší chudobou osiří . Jakým právem p. Heřman Malovec odvažuje se ubíratí a odcizovati to jmění, nevím, však myslím, že při rozdělení statků pozemských nedělí se zároveň církevní zboží .; chce prý svého kněze, . . však ani v Načeradci bez Šebířova ani v Šebířově bez větších příjmův kněz žíti nemůže “²⁾ Bechyňovi konsistoř pomáhala tím, že uvedla všecko na pamět kardinálu Harrachovi, jenž s Heřmanem nějaký dopis vyměnil, jak z odpovědi Malovce ze dne 2. Julii 1660 vysvítá.

„Nejdůstojnější v Pánu, nejosvícenější kníže, pane nejmilostivější! Vaší vznešené knížecí Eminence milostivé psaní sub dato v Praze, arcib Residence 12. Junii r. 1660 poslušně jsem obdržel a že šebířovskou faru od načeradské bez vědomí a vůle Vaší Eminence dělím, uslyšel. Proto Vaší knížecí Milosti v pravdě nejposlušnější oznámení činím že ty jmenované fary od starodávna sub administratione jednoho kněze nebývaly; neboť mé choti pan otec, vrchnost v Načeradci, tam svého, a jeho paní manželka na jejím šebířovském statku jiného faráře chovala. Po úmrtí pana otce mé manželky pozůstalým dětem a sirotkům nebožtíkova choť za poručnici zřízena jest, kteráž dovolila, aby po odchodu tehdejšího faráře šebířovského načeradecký oba kostely řídil. Když pak sirotci k plnoletí přišli, syn-dědic statek Načeradec převzal, paní poručnice do Šebířova se odstěhovala; poněvadž pak dům farní šebířovský mimo jiné od vojanského lidu totaliter zbořen byl, táž paní připustila, aby v administrování osady načeradecký kněz pokračoval. Však ta paní v Šebířově a vrchnost v Načeradci velice brzo pomřela a má choť, načeradecké vrchnosti krevní

¹⁾ l. c. — ²⁾ Latinský originál v zem. archivě l. c. nese datum 1041, ač dle všeho k pozdějším rokům se vztahuje.

sestra, pozůstalým dětem a sirotkům za poručníci ustanovena jest. . a také spojení těch dvou far nerušila. Nyní však dědicové Načeradce let došli, moje manželka jejich jmění jim odevzdala a na svém statku Šebířově zůstává. Račiž V. kníž. Mt. uvážiti silnou míli cesty do kostela (načeradeckého), jak těžko jest in necessitatibus administrationis sacramentorum ku sv. zpovědi k nám kněze dostati A tak VMt. a Eminence račiž všecko v úvahu vzíti, co že bez dovolení jsem učinil. . neračte žádné (společné?) fundace dovolovati, ale k mému pokornému slovu prosby se schýliti a na mou praesentaci konfirmaci nejmilostivěji zaslati. S tím etc. — Dáno v Šebířově dne 1. srpna 1660.“¹⁾ Na toto vysvětlení arcibiskup poslal Malovci kněze Václava Bílka z Himlstejna, ale ač delší dobu dlel v Šebířově, konfirmace jemu nedal a spíše ho považoval za zámeckého kaplana bez práva duchovní správy na osadě. Pán toho nemínil snášeti. Maje při konsistoři známého přítele Jindřicha Mekenberka, assessora, jej důrazným psaním navštívil: „. Kněze jste mi odeslali, však až posavade confirmace nedostal, . . račte poslati; neboť na tyto zdejší sedláky v horách (je) potřeba příkladného k tomuto rovného duchovního správce Při závírce toho psaní přišel on kněz Bílek ke mně se slzavýma očima, okazujíc mi cedulku od pana děkana kouřimského, aby se 6. Octobris do konsistoře postavil, sic že ho s mušketýry vzíti dáti a tam dovézt (musí), . . že má nařízeno od slavný konsistoře. To se stalo skrze nějaký mala narrata, . . zaň se přimlouvám, . . učinivši já P. Bohu velkej slib na jednu dalekou pouť se vydati,²⁾ chci já jeho sebou pro větší pobožnost vzíti. Račte mu pardoniovati. Kdybych co o něm zlého věděl, nezatajil bych; ale nic scestného se na něm nespátřuje, každý o něm chválu vydá, a já bych pro zlého péro nenamočil. Kdyby se postaviti měl, jen žebrotou po cestě se dostaví; nebo nyní nemaje žádné fary, já sám ho chovati musím. Je nám třeba stálého duchovního, . . když ho vezmete, musím velikej slib svůj zrušiti, . . sice rači nechám fary prázny, než ji jinému dám, a tak budeme celá osada co hovada, a já jinšího nechci míti; nebo je fara má sama pro sebe a já sem collator a žádný jiný. S tím etc. Datum Šebířov 1660, 4. Octobris.“³⁾

Ona „mala narrata“ byla asi „magna errata“, jichž dopouštěl se Bílek na slovo p. kolátora, že se míchal do duchovní správy, což ovšem načeradecký děkan s vikářem pro pořádek prospati nemínili. Šel-li Bílek do Prahy či na pouť, pověděti neumíme; od Šebířova ale neustoupil. Obci načeradecké spor děkana s Malovcem nemohl býti lhostejným. Svědčili několikráte,⁴⁾ že šebířovská fara od nepaměti a zvláště, jak predikanti vypověděni byli, k děkanství jejich náležela a že teprve nyní se odtrhuje. I u své vrchnosti pana Jana Smila Benedy z Nečtin na Načeradci a Novém Podolí, od r. 1654 chotě Ludmily Dvorecké z Olbramovic, písemně pomoci hledali.⁵⁾ Beneda patrně podda-

¹⁾ Z německého originálu v témž zemském archivě. — ²⁾ Asi na sv. Horu k Příbrami, kamž z Vožicka tenkráté processí chodila. — ³⁾ Zemský archiv l. c. — ⁴⁾ V r. 1661 třikráte, hlavně 1662, 8. Junii listinou dosti rozvláchnou a důvody děkanovy opakující l. c. — ⁵⁾ Arch. zem. ad lit. N.

ných a děkana neopustil a za ně se přimluvil. Z rozkazů představených svých vyšetřoval brzy na to Jiří Skalík, farář benešovský a vikář kouřimský, do kteréhož traktu Šebířov náležel farou, celý spor a výsledek krátce r. 1663, 28. Octobris napsal konsistoři, že p. Heřman Malovec kostelní i farní pole, louky, potoky a slovem veškery věci beneficia ujal a proto osadu i kostel od načeradeckého dekanátu oddělil, že ctihodný p. děkan Bechyně urgíroval zádušní účty, které od paměti lidské se neskládaly. Tím odloučením zpustne načeradecký dekanát, že se děkanu odejme celá(?) sustentace.¹⁾

Knězi Bílkovi vedlo se v Šebířově prachatrně, churavělt „morbo hydropico“; a když o velikonocích 1664 nemohl slavnostních obřadů zastati, vyprosil si na ty tři veliké dny klášterníka Augustiniana od pana Přehořovského, concollatora svého.²⁾ Malovec mu (Bílkovi) zle ztrpčoval život a pobyt v Šebířově, nechtěje ani poslu pro svaté oleje zaplatiti, ač požitky chrámu i fary bral napořád. „Nemám, ubohý a bídny člověk, ani krejcaru, abych si mohl kousíček masa koupiti. Groše jsem nedostal, že ani křestu není a za minulý rok z desátků jsem ničeho nevzal, ani mandele, nebozí osadníci nemají, p. kollator nedá.“ Dojemným způsobem řečenému vikáři vypisuje (25. května 1664) svou nemoc, jak ho s bídou trápí, a končí bolestným výkřikem: „a tak mne, Bože, zachovej!“³⁾ Už 9. Novembris t. r. oznamuje Skalík konsistoři, že šebířovský farář Bílek zesnul v Pánu a chválí nebožtíkův bohabojný život i skon.⁴⁾ Po Bílkovi zachovala se charakteristická a mnoho vysvětlující poslední vůle, sepsaná v dubnu 1664 na adresu pana Malovce.⁵⁾

¹⁾ Malowecz ecclesiae et parochiae agris, pratis, fluviiis, omnibus denique rebus utitur . . , et ideo hanc eccam abalienavit a decanatu, quia rev. d. dec. Bechyně computum eccae urgebat, quia memoria hominum factus non est. Et per hanc abalienationem desolabitur decanatus Načer. sustentatione tota decano sublata« L. c. — ²⁾ K osadě patřily dvory Elbančice a Kočov panství vožického. Možno, že majitel Vožice promlouval některé slovo při volbě faráře šeb., ač Malovec svrchu se chlubí, že fara jest jeho. L. c. — ³⁾ Patronus non vult solvere sacros liquores et tamen accipit omnes fructus templi . . ego non habeo pauper et miser cruciferum pro emendae parte carnis ne obolum accepi, quia nullum baptisavi; nec decimas pro praecedenti anno ne aliquod mandelinos . . inopes parochiani non habent, collator non dedit. L. c. — ⁴⁾ týž archiv — ⁵⁾ »Já kněz Václav Vojtěch Bílek, farář šebířovskej, přiznávám se pod mé duše spasením a zatracením, že po mé smrti žádných peněz ani od stříbra ani od zlata po mně dokonce není a nepozůstává. Pročež Vašnostech pro Boha a pro milosrdenství Boží prosím, neračte sužovat Kristiny stran těch věcí, které nejsou, obzvlášť peněz, stříbra, zlata, neb dušem Vaším peklo horoucí byste sobě získali; neb kde bych mohl zachovat kterej peníz, majíce rodiče u sebe, několik let na hotovej groš sem s nima živ byl; vona krejcaru nemá (z nevědomosti mé má-li krejcar) a míti nemůže, na čemž by je vydělala jsouce čeledín. Plášť sem měl, daroval sem ho panu bratru, knězi Fulgentiovi Bílkovi, rádu sv. Benedikta za to, že jest zaplatil svejma hotovejma penězi konfirmaci na Šebířov, o čemž nejlepší vědomost má kmotr Jakub Opravil, neb ku sv. Janu pod Skalou nosíval panu bratru psaní ode mne. Jeden kus plátna jest mého v truhle, kterej odkazují bratruom a dvoje povlaky na podušky, nic jiného, (ostatní) všecko děvečky je pod mé duše zatracením. Prsteny měl sem dva, prodati sem je musil, neb velice zadluženej sem byl. Čtyry podušky sau, které odkazuju Kristíně s Tomšem, sukně (tj. kleríka) jedna jest, žádné jiné není: co sem knězem byl, nikda dvě sem neměl. Jiný podušky jsou Kristiny, pročež Vašnostech pro Boha a milosrdenství Boží prosím, neračte ji v těch věcech utiskovati, ubližovati a s ní se hrdlovat. Že tomu tak jest a nejináče, na to umřítí chci a umírám; kterémuž vlastní

Ze smutné, o blahobytu tehdejších kněží vyprávějící kapitoly této, je průzračno, že kardinál Harrach konečně Bílka za šebířovského faráře stvrdil; avšak po smrti jeho táhla se roze-
pře dále. R. 1665 6. Augusti vypisuje načeradecký děkan, dosud
týž Bechyně z Lažan,¹⁾ o svých nesnázích, jež má z Malovcem.
Hájí se, že není pravda, aby ho byl tupil zlými slovy, ač za zlé
zlým by mu měl odplatiti. Novota dělení starých benefií je prý
záhubna záduší, faráři, lidu. Bojuje o to, nač přísahal, o staré
spojení a nenahlíží, že by, kdo dělí pozemské statky, oprávněn
byl činiti podobně s duchovními. Věkem srostla benefícia v jedno
a obec Načeradec sama brojí silně proti roztržce. Uváděje různé
důkazy svého práva,²⁾ slibuje, že se poddá arcibiskupově spra-
vedlnosti. I Malovec ze své strany tomuto si stěžoval. Dopisem
r. 1665 v březnu opětuje svá dřívější tvrzení, dí, že děkan má
v tom svoje „passí“, může-li na plano tvrditi, jak šebířovská
fara mu náleží. Aby kardinál svědectví děkanova i obce nepří-
jímal, že svědčí in causa propria. Nikdy ve svém životě že Ma-
lovec nepomýšlel kostel nějak zkrátiti, to že ví Bůh a lidé.³⁾
Aby tedy děkan ho neurážel a arcibiskup knězi Václavu Rein-
witterovi k jeho faře konfirmaci poslal. Harrach tak učinil a
r. 1667, 19. Aprilis vydala konsistoř dekret knězi Janu Leopoldovi
Danfeldorovi, aby směl po celý rok duchovní věci v Šebířově
spravovati. Poslední stížnost řídil Malovec o své faře roku
1668, 22. dubna, kdy pozlobeně dopisuje kommissi pro zřízení
osad a far, že má již po dva roky faráře při kostele, jenž dosud
nebyl installován.⁴⁾

Heřman František Malovec vykročil ze světa 1. prosince
r. 1671 a v šebířovském chrámu Páně před hlavním oltářem ve
sklípku jest pochován. Vdova po něm odstěhovala se k dceři

rukou mou sem se nařepsal a sekrýt přitiskl. Žádám pro Boha na krchově a ne
jinde pochován býti, neb bych pokoje neměl, kdybych jinde ležel. Do truhly mne
dátí v rubáši toliko pro Boha prosím, neb jiný věci daremný jsou, vobláčetí člo-
věka po smrti. Knězi Kašparu Klimšovi, faráři novovožického, breviář a diur-
nálek odkazuju. 20 zl. sem dlužen Kristině za 10 let služby věrný. Datum ?
Aprilis 1664. Václav Vojt. Bílek qui supra — Klimeš, parochus neovožicensis. —
Já Jan Čáp, šenkýř šebířovskej, přiznávám se, že sem při tomto kšaftu přítomen
byl. — Já Mikuláš, rychtář šebířovskej, přiznávám se etc. — Douška: Ittem
kniha své poroučím k chrámu Páně, jenž sou tyto: 1. Biblia latinská staročeská (!),
2. kniha stará »humiliarium« bez desk, 3. ittem starej českéj mšál, 4. duae
partes tractatus moralis de sacramentis, 5. malá, stará knížka latinská, 6. ká-
zání rozličná v jednom svazku psaná, 7. patronův českých knížka nová za 45 kr.,
8. jeden diurnal za 2 zl. Ittem polovic desátkův l. 1664, aby se od osadníků ku
chrámu Páně šebířovskému zvyupomínaly, druhá polovice náleží successoru mému,
neb, jakž se JMsti. panu kollatoru líbiti bude, na dispoici ponechává.« —

¹⁾ R. 1668 stal se Bechyně děkanem v Písku († 1671). — ²⁾ Documenta ratione
parochiae Šebířov, quod non debet abalienari a decanatu Načeradec 1. Quia
a memoria hominum semper erat conjuncta haec parochia decanatu pro susten-
tatione decani, 2. omnes antecessores fruebantur hoc beneficio. 3. Admissa hac
abalienatione decanatus Načeradec desolabitur, adempta sustentatione, tollitur ope-
rarius, 4. Hoc admissio quisque dominus disponet cum beneficio ad libitum, quales
inde turbationes beneficiorum, quales molestiae venerabili consistorio, si huius
modi novitates admittantur. Haec omnia civitatis testimonio probantur et ego hu-
millimus Bechyně de Lažan. Viz zemský archiv l. c. — ³⁾ »dass ich die Zeit
meines Leben der Kirchen etwas abzukühren vermeinet, welches allzu sehr
Gott undt der Welt kündig«. — ⁴⁾ Zemský archiv.

prvního manželství Magdaleně Dorotě Dohalské, manželce Jana Jiříka Dohalského, na Vlčoves u Křeče, a tam za nedlouho zemřela. Magdalena pro dluhy r. 1674, 21. máje prodala statek Šebířov s příslušenstvím p. Křištofu Karlu Přehořovskému z Kvasejovic na Vožici, Šelmberku, Měšicích, J. M. C. radě králov. soudu komorního i dvorského v král. Českém, hejtmanu kraje Bechyňského, za 22.000 zl. a 500 zl. rýnských klíčného.¹⁾

Obsáhlý urbář z téhož roku líčí nám poměry statku našeho:

„Tvrz obšírně ode zdi vystavěná; blíž též tvrze obšírný dvůr, v němž se chová 30 krav, jalového 18 kusů. Výsev na tři strany 320 str., sena se sklídí 120 vozů. Nedaleko dvora stojí ovčín, v němž se chová 400 bahnic, jalového 350. Na dvoře špejchar zděný, kde se sypat může do 2000 str. obilí. Druhý dvorec, a sice od dřeva ukrývá 30 kusů jalového dobytka, k němu polí a luk se čítá do 146 str., sena 30 vozův. Náleží sem mlýn o 3 kolách „mezních“, 4 stoupy, pila.

Kostel farní a při něm nově vystavěná fara. K tomu kostelu vrchnost je povinna platiti úrok ze 200 zl. = 12 zl. a to předem odvozovati. Počet zádušní od 50 let se tu nedržel až r. 1677, co se kdo přiznal, při tom pozůstaveno.

Krčmy dvě v Šebířově, jedna v Helejšově. Rybníků je 10. Lesy: Bor, Metlice, Háj, Stráně, Helejšovský, Křekovský a velký Vilický.

V Šebířově platí sedláci: Tesař 2 k. 10 gr., Rychlý 2 k. 10 gr., Bezouška 48 gr., David 1 k. 46 gr., Čeřen 1 k. 38 gr., Křížek 1 k. 26 gr., Beránek 1 k. 30 gr., Kemulík 1 k. 10 gr., Vopravil 2 k., Štástka 1 k. 36 gr., Kovář 1 k. 2 gr., Šanda 16 gr., Kodaň 8 gr., summativ platí 30 kop 43 gr.“²⁾

Za nového vladaře začal nový pořádek. K jeho důtklivé prosbě zřízena v Šebířově r. 1674 samostatná fara,³⁾ ku které připojena byla osada Kamberská roku 1682. První farář přišel r. 1674, kdy matriky začínají; slul Tobiáš Hynek Mothanzl a později celý r. 1677 bydlil v Mladé Vožici, poněvadž pán Šebířova „hleděl, aby kostel byl dům Boží a fara byt pro člověka.“⁴⁾ Než Přehořovský, „statečný katolický pán“, brzo Vožici, Šelmberk, Šebířov, Měšice pustil do jiných rukou, a to r. 1678, 7. července hraběti Františku Ferdinandu Khünburgovi, kanovníku kapitoly solnohradské a pasovské, za 180.000 zl. r., čítaje jeden zlatý po 60 kr.⁵⁾ Kanovník, jenž stal se r. 1712 arcibiskupem pražským, koupil ještě panství Miličín (7. února 1681), Kam-

¹⁾ DZ. 466, P. 18. — ²⁾ Archiv panství vožického. — ³⁾ Trajer: Beschreibung der Diocese Budweis 668. — ⁴⁾ Archiv vožický. — ⁵⁾ Rozvláčný kontrakt v témž archivě. Při kontraktě r. 1671 svědčí Jan Smil Beneda z Nečtin na Načeradci a Podolí, Křištof Karel Voračický z Paběnic na Jemništi, Těmicích a Horách Smilových, Václav Čibelský ze Soutic na Tloskově, Kondrátcí, JMC. rada i komoří, Jan hrabě z Waldstejna na Hrádku a Radeníně. R. 1678 Přehořovský byl dlužen: hrab. Cecílii Prejnerové, roz. Voger 20 000 zl., Tomáši Pešinovi, kanovníku z Prahy, 3000 zl., Kuňce Říčanové 1600, Kateřině Khörnerové 15.000, klášteru sv. Tomáše v Praze 17.100, Jindřichu Kautskému 4000, Ferd. Hyserlovi z Chodů 1500, Anně Alžbětě Vitanovské 6000, Viktorě Šenfildové 6000, kostelu v Načeradci 350, v Šebířově 233 zl. etc., celkem 83.283 zl. 20 kr., což všecko Khuenburg převzal.

berk (1700, 2. ledna), Vitanovice (1715, 20. září) a zřídil závěti datovanou dne 4. dubna r. 1720 († až 1731, 7 srpna) z nich panství svěřenské pro stejnojmenný hraběcí rod se sídlem ve Vožici, v jehož držení dosud se nacházejí. Jednotlivé tvrze, ztratивše někdejší význam, zanikly a stavivo upotřebeno na rozšíření hospodářských budov, jak v Šebířově zejména r. 1719 při založení nových stodol se stalo.

Zvláštních znamenitostí v Šebířově bychom marně hledali.

Na západní straně kostelíka, jehož podlaha stkvěla se kdysi náhrobníky, nyní zúplna zašlými, zdvíhá se nevysoká zděná věž se třemi zvony. Největší, v průměru 95 cm., opatřen jest nápisem: *Veni rex gloriae, fac pace(m) in t'ra (= terra) boemie (ae); me fecit magister Andreas ptaczek, dictus montanus, anno dni. MCCCCLXXX.*

Druhý, prostřední zvon (75 cm. průměru) je starší. Nápis na něm složen jest z velikých i malých všelijak točených písmen, kteréž buď náhodou, či zúmyslně či kazem při slévání tak zmíchány, že nelze nijak ani jediného celého slova sestaviti, tím méně smyslu nápisu se dohádati, oč již i povolání znalci marně se pokoušeli.¹⁾ Tvar písma ukazuje na století XIV.

Třetí, umíráček, nemá nápisu ani letopočtu.

Z farářů, mimo již uvedené, zde působili:

Jiří Černý 1684, Jan Stanislav Kozojedský 1686, Václav Klobása 1690, Vojtěch Šlechta 1691, Jakub Linhart 1698, Jiří Fr. Turinský 1706, Jakub Skřivan 1712, Frant. Hynek Dvořák 1719, Josef Max. Dubský 1737, Ondřej Junker 1740, Vojtěch Pierstel 1753, Václav Morávek 1758, Antonín Vinař 1771, Jan Žďárský a Mikuláš Morávek v r. 1771, František Brož 1808,²⁾ Tomáš Lom, rodič z města Volyně 1823, Jan Adamovský 1829, Čeněk Šourek 1832, Vojtěch Jambora 1843, Frant. Zeller 1855, Frant. Soukup 1880, Josef Jiša 1888, Matěj Layer 1894, Josef Myška dosud.

¹⁾ Pilný archeolog Frant. Heyduk dle slova buoh . . skombinoval nápis: »wssichni lidé pomrżau, gen buoh nass byl, gest a bude na wieky« (dle poznámek p. řídícího Sýkory z Vožice). — ²⁾ Letha Panie 1786 dne 1. Novembris dosazen gest do miesteczka Kambergka za duchownjho pastyrze weleb., dwogictihodnej pan pater Frantissek Winarz z Mladý Wożicze kaplan, kdeżto miesteczko skrze 302 leta bez něho žiti a pod ssebirzowským fararzem osadou naléz(a)ti (se) muselo, nyní od Geho Czýsarzské (!) a Kráľowské (! sic) Magestatu milostiwě narzizeno gest. (Ze staré knihy far. archivu.) Z matrik: 1700, 13. Decembris copulatus rytíř Jan Agapitus Maria Rossi de Sanct' Julian z Tyrol, regimentu Ruhan laytnant nad compagnií, s Kačenkou Vrbanskou, dcerou vyšetického šenkýře. 1768, 9. 1. Okřtěna Josefa Marie Anna, dceruška pana Jana Machta z Löwenmachtu, t. č. ve Vosné bydlicího 1758, 20. Junii »pie et exemplariter inter amplexus Jesu crucifixi et statuae B. Virginis sacromontanae« umřel rytíř Jan Josef Sobětický ze Sobětic t. č. v Osné a byl v šebíř. kostele v presbytáři při straně evangelia pochován.

Posudky.

Památník na oslavu padesátiletého panovnického jubilea Jeho Veličenstva císaře a krále Františka Josefa I. *Vědecký a umělecký rozvoj v národě českém 1848—1898.* Vydala Česká akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění. V Praze r. 1898. 1090 stran v 4". Cena 15 zl.

K padesátiletému panovnickému jubileu císaře a krále našeho Františka Josefa I. podala Akademie naše jakožto hold svůj objemnou publikaci, v níž vylíčen jest vědecký a umělecký rozvoj národa našeho v uplynulých padesáti letech. Obrovskému obrazu kulturního rozvoje našeho, jenž se nám v objemné knize podává, lze sice vytknouti některé nedostatky a vady, nelze mu však s dobrým svědomím upřítí velikou cenu vnitřní. Hlavní vada, kterou jubilejní publikace strádá, jest nedostatek jednoduše a úměrnosti. Na díle tom pracovalo, jakož ani jinak býti nemohlo, množství pracovníkův, z nichž každý jinak úkol svůj pojal a také jinak jej provedl. Jelikož pak většina prací dodána byla od spolupracovníků teprve ve chvíli nejposlednější, ba teprve za tisku samého, nebylo ovšem možno, jakož by bylo bývalo žádoucí provésti důkladnou redakci dodaných příspěvků. A tak vznikla nápadná nestejnomyšlnost jak formy tak i obsahu jednotlivých oddílů. Některé části zpracovány důkladně a podávají i kritické ocenění jednotlivých pracovníků, jiné zase spokojují se pouhým bibliografickým výčtem knih a článků časopiseckých, a některé vědecké obory dokonce docela jsou — zajisté jen nedopatřením — pominuty mlčením, jako na př. geografie. Ačkoliv tedy „Památník“ mohl vypadnouti mnohem lépe, přece i tak podává velice mnoho cenného materiálu, za nějž zejména budoucí literární historikové budou velice povděční.

Nás zajímá přirozeně nejvíce stať „*Dějepisectví*“ sepsaná Drem. *Josefem Pekařem*. Jest to z nejpracnějších částí „Památníku“, jelikož vědecká literatura naše jest na spisy historické poměrně nejbohatší. Pohříchu však i tato stať postrádá náležitou úměrnost. Z 58 stran věnována jest Palackému více než polovice, Tomkovi 10 stran, pak po jedné až třech stránkách Erbenovi, Emlerovi, Gindelymu, Kalouskovi, Dudíkovi, Brandlovi, Gollovi a Rezkovi; veškera ostatní produkce shrnuta poměrně velice zkrátka na čtyřech stránkách! Stalo se to, jak praví Dr. Pekař na str. 54 — „především z ohledů pouze vnějších, z nichž nejvíce rozhodly ohledy místa a času.“ Jest toho opravdu litovati, že nebylo Dru. Pekařovi možno provésti úplně celý nástin našeho dějepisectví v témž rozsahu i způsobu, v jakémž zpracována jest první část referátu jeho. Práce jeho by pak byla bývala zajisté dobrou orientační pomůckou na poli historické literatury naší, takto však jest to pohříchu jen pouhý fragment, ač ovšem fragment velice cenný. Přirovnali bychom práci Pekařovu k albu, na jehož deskách v pečlivě propracovaném reliéfu spatřujeme Palackého, na prvních listech pak především veliký, v živých barvách provedený portrait Tomkův, potom kabinetní po-

dobky osmi jiných historikův, a na listech ostatních konečně pouhé nezřetelné obrysy, ba takřka pouhá jména jen pod prázdnými rámci . . . Co Dr. Pekař o Palackém, jakož i o jiných devíti nejpřednějších representantech historické literatury naší napsal, náleží k nejzdařilejším partiím celého „Památníku“ vůbec. Vystihujeť rázovitými a obsažnými rysy případně vědeckou individualitu jednoho každého z nich a oceňuje rozsah i cenu jejich práce.

Palackého filosofii dějin podává Dr. Pekař případně těmito slovy: „Bohopodobnost, božnost je Palackému cílem konečným všeho usilování lidského, a snaha pravého člověctví o tuto bohopodobnost spadá v jedno se snahou jeho o svobodu, pravdu, dobro a krásno. Postupování k božnosti je vlastně, ač v nekonečných stupnicích, obsahem veškerých dějin jak lidstva tak jednotlivcův“ (str. 22) Vykládá pak Palackého theorii o tom, že dějiny české spočívají hlavně v dlouhém sporu a vzájemném pronikání živlův německého a slovanského, dokládá Dr. P., že se tento zápas Palackému jevil zároveň jakožto zápas demokracie s aristokracií, a upozorňuje, že Palackého idyllický názor o demokratickém zřízení staroslovanském nesrovnává se dobře s pravdou; pochybení však omlouvá a vysvětluje. Dále praví Dr. P., že na názoru svém „o dvojitých silách proti sobě působících, o protivách a opozicích psychologických a sociálních, jejichž srážení a potýkání se plodem jest pokrok, založil Palacký především své vylíčení dějin husitských, výklad české reformace a rozštěpení křesťanstva ve dva tábory vůbec.“ „Hnutí reformační“ — píše Dr. Pekař dále — „proti církvi katolické označil Palacký jako vystoupení zásady svobody, svobodného zkoumání proti principu autority, jenž panuje středověku, vystoupení důmyslu a vědomí, práva a svobody proti návyku a víře, moci a pořádku.“ Jest to stručná parafrase známého místa obsaženého v dějinách Palackého (IV., 2, str. 3), parafrase, jež užívá sice věrně vlastních Palackého slov, přece však není úplná. Palacký zajisté zmírňuje britkost svých, ostatně ne příliš šťastných antithesí,¹⁾ těmito slovy: „Nedíme, že by odpor zásad obojí strany byl nezkratitelným: anobrž máme za to, že spása lidského pokolení záleží právě na jejich obapolném spříznění a pronikání sebe, tak aby rozum požíval autority a zase autorita aby byla rozumnou; jakož pak vůbec ve věcech lidských zásada jedna málokdy jeví se beze všeho přimíšení druhé. . .“ A dále dí Palacký, že „známka středověkosti bylo *přemocné*“ — nyní bychom řekli převážné, nikoliv tedy absolutní — „panování zásady autority v životě duchovním vůbec a křesťanském zvláště . . .“ Kritisovati nebo vyvracet názory Palackého nebylo by zde na místě, aniž pak toho lze žádati na Dru. Pekařovi, jenž objektivně hleděl podati názory Palackého. Za tím účelem uvádí dále též následující výrok Palackého z obrany husitismu proti Höflerovi: „Mně platí rozštěpení křesťanstva ve dva tábory takřka za skutek Prozřetel-

¹⁾ Nevhodnost antithesí Palackého vysvětluje sama sebou; kladeť P. proti sobě *rozum* — *autoritu*, *důmysl* — *návyk*, *vědomí* — *víru*, *právo* — *moc*, *svobodu* — *pořádek*.

nosti, za nutný a nevyhnutelný účinek pokračující vzdělanosti lidstva, poněvadž přílišná vláda jedné zásady přivolala do života její protivu.“

Lásku Palackého k době husitské odůvodňuje Dr. Pekař tím, že prý Palacký „spatřoval v hnutí husitském ono žádoucí a slavné postupování člověka a národa na dráze pokroku za ideály pravdy a dobra, vývoj k božnosti, život pravý, čistě člověcký.“ Při tom nesmlčuje Dr. Pekař, že „apologetická nebo oslavná snaha českých dějin, jak tu a tam patrněji u Palackého vystupuje, na některých místech zadržuje nelitostnou ruku kritika.“ Celkem však sympatisuje Dr. Pekař, jak ze všeho jest patrné, s Palackého nazíráním na hnutí husitské.

O *Tomkovi* praví Dr. Pekař mezi jiným, že značně odchytil se od sympatií k hnutí husitskému, jež projevil r. 1849 v „Dějínách university Pražské“, a to nejnapadněji r. 1854 v „Časopise českého musea“, kde staví se proti běžnému mínění, jež považuje dvě století od vystoupení Husova za nejstkvělejší dobu v minulosti, jakoby směr proticírkevní byl býval původem nového pokroku duchovního, a jež vidí v porážce bělohorské veliké národní neštěstí. Proti tomu tvrdí Tomek, že dílo Husovo mělo zhoubné následky v každém ohledě, jež především vedly k Bílé hoře. A mínění své o událostech, jež porážku bělohorskou předcházely a po ní následovaly, projevil Tomek v roč. 1853 téhož „Časopisu“, ¹⁾ kdež napsal tato památná slova: „Dějiny české 16. a na začátku 17. století točí se hlavně o zápas mezi korunou a stavy privilegovanými o panství v zemi. Může se říci, že i spory náboženské zaujímaly v 16. stol. jen druhé místo vedle této přední otázky politické. Lutheránství bylo by se v Čechách, jako jinde, sotva tak náramně zmohlo, kdyby v něm nebyla šlechta spatřovala nad míru vydatnou podporu k rozmnožení moci... Není těžko rozhodnouti, komu v zápase onom bylo spíše přáteli konečného vítězství ke prospěchu státního pořádku a společenského pokroku vůbec... Šlechta dle tehdejší povahy své neměla pudu k zvelebení státu jakožto něco společného, nýbrž na předním místě sobecké záměry rodiny a stavu, kteréž, nenalezše potřebného obmezení odjinud, musily vésti k rozpuštění státu a k záhubě společnosti. Obmezení takové nemohlo přijíti jinak než sesílením moci královské. Ferdinand I. učinil k tomu zdařilé začátky. Od císaře Karla IV. neměly Čechy tak rázného, obezřetného, a přitom šťastného opravce... Odboj privilegovaných stavů, kteří pod příčinou náboženství zdvihli se o zrušení všeho, čím Ferdinand po dvacetiletém úsilí stkvělých těchto výsledků docílil, byl přemožen, a pokutami zvláště na stavu městském vzatými moc královská tím stáleji sesílena. Kdyby byla šlechta porážkou tehdáž utrpěnou nabyta politické moudrosti, potřebné k dobrovolnému ukládání sobě mezí, bylo by snad přišlo ku podobnému narovnání mezi živlem monarchistickým a aristokratickým, na jakém spočívá ústava anglická. Ale moudrosti té nedostávalo se šlechtě české, tak jako polské, uherské,

¹⁾ str. 215—217.

německé nebo francouzské toho času. Nemohouc se nikterak spřáteliti s požadavky přísnějšího státního pořádku, než vždy ohlížejíc se nazpět po zlatých časích bezuzdné svévole, předsevzala zuřivé vzpoury proti Rudolfovi, Matiašovi a Ferdinandovi II., kteréž se skončily vítězstvím neobmezené jedinovlády na Bílé hoře. Že vítězství toto nevedlo hned ke blahodějným opravám ve všelikých odvětvích správy státní, toho příčina zajiště nezáležela v nedostatku dobré vůle při císaři Ferdinandovi II., nýbrž ve velikých pohromách, které v zápětí bouře české udeřily na celou střední Evropu. Též že národnost česká následkem převratů po bitvě Bělohorské na dlouhý čas hluboko poklesla, nebyl *obmýšlený* výsledek onoho vítězství. „Dr. Pekař prohlašuje, že náleží „k těm, kteří v názoru na dějiny české raději souhlasí s Palackým než s Tomkem, ale ovšem také k těm, kteří respektují toto přesvědčení, jež se Tomek pokusil krásně zdůvodniti“. (Str. 33.)

Probíraje Tomkův „Dějepis Prahy“ konstatuje Dr. Pekař, že v něm vůči událostem ustupuje stanovisko autorovo úplně do pozadí, že však jest přece patrné, že Tomek s Husem sympatizuje, za to však že netají svých antipatií proti Táborům i proti Jednotě bratrské.

Stanovisko *Gindelyho* označuje Dr. Pekař jakožto národnostně i nábožensky indiferentní. Co se týče Gindelyho úsudku o českém povstání, praví Dr. P., že G. nepsal jako duševní pokračovatel Palackého, ale že také se nezná k mínění Tomkovu vyslovenému r. 1854. Gindely míní, že v českém povstání, jakož i ve válce třicetileté vůbec „motivы materiální i ideální byly těsně sloučeny, navzájem se podmiňovaly, že boje a zápasy ideí vyznívají konečně vždy v boje o zisk nebo ztrátu statků hmotných.“ Dr. Pekař připomíná, že dílo Gindelyho o českém povstání vzbudilo u nás rozhořčené hlasy nespokojenosti, dodává však, že se stalo tak neprávem, jelikož „kdo dívá se na dějiny dramatu bělohorského s tohoto stanoviska, s touto spravedlností, stojící nad stranami, jako G., ten výtek strannosti nezasloužil.“

O pracích *Dudíkových* vyslovuje se Dr. P. s uznáním, vytýká však, že tento „badatel velikého vzdělání nebyl všude pílén náležitě kritické opatrnosti.“

Důkladně a pochvalně probrána jest od Dra. P. ještě vědecká činnost Gollova a Rezkova. Vše ostatní jest, jak již řečeno, stručný, hlavně bibliografický přehled, oživený jen tu a tam kratičkými kritickými poznámkami. A této partii možno vytýkati, že v ní zásluhy některých spisovatelův nebyly doceněny, a že některé důležité zjevy na poli historické literatury naší pomínuty byly mlčením. Jest přirozeno, že tu mluvíme především „pro domo“. Máme totiž na mysli historiky církevní vůbec a činnost „Historického kroužku“ zvlášť. O církevních historících našich čteme v „Památníku“ pouze tato slova „soustavněji píše nyní prof. P. Vacek o vývoji society a práva slovanského v Čechách. Vacek napsal také „Církevní dějiny české“, jejichž první díl je dokončen r. 1890... V souvislosti s prací touto lze jmenovati cenné a důležité spisy kanovníka Kl. Borového..., dále hojně práce probošta *Lenze* věnované učení Husovu a Chel-

čického, ale rozbírající a posuzující nauky reformátorů českých se stanoviska víc katolicky-dogmatického než historického. Kánovník F. Krásal napsal větší díla, bohatá cenným materiálem., D. Čermák „Premonstráti v Čechách a na Moravě.“ Toť vše! O spisech P. Jos. Svobody, jakož i o „Sborníku“ jím založeném a pracovních kolem orgánu tohoto sdružených nenalézáme tu ani nejmenší zmínky. Ze spisů prof. Vávry uvedena pouze jeho monografie o Kolíně. Nevytýkáme to snad z malicherné ješitnosti, nýbrž konstatujeme pouze toto faktum, jsouce přesvědčeni, že nestalo se tak zúmýslně, jelikož pan autor sám poslední část své práce nazývá pouhým „neúplným výčtem“ a omlouvá ji nedostatkem místa a času.

Některé práce v našem „Sborníku“ uveřejněné, pokud dotýkají se zároveň dějin českého písemnictví došly, povšimnutí na jiném místě „Památníku“, totiž v pilně pracované stati prof. Ant. Truhláře o dějinách české literatury nové doby; jsou tu uvedeny práce: P. Svobody, J. Vávry, V. Roudnického a A. Podlahy. Mimo to uvádí prof. Truhlář ve stati své spisy Kl. Borového, prob. dra. Ant. Lenze o Husovi a Chelčickém, K. Konráda „Dějiny posv. zpěvu staročeského“, monografii Hamršmídovu o Joštovi z Rožmberka a j. P.

Život sluhy Božího P. Martina Středy z Tovaryšstva Ježíšova. Napsal Jan Tenora. V Brně 1898 nákladem „Dědictví sv. Cyrilla a Methoděje“. Str. 658 v 8°. S 20 vyobrazeními. Cena zl. 1.50.

K dvěstěpadesáté výroční památce úmrtí P. Martina Středy († 26. srpna 1649) podal osvědčený historik náš Jan Tenora obšírný jeho životopis na základě nejlepších pramenův, z nichž nejhlavnějším byl rukopis P. Jana Dilata T. J. († 1689). Práci svou učinil autor pro širší obecenstvo tím poučnější, že podal zároveň jadrné vyličení politických i náboženských poměrů za doby Středovy, uživ k tomu hlavně spisů Wintrových, Rezkových, Svobodových, Rezníčkových, Chlumeckého a mn. j. Čtenář nabývá tak jasného názoru o prostředí v němž žil onen muž, jež již vrstevníci jeho za světce pokládali a k němuž s neobyčejnou úctou a důvěrou pohlíželi, obracejíce se k němu jako k mocnému orodovníku u Boha. Byly to doby nad míru bouřlivé a strastné, v nichž Středa žil, ale právě tenkrát bylo třeba mužů takových, jakým byl on. Na události současné měl Středa znamenitý vliv; velice zajímavě vyličený jsou ve spise Tenorově jeho zásluhy, jichž dobyl si zejména při obležení Brna od Švédů r. 1645.

Tehdáž nezlomná důvěra jeho nadchla k vytrvalosti všechny, kteří se s ním stýkali; on dovedl zmužilou důvěrou ve vítězství roznítili studenty i měšťany k chrabrému odporu, a dovedl i velitele Souchesa i zemského hejtmana Jana hraběte Rotala naplniti pevnou nadějí v konečné vítězství Živé líčení Tenorovo o obléhání Brna, učiněno jest ještě názornějším případnými vyobrazeními a náleží vedle spisu Bretholzova a Šujanova k nejlepšímu, co vůbec v poslední době o věci té bylo psáno. Mimo to ovšem i asketický život vnitřní svatého řeholníka vyličen

jest velice poučně. Cenu záslužné práce Tenorovy zvyšuje připojený důkladný rejstřík. Celkem možno říci, že nejnovější tento podíl údů dědictví sv. Cyrilla a Methoděje patří k nejlepším našim populárním knihám historickým. P.

Korrespondence hraběte Václava Jiřího Holického ze Šternberka.

Sebral a k vydání upravil *Václav Schulz*. Historického archivu České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění v Praze č. 14.

V českém museu chová se dosti hojná korespondence některých členů hraběcího rodu Šternberského od konce 16. až do 19. století. Z korespondence této vydal archivář musejní Václav Schulz sbírku listů, které obdržel aneb zaslal hrabě *Václav Jiří Holický ze Šternberka* (nar. 1614, zemř. 1682). Nejzajímavější pro nás jsou dopisy vesměs česky psané, které v letech 1668—1674 hrabě obdržel od arcibiskupa *Matouše Ferdinanda Sobka z Bilenberka*. Sympatická povaha výborného tohoto knížete církevního obráží se i v listech těchto. Byl Sobek přilnul k rodině hraběcí srdečnou láskou otcovskou. Tento srdečný poměr jeví se i v otevřeném a důvěrném tónu, jímž dopisy arcibiskupovy jsou psány. Místy prokmitá veselá, boдрá mysl, Sobkovi vlastní. Mimo osobní a rodinné záležitosti vyskytá se v listech Sobkových tu a tam i zmínka o záležitostech veřejných; tak na př. o *vyjednávání s Plzeňskými a Klatovskými o zřízení nového biskupství*, pro něž vyhlídnut byl nejstarší syn Václavův Jaroslav; několikrát sděluje Sobek hraběti také i stručně novinky politické. Na neochotu Klatovských i Plzeňských při zmíněném vyjednávání Sobek trpce si hraběti stěžuje. O Klatovských píše: „Chtějí míti biskupa, ale nechťejí dáti domy pro bydlení. Já jim pravil: Zdalíž se domnívají, že mohu stavěti byt pro biskupa v povětrí? Ale i kdyby možná bylo, se obávám, že budou říkati, že jim беру prospect do nebe!“ A jindy zase: „Klatovští se hrubě opponiruji a vykazují místo (grobiani NB.) v předměstí mezi špitálníky.“ Neméně mrzí se i na Plzeňské, o nichž mluví v jednom dopise svém takto: „Musím drobet pýchu Plzeňských zkrotiti, nebo musí biskupa admittirovati. Nebo, bude-li v Klatovech, tehda jméno Plzeňský kraj musí zrušeno býti a Klatovský kraj se jmenovati. Takto jsem jim hlavu myl onehdá, že v brzký visitací drobet na jejich caeremonias pozor dám a k počtu důchodův kostelních v přítomnosti mé jich přiženu. Vzácná říšská města nezavrhovala biskupství, a ti smějí je zavrhnouti! Jistě jim při císaři doložím!“ Dobrosrdečnost arcibiskupova jeví se i v soustrasti, kterou má s poddanými, kteří snáseti musili těžká břemena velikých daní; tak píše 22. prosince r. 1672: „Já nevím, kterak obstojí nebozí poddaní. Přejde do roka na jednoho osedlého 14 zl. Kde vezme? Mluví se dosti; nic nepomáhá, že jsme povinni na vojnu concurrirati.“ Vůbec jsou listy Schulzem uveřejněné pěkným příspěvkem k poznání povahy Sobkovy. — Neméně zajímavé jsou dopisy, které hraběti Václavovi v letech 1638—1640 psala matka jeho, hr. Alžběta rozená z Vrtby. Zračí se v nich mile mateřská

láska a zbožnost české katolické šlechtičny, která jazyk český dobře ovládá a píše slohem dosti uhlazeným. P.

Das Augustiner-Eremitenstift S. Thomas in Brünn mit steter Bezugnahme auf die Klöster desselben Ordens in Mähren. Von P. Clemens d' Elpidio Janetschek O. S. A., Archivar des Stiftes S. Thomas. Erster Band. Brünn. 1898. Str. XI a 347 v 8°.

Záslužným spisem svým podává P. Kl. Janetschek cenný příspěvek k dějinám duchovních řádů na Moravě. V *úvodě* nastiňuje stručné dějiny vzniku málo známého řádu poustevníků sv. Augustina. V *prvém oddíle* svého spisu líčí příběhy kláštera sv. Tomáše v Brně od jeho založení až do válek husitských. Roku 1350 pojal markrabě Jan úmysl, že založí v Brně klášter augustiniánský. Se stavbou kláštera započato bylo teprve roku 1353, a r. 1356 pokročila stavba tak daleko, že mohla býti vykonána konsekrace chrámu, v gotickém slohu vystavěného. V srpnu r. 1356 potvrdil papež Innocenc VI. zvláštní bullou založení kláštera. Augustiniáni usadili se v klášteře, tehdaž ještě nedokončeném, teprve r. 1357; po mínění autorově byli to vesměs cizozemci. Prvním Moravanem v družině klášterní byl nepochybně frater Jan, syn Boreše z Tišnova, jenž vstoupil do kláštera kolem r. 1360. R. 1358 darována byla klášteru Svatotomášskému v Brně kaple sv. Klementa u Osvětiman. Markrabě Jan prokazoval klášteru po celý život svůj nevšední přízeň, a ještě na sklonku života svého vydal listinu (r. 1370), kterou dosavadní darování svoje potvrzuje a nová připojuje. Nejstarší syn Janův, jenž po smrti jeho († 1375) markrabětem se stal, dokončil stavbu kláštera Svatotomášského, i byl nazýván druhým jeho zakladatelem. Na počátku století XV. dosáhl řád augustiniánský na Moravě vrcholu svého rozkvětu. Mimo klášter brněnský vznikly ještě čtyři kláštery, jež udržovaly mezi sebou neustále vespolečné styky. Z mnichů vynikali mnozí učeností a těšili se veliké vážnosti a důvěře; také kázeň řeholní ničím nebyla rušena.

Druhý oddíl spisu (str. 53 a násl.) zahrnuje dobu od bouří husitských až k reformaci Lutherově. Proti husitismu postavili se augustiniáni se vši rozhodností, čímž se vysvětluje, proč husité právě proti augustiniánským klášterům v Čechách a na Moravě byli zaujati. V bouřlivých dobách válek husitských ztenčily se příjmy kláštera Svatotomášského, a nesnáze ještě vzrostly, když do tohoto mateřského kláštera svého utekli se mnichové z ostatních klášterů moravských, ba i českých. Při útocích „Sirotků“ na Brno r. 1428 byl klášter sv. Tomáše velice poškozen. Uprostřed stol. XV. byli dva převorové od sv. Tomáše po sobě jmenováni suffragány a generálními vikáři Olomoucké diecése, což svědčí o dobrém řeholním duchu, jenž tehdaž v klášteře panoval. Ke konci stol. 15. bylo klášteru trpěti rozličné útlaky na právech a statcích svých od magistrátu brněnského.

Třetí oddíl (str. 113) sahá od reformace až k válce třicetileté. Neblahý vliv pseudoreformace vrhá své stíny i do kláštera

brněnského, kdež kázeň politování hodným způsobem se uvolnila (převor Koller, přívrženec nauk Lutherových, zapomenuv se nad závazkem a povinností svou, z kláštera ušel). V té době zmocnili se protestantští měšťané brněnští chrámových stkvostí klášterních, musili je však r. 1571 zase vrátiti. Jelikož tehdy nikdo z domácího obyvatelstva do kláštera nevstupoval, a byla obava, že konvent vymře, bylo nutno povolati řeholníky z Italie, kteříž nejsouce mocni zemských jazyků, musili najímati světské kněze za kazatele. Pod dobrou správou prelátů Basilia a Carpineto (1594—1608) a Jana Vincentia Barnabaea (1608—1631), kterýžto poslední obdržel právo pontifikalií, zotavil se poněkud klášter brněnský, kázeň v něm byla obnovena, zastavené statky vykoupěny, klášter z valné části znova vystavěn, i byla naděje na nový rozkvět kláštera, kdyby nebyla třicetiletá válka bývala propukla. Ze všech moravských klášterů neutrpěl žádný tolik, jako právě klášter Svatotomášský v Brně. Smutné období to líčí p. autor ve stati poslední nadepsané: „*Od třicetileté války až do roku 1685.*“ R. 1618 vyplenil Ladislav ze Šlejniců, „kommissar pro prodej duchovních statků“, klášter Svatotomášský; po roce 1621 byla škoda tato klášteru měrou velice nepatrnou nahrazena. Nicméně dovedl prelát Barnabaeus spořivostí svou smutný hmotný stav kláštera zlepšiti. Rovněž tak pečoval se zdarem o domácí studium theologické i potřeby chrámové. Při obléhání Brna od Švédů r. 1645 prohlásili augustiniáni obětivě, že ochotni jsou dopustiti, aby klášter i kostel byly strženy, kdyby toho blaho města vyžadovalo. Ačkoliv k tomu nedošlo, utrpěl přece klášter nesmírných škod od střelby nepřátelské. V letech 1653—1661 stál v čele kláštera Alf. Steinmoos, jenž proslul jakožto výtečný kazatel, i býval od císaře i stavů zván ke kázáním do Řezna, Pešti a Vídně. Za správy preláta Adeodata Draodemského (1668—1685) způsobili dva klerikové (Arnošt Preihauser a Václav Seiler) klášteru značné nepříjemnosti; uprchli totiž do Vídně, kde provozovali alchymii, čímž našli nejen dosti přízně u šlechty, nýbrž dokonce i přístupu ke dvoru císařskému. Zejména hr. Paar byl jejich uměním okouzlen a všemožně je chránil a podporoval. Představení klášterní marně se namáhali, aby zpronevěřilé kleriky přiměli k návratu. Konečně bylo z Říma ve věci té zakročeno, i nařízeno vyšetřování. Jelikož oba klerikové popírali platnost slibů svých, byla věc hlavně v tom směru vyšetřována, i bylo posléze uznáno, že sliby jejich jsou neplatny. Oba byli pak ze všech závazků řeholních propuštěni, a jelikož zatím hr. Paar zemřel a alchymistické pokusy jejich nepotkávaly se s očekávaným výsledkem, zanikli oba dobrodruhové beze stopy. Jak viděti, jest Janetschekův spis zajímavou a cennou monografií historickou, i bylo by si přáti, aby brzo vyšlo její dokončení. P.

Hilaria Litoměřického traktát k panu Janovi z Rozenberka. Vydal Dr. Zdeněk V. Tobolka. Historického archivu České akademie čís. 13. V Praze 1898. Str. 56.

Jest tu poprvé tiskem vydán zajímavý traktát, jež neunavný obhájce katolické víry v Čechách uprostřed století XV., *Hilarius*

Litoměřický, kanovník kapituly Pražské, později administrátor arcibiskupství pražského a generální kommissar ve věcech víry pro Čechy (nar. 1411 nebo 1413, zemř. 1468), napsal r. 1467 Janu z Rozenberka za tím účelem, aby jemu a všem Čechům vůbec vysvětlil stanovisko kurie papežské proti králi Jiřímu z Poděbrad, čili, jak sám dí, „aby porozumíno bylo od každého věrného křesťana a zvláště od slavné koruny české, proč páni křesťanští, města, rytířstvo, jenž jsou pod příslušenstvím Otce Svatého, ale netoliko ti, ale všickni Čechové, biskupové, prelátové, knížata, páni, rytířstvo, zemané, města, sedláci i všickni k koruně příslušející, *již nejsou povinnováni ani zavázáni nižádným slibem, přísahou, člověčenstvím ani jakýmkoliv poddáním a povinností Jiříkovi z Poděbrad, někdy králi českému.*“ Doličuje, kterak král Jiří slavné přísaze své dosti neučinil, ač častěji byl o to upomínán, ba že „proti přísaze své vysoce jest mluvil, dávaje přísaze své svůj výklad a rozum, a že jest se narodil pod obojí a že tak chce a míní zůstati a trvati, i jeho děti.“ A když pohnán byl od papeže k zodpovídání, že k půhonu tomu nestál ani prokuratora neposlal. Za to že jej papež sesadil s království Českého i se všech jiných důstojenství. Dovojuje pak, že námitky Jiříkovy proti půhonu papežskému jsou bezdůvodny, a že papež měl plné právo jej sesaditi, což ukazuje na příkladech z historie vzatých. Potom vypočítává obšírně tyto příčiny sesazení Jiříkova: 1. že jest kacířem neústupným, 2. že dopustil se křivé přísahy, 3. že jest svatokrádce, protože „jest posla Jeho Svatosti, doktora Fantina jal a věznil,“ jakož i jiné dobré kněze utiskoval, dále protože „odjímal a odjímá zboží kostelní a duchovní na daně“ atd. Líčí dále hroznost kletby papežovy; „ale pohříchu“ — praví — „Jiří málo se jí leká, pravě: co mi do jich kletby; když mne Pán Bůh neklne, nemůž mne papež prokleti.“ Hilarius horší se nad takovýmto jednáním Jiříkovým a pronáší teskný povzdech: „Budiž toho milému Bohu líto, že tato země pro něho v takovém jest běhu položena, a že on nechce své šíje pokořiti pod moc Boží a jeho náměstka.“ Zmíniv se o námitce Jiříkově, že prý jest nespravedlivě souzen, nedocházeje v Římě žádného slyšení, vyvracuje ji a uvádí příčiny odmítavého chování kurie římské. V posledním odstavci svého traktátu dokazuje, proč bývalí poddaní krále Jiříka nejsou jemu již povinni prokazovati poslušenství. Mezi jiným praví: „Jiřík jest sesazen s stolice královské, a ssazený podle práva počítá se za mrtvého. . . Tak jest již odsouzený své koruny české umřel, a ona může sama sobě již jiného pána vzíti.“ Končí pak tímto napomenutím: „Toto slyšíce a čtouce, milí Čechové, kteří jste odstoupili od toho Jiříka, poděkujte pánu Bohu, že vás ráčil jeho zprostiti. A vy, jenž ještě s ním držíte, leknuce se těchto pravých a velmi hrozných řečí, pomněte na čest a víru křesťanskou. . . A protož, jakož křesťané spolu vstoupíce v jednotu. . . takového nám pána dejte, jenž by církve svaté byl syn poslušný a duchovenstvo miloval, panstvo, rytířstvo a města na cti, zboží, právech, svobodách i zachovával i rozmnožoval, a tuto zemi v svatou jednotu a prvotní slávu zase uvedl šťastně. Dej to, Pane Bože, svatý Václave, ať tvá země i tvé plémě nezahyne!“

Diplomaticky věrná edice Tobolkova opatřena jest dobrým úvodem, jednajícím o životě a spisech Hilariových. *P.*

Processus judicarius contra Jeronimum de Praga habitus Viennae

a. 1410—1412. K vydání upravil Dr. *Ladislav Klicman*. Histor. arch. České akademie č. 12. V Praze 1898. Str. XI a 43.

Akta zajímavého processu, jenž v letech 1410—1412 veden byl proti Jeronymovi Pražskému ve Vídni, nalézají se v opise v knihovně Vatikánské; dr. Klicman vydal je pečlivě tiskem. R. 1410 přišel Jeronym dobrovolně do Vídně, uslyšev, že je na tamější universitě očerňován z kacířství. I byl dne 29. srpna postaven před duchovní soud, jemuž předsedal pasovský kanovník a oficiál biskupa pasovského ve Vídni, Ondřej z Grillenberga. Byla mu přečtena obžaloba čítající celkem 67 článků, v nichž obviněn byl, že přidržel se učení Wiklifova, že vyhlašoval Wiklifa za svatého, že přísahal zachovati jednotu a svornost mezi národy učení Pražského, zatím však že podporoval nesvornost, až došlo téměř ke zpuštění („usque ad desolationem“) téže university, čímž že provinil se křivou přísahou. Jeronym největší část obžalobních článků prostě popřel, a na ostatní dal odpověď vyhýbavou. Prokurátor žádal, aby Jeronym vsazen byl do vězení; s toho však sešlo, když se Jeronym dobrovolně pod pokutou křivopřísežnictví a exkommunikace ipso facto zavázal, že se z Vídně nevzdálí, dokud jeho pře nebude rozhodnuta. Tomuto závazku však nedostál: prchl v září 1410 z Vídně, což soudcům svým jizlivým dopisem z Bítova na hranici moravsko-rakouské oznámil. Nicméně bylo v processe formálně dále pokračováno a Jeronym prohlášen dne 22. října 1410 za exkommunikovaného, a posléze dne 31. srpna 1412 za kacíře, poněvadž déle jednoho roku v exkommunikaci tvrdošíjně setrval. Z výpovědí patnácti vyslýchaných svědků jsou mnohé velmi zajímavé, zejména mají cenu pro poznání života na universitě Pražské v oné době. *P.*

Soudní akta konsistoře Pražské. (*Acta judiciaria consistorii Pragensis.*) Z rukopisů archivu kapitulního v Praze vydává *Ferdinand Tadra*. Část IV. (1401—1404). Historického archivu České akademie č. 11. V Praze 1898. Str. XIII a 362.

Vydávání předůležitého tohoto pramene historického, jenž zejména má velikou cenu pro poznání církevního života v Čechách v době předhusitské, jde utěšeně ku předu. Ve třech dřívějších částech, rovněž nákladem Akademie vydaných, uveřejněny jsou soudní zápisy z let 1373—1379, 1380—1387, 1392—1393 a 1396—1398. V tomto svazku nalézáme z valné části spory o benefícia a dluhy, záznamy smluv atd. Nemile se nás dotýkají přehojné záznamy týkající se pronájmu far, kterýžto nešvar právě tehdy nad míru se byl rozmohl. Jinak dočítáme se tu množství velezajímavých podrobností, z nichž blíže poznáváme

mnohé stránky tehdejšího života nejen církevního, nýbrž kulturního vůbec. P.

Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy. Sepsal JUDr. *Hugo Toman*. V Praze 1898. Spisův poctěných jubilejní cenou Král. české společnosti nauk v Praze číslo X. S 18 obrázky v textě, 9 tabulkami a s podobiznou ř. spisovatele. Str. XIX a 468 vel. 8". Cena 3 zl.

Spisovatel, jenž vydání spisu svého již se nedočkal, „hledal,“ jak praví, „osvěžení v památkách doby, v které národ náš nečetný podivuhodnou silou mravní i hmotnou vynikl tou měrou, že konečně pánové světa tehdejšího po dlouholetých ukrutných válkách, v kterých několikráte šlo o úplné vyhubení a setření národa našeho s povrchu zemského, prohlásili jej národem z dopuštění božího nepřemožitelným a počali s ním rokovati.“ V přítomné knize pak umínil si autor vyložiti válečné prostředky a taktiku husitských vojsk a tím přispěti k vysvětlení neobyčejných úspěchů, jichž na poli válečném dobývala. V knize první pojednává autor o právu vojenském pod vlivem ideí husitských. Nejdříve vyšetřuje, pokud jest umění vojenské XV. století v Čechách zásluhou Čechů. Míní, že kněží, stoupenci Husovi, vidouce, že nezbyvá jim než sáhnouti k brannému odporu a válce, opatřili a vysvětlovali vůdcům lidu spisy starých národů o válečnictví, zejména zdá se autorovi, že užito bylo k tomu hlavně spisu Flavia Vegetia Renata o válečnictví římských vojsk z konce IV. stol., jelikož mnohá opatření Žižkova připomínají zásady tam vyslovené. Co se týče užívání vozův ve válce, dochází autor k závěru, že sice již ode dávna užíváno bylo hradeb vozových k ohrazování a upevňování táborův, že však užívání vozův v boji samém, jakožto prostředku bojovného, jest vynálezem Žižkovým. Na základě srovnání různých řádů vojenských v Němcích i v Čechách ukazuje Toman, že „všichni řádové z r. 1426, 1427, 1431 a i Hodětínův čerpali z českých pramenů neboli řádů vojenských, které se nám nezachovaly, nikoliv však přímo z řádu Žižkova, ač ducha jeho přitlumeného a poměrům svým přizpůsobeného navskrz prozrazují.“ Vznik vojenského řádu Hodětínova klade spisovatel do doby po válkách husitských. K recepci vojenských řádů husitských od Němců dodává autor, že Němci vynechávali „právě to, co duch husitský na umírnění hrůz války ve prospěch lidskosti byl vymyslel a do svých vojenských práv pojal.“ Dobře poukázal Dr. Toman ke vlivu, jež měly ušlechtilé řady rytířské na válečnictví husitské, ale zdá se nám, že právě tento vliv měl býti uveden v organičtější spojení se vším tím, co autor při vojsku husitském jako humannost velebí, a myslíme, že vše to, „co duch husitský na umírnění hrůz války ve prospěch lidskosti vymyslel“, vlastně již dávno před tím bylo obecně uznávanými zásadami předhusitského rytířství. Spisovatel sympatisuje všude vřele s husitskými vojsky, i snaží se dokázati, že nedopouštěla se nikdy „chladné ukrutnosti“ jako vojska cizí; nejkrvavější skutky Žižkovy v Prachaticích a Chomútově byly prý „trestem

a odvetou urputností nepřítele zostřenou.“ O výpravách českých vojsk do ciziny vyslovuje se Toman rovněž příliš shovívavě. Eufemismus jeho »v zemích mimočeských, *jak se zdá*, sledovala vojska česká *politiku méně shovívavou*;*“* divně se vyjímá, když hned na to čtou se tato slova: „bralať (vojska česká) krajinu šmahem v plen, nešanující a pálice vsi a městečka napořád“ — málo jest platno, když na konec jako na omluvu se dokládá: „jak tehdaž obecně obyčej vojenský panoval.“ V knize druhé probírá autor vládu a zřízení polních a domácích obcí bratrských. Zajímavý jsou tu především výklady Tomanovy o kněžské vládě či theokracii v obcích tábořských.

Třetí oddíl knihy líčí obšírně způsob vedení války polní a pevnostní. Tu popisuje zevrubně především zbraně zejména střelné a podává historický nástin jich užívání, dále bojovné vozy husitské atd.; zajímavý jest obšírný popis ohrazení města Tábora. Ve čtvrtém oddíle podává se vypsání jednotlivých bitev a výprav husitských na základě zpráv historických i studia terrainu. V pátém oddíle konečně otištěny jsou nejdůležitější vojenské řady české i německé. — Pokud se spis Tomanův omezuje přesně na vlastní téma své, podává materiál velice cenný a poučný; jinak tomu jest, kde vybočuje jinam, jako na př. str. 44—46 v apologii kněží tábořských a j.

P.

Historické paměti bývalého panství Mníšeckého a kláštera sv. Maří Magdaleny na Skalce. Dle původních pramenů sestavil a napsal v letech 1884—1893 *Josef Vávra*, professor na c. k. české reálce v Praze. V Praze nákl. Cyrillo-Methodějské knihtiskárny 1899. Str. 103 v 8° a 2 rodokmeny. Cena 60 kr.

Z pera výborného našeho historika prof. Jos. Vávry vyšla důkladná monografie jeho rodiště. Práce tato může právem sloužiti za vzornou předlohu ku pracím podobným. Jadrným slohem podávají se tu přesná data s mravenčí pílí z přehojných pramenů snesená. Po krátkém náčrtu zeměpisném líčí se osudy krajiny Mníšecké od doby nejstarší až do doby nejnovější. Nejobširnější a nezajímavější jsou stati nadepsané „Mníšek za pánů z Engelsflussu (1655—1743)“ a „M. pod hrabaty z Unvertu (1743—1827)“, kdež osudy města sloučeny jsou zajímavě s osudy majetníků panství. Seznamujeme se tu mimo jiné s příkladnou a obětivou zbožností některých členů řečených rodin šlechtických. Zajímavý jest rychlý rozkvět rodiny z Engelsflussu, jejíž zakladatel Servác Engel r. 1630 z vévodství Brabantského do Prahy přišel, a tu veliký závod koželužský zřídil, jímž nabyl znamenitého bohatství; syn jeho byl za statečnost, kterou osvědčil při obraně Prahy proti Švédům povýšen r. 1651 do stavu šlechtického. — Z dodatků ke knize připojených nejzajímavější jest článek nadepsaný „Skalka nad Mníškem“, v němž podán popis a vylíčeny osudy tohoto půvabného posvátného zátíší. — Práce připsána jest blahé památce zvěčnělého († 1887) františkána P. Vincence Lichtblaua, učeného archaeologa, jenž drahnou část svého života jakožto superior na Skalce strávil.

P.

Památník na oslavu stých narozenin Františka Palackého, vydávají Král. česká společnost nauk, I. a III. třída České akademie císaře Františka Josefa pro vědy, slovesnost a umění, Matice česká. V Praze 1898. Str. 726 v 8°.

Ve slavnostním tomto sborníku uloženo jest na padesát kratších i delších prací týkajících se života nebo spisů velikého oslavence. Z denníku † Marie Červinkové Riegrové otisknuta pěkná vzpomínka na návštěvu, kterou společně s otcem svým r. 1879 vykonala v Hodslavicích. Fr. A. Slavík podal stručný popis Hodslavic a jejich památek. Jar. Vlček přispěl obšírnějším pojednáním o škole trenčínské a prešpurské za Palackého mládí. Jest to zajímavý obraz tehdejšího protestantského školství v horních Uhrách, jež nebylo příliš pokročilé: v Trenčíně Palacký, jak sám dí, kromě latiny ničemu se nenaučil a nechutí ke škole naplněn byl, na lyceu pak prešpurském vládla duchamorná methoda vyučovací a jen několik málo professorů počínalo si samostatněji a tudíž i blahodárněji — celkem však Palacký veliké své vzdělání nabyt nikoliv přímým působením školy, nýbrž vlastním svým přičiněním. V německy psaných vzpomínkách prof. Roberta Zimmermanna dočítáme se mezi jiným, že Palacký zvolil si B. Bolzana za rádce a důvěrníka, když ve svých dějinách dospěl „zur Schilderung der Zeiten des Hussitismus und der gewaltsamen Erhebung des Volkes gegen die bestehende Kirche“. K prosbě Palackého shromáždilo se v bytě Bolzanově několik jeho přátel a žáků, jimž pak dotyčné odstavce předčítal. „Der gewissenhafte Geschichtsschreiber,“ praví Zimmermann, „der weder die historische Wahrheit verleugnen, noch als Protestant in den Verdacht kommen wollte, seinem persönlichen Glaubensbekenntniss mehr als billigen Einfluss auf die Darstellung religiöser Streitigkeiten einzuräumen, unterwarf seine Schilderung dem Gutachten derjenigen, die er als ebenso freisinnig wie gerecht in religiösen wie — der Gegenstand brachte es mit sich — in nationalen Dingen kannte.“

Příjemně se čte článek Fr. L. Riegra „Za jakých poměrů podnikl Palacký úkol svého života“; jest to velezajímavé, intimní vylíčení společenských kruhů, v nichž Palacký od příchodu svého do Prahy až do sňatku svého žil. V jadrně psané memoirové črtě „Styky mé s Palackým do r. 1862“ líčí W. W. Tomek, kterak se prostřednictvím Štulcovým dostal do domu Palackého za učitele jeho syna Jana, a kterak z podnětu a pomocí Palackého oddal se práci historické; jaká byla potom jeho kariéra a jaký byl další jeho poměr k Palackému, když je od r. 1851 poněkud dělilo různé mínění o věcech politických i literárních, a kterak je později oba „čas svedl předce zase na společnou cestu v společných snahách jak vědeckých tak jiných.“ Z Helfertovy vzpomínky „Meine persönlichen Berührungen mit Palacký“, jež psána jest vřelým a sympatickým tónem, jest pro nás nejzajímavějším tento passus: „Es trat im J. 1853 noch etwas ein, was ihm (t. j. Palackému) an mir nicht gefallen wollte. Es war meine Schrift, ‚Hus und Hieronymus‘, über die er zu Friedrich Tempsky, seinem und meinem Verleger, sich äusserte: ‚Helfert's Schrift ist eine katholisirende Paraphrase meiner Darstellung der hussitischen Bewegung.‘

Darin hatte er nicht Unrecht, aber auch ich hatte nicht Unrecht; wir beide hatten eben zwei verschiedene Standpunkte, er als Protestant, ich als Katholik.“ V „Intimních vzpomínkách na Frant. Palackého“ od syna jeho Jana Palackého jest mezi jiným zmínka také i o náboženské snášlivosti Paleckého těmito slovy: „Ze jména v ohledě náboženském byla jeho snášlivost, jeho skutečně křesťanská povaha obdivuhodná a vzácná. Ze skrovného jmění obdaroval v závěti své dva katolické kostely — on protestant!“ Při té příležitosti uvádí Dr. Jan Palacký také, že prý mu otec jednou řekl, „že katolicismus má všecku příčinu děkovati protestantismu — že jej zachránil před byzantinismem, jemuž by sice byl propadl.“ Podrobovati tento výrok hlubší kritice, pokládáme za zbytečné. — Ve článku Boženy Hančové „Palacký v domácnosti“ čteme: „Do kapličky Malečské, sloužil-li nebožtík prof. Náhlavský, zvěčnělý farář Nykles z Prahy, nebo některý kněz z okolní některé fary mši svatou, chodíval Palacký pravidelně; a jaká opravdová zbožnost jevila se v jeho tváři! V úmrtní den manželčin býval v Lobkovicích u jejího hrobu; nehodilo-li se mu to, býval přítomen mši sv. v Malči.“ — Krásně psány jsou vzpomínky na Palackého obou francouzských přátel jeho, L. Légera a A. Denisa. — „O vůdčích myšlénkách v historickém díle Palackého“ napsal důkladné pojednání Josef Kalousek; zmiňuje se tu o Palackého pojmu božnosti a Boha, a praví, že P. vybočoval poněkud z křesťanského theismu, že však nezašel na půdu pouhého deismu, nebyl popěračem nebo protivníkem křesť. náboženství, nýbrž jeho ctitelem a velebitelem, maje nevěrecké popírání Boha v ošklivosti; vykládá dále, kterak definuje P. předmět historie jakožto postupování k božnosti; ukazuje, kterak P. stopuje v dějinách různé dualismy a kterak pohlížel na spor katolictví s protestantismem; praví dále, že P. „cenil Husa vysoce a že pokládal husitismus za nejdůležitější zjev v dějinách českých i za hlavní zásluhu, kterouž Čechové přičinili se ku pokroku křesťanského lidstva“, a dodává: „tím však není řečeno, že by byl P. věc katolickou zavrhoval, anebo že by byl husitismus a protestantismus pokládal za dobro naprosté . . V rozepři Husově s církví katolickou není sice o tom pochyby, že vnitřní sympatie P-ho nacházely se jen na jedné straně, na straně nešťastného utrpence; přece však nedával mu a jeho stoupencům za pravdu úplně, aniž zavrhoval jeho protivníky . .“ atd. Nemohouce pro nedostatek místa uvéstí podrobněji obsah ostatních článků Památníku, upozorňujeme jen na důkladné pojednání Dra J. Golla o Palackého „Würdigung“ a na zajímavý článek K. Köpla „Palacký und die Censur“.

P.

Geschichte der Saazer Stadt-Decanal-Kirche zur hl. Mariä Himmelfahrt. Verfasst von MDr. *Adolf Seifert*. 1898 str. 97, cena 55 kr.

U příležitosti nákladné opravy děkanského chrámu žateckého vydal tamní lékař, dr. A. Seifert, známý svou obsáhlou kronikou král. města Žatce, dějiny tohoto gotického pomníku ze XIV. století, který v nynější podobě povstal za panování Karla IV. a

měl jako mnoho jiných chrámů král. měst českých velice rozmanité osudy. Z dílka toho se dovídáme (str. 95), že posledním českým kazatelem v Žatci byl kaplan P. Konstantin Černý (1720 až 1729) z řádu strahovských praemonstrátů, kteří zde až podnes vedou duchovní správu.

Jos. V. Bouchal.

Zur Geschichte der Theorie des principiellen Verhältnisses zwischen Staat und Kirche. Von k. k. Prof. *Franz Mach*. V programě c. kr. gymnasia v Žatci 1897 a 1898. Str. 24 a 33.

Spisovatel tohoto pojednání líčí v úvodě poměr náboženství ke státům pohanských národů evropských a asijských v době před Kristem, přechází pak v líčení poměru církve Kristovy ke státu římskému, státům středověkým a novověkým až po dobu nejnovější.

Jos. V. Bouchal.

O B S A H.

	Stránka
Pořad kanovníků. při katedrálním a napotom metropolitním chrámě sv.	
Víta na hradě Pražském. Podává Dr. <i>Frant. Krás</i> .	3
Václav hrabě Kolovrat T. J. Podává Dr. <i>Ant. Podlaha</i> .	65
Škola Rožmberská v Soběslavi. Napsal <i>Jos. Lintner</i> .	77
Václava Frant. Kozmanecia spisování historická. Upravil Dr. <i>Ant. Podlaha</i>	85
Sebířov. Podává <i>Frant. Teplý</i>	100

P o s u d k y :

Památník na oslavu 50letého panovnického jubilea J. V. císaře a krále Františka Josefa I. Vydala Česká akademie. <i>P.</i>	114
<i>Jan Tenora</i> : Život sluhy Božího P. Martina Středý z Tov. Ježišova. <i>P.</i>	118
<i>V. Schulz</i> : Korrespondence hr. Václ. Jiřího Holického ze Sternberka. <i>P.</i>	119
<i>P. Cl. d'Elpidio Janetschek</i> : Das Augustiner Eremitenstift S. Thomas in Brünn mit steter Bezugnahme auf die Klöster desselben Ordens in Mähren. <i>P.</i>	120
Dr. <i>Zd. V. Tobolka</i> : Hilaria Litoměřického traktát k panu Janu Jiřímu z Rozenberka. <i>P.</i>	121
Dr. <i>Lad. Klicman</i> : Processus judicarius contra Jeronimum de Praga habitus Viennae a. 1410—1412. <i>P.</i>	123
<i>Ferd. Tadra</i> : Soudní akta konsistoře Pražské. Část IV. (1401—1404). <i>P.</i>	123
JUDr. <i>Hugo Toman</i> : Husitské válečnictví za doby Žižkovy a Prokopovy. <i>P.</i>	124
<i>Jos. Vávra</i> : Histor. paměti býv. panství Mníšeckého a kláštera sv. Maří Magd. na Skalce. <i>P.</i>	125
Památník na oslavu stých narozenin Frant. Palackého. <i>P.</i>	126
MDr. <i>Adolf Seifert</i> : Geschichte der Saazer Stadt-Decanal-Kirche zur hl. Mariä Himmelfahrt. <i>Jos. V. Bouchal</i>	127
<i>Fr. Mach</i> : Zur Geschichte der Theorie des principiellen Verhältnisses zwischen Staat und Kirche. Týž.	128

SBORNÍK HISTORICKÉHO KROUŽKU.

MAJITEL, NAKLADATEL a VYDAVATEL

DRUŽSTVO „VLAST“.

ODPOVĚDNÝ REDAKTOR

Prof. Dr. MATĚJ KOVÁŘ.

SEŠIT 8.

ČÁST II.

ROK 1899.

V PRAZE.

TISKEM CYRILLO-METHODĚJSKÉ KNIHTISKÁRNY V. KOTRBA.
1899.

Kardinál kníže arcibiskup pražský František de Paula hrabě Schönborn.

U plné mužné síle uprostřed posvátných výkonů povinností pastýřských povolán byl nevyzpytatelnou prozřetelností Božskou náš milovaný arcipastýř do věčných stanů. V nenadálý smutek halí se nejen arcidiecése Pražská, ale i veškera vlast česká. Šlechtný velepastýř po krátké nemoci, modle se a žehnaje kněžstvu i lidu všemu, tiše skonal v neděli 25. června 1899 po 3. hod. ranní na visitační cestě ve Falknově.

Zesnulý arcibiskup, třetí syn Ervína, říš. hrab. ze Schönborn-Buchheim-Wolfsthalu, a matky Kristiny, roz. hraběnky Brühlové, narozený 24. ledna 1844 v Praze, vystudoval na gymnasiu malostranském, kdež podrobil se maturitní zkoušce s vyznamenáním, načež věnoval se studiím právnickým na Karlo-Ferdinandově universitě v Praze. R. 1866, kdy nepřátelé se dvou stran ohrožovali říši naši a nejjasnější panovník věrné národy volal k hájení vlasti, mladý hrabě František Schönborn, jako mnoho jiných synů z rodin šlechtických, vstoupil v řady vojska k ostatním obráncům vlasti, ke kyrysnickému pluku prince Alexandra hesenského č. 6., brzy povýšil za poručíka a statečně bojoval u Vysokova blíž Náchoda a zvláště u Střesetic nedaleko Hradce Králové, kdež pak jako jediný zbylý důstojník vedl svou škadronu pozdě večer do Pardubic. Po skončené válce pokračoval ve studiích právnických a dokončil je r. 1868.

Dráha diplomatická, již se měl věnovati, nezdála se jeho zbožnému nitru býti přiměřena. Bůh jej volal jinam. Oddal se s celou duší studiím theologickým, a to r. 1869 a 1870 v Římě (kdež učitelem jeho byl professor, pozdější kardinál Josef Pecci, bratr nynějšího papeže Lva XIII.), načež v nich pokračoval v Innsbrucku za profesorů z řádu Tovaryšstva Ježíšova, i byl pak po ukončených studiích bohosloveckých dne 12. srpna 1873 na kněžství vysvěcen od kardinála Bedřicha ze Schwarzen-

bergu blahé paměti a prvotiny své slavil o svátku nanebevzetí P. Marie (15. srpna) v patronátním chrámu Páně v Přestvicích. R. 1874 a 1875 dlel opět v Římě, kdež byl na universitě Řehořově povýšen za doktora bohosloví. Vrátiv se do Čech, poslán byl za kaplana do Plané u Tachova, kdež oblíbený kněz setrval až do r. 1879, kdy stal se vicerektorem kníž. arcib. semináře. Brzy po tom (r. 1882), když dosavadní rektor Dr. Fr. S. Bauer jmenován byl biskupem brněnským, nastoupil místo jakožto rektor téhož alumnátu a požíval tu zvláštní vážnosti a lásky od bohoslovců všech jakožto laskavý a pečlivý otec.

R. 1883 zemřel šlechtyný a obětavý biskup vlastenec Jan Valerian Jirsík, po němž na osiřelý biskupský stolec budějovický nejvyšším rozhodnutím J. V. císaře a krále Františka Josefa I. byl jmenován Frant. hr. ze Schönbornu. Za biskupa vysvěcen byv dne 18. listopadu od kardinála Schwarzenberga, slavil nastolení v kostele sv. Mikuláše v Budějovicích dne 25. list. 1883. Nový biskup, byv s radostí uvítán, s láskou a horlivostí nevšední pečoval o blaho svých diecesánů, zvláště též mládeže školní a staral se o dobrý dorost mladého duchovenstva. Za doby této byl dvakrát od sv. Otce Lva XIII. povolán do Říma za účelem, aby se tam zřídilo „Collegium bohemicum“ pro bohoslovce české, což ve skutek uvedeno na podzim r. 1884. V Římě již tenkrát byl oblíben a vážen, tak že byl od sv. Otce jmenován asistentem papežského trůnu, byv již dříve vyznamenán titulem papežského preláta a řády sv. Jana a Božího hrobu. Císař pán propůjčil mu velkokříž sv. Štěpána a jmenoval jej skutečným tajným radou.

Po smrti kardinála Schwarzenberga jmenován byl od Jeho Veličenstva knížetem arcibiskupem pražským dne 21. května 1885 a prekonisován dne 27. července od sv. Otce. Na den nanebevzetí P. Marie, ve výroční den posvěcení na kněze, slavnostně byl uvítán královskou Prahou. Dne 24. května 1889 byl primas království Českého ve slavném sezení papežské konsistoře jmenován kardinálem sv. církve římské, načež mu J. V. císař a král František Josef I. dne 4. června slavným způsobem odevzdal kardinálský klobouk.

Jako nejstarší kardinál předsedal konferencím biskupů rakouských; jako velepastýř své arcidiecése, jsa obzvláště laskavý, spravedlivý, horlivý, zbožný, věnoval se vznešenému povolání zcela a úplně a stál v čele katolického ruchu. Byl přítomen na katolických sjezdech v Příbrami a v Praze, často navštěvoval dobročinné ústavy a katolické spolky, přicházel do přednášek (též našeho Historického kroužku), na zkoušky náboženské a konal časté visitační cesty. Jsa umění milovný, docházel do atelierů malířův a sochařův. Mnoho dobrého činil potají pro chudé a nuzné. Poslední výkony jeho byly: dne 27. května posvěcení pomníku padlým v památné bitvě u Kolína (r. 1757), při kterémžto obřadě se nastudil, pouť manifestační na sv. Horu hned na to 28. května a pak visitace v okrese Stříbrském a Falknovském.

Plně oddán nejvyššímu rodu císařskému a sv. církvi, vřele miloval i vlast svou. Jak zbožně žil, tak zbožně zemřel.

Převezení mrtvoly z nádraží do arcibiskupského paláce dalo se dne 28. června za ohromného účastenství obyvatelstva praž-

ského a uložení její v kapli Pernštýnské v chrámě sv. Víta vedle slavného jeho předchůdce dne 30. června za přítomnosti Jeho cís. Výsosti pana arciknížete Františka Ferdinanda d'Este jakožto zástupce Jeho Veličenstva, J. cís. Výs. Ludvíka Viktora, J. cís. Výs. Františka Salvatora, všech biskupů českých i moravských i apošt. vikáře Wahla z Budyšína, a převelikého počtu církevních i světských hodnostářů a šlechticů. Requiem sloužil kníže arcibiskup olomoucký Dr. Theodor Kohn. Na stotísíc lidí účastnilo se pohřebního průvodu. Bylo to důstojné rozloučení s milovaným nejdůstojnějším arcipastýřem.

Nehynoucí buď mu památka!

Dr. M. Kovář.

Vatikánská zpráva o reformaci a protireformaci v Čechách a zemích s nimi spojených za Ferdinanda II.

Podává J. Ježek.

„Před nemnohými, 20 nebo 30 lety“ — tak píše Pavel Laymann ve knize „Defensio Romani pontificis in causa monasteriorum et bonorum ecclesiasticorum“, Dilingae 1631 p. 515 — „zdálo se býti holou nemožností, aby dědičné země císařské mohly býti zhoštěny protestantismu a dnes — má nové učení již jen málo stoupenců, ba jest naděje, že i ti navrátí se brzy k víře otců svých.“ A tento velký obrat byl způsoben energickou činností císaře Ferdinanda II., který sdružoval v sobě nevšední ráznost s nezdolnou snahou dojítí vytčeného cíle. Pevných zásad u provádění určitých záměrů nemohl energickému vladaři upříti nikdo, byť jakkolivěk činnost protireformační posuzoval. ¹⁾

Z mužů, kteří císaři při provádění protireformace v Čechách věrně stáli po boku, jmenovati dlužno papežského nuncia ve Vídni, Karla Carafu, biskupa averského, dále Viléma Slavatu, Jaroslava Bořitu Martinice a Zdeňka Popela z Lobkovic. První dva jsou známi z defenestrace na počátku vzpoury české (dne 23. května r. 1618), poslední pak jako kancléř císařův, „vir per omnia magnus deque regno et religione catholica optime meritus“, jak dí o něm P. Vilém Lamormaini. Tento píše pro stolicí apoštolskou, vlastně pro kongregaci de propaganda fide pamětní spis o náboženském stavu v Čechách, byl částečně inspirován a poučen od Slavaty a Martinice, kteří oba podali mu i návrhy čelící k nápravě, zejména aby stolice apoštolská dala se pohnouti ku značnějšímu příspěvku peněžitému na zřízení a vydržování kněžských semenišť pro Čechy, Moravu, Slezsko a

¹⁾ Viz Lamormainiho spis »Ferdinandi II. imperatoris virtutes«, Viennae 1638. —

obě Lužice. Alespoň jeví se oba jako vlastní prosebníci. Oba také měli účast ve hlavních poradách, konaných při dvoře císařském, a jak známo, učinil Martinic hned po vítězství na Bílé hoře pilný návrh, v němž mimo jiné doporučí, aby pro výchovu dorůstající mládeže zřízeno bylo několik kollejí jesuitských, a pražská universita aby byla odevzdána řádu tovaryšstva Ježíšova. Oba výše zmínění mužové bývali také ve stálém styku se členy řádu tohoto, i pochopíme tudíž snadno, že již v málo dnech po osudné scéně na hradě pražském byli jesuité z rozkazu nové vlády, od tak zvaného direktoria, z Prahy a z království Českého vůbec vypuzeni.

Jakmile však bitvou bělohorskou povstání české bylo potlačeno, stalo se zřízení semináře pro země výše uvedené otázkou nejpalcivější, jelikož duchovenstva katolického bylo v Čechách poskrovnu; o dorost kléru musilo tudíž býti postaráno co nejdříve.

Když pražský arcibiskup Lohel dne 20. února 1621 za přítomnosti velkého zástupu věřícího lidu chrám sv. Víta a v něm hlavní oltáře řádem církevním znova posvětil a všemi potřebnostmi zase opatřil ke konání důstojné bohoslužby, a když i tři hlavní chrámy pražské: u sv. Mikuláše, u sv. Jiljí a u sv. Jindřicha katolické bohoslužbě byly odevzdány, nastala nutnost postarati se v čas o patřičné vzdělání mladých kléríkův. A péči tu svěřil Ferdinand II. řádu jesuitskému. Královským dekretem ze dne 10. listopadu 1622 byla také universita pražská odevzdána jesuitům, kteří chopili se věci s^orázností jím vlastní a zřizujícíce „svobodná místa“ jak při universitě tak v kollejích svých, k rozmnožení dorostu kněžského přičinili se měrou nemalou.

Značnou účast na práci té měl i známý P. Vilém Lamormaini, člen téhož řádu, který sám vychován byv v konviktě sv. Václava v Praze, roku pak 1587 ozdoben vavřínem mudrců na universitě Ferdinandově, přednášel na ústavě tom nějaký čas o filosofii a byl tudíž povědom náboženských věcí v Praze. Později jsa sekretářem řádu, procestoval s představeným svým českorakouskou provincií. Po té byv učiněn rektorem kolleje štýrskohradecké, stál v úzkém spojení s Ferdinandem II. a jeho příbuznými, jimž štípení štýrskohradecké, založené Habsburky, leželo na srdci. Na to řídil Lamormaini kollej vídeňskou a tamější dům profesní. R. 1624 zvolen za císařova zpovědníka, kterýžto úřad zastával až do r. 1637, kdy dne 15. února posloužil panovníkovi poslední útěchou sv. náboženství.

Po té, jako již před tím byla Lamormainimu výchova mládeže nejpilnější starostí, jak tomu nasvědčují jím založené semináře u sv. Ignáce a sv. Františka ve Vídni, kde nadaní mladíci zdarma jsouce vydržováni, docházeli potřebného vzdělání.

Když P. Lamormaini sestavoval zprávu o náboženských potřebách země České, byl zpovědníkem císařovým P. Martin Becanus; Lamormaini složil právě (r. 1621) se sebe rektorát kolleje štýrskohradecké a odcestoval do Říma ku generálovi řádu Mutiovi Vitelleschimu.

Dobrozdání své, jež není datováno, napsal bezpochyby v Římě, aby prostřednictvím právě zřízené kongregace de pro-

paganda fide mohlo býti dodáno stolici apoštolské. Datum listu Martinicova a Slavatova ze dne 1. října 1621, o němž v dobrozdání našem činí se zmínka, nasvědčuje, že bylo napsáno po 1. říjnu 1621. Protože však Lamormaini nezdá se ničeho vědět o nedávném vydání tří hlavních kostelů farních v Praze katolíkům, jest pravdě podobno, že dobrozdání Lamormainiho bylo napsáno koncem roku 1621 nebo počátkem r. 1622.

Kongregace de propaganda fide byla v Římě zřízena papežem Řehořem XV. dne 6. ledna 1622, ač bulla má datum ze dne 22. června 1622.

Zpráva Lamormainiho, již otiskujeme dle P. H. Grisara S. J., dělí se na tři části, z nichž první jedná o náboženských a církevních poměrech v Čechách, na Moravě, ve Slezsku a obojí Lužici, druhá o prostředcích, jež by vedly k nápravě, a třetí zahrnuje prosbu českých šlechticů, Viléma Slavaty a Jaroslava Bořity z Martinic za roční peněžitý příspěvek na udržování seminářů v Praze (pro Čechy a Lužici) a v Olomouci (pro Moravu a Slezsko). Žadatelé navrhuji pro Čechy 2000 skudů,¹⁾ pro Moravu 1000, pro Slezsko 1000 a pro Lužici rovněž 1000 skudův, začož mohlo by udržováno býti v Praze 45 kléríkův a v Olomouci 30, tedy celkem 75.

Zároveň prosí čeští šlechticové, aby stolice apoštolská zvláštním listem vybídla císaře Ferdinanda II. ku zřízení zmíněných semenišť a nadání jich buď hned, nebo jakmile by zavítal do Čech, aby s věcí tou nebylo již déle odkládáno, a v listě papežském aby stala se i zmínka o Slezsku, a slíbena byla vladaři všemožná podpora i milostivá přízeň.

Po tomto úvodě stůž zde již slovné znění celé zprávy.

Exponam primo statum praesentem regni Bohemiae et provinciarum incorporatarum, Moraviae, Silesiae, Lusatae utriusque; secundo quae sint media, quaeve servire possint ad juvandam religionem; tertio quid illustrissimi comites dominus Guillelmus Slavata et dominus Jaroslauus Borsita de Martiniz, qui pro religione et fide ad sanguinem et praecipitium usque decertarunt, a sua sanctitate in auxilium religionis humiliter petant.

I. Status Bohemiae et provinciarum incorporatarum.

1. Imprimis academiam a Carolo Quarto Pragae olim fundatam Hussitae annis jam ducentis obtinuerunt et ex illa impietatis hussiticae magistros omnis generis non solum civitatibus pragensibus sed urbibus et oppidis Bohemiae omnibus suppeditarunt perpetuo, qui, aliis atque aliis succedentibus, plerumque viduas opulentas duxerunt, factique notarii, senatores et gubernatores aut curati urbium et oppidorum diligentissime semper caverunt, ut nulla ex parte catholici possent ingredi aut sedem in eis figere. Haec ab annis circiter quadraginta jam tota plus quam

¹⁾ Scudo — italský tolar stříbrný nebo zlatý, asi 2 zl. 30 kr. r. m.

semilutherana coepit ad calvinismum vehementer inclinare, ut illum tandem toto pectore inhausit, factaque est officina et fons haeresum et rebellionum omnium, et postremae nuperae rebellionis consilia omnia ibi sunt agitata et conclusa. Demum etiam ejusdem academiae rector Jessenius (qui cum aliis nuper suae dedit rebellionis poenas et capite mulctatus est) a rebellibus clam fuit ad comitia hungarica Posonium ablegatus, ut Hungaris persuaderet, ne Ferdinandum in regem acceptarent.¹⁾ Academiae Carolinae annexum est quoddam consistorium, quod *inferius* vocant, refugium et asylum sacerdotum vitae liberioris, qui catholicorum praesulum jugum excusserunt (constat hoc praedicantibus haereticis), et sibi munus usurpavit assumendi et instituendi hos aut illos ad functiones ecclesiasticas.

2. Status ecclesiasticus jam inde a tempore tyranni Czisska in Bohemiae regno extinctus est, et ecclesiasticorum ac praelatorum a saecularibus occupata et detenta *bona omnia*. Quin etiam legibus regni cautum est, ut ne possint in regno ecclesiastici ulla bona stabilia comparare. Itaque in comitiis regni nullus praelatus sedem et suffragium habet. Dignitatem archiepiscopalem quidem nuper imperatores rursus erexerunt,²⁾ attamen ea locum in regni conventibus non habet; reliqui episcopatus et praelaturae caeterae suis jacent sepultae in cineribus, bonis earum hactenus fructi sunt saeculares. Monasteria et monasteriorum plurimorum templa olim magnificentissima ab eodem nebulone eversa miserabile transeuntibus exhibent spectaculum. Praegae tamen pleraque piorum regum et catholicorum procerum auxiliis sunt utcunque restituta. Caeterum templa parochialia omnia in civitatibus pragensibus aliisque omnibus Bohemiae urbibus, si Budvicium, Pilsnam, Pontum³⁾ et praeterea unam aut alteram excipias, omnia inquam omnino ab haereticis occupata fuerunt et in hodiernum usque diem detinentur.

3. E parochiis sitis in territoriis dominorum catholicorum, in pagis aut oppidis, in quibus fuerunt curatores catholici sacerdotes, centum aut plures in sola Bohemia, totidemque et eo amplius in Moravia et Silesia, curatoribus animarum et parochis sunt destituta, quod occasione hujus rebellionis sint interfecti aut alias mortui, aut etiam profugerint, vel ad partes haereticorum defecerint. Et qui in collegiis societatis ad sacerdotibus educabantur ante rebellionem, ii vel animum et propositum mutarunt, ac statum diversum sunt amplexati aut in alias provincias migrarunt. Accedit huc, reditus parochorum adeo esse tennes, occupatis jam olim decimis per saeculares, ut nisi ipsi rusticentur et agro-

¹⁾ Jan Jesenský (Jessenius) narodil se r. 1566 ve Vratislavi, studoval lékařství ve Vitemberce a Padově, kde r. 1595 stal se doktorem lékařství, načež přednášel na universitě vitemberské, odkudž r. 1600 povolán jest do Prahy. V Praze pitval on první lidské tělo. Rektorem university byl v letech 1617—1621. Súčasniv se povstání stavů českých proti Ferdinandovi II., podjal se dvojí cesty do Uher (r. 1618 a r. 1620), aby přemluvil Uhry ku společnému jednání s Čechy. Dne 21. června 1621 popraven s jinými na náměstí staroměstském.

²⁾ Od r. 1420—1560 nebyla v Praze stolice arcibiskupská obsazena; teprve r. 1561 ustanoven nový arcibiskup, Antonín Brus z Mohelnice.

³⁾ Most (Brüx).

rum culturae rusticorum instar se dedant, vix possint vitam tolerare.¹⁾

4. Jus collaturae ac patronatus plerumque est penes haereticos, et si quod dominium aliquando catholicus dominus vendat alicui haeretico, una cum dominio transit jus collaturae. Unde fit, ut sensim, etiam ubi fuerunt parochi catholici, substituti sint praedicantes ejus sectae, cujus fuit emptor. Malum autem hoc fere universaliter irrepsit, ut moriente parochi, patroni universa demortui bona occupent, magno successorum detrimento.

Hic fere est status Bohemiae quoad ecclesiastica. — Moraviae et Silesiae eadem fere est ratio Lusatiaeque utriusque, hoc excepto, quod in Moravia et Silesia sua status ecclesiasticus constet dignitate et praelati sedem et suffragium habeant in comitiis. Et quidem in Moravia gymnasium societas habet Olomutii et Brunae, in Silesia autem ac Lusatia scholae sunt haereticae passim et ubique, excepta Nissa.

Quoad *saecularia* vero imprimis Pragae typographi sunt omnium promiscue sectarum et libros hactenus excudunt quales libuerit, aliunde quoque indifferenter omnis generis important.²⁾

Secundo filii magnatum et quoruncumque aliorum etiam extra regnum studiis operam dant pro suo aut sui heri arbitratu in academiis lutheranis et calvinianis. Tertio in officiis regni supremis, mediis et infimis adeoque in senatu, in quo judicatur de collaturis et bonis ecclesiasticorum (quae paucula supersunt) plurimi officiales sunt haeretici. Advocati aut omnes aut pene omnes haeretici sunt.

Quarto pessimum etiam illud est in Bohemia, quod absque consensu heri seu domini subditorum filii non possint dare operam liberalibus disciplinis nec ingredi religionem aut statum ecclesiasticum acceptare. Et huic proximum est malum, quod ubi demum literis modice exculti aut tincti fuerint, illico ab heris a studiis abripiantur applicenturque ad praefecturas in bonis gerendas, ad munus scribae seu cancellarii aliave suorum dominorum ministeria. Hinc fit, ut vix ulli etiam catholicorum dominorum subditi unquam fiant idonei ad graviora regni munia obeunda ac vix ulli eo usque in studiis progrediantur, ut gradum assequantur doctoratus. Hinc illa in tribunalibus catholicorum penuria.

Quinto in multis Bohemiae urbibus conspirarunt opifices, ut in suam tribum nullum admittant catholicum opificem, in aliis autem, ut civitate nemo catholicus donetur aut in senatum admittatur.

Sexto plerumque pupillorum tutores et curatores sunt proxime sanguine juncti et haeretici, qui diligenter cavent, ne illi occasionem habeant fidem catholicam amplectendi, quin potius curant, ut cum illis odium in catholicos adolescat.

Hic fere status est hactenus regni Bohemiae sane miserabilis.

¹⁾ Kněžstvo katolické bylo po většině odkázáno na milodary a almužny věřících. Viz Gindely, Dějiny války třicetileté sv. IV. str. 526—527.

²⁾ Censura knih byla odevzdána jesuitům r. 1622.

II. Remedia ad juvandam in regno Bohemiae religionem.

Imprimis spem restituendae in regno Bohemiae religionis catholicae maximam facit, quod sacra caesarea majestas uti imperator et rex piissimus pene omnes suas cogitationes eo dirigat, ut eam restituat praefatisque dominis comitibus, quorum zelum pro domo Dei habet perspectum, injunxerit, uti de mediis serio multumque cogitent et excogitata suggerant. Quod ipsi una cum illustrissimo domino regni cancellario eodemque aurei velleris equite domino Zdencone Popel de Lobkowicz graviter praestant. Magna quidem in omnibus ubique, sed potissimum in Silesia (ubi ad electorem Saxoniae conservandum aliquid sua majestas dissimulare et concedere debuit) erit difficultas.¹⁾

Illa autem speciatim ut maxime necessaria suggerunt:

1. Imprimis ut scholis haereticis Pragae et alibi sublatis substitutisque catholicis duo episcopatus et ecclesiae cathedrales erigantur et ex bonis perduellium dotentur.

2. Deinde ut ecclesiasticis sua et dignitas et immunitas magnifice restituatur et potenter stabiliatur, aeterna abrogatione earum legum constitutionumque regni, quae alterutram sauciant aut laedunt;

3. ut decreto inviolabili caesaris ecclesiasticis ac religiosis liceat bona stabilia novis emptionibus piisve legatis amplificare, et qui ex nobilitate religionem statumve ecclesiasticum amplectentur, iis eorumque dispositioni sua salva sint legitima; et

4. ut leges, privilegia constitutionesque omnes, quae religioni catholicae quoquomodo possint officere, abrogentur; et

5. et postremo ut prima quaque opportunitate duo seminaria erigantur et ex bonis rebellium jam damnatorum aut posthac damnandorum fundentur, alterum pro nobilibus, pro communioribus et plebeis alterum; quibus liberum sit postmodum, quem libuerit statum complecti. Et quia multi nobiles et alii, alias non abjectae conditionis, etiam haeretici hoc tempore ad egestatem sunt redacti, ut suos filios pro status dignitate alere vix possint, sperandum est, fore, ut occasione horum seminariorum multi ad fidem catholicam revertantur, qui postea in diversis officiis utilem regno navent operam.

III. Rogant suam sanctitatem humillime praedicti domini comites:

Primo, ut sua sanctitas dignetur dare literas ad imperatorem, quibus et heroicas ejus cogitationes et quo tenetur religionis catholicae in regno reformandae insigne studium commendet, et tactis iis, quae ex praedictis attingenda judicabit, suam majesta-

¹⁾ Kurfürst saský Jan Jiří, horlivý lutherán a odpůrce kalvinismu, pomáhal Ferdinandovi II. při potlačení povstání stavů českých a proto u provádění protireformace bral císař zřízení k němu a takové ohledy překážely nejednou při re-stauraci a zdržovaly ji.

tem et praedicta seminaria erigenda in eorumque usum aliquas reorum fortunas destinandas paterne et efficaciter cohortetur, idque sine mora, vel hoc tempore vel certe statim atque pedem in Bohemiam intulerit.¹⁾ Quum enim catholici maxima sibi de suae majestatis fervore polliceantur, haeretici autem, sibi pessime conscii, non solum bonis suis sed etiam vitae suae merito male metuant, judicant praefati comites, non esse lente agendum neque rem procrastinandam, ut et catholicorum satisfiat expectationi ad bonum fidei et ecclesiae catholicae, et ne haeretici, qui sibi ne vitam quidem polliceri nunc audent, sensim resumant animos difficilliorque evadat catholicae religionis restitutio. Adeoque sua sanctitas ostendat, gratam sibi futuram ejusmodi ad eum usum applicationem bonorum, etiamsi contingat ea vel ex iis aliqua olim fuisse ecclesiastica. Expedit autem ob peculiare, quae futurae sunt propter praedictam causam in Silesia juvanda difficultates, peculiariter in iis suae sanctitatis literis de Silesia fieri mentionem, ut sua majestas dispiciat, quae ad hanc rem excogitari possint media polliceaturque, si is fuerit necessarius, sedis apostolicae favorem et adjumentum. Gens silesiaca nunc, pro dolor, longe maxima ex parte haeretica, sicut naturaliter ingeniosa est et ad humanitatem omnem ficta et facta, ita literarum et virtutis est capacissima, cujus conversio ad conversionem Saxoniae haud parum adferet momenti. Et eadem ferme est ratio Lusationum.

Secundo. Quamvis probe norint ponderentque praenominati illustrissimi comites, suae sanctitatis aerarium in tot christianae reipublicae solatia et adminicula distractum mirenturque cum universo septentrione, hactenus non defatigari, adeoque perspiciant, nonnisi difficillime in afflicti et exulcerati regni Bohemiae reparationem laxari posse, quia tamen etiam norunt prope incredibilem sanctissimi domini nostri magnanimitatem, munificentiam ac zelum, et ad reparandam religionem gerere suam sanctitatem cor latum, sicuti est arena, quae est in litore maris, supplices procumbunt ad sacros suae sanctitatis pedes et per Christi viscera etiam atque etiam rogant humillime, ut iis oculis ac animo intueri et complecti dignetur afflicti ac prope depositum Bohemiae regnum, quod annis totis ducentis cladem a nefario Joanne Husso et Hieronymo de Praga et postea etiam Luthero et Calvino haeresiarchis sibi illatam depellere non potuit, quibus oculis et animo s. Gregorius Angliam et *Gregorius decimustercius* Germaniam aspexit et complexus est, ut quemadmodum ille Angliae apostolus, hic *Germaniae pater* audit et audiet quamdiu mundus stabit, ita Gregorius decimus quintus ecclesiae Dei coelitus datus et donatus Bohemiae apostolus et parens sempiternum audiat tanto majori jure quanto difficilius est regnum Bohemiae labe multiplicium haeresum infectum reducere, quam fuerit Angliam ad fidem adducere; rogant inquam et tota demissione supplicant, ut sua sanctitas ad alendos clericos, qui praeficiantur parochiis, quas vacare diximus (et vacaturae sunt lupis expulsis), in Bohe-

¹⁾ Císař Ferdinand II. navštívil podrobené Čechy poprvé r. 1623 v měsíci dubnu na své cestě z Řezna.

nia, Moravia, Silesia, Lusatia, *aliquam pecuniae summam conferre* dignetur, mille nimirum scuta annuatim pro Moravia, mille pro Silesia, mille pro Lusatia, bis mille pro Bohemia, quae magnitudine caeteras provincias multum excedit; qua summa poterunt ali clerici futuri suo tempore operarii, Pragae quidem pro Bohemia et Lusatia circiter quadraginta quinque, pro Moravia vero et Silesia Olomutii (quum nullus sit alius locus hoc tempore) circiter triginta, universim autem praeter eos, qui jam ante in eundem finem insituuntur, pro toto regno et omnibus provinciis septuaginta quinque.

Hoc facto sanctissimus dominus noster sibi domuique Ludovisiae (cujus nomen apud septemtrionales populos in omni ore quasi mel indulcoratur) gloriam apud Deum et nomen aeternum apud posteros comparabit celebrabiturque in toto regno memoria saeculorum omnium, utpote hujus tam praeclari operis author, institutor ac parens, sicuti hodie Gregorium decimumtertium et nomen Boncompagnum anniversaria commemoratione celeberrimum ac aeternum reddunt ab ipso instituta seminaria et quem inde in omnem Germaniam diffundunt vineae dominicae cultores et operarii, qui in quotidianis suis sacrificiis nomen illud divinis obtutibus grata animi recordatione repraesentant.

Ut autem sanctissimus ecclesiae Dei pastor penitius intelligat suarum ovicularum, hoc est comitum praefatorum, vota ardentia, adjungam verba ipsorum inserta literis, quas ad me Passavio calendis Octobris 1621 dederunt. Ita habent:

„Haec reverenda paternitas vestra ad aures beatissimi patris opportune ac felici suada instillet; nobis autem orandus erit Altissimus, ut tribuat sermonem compositum in ore reverendae paternitatis vestrae in conspectu leonis hujus, leonis de tribu Juda vicarii, et transferat cor illius in amorem populi nostri, ut rugitu illius terreantur et exanimentur hostes ecclesiae et magnificentia ac liberalitate ipsius omnia, quae per immanes haereseon furias devastata sint ac desolata, reparentur. Fiat, fiat, dirigatque dominus sabaoth pedes reverendae paternitatis vestrae in hoc sancto itinere salvamque eam nobis Pragam brevi remittat.“

Hactenus domini comites non majori pietate ac zelo quam reverentia ac spe.

Unum illud ex me addendum existimo, praeclare et utiliter ad exemplum facturam suam sanctitatem, si paterno apostolicoque affectu et favore singulos illos (atque etiam supramemoratum dominum Zdenkonem Popel, liberum baronem de Lobkowicz, regni cancellarium, virum etiam per omnia magnum deque regno et religione catholica optime meritum) singulis suis dignetur epistolis, quibus eorum studia laboresque hactenus fortiter exantlatos commendet animetque ad perrumpendas eadem constantia quae occurrent in posterum in reformatione regni difficultates.

Guillelmus Lamormaini.

Naše relace Lamormainiho vzata je z římského kodexu „Ottobiana“ pod č. 2536. V tomto kodexu je hojně psaní, žádostí a relací v opise nebo v originále, jež po zřízení kongregace

de propaganda fide došly do Říma, aby nově založenému ústavu missijnímu sloužily k orientaci v jeho počáteční činnosti.

Zdá se, že i Lamormaini za tímto účelem napsal zprávu svou, k níž připojil své, nebo vlastně Slavatovy a Martinicovy návrhy a prosbu za peněžitou podporu na vydržování seminářů v zemích církvi katolické znova navracených. Jakého pozitivního výsledku Lamormaini se dodělal relací a prosbou svou, není známo; tolik však je jisto, že učelišť jesuitských přibýlo brzy drahně. Také bylo panování papeže Řehoře XV. jen kratičké; zemřel již 8. června 1623.

Ale o nástupci jeho Urbanovi VIII. vypravuje historie Schmidlova (díl III., kniha V., str. 821), že semináři papežem Řehořem XIII. v Praze zřízenému poručil r. 1627 věnovat roční dotaci 1530 tolarův. Zároveň zmiňuje se výše zmíněný Schmidl na několika místech o zvláštní péči tohoto papeže o kolleje jesuitské v rakouské provincii (díl III., kniha IV., str. 590 a 721). Relace a prosba Lamormainiho nebyly zajisté bezvýsledné; alespoň tolik je jisto, že v Římě účinně podpořily činnost Carafovu u dvora císařského ve Vídni.

Jiný spis pamětní podal F. V. Lamormaini císaři Ferdinandovi II. r. 1626 pode jménem „Memoriale de reformando regno Bohemiae“, který mu naši odpůrcové nemohou zapomenouti, tupíce, čeho většina z nich ani nečetla. O memoriale tom 58 stran čítajícím pojednal u nás zvěčnělý P. Jos. Svoboda v časopise katol. duch. r. 1875 str. 287, ku kteréž výborné statí „Památky kolleje Klementinské v Praze“ čtenáře své odkazujeme, podotýkající, že v naší době očistil památku Lamormainiho stkvěle učený benediktin rajhradský, Beda Dudík, v pojednání „Ferdinand II. und seine Beichtväter“ (Archiv für österr. Geschichte, Band 54, Wien 1876).

P. Dominik a Jesu Maria ve válečné radě před bitvou bělohorskou.

Podává Fr. Humbert Ravnikar, Ord. Praed. ve Štýr. Hradci.

U mnohých dějepisných spisech větších i menších bývá při líčení bitvy bělohorské vzpomínáno bosého karmelity P. Dominika a Jesu Maria. Obyčejně bývá líčen, kterak svou řečí povzbudil vojevůdce k rozhodné bitvě a jak s křížem v ruce účastnil se v prvních řadách útoku na české voje. Kolik na tomto vypravování jest pravdy, má přítomné pojednání ukázati.

* * *

P. Dominik a Jesu Maria, rodinným jménem Ruzzola zvaný, narodil se r. 1559 v Calatayudě v Aragonii ve Španělsku. Záhy vstoupil do řádu karmelitského, a když r. 1562 sv. Terezie a sv.

Jan z Kříže obnovili řeholi karmelitskou v původní přísnosti a kázni,¹⁾ přestoupil P. Dominik r. 1589 k této přísnější straně. Pro svou zbožnost byl ctěn a vážen i od Filipa II., který často jej navštěvoval v jeho klášteře. Byl představeným klášterů svého řádu v Toledě a v Madridě. Roku 1604 poslán byl do Říma, kdež zvolen byl r. 1608 za převora kláštera St. Maria della Scala a r. 1617 za generála bosých karmelitů na 3 léta. Na žádost vévody bavorského Maximiliana poslán byl s Dr. P. Angelinim a s P. Petrem od Matky Boží od papeže Pavla V. do Bavor, aby s vojskem ligistickým sůčastnil se výpravy vojenské do Čech. —

Dne 16. července 1620 přišel do bavorského tábora u Schärdingu a byl uctivě přijat od Maximiliana. Z jeho rukou přijal vévoda dne 22. července sv. přijímání, dne 1. srpna posvětil P. Dominik bavorskou korouhev, jež ozdobena byla obrazem Panny Marie, a dne 16. srpna při službách Božích oděl vévodu a přední členy bavorského dvora karmelitským škapulířem.

Proti mínění, že P. Dominik svým zakročením rozptýlil rozpaky katolických vojevůdců, nejprve, ač jen zdaleka, se vyslovil Breyer. Po něm byl to Dr. Richard Brendel,²⁾ který o válečné radě vůbec pramálo ví a o P. Dominiku praví, že „přece ještě v nejnovějších historických pracích straší osoba jeho“. Avšak nejvíce proti přítomnosti P. Dominika ve válečné radě vystoupil Dr. Julius Krebs,³⁾ k čemuž hlavně daly podnět publikace Gindelyho.

Roku 1876 uveřejnil Dr. Ant. Gindely svou první zprávu o bitvě na Bílé hoře v „Augsburger allg. Zeitung“. ⁴⁾ Rok na to vydal v „Archiv für öster. Geschichte“ LVI. 1. současné zprávy tištěné i netištěné o bitvě bělohorské,⁵⁾ celkem 44, jež rozděleny jsou na zprávy císařské, bavorské a falcko-české strany. Roku 1878 vydal pak třetí díl dějin třicetileté války, v němž praví, že P. Dominik, který posud mlčky byl přítomen poradě, přistoupil a poukázav na Božskou prozřetelnost, učinil konec rozpakům.⁶⁾ Jeho udání spočívají na zprávě, kterou našel ve vídeňském státním archivě,⁷⁾ a na zprávě „kanovníka Auberta z Antorfu“. ⁸⁾

Proti Gindelymu uveřejnil Krebs roku 1879 ve svém spise přísnou kritiku a zvláště obrací se proti „bajce o P. Dominikovi, jež není příliš obratně vymyšlena, ale přece až do našich dnů věrně bývá opakována.“ ⁹⁾ Gindelyho „kanovník Aubert z Antorfu“ není nikdo jiný, než Aubertus Miraeus z Antwerp,¹⁰⁾ jehož vypravování „de bello Bohemico“ přijal Pavel Skála ze Zhoře, a odkud celou zprávu vzal Gindely, domnívaje se, že Aubert

¹⁾ Hergenröther, Handb. d. allg. Kirchengsch. III. 288. — ²⁾ Die Schlacht am w. Berge bei Prag den 8. Nov. 1620 (Halle 1875), str. 47, pozn. 3. — ³⁾ Die Schlacht am w. Berge bei Prag (8. Nov. 1620) im Zusammenhange der kriegesischen Ereignisse (Breslau 1879). — ⁴⁾ číslo 156—158. — ⁵⁾ Die Berichte über die Schlacht auf dem weissen Berge bei Prag, str. 1—179. — ⁶⁾ Geschichte des 30jährigen Krieges, III. 339. — ⁷⁾ Gantzer Verlauf, wie es mit Einnehmung Prags zugegangen ist. Bericht VII. — ⁸⁾ Zpráva Auberta, kanovníka kapitoly antorfské. Bericht XXXIII. — ⁹⁾ Krebs l. c. 209. — ¹⁰⁾ Nar. 30. listop. 1573 v Bruselu, stal se 1598 kanovníkem v Antwerpách. Jeho spis jest jen výtah z Fitzsimonova Quadr. Iter.

z Antorfu bitvě jakožto očitý svědek byl přítomen a tuto zprávu napsal. Krebs zavrhl obě zprávy, z nichž první, jak se domníval, jest ze všech možných létacích spisků a zpráv snesena, druhá pak nemá mnoho ceny.¹⁾

Na tuto, mnohdy trochu příkrou kritiku, odpověděl Gindely r. 1883,²⁾ uváděje dvě nové zprávy, totiž Dr. P. Angeliniho a vévody Maximiliana v kanonisačním processe a ukázal, že přítomnost P. Dominika ve válečné radě není jen pouhou bajkou.

Nejnovější prací tohoto směru jest — pokud nám známo — článek Zigm. Riezlera,³⁾ který ku dřívějším svědectvím dodává nová dvě z mnichovského říšského archivu.

Tot krátký přehled historických pojednání o P. Dominiku.

I.

Dne 20. září 1620 překročila spojená vojska katolická české hranice⁴⁾ a byla 22. září slavně přivítána od Maradasa v Budějovicích.

Již 19. září dostavil se pán z Harrachů do císařského ležení s prosbou o posilu městu Vídní proti Betlenu Gaborovi. Ve vojenské radě v Budějovicích bylo ustanoveno, aby Buquoy dal jeden pluk a Maximilian se uvolil dáti druhý. Aby síla armády v Čechách nebyla seslabena, ustanovil vévoda, aby pluk, který zůstal v Linci, a jemuž velel svobodný pán Anhalt, se odebral do Vídně, kdež byl vrchním velitelem Dampierre. Po třídenním odpočinku hnulo se vojsko z Budějovic na severozápad, Buquoy zmocnil se na cestě Prachatic, Maximilian Vodňan; před Pískem spojila se obě vojska.

Dne 30. září dobyto bylo města útokem a Maximilian dal je svým vojínům v plen. Obyvatelé branní i nebranní, muži, ženy, děti byli zbiti, město vyloupeno a obráceno v popel.⁵⁾

V těchto dnech počal se jeviti v ligistickém táboře nedostatek potravin. Vojsko bavorské, zvyklé přísné kázni, kterou Maximilian a Tilly udržovali, počalo dle příkladu císařských dychtiti po kořisti. Buquoyovi vojíni byli sice osvědčení bojovníci, ale nedostatek a bída sváděla je často k ukrutnostem i proti svým souvěrcům. Obzvláště pomocné tlupy polské, obyčejně „kozáci“ zvaní, byli obávanými hosty u přátel i nepřátel. Maximilian horšil se na císařského generála a hrozil mu, že si bude stěžovati císaři, když však Buquoy nejevil chuti učiniti nepořádkům přítrž a pokleslou kázeň napravit, žaloval skutečně vévoda Ferdinandovi II. do Vídně, že císařští, kamkoli přijdou, vše loupi a vraždí.⁶⁾

¹⁾ O první zprávě pojednáno bude níže. — ²⁾ Ein Beitrag zur Biographie des P. Dominikus a Jesu Maria, des Zeitgenossen der Schlacht auf dem w. Berge. Archiv für öst. Geschichte LXV. (1883), I. 137—152. — ³⁾ Der Karmeliter P. Dominikus a Jesu Maria und der Kriegsrat vor der Schlacht am Weissen Berge. Sitzungsberichte der k. bayer. Akademie der Wissenschaften zu München (1897) I., 423—444. — ⁴⁾ Gind. III. 258. — ⁵⁾ Tomek, Děje království Českého 279. — ⁶⁾ Gind. III. 320.

Dne 1. října bylo ustanoveno táhnouti k Plzni, poněvadž však nebylo naděje, že město od Mansfelda dobře opevněné se vzdá, a ježto nebylo ani dosti potřebných děl, umínal si Buquoy s Mansfeldem vyjednávat. Za tou příčinou poslán byl Don Martin de Huerta a podplukovník Carpezon, jež císařští propustili ze zajetí, do Plzně, kdež penězolačný Mansfeld slíbil za 100.000 zlatých neutralitu.¹⁾

Po delším prodlévání u Plzně, kamž do bavorského tábora dostavil se podplukovník falcký Baltazar Jakub ze Schlammersdorfu, aby jménem krále žádal za osobní schůzku Maximiliana s Fridrichem, ze které sešlo, protože vévoda jen pod tou podmínkou hodlal vyjednávat s Fridrichem, vzdá-li se tento nároků na českou korunu, dalo se vojsko dne 22. října²⁾ na další pochod.

Až do Plzně byla pohoda katolickému vojsku přízniva, ale pak přišli smutní dnové podzimní; náhle napadlo množství sněhu, jež zdržovalo rychlý pochod a s horším se počasím horšila se i nálada Buquoyova, který nejraději by se byl uchýlil na Moravu do zimního ležení. Maximilian však chtěl stůj co stůj táhnouti ku Praze a tam hledati rozhodnutí. Poměr mezi oběma vojevůdci stával se denně napjatějším, tak že i někteří bavorští generálové radili Maximilianovi, aby se raději vrátili do Bavor, což také vévoda hodlal učiniti a jen ta okolnost, že Buquoy, změniv svůj úmysl na Moravě přezimovati, slíbil, že svorně bude působiti s Bavory, přiměla ho, že zůstal.

Dne 27. října ve 3 hodiny odpoledne narazili náhle ligisté u Senomatu na celé vojsko české.³⁾

Česká armáda byla již od Plzně neustále poblíž katolických, tak že Fridrich 17. října na své projížďce přišel až mezi přední stráže bavorské. Zajímavé jest, jak líčí Krebs Fridricha falckého: „Přítomnost jeho (v českém táboře) málo nadchla, jak se zdá, jeho vojíny. Ovšem. Nepatrný muž, který nejraději se svými dětmi žertoval a si hrál, jenž, bez ohledu na tehdy přísně zachovávaný rozdíl stavů, s prostými lidmi u pražských mlýnů ve Vltavě se koupával, netajil se asi dlouho svou nechutí k válečnému řemeslu.“⁴⁾

Když Čechové se dověděli, že katoličtí zamýšlejí napadnouti Rakovník, obrátili se s celou armádou k městu, ale sotva se jakž takž rozestavili, objevil se již přední voj bavorský s Maximilianem v čele a zdálo se, že musí přijíti k rozhodné bitvě. Maximilian kázal obsaditi důležité proň návrší a pustil se do boje. Čechové byli dlouhými pochody a nedostatkem potravy zemdleni, tak že v boji utrpěli značnou porážku, která pro ně mohla býti osudnou, kdyby nastávající soumrak nebyl učinil konec dalšímu zápasu.

Tímto výsledkem byli ligisté tak rozjařeni, že druhého dne neustále dráždili Čechy k novému boji. V českém ležení naopak jevila se všude taková malátnost, že v mnohých srážkách Čechové se ani nebránili; tak přinutilo 18 bavorských jezdců 250 Čechů k útěku.

¹⁾ Gind. III. 315. — ²⁾ Tak Krebs, dle Gindelyho vytáhlo již 20. — ³⁾ Krebs 50. — ⁴⁾ Krebs 51.

Neméně smutně působila tato porážka na Fridricha, který byl u vojska, tak že poslal do Prahy posla, aby vyzval Alžbětu k odjezdu. Jen odporu vrchních zemských úředníků, kteří k odjezdu nechtěli svoliti, a odvaze královny jest přičítati, že již tehdy Pražané nezvěděli, jak špatně se věci mají.¹⁾

Hustá mlha dne 29. zabránila počítí boj, za to tím více připravovaly se obě strany na příští den. Pokus Maximilianův, dne 30. října Čechům připravit novou porážku, se nezdařil, poněvadž císařští, jako obyčejně, přišli pozdě.

Čechové se opevnili na pahorku západně od Rakovníka, katoličtí pak zaujali druhé, poněkud vyšší návrší. Poněvadž postavení českého vojska bylo výborné a katoličtí jen s velikými ztrátami se mohli odvážiti útoku, ustanoveno obejítí Čechy a táhnouti přímo na Prahu a tak přinutiti nepřítele k opuštění výhodné posice.

Dříve však musili vyčkati vozů se zásobami, jež měly přijeti z Bavor, neboť Maximilian, jakmile slyšel, že nepřátelské tlupy čekají na bavorské potravní vozy u Plzně, poslal 24. října dva posly k plukovníku Lindolovi, vůdci výpravy, s rozkazem, aby se uchýlil zpět do Bavor. Lindolo, který již postoupil až k Plasům, vrátil se neprodleně a čekal u Domažlic dalších rozkazů. —

Konečně dne 3. listopadu přijely nákladní vozy do katolického tábora přese vše úklady, jež jim strojili hlavně Uhři.

Dne 4. listopadu večer, když Buquoy jako obyčejně ve svém daleko znatelném červeném oděvu u předních stráží prodléval, poraněn byl těžce kulí, tak že ostatní cestu musil vykonati na voze. Dne 5. listopadu po rozdělení potravin vytáhlo katolické vojsko v dobré náladě od Rakovníka ku Praze.

Mezi 1. a 2. hodinou odpolední dne 5. listopadu zpozorovali Čechové odchod nepřítele. Ve válečné radě, kterou hned na to Fridrich svolal, bylo uvažováno, co se má začítí. Anhalt radil, aby se nepřítel, který, jak zřejmo, hodlá napadnouti Prahu, předešel, čemuž odporoval starší Thurn, který dával hlavu v zástavu, že nepřítel ne na Prahu, nýbrž na okolní města se vrhne.²⁾ Mezi tím přišli uherští jezdci, kteří stopovali nepřítele a oznamovali, že ligisté táhnou ku Praze. Nyní se musilo rychle jednati. Starší Thurn vytáhl ještě v noci se svým plukem Praze na pomoc, a dne 6. listopadu následoval Anhalt s ostatní armádou. Cesta ku Praze byla těžká. Nepřítel opanoval všechny lepší cesty, tak že Čechové musili jíti po špatných a neschůdných cestách, kde vozy hluboko se zabořovaly do bláta a k tomu byli neustále znepokojováni od císařských. U Unhoště zpozoroval Anhalt ku své radosti, že ligisté nejsou ještě před ním. Zde opustil Fridrich opět své vojsko. Před odchodem zapřísahal jej Anhalt, aby se postaral o opevnění Bílé hory, poněvadž tam hodlá vyčkati nepřítele. Sotva se král vzdálil, oznamovali vyzvědači, že nepřítel táhne hlavní silnicí ku Praze. Ihned zastavili se Čechové a hotovili se k boji, také katoličtí se zastavili, ale protože císařských

¹⁾ Gind. III. 324. — ²⁾ Gind. III. 329, Krebs 62, Thurn sám později dne 29. list. líčí věc jinak. Srovn. Gindely Bericht XXXVII.

zde ještě nebylo, svedena byla jen malá potyčka. Jak vypravuje Jesuita Drexel, dovolával se tehdy vévoda Maximilian svědectví přítomných vojevůdců, že ne on, nýbrž Buquoy jest příčinou tohoto nezdaru.¹⁾

Sotva se setmělo, kázal Kristian Anhalt, aby vojsko se dalo na další pochod ku Praze. V největší tichosti, aby nebyla vzbuzena pozornost nepřítele, jenž v blízkých lesích tábořil, táhli Čechové v 8 hodin večer ku Praze. V táboře zanecháno bylo něco vojáků, aby udržovali strážné ohně a tak nepřítele oklamali. V 1 hodinu v noci dne 8. listopadu přišlo české vojsko na Bílou horu. Vojáci klesali umdlením a mnohý usnul, sotva se zastavil. Na Bílé hoře nebylo pro ně nic připraveno; nikdo jich nepřivítal, ani náspy, jak žádal Anhalt na Fridrichovi, nebyly nahozeny.

Není naším úmyslem líčiti přípravy k osudnému boji, rozestavení plukův a průběh boje, toliko o jedné veledůležité věci se musíme zmíniti, totiž *o válečné radě v katolickém táboře před bitvou.*

Po půlnoci, když se dověděli o odchodu Čechů, vytáhli i ligisté a srazili se k ránu v Ruzíně s Uhry, kteří po krátkém boji musili ustoupiti.

Postavení Čechů na Bílé hoře bylo velmi výhodné, nikde pod širým nebem není možno naléztí lepšího místa k boji, mínil Thurn, a proto Buquoy, který dle pravidel španělské školy vojenské vždy jen pomalu a opatrně postupoval ku předu, nechtěl o rozhodné bitvě ani slyšeti. Ale ani Maximilian nechtěl znova ztratiti příznivé příležitosti a byl odhodlán přes odpor Buquoyův svěsti bitvu. Za tím účelem svolána byla ještě před polednem válečná rada, které ze strany bavorské z počátku jen Maximilian a Tilly byli přítomni, později „náhodou“ přidružil se ještě gen. strážmistr Anhalt. Vévoda tázal se nejprve Buquoye po jeho mínění. Generál z počátku nechtěl mluvit,²⁾ konečně pravil, že míní, aby se nic odvážného nepodniklo, nýbrž aby táhli kolem levého křídla nepřátelského košířským údolím do Prahy a tak vylákali Čechy z jich opevnění. S tímto návrhem souhlasili jen někteří důstojníci, kteří — jak praví Tilly — se chtěli generálu zalichotiti, ostatní však byli proti tomuto plánu. Mezi těmi, kdož byli proti jeho návrhu, vyznamenal se podplukovník Lamotte,³⁾ který hlásil, že prozkoumal postavení a opevnění Čechů, toto však že není tak pevné, aby nemohla svedena býti bitva a také česká dělostřelba že při náhlém útoku katolických mnoho nebude škoditi. Buquoyův návrh však že není možno provést, poněvadž by při pochodu levé křídlo katolické nekryté k nepříteli bylo obráceno a pak by vojsko při pochodu se dostalo do ohně nepřátelských děl. Proto jest třeba, buď počítí boj, anebo ustoupiti.

Podobně soudil i Tilly,⁴⁾ který dodal, že zpáteční cesta pro četnou jízdu českou jest rovněž nebezpečna. To vše nebylo s to, aby pohnulo hraběte k souhlasu; dlouho se mluvilo sem tam,

¹⁾ Riezler 423. — ²⁾ Quadr. iter, Gind. Bericht XII. str. 32. — ³⁾ Expeditionis in utramque Austriam et Bohemiam Ephemeris, Gind. Bericht XXVI. 96. — ⁴⁾ Relací Jana Göpnera z Nirmberka, Gind. Bericht XXXII. 112.

zatím co Čechové každé chvilky užili k pracím opevňovacím. Konečně přijat návrh Karla Spinelliho,¹⁾ který radil, aby započato bylo s větší šarvátkou, což po delším rokování bylo od Buquoye schváleno. Ku konci válečné rady bylo ještě ustanoveno, jak má se postupovati. Po té rozešli se vojevůdcové ku svým oddělením, aby dali potřebné rozkazy k nastávající srážce.

Tak vypravuje Tilly o průběhu válečné rady ve svém výborném spise, o němž později ještě bude zmínka, a ježž Krebs²⁾ použil k vyličení událostí, které se sběhly bezprostředně před bitvou bělohorskou.

II.

Jak oblíbeným předmětem pro dějepisce byla a jest válka třicetiletá a její začátek, bitva na Bílé hoře, dokazují nejlépe množství brožur a létacích spisků,³⁾ které brzo po bitvě bělohorské byly uveřejněny. V mnohých z nich jest o P. Dominiku a Jesu Maria zmínka, kterak svou ohnivou řečí katolické vůdce k rozhodné bitvě přemluvil,⁴⁾ ale poněvadž tyto spisy jsou více méně nepatrné ceny, jsouce buď pouhé výtahy z úředních zpráv, anebo vypravování bez vnitřní hodnoty, nezmiňujeme se o nich obšírněji, nýbrž uvedeme jen zprávy nejdůležitější, které buď o P. Dominiku se nezmiňují, anebo jeho vystoupení ve válečné radě vzpomínají.

Předním a nejspolehlivějším pramenem o bitvě bělohorské jest Tillyho obranný spis, který r. 1621 v Miláně vyšel pod názvem: „*DicchiARATIONE et Agginuta di molte particolarità. Alla Relatione del Seguito contra il Palatino et Rotta d'esso, con la Presa di Praga, inniata dal Conte di Buquoi alla Mtà dell' Imperatore in lingua Spagnuola, mà tradotta poi nell' Italiana et stampata in Milano per Marco Tullio Malatesta.*“⁵⁾ Pohnutky, jež Tillyho k sepsání této relace vedly, jsou tyto:

Maximilian před spojením vojska bavorského s císařským vyslovil přání, že by mu bylo milo, kdyby vrchní velení spojené armády mu bylo svěřeno. Ve Vídni byli nakloněni splniti přání vévodovo, a Buquoy byl požádán, aby odevzdal vrchní velení celého vojska Maximilianovi. Císařský generál však zamítl tuto žádost, odvolávaje se na svůj patent, jímž mu bylo zaručeno, že jen v tom případě mu může býti vrchní velení odňato, kdyby císař postavil některého arcivévodu v čelo armády.⁶⁾ Následkem toho nemohl Ferdinand II. Buquoye nutiti a tak se stalo, že po celou dobu této výpravy vojenské byly dva tábory, dva vrchní vůdce,

¹⁾ Podobně Max. Lichtenstein v Gind. Bericht I. 6. — ²⁾ 81 násled, 95 násl. — ³⁾ Vedle Brendla, Krebse, Gindelyho (Berichte) připomínáme jen ještě tyto sbírky, dějin českých se týkající: Grünbaum, Ueber die Publicistik des 30jähr. Krieges von 1626 1629; Hitzigrath, die Publicistik des Prager Friedens (1635); Krebs, Die politische Publicistik der Jesuiten und ihrer Gegner in den letzten Jahrzehnten vor Ausbruch des 30jähr. Krieges. Dr. Joh. Gebauer: Die Publicistik über den böhmischen Aufstand von 1618. — ⁴⁾ Viz Gindely Bericht VII., XIX., XX., XXXIII. — ⁵⁾ Vyšlo též německy a česky. Bohužel nemohli jsme nikde dostati českého vydání tohoto spisu. — ⁶⁾ Gind. III. 235.

kteří mnohdy ne příliš jemně svou obapolnou roztrpčenost na jevo dávali. Buquoyova zdoluhavost se mu vykládala ve zlou vůli, jeho rozvážlivost za zbytečné odkládání, že přeje vévodovi porážky, aby se nezdálo, že Maximilian v několika měsících vykonal více než on v několika letech.¹⁾ Ačkoli bezprostředně před bitvou zdráhal se Buquoy udeřiti na Čechy a ačkoli musil býti přinucen, by svolil k bitvě,²⁾ přece hned po bitvě změnil tón a stavěl se, jakoby na něm vlastně závisel zdar celého podniku. Poněvadž však svou nelibost proti Maximilianovi nemohl dáti zřejmě na jevo, obrátil se osten jeho výčitek proti přednímu vůdci na straně bavorské, — Tillymu. Tilly dopustil se před bitvou některých strategických chyb, jež toliko nevšímavostí Čechů nebyly využítkovány,³⁾ a které nyní našly v císařském generálovi přísného kritika a karatele.⁴⁾

Jest pochopitelné, že Tilly na tato pro něj kompromitující udání nemlčel, a by obhájil své a ligistů cti, odpověděl jmenovaným spisem.

Ale ani Buquoy nemlčel. K jeho obraně chopil se péra jeho zpovědník P. Jindřich Fitzsimon T. J.⁵⁾ a hleděl ospravedlniti výrok Buquoyovy. Pod pseudonymem Constantinus Peregrinus vydal na začátku r. 1621 spis: „Buquoy Quadrimestre Iter Progressusque, Quo Favente Numine, Ac Auspice Ferdinando II. Rom. Imp. Austria est conservata, Bohemia subjugata, Moravia Acquisita eademque operâ Silesia solicitata, Hungariaque ter refacta. Accedit Appendix Progressus ejusdem Generalis in initio Anni 1621.“⁶⁾

Quadr. Iter jest tendenční spis, jenž namířen jest přímo proti Tillyho zprávě. Fitzsimonova řeč jest rozvláčná, nejasná, propletená citáty z římských klasiků, mnohdy dosti nešťastně. Vše, co vykoná Buquoy, zdá se Fitzsimonovi nejlepším, a v užívání superlativu není nikde skoupý. Celý způsob psaní prozrazuje, že spisovateli chybí spisovatelské nadání, což však přece není hlavní příčinou této nejasnosti, jak myslí Gindely,⁷⁾ nýbrž hlavní chybou jest jeho strannictví pro císařského generála. Zvláště líčení válečné rady⁸⁾ jest zřejmým důkazem této vady pisatelovy.

V obou jmenových spisech není ani zmínky o P. Dominikovi.

Uvážíme-li však blíže příčiny a pohnutky, které autorové před očima měli, vysvětlíme si snadno jich mlčení.

Zpráva Tillyho není nic jiného než, co praví sám její titul, „výklad“ k Buquoyově relací. Tilly obrací zřetel ve své obraně hlavně k oněm událostem, jež Buquoy nesprávně líčí a proto ne-

¹⁾ Krebs 39, 57. — ²⁾ Kiezler 423. — ³⁾ Gind. III. 334, Krebs 65, 75 násl. — ⁴⁾ Buquoyova zpráva Ferdinandovi II. Gind. Bericht IV. — ⁵⁾ Narozen 1566 v Dublině, vstoupil 1592 v Dovay do Tov. Jež. Zemřel 1. února 1644. Vedle Quadr. iter napsal ještě »De praelio Pragensi Pragaeque Deditione VIII. et IX. Nov. 1620.« pod pseud. Candidus Eblanius. — ⁶⁾ Odstavec 88—160 podává Gind. Bericht XII. str. 26—49. Gindely praví str. 26, že spisovatel není blíže znám a že nesprávná udání v něm nenašel. Totéž i Krebs, který nazývá Fitz. »eine grundehrliche Haut, stark im Lieben, wie im Hassen.« 147. Kdy byl Quadr. iter vydán, viz Krebs 145 a Brendel 11. — ⁷⁾ Bericht XII. str. 26. — ⁸⁾ Gind. Bericht XII. 33 násl. Fitz. praví, že podává řeč Buquoye »de verbo ad verbum ex autographo unius collonelli tum praesentis et scriptum suum benigne mihi communicantis.« (Odst. 112.)

zamýšlí bavorský vůdce podati *úplnou* zprávu všech událostí, nýbrž podati jen opravu k výkladu Buquoyovu. Proto při líčení válečné rady zmiňuje se jen o *vojenském úsudku* Buquoyově, Lamotteově, Spinelliho a svém, který dle jeho mínění byl hlavním činitelem v rozhodnutí k bitvě. Kdyby slova P. Dominika byla měla *rozhodující* vliv v usnesení rady, byl by jich jistě vzpomněl.¹⁾

Co se týče zprávy Fitzsimonovy, jest jen třeba připomenouti, že mlčení jeho o P. Dominikovi nic nedokazuje, poněvadž spisovatel ve své lásce a zbožňování Buquoye neváhal potlačit řeči Tillyho, Lamottea a Spinelliho, jen aby jeho příznivec ve válečné radě tím více vynikl.

Ještě jedné zprávy vzpomeneme, která jest sice jen výňatkem jiné relace a proto ne tak důležitá, jež rovněž o P. Dominiku se nezmiňuje.

Jest to úřední zpráva bavorská pod názvem „Ober und Nider Enserisch wie auch Böhemisch Journal“,²⁾ jenž z válečné rady uvádí jen mínění Buquoye a námitky plukovníka Lamottea, k nimž na konec dodává: „Dannenhero die Hauptresolution endlich dahin gefallen, dass in Gottes Namen man den Feind angreifen solle. O P. Dominikovi není zde ani slova.

Avšak „Journal“ zakládá se toliko na jiném, z větší části nevydaném Diurnale rerum in bello catholicae unionis a Maximiliano I. . . gestarum, coeptum die 22 Junii 1620.³⁾ Originál tohoto denníku jest v bavorském tajném archivě státním, rukopisný jeho opis jest také v bav. říšském archivě pod názvem „Ephemerides anni 1620“. Latinský originál sahá až do 29. října. Ke kopii v říšském archivě připsáno jen německé pokračování od 30. října až do 21. listopadu, a tato důležitá část, obsahující líčení bitvy bělohorské a válečné události, ale jen do 9. listopadu, byla vydána tiskem pod jménem: „Relation was massen den 9. tag diss Monats Novembris, lauffenden Jahrs 1620 Ihr Fürstl. Durchl. Hertzog Maximilian in Bayern, die Königliche Hauptstadt Prag in Böheimb widerumben erobert, und in Nammen Kay. Mt. eingenommen. Getruckt im Jahr Christi MDCXX.“⁴⁾ Spisovatelé Diurnale a jeho pokračování jsou osobnosti dobře obeznámené s poměry v táboře bavorském, a jak míní Riezler,⁵⁾ jest toto „Diurnale“ onen denník, který psán byl k rozkazu vévody Maximiliana od tajemníka a archiváře Dr. Jana Mändla a když tento onemocněl, od Dr. Leukera, pozdějšího vyslance ve Vídni a v Madridě.⁶⁾ Tato relace v nejbližším okolí a k rozkazu bavorského vévody napsaná náleží k nejdůležitějším pramenům

¹⁾ Riezler 438. — ²⁾ Nebylo nám možno někde dopátrati se »Journalu« a proto jsme nuceni v následujícím přidržeti se udání Riezlerových, 430 n. a 439 n. ³⁾ Začátkem května 1621 vyšlo také latinské zpracování »Diurnale« pod názvem: »Expeditionis in utramque Austriam et Bohemiam Ephemeris« Gind. Bericht XXVI. Toto Diurnale není také Krebsovi známo, neboť vyslovuje domněnku, že Eph. jest »eine lateinische Ausgabe des, wie es scheint, in den Münchener Archiven noch vorhandenen Diariums« 152. — ⁴⁾ Tuto »Relation« podává Gind. z víd. státního archivu ve svých »Berichte« pod jménem: »Gantzer Verlauf wie es mit Einnehmung Prags zugegangen ist.« Ber. VII. — ⁵⁾ 430. — ⁶⁾ Srovn. též Krebs 151.

té doby. Maximilian bděl sám nad tímto vydáním, jak tomu nasvědčují vlastnoruční jeho poznámky a doplňky.

V tomto denníku zní zpráva o válečné radě: „Als nun solches (das ganze kayserliche Volk) zu dem Bayrischen und beedersseits armaden in bataglien gestellt worden, hat man von den modo die schlacht zelifern deliberirt, bei welcher consultation allerlei bedenken in partem contrariam eingefallen, also das man stark im Zweifel gestanden, ob man schlagen oder auf Prag neben zue rucken und dardurch den Feind aus seinem Vortl, so er gehabt, bringen möchte. Es ist doch die Hauptresolution dahin geffallen, das man in Gottes namen, als dessen sache u. ehrs es berühre, demselben wie auch der billichen sache man trauen und aller lieben heiligen Fürbitt, als dero Octav man eben celebrire, sich getrosten, den Feind mit Ernst und resolut angreifen solle. Und hat sonderlich P. Dominicus de Jeso (!) Maria Carmelitanus (so proprio motu hinzue getreten und das er non rogatus sein Meinung sage, sich modeste entschuldigt) mit grosser efficacia urgirt, das man das Vertrauen auf Gott setzen und dapfer angreifen solle.“¹⁾

Proč však zamlčel „Journal“ přítomnost P. Dominika ve válečné radě, když „Relace“ Maximilianova tajemníka, dle níž jest napsán, o něm se zmiňuje? Doufáme, že odpověď nejlépe jest obsažena ve slovech Krebsových: „Journal jest tendenční spis. Byl psán za tím účelem, aby politické počínání vévody ospravedlnil a zároveň světu ukázal, jak obratným státníkem a vojevůdcem jest Maximilian. Při jeho užívání třeba pamatovati, že stanovisko vydavatelovo jest výhradně bavorské, a že mnoho v něm bylo *zámyslně potlačeno*.“²⁾ Snad právě ta okolnost, že již tehdy vystoupení a řeči P. Dominika přičítán byl větší vliv než řeči Tillyho a jiných vůdců, přiměla vydavatele o něm pomlčeti a postaviti se proti všeobecnému mínění.³⁾ Líčení válečné rady jest dle Tillyho zprávy, bez ohledu, že Tilly psal z polemických důvodů, jen věci jeho se týkající, ostatní události jsou dle relace bavorského archiváře vypravovány. Proto také mlčení „Journalu“ v naší otázce mnoho neznamená.

Uvedeme nyní zprávy, jež zmiňují se o přítomnosti P. Dominika ve válečné radě.

Již Gindely⁴⁾ uveřejnil r. 1883 dvě důležitá svědectví, která přítomnost P. Dominika ve válečné radě dokazují. První pochází od řeholního bratra a průvodce P. Dominika na cestě do Bavor Dr. P. Annibala Angeliniho, který napsal události, jež sám prožil, anebo ty, kterých sice nebyl očitým svědkem, o nichž však podotýká, že dle vypravování věrohodných osob a spisů píše jen pravdu (cavata da diversi autori e comprovata da persone degne d' intiera fede, che all' impresa si trovarono presenti).⁵⁾ Dle jeho zápisků uvádí Gindely vystoupení P. Dominika ve válečné radě:⁶⁾ V tu hodinu tlačilo se vše kolem P. Dominika Jesu, bosého karmelity, který pln nadšení pro čest Boží a

¹⁾ Srovn. také Gind. Bericht VII., 18. — ²⁾ Krebs 153, 154. — ³⁾ Doklady, že P. Dominik byl — jak se myslelo — původcem rozhodnutí k bitvě, viz Riezler 440. — ⁴⁾ Beitrag zur Biografie (Arch. f. ö. G.) 137—152. — ⁵⁾ Beitrag 140. — ⁶⁾ Ibid. 142.

víru katolickou rozněcoval pádnými důvody onu radu k bitvě, pravě, že jde o Boží věc, a že mají v Boha pevně důvěřovati a doufati v jisté vítězství, neboť ježto pravá víra může hory přenést, může i tyto příkopy a náspy, jichž výše a síla je od bitvy zdržuje, vyrovnati a všechny překážky odstraniti.

Ale Gindely nespokojil se jen tímto svěděním, jehož vadou jest, že nepochází od bezprostředního svědka, ¹⁾ nýbrž uvádí ještě výrok muže, o jehož pravdomluvnosti nelze pochybovati. Jest to sám vévoda Maximilian, který válečné rady před bitvou bělohorskou se účastnil a v kanonisačních aktech o P. Dominiku pravi: „Cum porro Caesareus et foederis Catholici exercitus noster convenissent, ut hostem pro viribus quaereremus, cum denique sub ipsis Pragae moenibus assecuti sumus, ubi recusantibus magnopere nonnullis belli ducibus Martis aleam subire, ac de summa rerum decertare ne si vinci contigisset, Caesar de regnis suis ac provinciis periclitaretur in diversas semper sententias itum est. Quo cognito Pater accedit Consilium magnaue rogat humilitate et modestia, sibi quamvis non vocato pauca liceat loqui, facta dicendi potestate ingenti spiritu, et ardore animi duces ad fiduciam in Deum, et justam Causam hortatur et excitat atque ut confidant firmiter, non de fore sperantibus Dei gratiam ad consequendam victoriam. *His verbis commoti* sententiae contrariae Auctores reliquis accesserunt hostemque conjunctis viribus ac copiis invaserunt. Cum vero primus congressus anceps esset, et dextrum nostrorum cornu jam cedere coepisset, illico Pater intimo cordis fervore inter uberimas lacrymas Deum implorat, quo favente demum factum est, ut hoste repulso integra tandem obtenta fuerit victoria.“ ²⁾

V tomto svědectví přičítá Maximilian hlavní zásluhu P. Dominikovi (*his verbis commoti*), čemuž ovšem tak jest rozuměti, že Maximilian, který tuto zprávu asi jedenáct let po bitvě bělohorské napsal, chtěl hodně zřetelně zásluhy P. Dominika vyznačiti. Ve svém dopise bratrovi, kurfirstu kolínskému, psal vévoda, že modlitby mnohých zbožných, hlavně přítomnost svatého P. Dominika k vítězství přispěly. ³⁾

K tomuto svědectví vévody Maximiliana druží se dvě nová. Jež poprvé uveřejnil Riezler. ⁴⁾ První pochází od jesuity P. Buslidia, zpovědníka vévody bavorského, a jest nadepsáno: *Diarium castrense R. P. J. Buslidii anno 1620.* P. Buslidius pravi: „Quo facto dominus Tili iudicavit procedendum statim esse et cum toto exercitu illius (hostis) confligendum. Retulit ad Serenissimum, qui ad radicem prioris montis erat cum comite de Buquoi, ubi duo aut tres globi ex tormento bellico non ita magno super caput meum, utcunque tamen alte transierunt, similiter aliquot super Serenissimi caput aut non longe, etsi paulo altius. Consultatum fuit, an iusto praelio esset cum hoste confligendum, qui instructa acie in loco sibi admodum convenienti et septem bellicis tormentis idonee constitutis expectabat. Comes Buquoi negabat id faciendum, sed relicto illic hoste esse circumeundo montem Pragam versus tentendum. Serenissimo magis probabatur contrarium, nihil

¹⁾ Beitrag 142. — ²⁾ Gindely, Beitrag 143. — ³⁾ Riezler 440. — ⁴⁾ 435 následující.

tamen volebat concludere et decernere nisi ex sententia plurium belli ducum minorum, qui in consilium vocati erant, et nisi etiam Buquoi probaret. Itaque dum consultatio protraheretur, P. Dominicus de Jesu Maria, Carmelita reformatus, qui non longe aberat, non vocatus accessit ad consilium et in hanc sententiam locutus: Ego non vocatus accedo ad consilium et pronuncio esse omnino statim cum hoste confligendum in Deoque et D. Virgine et omnibus Sanctis, quorum octavam celebramus, confidendum esse, nos potituros victoriam etc. Quae tanto spiritu et vultus oculorumque immutatione dixit, ut statim omnes concluderint confligendum.“

Druhé jest od P. Jeremiáše Drechsela, ¹⁾ rovněž člena T. J.: *Diarium castrense R. P. H. Drexeli: Res Bohemicae anno 1620, Iter in Ried et inde Expeditio Serenissimi principis Maximiliani in Austriam superiorem, inferiorem, Bohemiam*. P. Drechsel vypravuje takto: „Ideo Serenissimus noster cum ducibus deliberare coepit, num hostis hic loci et temporis aggrediendus, in qua consultatione variaae occurrebant caussae non esse pugnandum, sed potius Pragam recte tentendum. Tandem tamen conclusum est certandum esse in nomine Domini et praesertim in octava Sanctorum omnium, quorum praesidio et suffragiis et cum primis optimo Deo fidendum. Consultationis conclusionem confirmavit P. Dominicus de Jesu Maria Carmelita, qui non vocatus consultationem hanc accessit et, quod non rogatus venisset, modeste excusavit; dein Deo, inquit, fidendum et hostis audacter invadendus.“

Přirovnáme-li tyto dvě zprávy jesuitů ku zprávě vévodského sekretáře, vidíme jakousi podobnost, tak že se vkrádá domnění, že všechny tři zprávy pocházejí z jednoho pramene. Tímto pramenem a zpravodajem však může býti buď některý z bavorských vůdců, který radě byl přítomen, anebo jest to P. Dominik sám, což se zdá pravdě podobnějším, poněvadž P. Buslidius, ač jen krátce, podává řeč P. Dominika přímo. V obou případech však není příčiny, abychom zprávám nedůvěřovali, jež ostatně souhlasí s Tillyho výkladem. ²⁾

Z uvedených zpráv jde na jevo, že přítomnost P. Dominika a Jesu Maria ve válečné radě před bitvou bělohorskou není jen pouhou bajkou, nýbrž událostí, o jejíž pravdivosti nelze pochybovati a že *P. Dominik, třeba slovy svými v radě nerozhodl, přece přispěl k urychlení úmyslu*.

Zbývá ještě, abychom několika slovy se zmínili o působení P. Dominika po osudné bitvě bělohorské. S vévodou Maximilianem odebral se P. Dominik po bitvě do Prahy, jsa jeho hostem. I později, když již opět odebral se do Říma, byl v přátelském spojení s bavorským dvorem. Tak r. 1627 poslala mu manželka Maximilianova na důkaz přátelství stkvostnou skříň, ozdobenou znakem jejího manžela.

Také císař Ferdinand II. byl P. Dominikovi velice přízniv. R. 1623 pozval jej císař do Vídně a prosil papeže, aby mu cestu

¹⁾ Jeremiáš Drechsel (Drexel) narodil se 1581 v Augsburgu. V 17 letech vstoupil do řádu Tov. Jež., byl učitelem řečnictví a potom 23 let dvorním kazatelem bavorským i v těžkých dobách moru a válek švédských. Ctěn od Maximiliana a jeho manželky, zemřel 19. dubna 1638. Zanechal více ascetických spisů. Wetzler u. Welte. Kirchlex. III², 2017.) — ²⁾ Riezler 437.

tu dovolil. Avšak těžká nemoc zabránila mu vyplnit žádost císařovu, teprve roku 1629 na novou prosbu císaře a císařovny dal mu papež dovolení k cestě a zároveň mu svěřil urovnání sporu mantuanského.¹⁾ Dne 22. listopadu sestoupil P. Dominik ve vídeňském klášteře bosých karmelitů a byl laskavě přijat od Ferdinanda II. a jeho manželky. Císař, chtěje mítí P. Dominika ve svém okolí, vyzval ho, aby se přesídlil do císařského hradu, což tento také učinil. Ale choré tělo jeho, zvyklé mírnému podnebí jižnímu, nesneslo tuhé zimy a dne 16. února 1630 v přítomnosti císaře a jeho syna, prose Ferdinanda II., by dbal toho, aby zjednáán byl mír v Itálii, vydechl P. Dominik duši svou.

Ještě po jeho smrti hleděl Ferdinand svou vděčnost na jeho dáti tím, že se namáhal u stolice papežské o kanonisaci sluhy Božího. R. 1670 byl process začat, r. 1840 znova zaveden, ale ještě dnes není rozhodnut.²⁾

Duchovní správa v Soběslavi za faráře Prokopa Cetorazského v l. 1612—1618.

Podává Jos. Lintner.

L. 1612 jednali Soběslavští s p. Janem J. ze Švamberka, aby lutherský farář jejich Adam Špacier, který se jim tak záhy znelíbil, z fary byl odstraněn, a přimlouvali se za kněze *Prokopa Cetorazského*. Dne 5. července 1612 odpověděl Švamberk, že se ptal v Praze po osobě hodné a jí se i doptal, což že jim svým časem blíže oznámí. Vyzývá je také, aby dali všechny důchody farní sepsati a poslali ten seznam do Třeboně, neboť podle něho bude věděti, jak dále je opatřiti. Patrně z jednání Švamberkova, že Soběslavským nevěřil, a snad také nechtěl dopustiti, aby vkládali se v jeho právo kollatorské.

Koncem října r. 1612 odešel farář Adam Špacier ze Soběslavě, byv přijat na patronátě Smiřických v Říčanech. Na soběslavské faře zůstal pouze *Jakub Štocký z Čáslavě*, diakon. Jednání o nového faráře bylo dlouhé; nebylo s dostatek kněží. I rmoutili se Soběslavští nad tím a prosili snažně pana Švamberka, aby je měl v paměti.

Pan ze Švamberka tedy ustanovil, aby kněz *Fiřík Frýsl*, děkan v Týně nad Vltavou, až se na faru lomnickou dostane, i v Soběslavi zatím přísluhoval, než opatří nějakého kněze. Lomničtí také byli tehdaž bez faráře, i prosili pana Švamberka (v sobotu po všech svatých 1612), aby opatření byli knězem, který by ordinován byl od arcibiskupa a slovem Božím a svátostmi pod obojí způsobou přísluhoval, neboť, praví, „někteří jsou pod jednou, jiní pod obojí, ale všichni chtějí v svornosti žiti.“

¹⁾ Více o tom sporu viz Gindely, Beitrag 148 násl. — ²⁾ Gind. Beitrag 144, Gesch. d. 30j. Kr. III. 360, Kirchenlex. III², 1948.

Do Lomnice měl se dostatí jmenovaný již Jiřík Frýsl, ale že v Týně rána Boží morová se rozmohla, poručil pan Švamberk, aby ho tam zanechali. Také v Soběslavi uvažovali o podání kněze Jiříka a nelíbilo se jim.

„Pro dalekost cesty a takové časté příjízdky, nevěda, kdy by toho ke křtu neb pohřbu, že se nyní v mládeži příčinou neštovic a fleků častá změna děje, jaká potřeba spěšně nastala, neb také z cizopanských lidí k tomu podací nemalá částka přináleží, a z druhé strany by obmeškání býti musilo — z čehož všeho by bylo jen naříkání.“

Městská rada učinila tedy úmluvu s kaplanem Jakubem, aby zatím vedl správu duchovní, a to do sv. Jiří, a v té příčině vyslala dva z rady k J. M.

Konečně přece vyplnilo se přání Soběslavských; dostali za faráře *Prokopa Cedorazského*, ale jen prozatím na čas od svatého Havla 1612 do sv. Jiří 1613. Tedy jaksi na zkoušku! Nový farář se městu líbil; byl muž srdce otevřeného, který nepatřil na osobu, nerozdmýchoval záští jedněch proti druhým, muž pokojný a bohabojný. Tak chválí jej Soběslavští v listě svém do Třeboně (v sobotu po sv. třech králích 1613) a dokládají: „Nemalý prospěch učinil již jak kázáním slova Božího, tak svátostmi přísluhováním a příkladným životem.“ Na jeho chválu uvádějí i to, že poručil se J. M. jakožto nej přednějšímu defensoru, a že chce v dobrém řádě setrvati. Jan Jiří ze Švamberka vyslovuje potěšení své, že kněz Prokop příkladným životem učinil nemalý prospěch, a ustanovil jej trvale za faráře; praví pak dále: „Chci, aby poddaní moji opatření byli pastýři a správci duchovními hodnými, kteří by lid Boží věrně a upřímně pásli a slovem Božím čistým, z písem svatých a bez nálezků a ustanovení lidských a svátostmi velebnými vedle konfessí České přísluhovali.“ Farář Prokop srovnal se o služby Boží s kaplanem svým tak, aby ty věci, co kaplanu náležejí, zastával kněz Jakub, jako kázání slova Božího ve všední dny: v pondělí, ve středu a v pátek, a v neděli ranní kázání; farář naproti tomu kázal na všechny svátky, které mají základ v zákoně Páně a poznamenány jsou v artikulech konsistořských konfessí České; k tomu vzal na se také nedělní „summu“, t. j. kázání velké a i nešporní kázání, které vlastně přináleželo kaplanu. Také s ním řádně se smluvil, jakož i s oficiály školními.

Než, nebyl kaplan Jakub jako „pan otec“ jeho, farář Prokop. Spřátelil se Jakub s bakalářem Petrem, a ještě jiné kumpány k sobě přibравše, dávali se v nenáležitě toulky noční a pití, nemalé hadruňky vedouce s některými sousedy. Stalo pak se, že seděli kdysi začátkem r. 1613 s p. Václavem Prokéciusem a radním písařem Janem v hospodě u Jana Hrušky, když právě měl na čepě staré pivo. I vznikla mezi Prokéciusem a písařem prudká hádka o jakési držení; Prokécius konečně vyvstav ze zástolí, uhodil po úředníkovi černou hůlkou, ale chyбив se ho, přerazil pěknou svou hůlku o bidlo. Tato škoda rozpálila jej tak, že až vzal úředníka za vlasy a „o zem jej dal“. Co sobě z nich kdo na zemi uhonil, nikdo nepočítal; po chvíli rozvedl je hospodář a spokojil. Písař Jan přišel při tom k ráně na hlavě. Toto svě-

dectví dal totiž kaplan kněz Jakub pod sekrytem svým dne 17. ledna 1613, patrně k líčení pře; neboť zněl řád soběslavský z r. 1600: „§ 9.“ Jeden na druhého mocí nesáhej, a zdá-li se komu, že se mu ubližuje, ten žádej rychtáře, a ten povinen jest to k nápravě přivést. „§ 14.“ Hodil-li by čím kdo po někom, třeba neokrvavil, aneb se chybil, dá 2 kopy a trestán buď; rychtář tu věc hozenou vezme. „§ 13.“ Dá-li někdo komu pohlavek, dá pokuty 1 kopu a trestán buď, a pak-li mu ten zase pohlavek vrátí, zaplatí 30 gr. a oba trestáni buďte; a pak se oba o to bití spolu smířte.“

Farář Prokop napomínal kaplana svého, aby toulék zanechal, ale ten na to odsekl: „Vás se tak mnoho bojím, a tak mnoho na Vás dám, jako na ty, již mne napomínali.“

Ještě více stížností přednesl farář dne 31. ledna 1613 na nenáležitě chování kaplanovo při městské radě; praví: „Kaplan zpěčuje se v pondělí kázati, jakož i toto pondělí minulé o jarmarce toho pominul, ačkoli jsem to dne sobotního skrze zvoníka poručil, aby se na pondělí s kázáním přihotovil; pročez i zvoniti jsem poručil a na to se zbezpečil. Ale on toho poběhl; zvoník proň šel, ale kaplan nechtěl. — Bakalář ani jednoho kázání mého neslyší, aby sobě vždy v něm nějakého „štráfuňku“ nemusil najíti; ale v čistotě ohlašovanou pravdu evangelickou na zlou stranu vykládá; tak se nedotýká osoby mé, ale pravdy Kristovy. I nemohu trpěti, aby slovo svaté v porouhání a potupu přišlo.“

Kaplan a bakalář i s jiným spolutovaryšem dobře umějí mým předsevzetím, mé práci a mému učení překážky a posměchy činiti, lid sprostý od pravé víry odvozovati a proti faráři posazovati, a tudy i slovo Boží v pochybnost uvozují. Faráře za nehodného pokládají, aby je v čem napravoval pravice, že vesnickým farářem se dáti spravovati za hanbu mají.“ I dal farář Prokop kaplanu a školním officiálům odpuštění od sv. Jiří 1613. Po kaplanu Jakubovi přišel jiný, *Jiřík Kondelínus Třebechovský*.

Chudičký byl nový kaplan, a do chudoby přišel. Ani ložních šatů neměl! Kaplanka soběslavská byla na spadnutí. Dvěře a okenice měla poloshnilé, v komoře různé nečistoty se zdržovaly, a shnilým stropem smetí a jiná povrchní neřest přšela. Také nábytkem byla špatně opatřena. Postel na rozsypání, almara ve zdi bez zámku, a stůl rozviklaný. A ještě jedna místnost při kaplance scházela, kterou však pro stud a počestnost kaplan ani napsati nemohl.

Kněz Jiřík obrátil se k obci o nápravu těch nedostatků; za žádost jeho účinnivě se přimlouval i farář Prokop. Tak půjčila obec kaplanovi od šatů ložních peřinku, podušku a polštář, a ještě před velikonočí Franc zedník i kaplanku trochu opravil. Stance roční měl kaplan soběslavský 20 kop.

I ve škole městské za kostelem nastala změna. Bakalář Petr, sebrav přespolní svoje žáky, vyšel o sv. Jiří z města.

Na školu povolán pak rodák soběslavský *Matěj Cilík*. Farář Prokop náležitě staral se o to, aby městská škola prospívala a byla přípravou pro školu hořejší, Rožmberskou. Ne tak páni radní! Cilík přivedl s sebou na školu něco žáků, ale neměli nač

živi býti; páni od některého času nedávali žákům do školy expensí, a také po domích pořádkou jim nevařili. Něco sice vynášela jim kantací o Laetare při hostině u pana primasa, a o masopustě, když páni dobrou vůli mívali, něco si vyšumařili, nebo vypsalí a o koledě vyžebřali; než jaký to život!

V pátek po sv. Janě Křtiteli 1614 vypsal rektor Cilík panu purkmistrovi a pp. radním všecky své těžkosti, které již přes rok snášel. Stěžuje si, že *sám* práci v kostele odolati nemůže a také při pohřbech, a za to se i stydí, neboť jako nějaký venkovský kantor sám a sám odzpěvuje. I žádá, aby školu, „z kteréžto jako ze zahrádky vonné mnoho dobrého církvi a obci pochází,“ opatřili dvěma mládenci neb aspoň jedním, „neboť maje s sebou přivedené dítky dobrých rodičů, avšak nemaje na čem je chovati, musil jsem je od sebe pustiti. V chrámu Páně pracovali, obci sloužili, ale za to žádné bezmála mzdy nebrali.“

Téhož dne přimlouval se i farář za zvelebení městské školy, zpravu dávaje, že oficiálové, nemajíce mládencův ani mládeže ve škole, také odejítí chtějí. Jak řekli, tak učinili.

Po Cilíkovi přijal úřad rektorský *Jakub Modlitba*. V jakém stavu škola městská byla, líčí v pátek po sv. Kateřině r. 1615, jak následuje:

„Když jsem za správce školy byl přijat a na nedostatky ukázal s tím doložením, že mám mládence pohotově ku vykonávání služeb Božích, slíbili mi páni Soběslavští, že ti nedostatkové mají napraveni býti. I nemeškal jsem a mládence „dva hodná“ a k tomu 4 diskantisty do školy jsem zjednal. Oni však, nemajíce tady opatření, na mne nařikají, že jsem je odjinud strhl a sem do hladu a nouze přivedl. Dostávají sice půl kopy na měsíc, ale jak možno 6 osobám na to se vychovati! Škola je obecní a jako v císařském městě chtějí mítí Soběslavští nešpory každodenně, ale aby jako předešle na mládence se dávalo, toho není — a co se dává, na to tyto chudinky nemohou býti živý, nebo nejsou anděly. Chtějí pryč jíti, a já je držeti nemohu.“ Rektor *Modlitba* uvažuje, že bude musiti i sám za nimi jíti a školu že zanechají prázdnou. Žáci opouštěli jeden za druhým školu, a rektor zbyl tu konečně — sám.

Začátkem roku 1617 zemřel kantor Matěj Hradský, rodák soběslavský. Hradský nastřádav slušného jmění, koupil si poblíž školy od Andresa ručníkáře dům za 250 kop. Pozůstalá vdova po Hradském, Markéta, pojala za manžela kollegu nebožtíkova, prve jmenovaného rektora Jakuba Modlitbu, jemuž s rukou svou zadala i dům již řečený a štěpnici „Na špitálkách“ nad Novým rybníkem, v sumě 290 kop. Jakub Modlitba opustil tedy školní komůrku rektorskou, k níž mu páni ještě o hromnicích dali dělati nový klíč, a složiv i úřad učitelský, stal se měšťanem soběslavským. Že odchod Modlitbův ze školy byl nucený, vysvítá z listu faráře Prokopa (daného ve čtvrtek po sv. Jiří 1617): „Požádali mne oficiálové školní, poněvadž od některých bez vůle mé ze školy vybyti jsou (ač to pouze faráři přísluší, aby jim odpuštění dával, když se na ně celý rok stará), za přimluvu, aby jim rychtář dopomohl ku kvartálu od sousedů za pacholata, neboť

i oni, majíce dluhy platiti, odjinud vzíti nemohou, než kde sloužili.“ —

Za kantora a varhaníka zamluven byl do Soběslavě Václav Buffler, pro nějž do Pelhřimova po velikonocích dojel s kočím vozem Jakub Šlechta. Také Václav Buffler, přiženiv se na dům po váženém občanu Vítu Mokřém, po letech opustil školu a v strastných dobách třicetileté války platných služeb obci prokazoval. Zemřel l. 1659.

Za času faráře Cetorazského byl v obci v ohledě náboženském pokoj. Spatřujeme, kterak Soběslavští nečinili rozdílu mezi katolíkem, evangelíkem a bratrem. L. 1615 v lednu důstojný kvardián bechyňský, fráter Adam Henrici, žádal Soběslavských za nějakou almužnu, neboť v klášteře trpěli nedostatkem. Poslali mu na Bechyň 1 kopu míš. Týmž penízem přispěli na stavbu evangelického kostela v Kaplici. Také od stavů podobojí, kteří se spravovali seniozem, shromážděných v Praze v pondělí na den sv. Tomáše 1615, došla Soběslavských žádost za příspěvek na kostel.

V té žádosti vzpomínají stavové vděčně majestátu, děkujíce, že mohou zjevně služby Boží konati a stavěti kostely. Aby pak také v Praze měli koštel, koupil p. Václav Vilém z Roupova dům s kostelíkem sv. Šimona a Judy a věnoval to bratřím. Do té doby vynaloženo na stavbu do 3000 kop. Příspěvky přijímal Vojtěch st. Koutský z Jenštýna. Místo peněz mohli Soběslavští aspoň poslati trámy, krokve prkna neb jiné dříví k stavbě potřebné. Ani bratří tudíž, jak z účtů patrno, nezůstali bez podpory. —

Přízeň svou dávali Soběslavští na jevo faráři Prákopovi při každé příležitosti. Na vánoce kromě povinného džberu ryb posíláno bylo na faru víno a calta, nebo místo ní 1 kopa. O velikonocích a o letnicích počten býval farář také velikým džbánem vína; ba i špitálníci pamatovali na faráře o pouti své na den sv. Víta, posílajíce na faru 2 žejdlíky vína a koláče, jež kuchařka špitální na ten den pékávala. Jak mohli, dopomáhali také páni radní faráři k platům a desátkům R. 1615 vymohli mu v Třeboni zase starodávný plat z mýta 4 kop, který té doby za výběrcími zůstával. Lidé ze Zelče, náležející k záduší skalického, nechtěli odváděti desátku faráři soběslavskému, jsouce katoličtí, a utíkali se k faráři hlavateckému Ondřeji Hostinskému. Soběslavští ucházeli se r. 1617 o nápravu toho jak u Ondřeje Holušíckého, regenta bechyňského, tak u Jeronýma Hoška, správce na Zelči; ale ti se k nápravě nijak neměli. I dopsali Soběslavští samému Adamu ze Šternberka, pánu na Bechyni a Zelči, o svatém Jiří 1618 a prosili za propuštění zadržalých desátků faráři, dodávající, že si Zelečtí na faráře jejich nestěžovali. Také byli nuceni upomínati i Jana ml. Hozlaueru z Hozlau, aby ze dvorce svého ve Skalici faráři zaplatil desátek. Všechno to se sotva vyplnilo; Bechyňští nechtěli a Hozlauer neměl.

Menší přízeň měl farář u urozených obyvatel soběslavských, zvláště u bohaté vdovy, hospodařící na Vrbčanském dvoře za Veselským mostem, u Kateřiny Pušové z Ertína. Příčinou byla pýcha lidská a nějaká stolice v kostele.

Lavici paní Pušové dali totiž páni při opravě kostela vy-
nésti. Toho použil ihned „Hendrych“ Ovčička, manžel známé
bohaté Zuzanky, panny to z fraucimoru Rožmberského, však už
nebožky, a dal na tom místě postavit lavici pro svoji druhou
manželku Žofii, dceru primasa Řehoře Smrčky. Tím byla paní
Pušová uražena. Ihned dala si udělati novou stolicí a chtěla, aby
ji farář místo Ovčičkovy postavit kázal. Na smírné urovnání
nic nedbala (dávati jí farář místo blízko odtud), a když se jí ne-
svedlo, vzkázala faráři všelijaké pohrůžky po lidech, povinný
desátek ze svého dvora, 1 strych žita, 2 slepice a 1 den roboty,
neodváděla, a aby více zmohla proti faráři, popudila naň i paní
Evu Hozlauerovou ze Štěkře a na Brandlíně. Tato způsobila
mnohou trpkou chvíli faráři, který takto bědoval: „Všeho vla-
dařství v kostele mne zbavuje, a pohrůžky činí, jestliže bych se
tak nezachoval, že to miní na Jeho Mt. vznést, a věc mi to
obráceno bude v krátkých dnech, to že čas přítomný ukáže“;
tak naříká farář městské radě ve čtvrtek po sv. Jiří 1617, po-
nechávaje Soběslavským, aby tu věc skoncovali, neboť by prý
před těmito ženami musil ujíti z města.

Také kaplan Jiřík, předchůdcům se podobaje, nemohl se s fa-
rářem Prokopem snést. Žaloval na faráře pánům radním, a ko-
nečně beze všeho o sv. Erazimě po zvoníkovi na faru vzkázal,
že nazejtří odejde. Farář poslal k němu svého bratra, aby aspoň
do sv. Havla zůstal, ale kaplan neústupně trval na svém, a slíbil
jen, že tu bude do příští neděle. Za příčinu udával, že mu „stans“
jeho vycházeti nechce.

Farář Cetorazský ho nemínil držeti, neboť příliš mnoho kaplan
před sebe bral bez vůle farářovy. Ve všech dítkách malým od
prsou svátostmi přísluhoval, na akcidencia farářova se táhl a nechtěl
choditi ke stolu s officiály školními, ale požadoval, aby za ním
do kaplanky oběd i večeri posílali. A jako na žaloby kaplanovy
farář krátce řekl: „Daremná řeč odpovědi nemá,“ tak nyní dodal:
„Co si vyvolil, nechť toho užívá, s pomocí Boží se kaplanem
opatřím.“ A opatřil.

Od sv. Jiří 1617 půl léta byl kaplanem v Soběslavi kněz
Viktorýn, a po něm od Havla *Jiřík Kamillus*. Týž byl tu také
krátce, jen půl léta; ve svornosti nepobyl a se zlou odešel.
V pondělí po neděli Invocavit 1618 musili vyslechnouti páni radní,
kteří na hřbitově nějaké dílo spatřovali, nechutnou rozprávkou
mezi farářem a kaplanem. Při té příležitosti dal si totiž farář
Prokop Cetorazský zavolati Jiříka z jeho pokoje na hřbitov před
pány, ale tu kněz Jiřík mezi jiným promlouváním na faráře si
ostře vyjel, že lidi dře, a když je odře, že je k němu posílá,
a že faráře nemá za poctivého člověka, pokud na něj ty věci,
oč tu činiti jest, neprokáže.

Jiřík Kamill na tom nepřestal; žaloval na faráře Prokopa
též u *Jana Píseckého*, děkana města Týna nad Vltavou, seniora
kraje tohoto, a Soběslavští byli nuceni faráře svého se zastati,
všecko dobré a chvalitebné o něm píšíce; za to na kaplana Ji-
říka udali, že je zpuřný. Měl to farář podobojí Prokop pěkné ka-
plany za pomocníky!

Po velikonocích 1618 odešel kaplan Kamillus ke konsistoři podobojí hledat služby; při tom, aby sám hezkým se zdál, očernil bývalého svého „pana otce“. Administrátor Zikmund Crinitus Stříbrský a páni assesores psali ihned do Soběslavě, žádající zprávy o faráři a kaplanovi. Soběslavští (28. dubna) odpověděli, že takového faráře vždy by si přáli mítí, ale s kaplanem, který užíval jen své zpurné mysli, pokoje žádného neužili.

To jistě páni konsistoriáni odkázali nepokojného kněze Jiříka na pozdější dobu, neboť shledáváme, že týž kněz zašel si začátkem května do Soběslavě prosit pánů za lepší vysvědčení. I nechtíce ho na živobytí kaziti napsali mu v Soběslavi v pátek po neděli Jubilate list zachovací v ta slova: „Seznáváme, že po ten všecken čas zůstávaje mezi námi jest se vždy dobře choval, nic se toho nedopouštěje, co by jeho dobré cti a povolání jeho na újmu bylo.“

Po Kamillovi nastoupil (o sv. Jiří 1618) v Soběslavi za kaplana *kněz Adam*.

Měsíc na to došlo v Praze k oněm známým výstupům, které za následek měly dlouhé a zhoubné války.

Soběslavští lekali se událostí pražských a s hrůzou psali vrchnosti své Petrovi ze Švamberka, v neděli v den nejsvětější Trojice: „Mnoho jest slyšeti o nebezpečnství nemalém, které by původem některých uvaliti se chtělo na toto království České; a přišlo-li by k čemu, (od čehož nás všecky Pán Bůh sám ostříhati rač) jak bychom se opatrovati měli, Vaší M. za naučení prosíme.“

Ale zatím musila se Soběslav podle pána svého, Petra ze Švamberka, postaviti v řady stavů vzbouřených; a že s nimi za jedno stála, s nimi také 8. listopadu 1620 padla a za to hořký kalich trestů a zkoušek vypila až na dno.

Zlatá Koruna.

Dle pramenů ¹⁾ podává František Wildmann.

Údolí stříbropěnné Vltavy mezi Budějovicemi a Krumlovem stojí trosky bývalého kláštera zlatokorunského, jenž r. 1263 založen byl od slavného krále Přemysla Otakara II. na díkůčinění Bohu, že nad králem Belou IV. r. 1260 u Kressenbrunna tak stkvělého dosáhl vítězství.

¹⁾ Prameny, z nichž bylo čerpáno. Klášter zlatokorunský měl mnoho nadaných mnichů, kteří dějiny a události kláštera sepisovali. Hlavně pak pro stálé spory s Rožmberky, kteří klášteru statky Boletice, Netolice, statky od purkrabí Hirza klášteru darované sobě přivlastnili, a kteří sami dovoliti nechtěli, aby statek Chlumeček od Jana Aug. Miličovského z Braunberka klášteru darovaný vepsán byl do desk zemských, byli nuceni mniši zlatokorunští stále staré listiny a privilegie vyhledávati a opisovati, aby se svých statků na Rožmbercích domohli. Nejdůležitější listiny o klášteře zlatokorunském chovají se v pražské universitní knihovně pod signaturou II. D. 25. II. D. 26. II. D. 42. II. D. 43. II.

Přemysl klášteru daroval nejdražší stkvost, který darem dostal od krále francouzského Ludvíka IX., totiž osten z trnové koruny Krista Pána, pečlivě uložený ve stkvostné zlaté skřínce s křišťalovým sklem. Proto se klášter ten nazýval také Trnovou korunou. Mnichové cisterciáci povoláni byli do Zlaté Koruny z kláštera sv. Kříže z Rakous, jimž k výživě daroval Přemysl Otakar II. panství Boletice, jež se od Blánského lesa až na hranice bavorské rozprostíralo k Šumavskému hvozdu a od Zlaté

D. 44. a XV. D. 7. též v klášteře vyšebrodském, v knížecím archivě v Krumlově a v Českém Museu. V codexu II. D. 42. pražské universitní knihovny nalézá se: *Compendium privilegiorum per Dominum Andream Pachman 1626 Trebona receptorum*. Dále »*Privilegia in vidimus*«. »*Nomina oppidorum, villarum et pagorum ad Sanctam Coronam pertinentium*«. Hlavním spisovatelem těchto listin byl P. Pavel Augustin Strobandel, jehož hlavní dílo jest: »*Origo et eversio Auro-spineae Coronae*« jakož i »*Fundamenta, quibus manifestum fit, dominos abbates Altovadensem et Coronensem esse abbates de statu regni Boemiae. Pro informatione dominis commissariis a consilio appellationis deputatis exhibita*«. Dalším spisovatelem byl František Lechner a P. Vilém Fidler, jenž vydal r. 1679 krátké dějiny kláštera: »*Chronologica deductio, in qua a tempore foundationis usque ad tempus praesens status monasterii Sanctae Coronae ord. Cist. describitur, fundata in instrumentis publicis in archivo Sanctae Coronae aut alibi servatis, per Fr. Guilielmum Fidler, Sanctae Coronae professum, compilata anno domini 1679 pro doctore Tauffer, qui omnia sibi probari volebat, dum monasterii advocatus esset*«. Dále: »*Demonstratio gravaminum principis ab Eggenberg et ejus officialium, ob quae a domino abbate Stae Coronae caesarae Majestati 1680 12. Julij Budvitij memoriale fuit humillime porrectum, ipsi memoriali correspondens et accomodata*«. »*Descriptio foundationis, progressus, casuumque tristium regij monasterij B. V. M. de Sancta Corona ord. Cisterciensis*«. Kromě těchto jest ještě více spisů o sporech s Rožmberky, Eggenberky a Schwarzenberky o statky klášterní. Velice důležitý jest kodex v Pražské universitní knihovně II. D. 25, který podává statistiku celého klášterního jmění, tak na příklad 1. *Nomina et cognomina fundatoris et benefactorum*. 2. *Annus foundationis et omnia foundationis et donationum diplomata*. 3. *Series abbatum regij monasterij B. V. M. de Sancta Corona in Boemia s. ord. Cisterciensis*. 4. *Epitaphia, inscriptiones et picturae in monasterio Sanctae Coronae*. 5. *Delineatio monumentorum in aedificijs vetustate et elegantia notabilium*. 6. *Numerus religiosorum in Sancta Corona*. 7. *Monasterij (quod de linea Morimundi filiationis vero de Plassio est) insigne*. 8. *Nomina et cognomina et patria religiosorum, qui in monasterio Sanctae Coronae floruerunt*. 9. *Specificatio authorum, qui de monasterio Sanctae Coronae scripserunt*. 10. *Indulta et privilegia a ss. pp. monasterio Sanctae Coronae concessa*. 11. *Nomina urbium et oppidorum monasterio vicinorum*. 12. *Flumine monasterium Sanctae Coronae alluitur et sequitur*. 13. *Situs monasterij*. 14. *Eversiones monasterij*. 15. *De beneficijs collationis monasterij*. 16. *Praepositurae et praefecturae monasterij*. 17. *Filialia Sanctae Coronae monasteria*. 18. *Geometrica descriptio longitudinis et latitudinis ecclesiae*. 19. *De bibliotheca*. 20. *Domus abbatialis*. 21. *Ecclesia parochialis*. 22. *Tituli et praerogativae domini abbatis monasterij*. 23. *Legationes et officia*. 24. *De abbatibus vel religionis episcopis*. 25. *Reliqua luce et laude digna*. — Nejdůležitější spis jest kronika »*Series abbatum s. Coronae, qui a foundationis aevo in eo loco praefuerunt*« s chronografem 1785. Když pak byl klášter zrušen, psali si již světští faráři zlatokorunští rozličné poznámky, jak památné věci klášterní rozchváceny, zničeny a za babku židům prodány, jako to učinil Josef Dvořák, bývalý konventuál a pak první farář zlatokorunský. Ze všech farářů zlatokorunských vyznamenal se svou učeností, bystrozrakem a láskou k bývalému klášteru Bartoloměj Sládeček, muž to velice učený a dějepisu zvláště kláštera zlatokorunského milovný. On všechny rukopisy a dokumenty klášterní, o kterých zvěděl, prohlédl, opsal a tak sestavil nanejvýš důkladnou knihu latinským jazykem o Zlaté Koruně »*Series abbatum et Chronicon Monasterii Sanctae spineae Coronae*«, opsal též inventáře, které zdělány byly při zrušení kláštera o jmění klášterním r. 1785, jakož i všechny důležité listiny, kláštera se týkající v jazyce latinském, českém i německém sepsané. Tuto velkou památní knihu dal krásně v kůži vázati i chová se nyní ve farním archivě zlatokorunském, jsouc nejdůležitějším spisem o bývalém klášteře zlatokorunském.

Koruny dosahovalo až k Prachaticům se statky Křenovou, Kladným, Zahorkovem a Kájovem, mimo to dvě vinice u Kremže v Dolních Rakousích a jeden dům v Praze.¹⁾

¹⁾ Originál listiny nadací, jíž Přemysl Otakar klášter zlatokorunský založil a nadal, chová se v c. k. archivě vídeňském a zní: »In Nomine Stae et Individuae Trinitatis. Amen. Otakarus Dei Gratia Rex Bohemiae, dux Austriae, Styriae et Marcho Moraviae etc — Omnibus Chti fidelibus praesentem paginam inspecturis in perpetuum, Conditori ac Rectori Universorum Dmo Deo, ejus potentissima providentia, nos qui potestatibus praesidemus in sublimitate constituti sublimi sua potentia fecit esse conformes, subjici devotissime, vota que magnifica vovere et reddere exigimur, merito et tenemur. Equidem qui potentes non abjicit cum et ipse sit Potens, pia quoque vota potentium non contemnit. Quapropter nos, qui ipsius gratia Progenitorum nostrorum dignitates, potestates, ac copiarum omnium plenitudinem possidemus, inter alia fidelitatis obsequia, quibus ejus munificentiae intendimus respondere Mñrium Cisterciensis Ordinis ad ipsius gloriam in honorem Beatae et Gloriosae Dei Genitricis Mariae construere decrevimus, pro animae nostrae ac Progenitorum nostrorum remedio et salute, ipsum quoque Mñrium ob reverentiam Sanctae Spineae Coronae volumus ad Sanctam Coronam ab omnibus nominari assignantes Ordinationem ipsius, Coenobio Sanctae Crucis. Praesentibus etiam nobilibus et baronibus nostris eundem locum dotavimus Praedio nostro *Poletitz* dicto, donatione libera et solenni, cujus Praedii termini a parte meridiana metis Teutoniae conjunguntur, prout fontes et rivi influunt cum aquis pluralibus nostro Regno; et in parte Occidentali usque in Prachatitz ad praedium Wissegradensis Ecclae extenduntur, et per viam, qua de Patavia ad Regnum nostrum venit, usque ad rivum Obchi dictum porriguntur; Inde ad rivum Cosschin inde per rivos Kolenaten et Klopotin ad rivum Cremesin; ab hinc in parte Aquilonis per rivum Rudika ad locum ubi rivus Rapatschka monti affluit, qui Vuorob appellatur; de vertice hujus montis ad rupem dictam vulgariter Psilepin: Inde per summitatem montium Bufel et Huba ad montem Nakletí, ab hinc descendunt per rivum Harzzin et circumeunt et includunt totum praedium Krzenow, Kladen, Zahorn et Kaijow dictum, prout ipsius praedii metae antiquitus sunt distinctae. Ab hinc in parte Orientali extenduntur ad montem, qui Radisch nuncupatur, exinde praetereunt praedium Hyrzonis et transeunt flumen Wltawan ad terminos Teutoniae supradictos. Quaecunque igitur his terminis includuntur in agris, sylvis, pratis, pascuis cultis et incultis, aquis, aquarumque decursibus, piscinis, piscationibus, molendinis, fodinibus, quaesitis, et inquirendis, cum omni prorsus terrena utilitate et cum monte, qui dicitur Castrum Drzlaii cunctisque rite dicendis et privilegio pro Religiosorum Libertate et pacis plenitudine inscribendis, excepta villa Zahor, quam cum agris et campis adjacentibus Witigo nuper a Zezoma comparavit, ad quam nil penitus de sylva noscitur pertinere. Ea quoque plenâ Libertate et Jurisdictione, quâ nos et Progenitores nostri ipsum praedium possedimus, sine qualibet diminutione contulimus. Monasterio memorato volentes ipsum ab omni exactione et vexatione Judicum monetariorum, theloneariorum seu qualibet violentorum infestatione esse liberum et immune, unde statuimus, ut nullus Judicum, Monetariorum seu quorumlibet Villicorum et Officialium nostrorum, in praediis praefati Monasterii Juris quippiam sibi, audeat vendicare, vel violentiae aliquid attentare, sed si fur vel quilibet sceleratus in bonis et praediis Coenobii fuerit deprehensus, per Judicem proprium prout ipsius exegerint scelera, puniatur. Et ut memoria nostri imposternum commendabilis habeatur, videlicet, quod pro defensione terrarum Austriae et Styriae contra frequentes insultus Paganorum et Ungarorum, Personam nostram cum hominibus nostris exposuimus, et cum rebus omnibus terras nostras, duas Vineas in Austria, quae ad nos pro pecunia devenerunt, tradidimus nostro Monasterio, ante dicto. Eidem etiam contulimus Domum unam in suburbio Pragensis Castri libere et quiete perpetuo possidendam. Praeterea eandem libertatem et gratiam, quam habent Claustra Cisterciensis Ordinis in Austria constituta in Salibus, vino et omnibus Victualibus suis per Danubium, et per terram sine muta quiete et libere deducendis, dedimus nostro Claustro. Ut igitur hae nostrae Donationes et concessiones superdictae nostrae Domui perpetuo maneant inconvulsae, et stabiliter illibatae, praesentem super his paginam conscribi et Sigillo nostro dupplici fecimus diligentius communiri. Hujus rei testes sunt: Joannes Episcopus Pragensis Ecclesiae, Bruno Olomucensis Episcopus, Jacobus, Praepositus Pragensis, Vitus Decanus, Zmilo de Leuchtmerch et filius

Jména vesnic a městeček, jež ku klášteru zlatokorunskému byly přiděleny, uvádíme i pro důležitost českého místopisu i za příčinou názvů původních, nežli byly poněmčeny, v obou jazycích dle rycht:

Rychta Vltavská (Gericht Wuldaw): ves Rotšlag (Rotschlag); rychta Mokorská (Mugheraw): vsi Hubenov (Hubene), Slavkovice (Schlackhen); rychta Novosedlecká (Neusidl): ves Novosedly (Neusidl), dvůr Moledín (Molleding); rychta Křenovská (Crenau): vsi Kladný (Gladen), Dobrkov (Turkowitz), Zahorkov (Ahorn), Lázec (Lasnitz), Přelštice (Schelsnitz), Křenov Německý (Deutsch Crenau), Křenov Český (Böhmisch Crenau), Višní (Weixeln); rychta Polenská (Stein): vsi Brotice Německá (Perschetitz), Hvozdovala Lhota (Hundshaberles Stufft), Brotice Česká (Böhmendorf), Břeveniště (Tunhetschlag), Veselí (Weisetschlag), Mýšňany (Schneiderschlag), Javoří (Muschelschlag), Blata (Benetschlag), Petrov (Petrbach), Švibgrueb (Schibgrueb), Jablonec (Ogfolderheid), Štěčerov (Fischern), Loutka (Reith), Bezděkov (Gesigl), Kovářovice (Schmiding), Provodice (Probolden), Mladěnov (Pladeschlag), Kyselov (Neustift), Květošín (Quitoschin), Dutěšov (Auertaschin), Hostěnov (Höffel), Polná (Hossen Stein); rychta Boletická (Boletitz): vsi Podvoří (Podwurst), Penkovice (Penkowitz), Bělovice (Bielowitz), Dolany (Dollern), Boletice (Polletitz), Hoříčky (Hörwinzl), městečko Horní Planá (Ober Plan); rychta Helmská (Mellmb): vsi Otice (Ottestift), Žlábek (Riendles), Stísta Přední (Vorderstift), Trinšov (Hassen Reith), Karlovy dvory (Karlshöffen), Hadinov (Honetschlag), Stísta Zadní (Hinterstift), Jelina (Melmb), Spitzenberg (Spitzenberg), Stará Huť (Alt Hütten), Pichlov (Pichlaw), Hůrka (Stuben), Pernek (Bernekh), Maniva Česká (Böhm Haydl), Maniva Německá (Deutsch Haydl), Skláře Huť (Glashütten); rychta Zelnavská (Salnaw): vsi Zelnavá (Salnaw), Šenova (Schenau), Sumbek (Sumbek), Hindtring (Hindtring), Parkfridt (Parkfridt); rychta Zbytinská (Ober Haydl): vsi Švejnov (Schweineschlag), Černý potok (Plateschlag), Mošná (Plandles), Koryto (Hundsnuersch), Zbytiny (Ober Haydl); rychta Frantolská (Frainthall): vsi Frantole (Frainthall), Lažiště (Schlag), Leptáč (Rahn), Malanín (Pleschen); rychta Chrobolská (Chroboldt): Chroboly (Chroboldt), Stísta (Lutzmier), Skřimečov (Schreineschlag), Ovesné (Haberles), Planská (Planskus); rychta Záhořská (Sahorsch): vsi Mičovice (Mitschowitz), Ratiborova Lhota (Ratibor Melhütten), Jáma (Jammes), Přílop (Prschilop), Záhoří (Sahorsch); rychta Ktišská (Tisch): vsi Sadlín (Zadl), Rovenče (Rubentz), Tisovka (Neuenberg), Mačková Lhota (Naster Stift), Stará Huť (Alte Hütten), Marký (Markus), Miledínka (Paulus), Ostrá Hora (Lasterheuer), Ktiš Malá (Liechtereckg), Smědeč Velká (Gross Zmietsch), Uhlíři (Kollern), Křižovice (Krschischowitz), Smědeč Malá (Klein Zmietsch), Ktiš (Tisch); rychta Chvalšinská (Kriehbaum): městečko Chval-

ejus Heynrichus, Hojgerg de Swintz, Stezlaus Burgravius Pragensis, Schescho Provincialis Judex, Wernherus de Steinchirchen, Bavarus de Strakonitz, Ulricus de Nova Domo, Wilhelmus Purgravius de Phrymberch, Ulricus Lupus, et alii quam plures. Acta Anno Domi Millesimo Ducentesimo Sexagesimo tertio, In dictione sexta data per manum Magistri Arnoldi Prothonotarii.

šiny (Kalsching), vsi Dobročkov (Dobrusch), Křezovické (Oxbrunn), Hochwald (Hochwald), Třimík (Rieherhof), Dražice (Prosnitz), Borová (Mistelholz), Kamejk (Haydl), Třebovice (Siebowitz), Vitušovice (Kriebaum), Prakýř (Pragerstuf), Šenfeld (Schenfelden), Uhlíři (Kollern).

Dále patřilo k Zlaté Koruně panství Netolické, od krále Přemysla Otakara II. darované, s těmito vesnicemi: statek (villa) Podříš, Krtelný (Grital), Bor, Hrbov 4 lány 16 jiter, Třebánice 4 lány 4 jitra, Hoříkovice 2 lány 16 jiter, Zubčice 6 lánů 7 jiter, Žitnej 4 lány 24 jitra, Kučevíce 5 lánů 24 jitra, Dolní Třebáně 5 lánů 44 jitra, Horní Třebáně 5 lánů 50 jiter, Mahouš 17 lánů 10 jiter, Sedlovice 4 lány 7 jiter, Zvířetice 4 lány 53 jitra, Merica čili Lužice 6 lánů 10 jiter, Chválovice 4 lány 14 jiter, Dolní Chrástany 3 lány 23 jitra, Horní Chrástany 3 lány 10 jiter. Rychta Lhenická: Lhenice, nyní městečko, 6 lánů 53 jitra, Újezd 3 lány 2 jitra, Vadkov 4 lány 15 jiter, Doubrač, Ovevič a Vorvič 6 lánů a 30 jiter.

Hirzo, purkrabí na Zvikově, který té doby byl od krále Přemysla Otakara II. ustanoven, aby Budějovice město u řeky Vltavy vystavěl, měl své statky mezi újezdem zlatokorunským. Aby se tyto statky klášterní zaokrouhlily, daroval klášteru zlatokorunskému r. 1268 svých dvanácte vesnic, totiž: Muldaw, které se stalo městečkem a dříve se Hirzov nazývalo, a nyní sluje Horní Vltavice (Obermoldau), Mýto (Mautstat), Jankov (Jangetschlag), Imketschlag, Záhlíní (Eisengrub), Mokrá (Muggrau), Jiretsdorf, Klenovice (Glenowitz), Schwarzbach, Bližná (Egetschlag), Děchoschlag a Jerzenschlag. Za to jakožto dobrodinec kláštera byl purkrabí Hirzo dne 3. března 1275 pochován v konventním chrámu Páně zlatokorunském, jehož náhrobní kámen ve zdi zaldělaný dosud se zachoval.

V pozdějších dobách klášter zlatokorunský zároveň s Budějovicemi od krále Přemysla Otakara II. jako pevná bašta proti moci pánů z Růže postavený byl trnem v oku tomuto rodu panskému, jehožto členové všech dob hleděli těchto statků klášterních se zmocniti, což jim usnadnil král Zikmund, jenž jim statky kláštera zastavil, kterých pak ani Rožmberkové ani jejich dědici, Eggenberkové a Schwarzenberkové, nevydali. Proto dějiny kláštera tohoto jsou neustálým bojem proti pánům z Růže, kteří nikterak nechtěli trpěti, aby měli u svého takřka královského sídla Krumlova proti sobě klášter, králi českému oddaný.

Ze všech shora vyjmenovaných statků zůstala klášteru vesnice Langenbruck, kterou si ještě od pánů z Růže musili vykoupiti, čtyři rybníky a kus lesa; ostatní vše, celé panství Boletické, Netolické a Újezd, jež klášteru daroval purkrabí Hirzo, si páni z Růže přivlastnili.

Opatů zlatokorunských, kteřížto později dostali právo zasedati na sněmě zemském, od r. 1263 do r. 1785, kdy klášter od císaře Josefa II. byl zrušen, počítá se 43. Zakladatel kláštera zlatokorunského, Přemysl Otakar II., povolal r. 1263, jak dotčeno, mnichy cisterciácké ze Svatého Kříže do kláštera zlatokorunského. Prvním opatem byl *Findřich*, jenž hodnost tuto i před tím i potom zastával též v klášteře Svatého Kříže. Na vyzvání krále Pře-

mysla Otakara II. odebral se s několika mnichy do Zlaté Koruny, kde klášter a vše, čeho bylo nové řeholi potřebí, zařídil. Vrátiv se do sv. Kříže, zemřel r. 1280.

Kdo byl druhým a třetím opatem, neví se, neboť archiv zlatokorunský z té doby byl spálen. Někteří praví, že druhým opatem byl *Jan*, ale nelze toho dokázat. Tou dobou byl klášter zlatokorunský v plném květu, neboť požíval všech svých statků, jež mu daroval král Přemysl Otakar a purkrabí Hirzo.

Za třetího opata stihla klášter zlá nehoda. Když r. 1278 na poli Moravském Přemysl Otakar II. byl od Rudolfa Habsburského poražen, vtrhlo vojsko Rudolfovo do Čech a strašně plenilo. Nejhuře řádilo 12000 Kumánů ve vojště Rudolfově, kteří přitrhše ke Zlaté Koruně, klášter vyplnivše zničili.

Čtvrtý opat, *Bartoloměj*, byl konventuálem kláštera plasského, odkud se dostal r. 1281 za opata do Zlaté Koruny. Snahou jeho bylo, aby nabytí potvrzení nadace klášterní, králem Přemyslem Otakarem II. a purkrabím Hirzem klášteru věnované, od krále Václava II., který pobožené opatství znova nádherně vystavěl a ozdobil. Opat Bartoloměj přikoupil ke klášteru ves Záhoří, a zvolen byv po desíti letech opatem v Plasích, zemřel nepovědomo kterého roku.

Opat *Heřman*, v řadě pátý, roku 1293 dal sepsati krásnými iniciálkami graduale, dialog s ~~sv.~~ Řehoře a missál konventní. Byl muž velice učený a hleděl zařídit v klášteře knihovnu, jak bylo i v jiných klášterích. Zemřel neznámo kdy a pochován byl v kostele konventním. Kámen na hrobě jeho jest bez nápisu.

Theodor, toho jména I., nástupce Heřmanův, po 35 let spravoval opatství s velikým rozmyslem. R. 1309 vystavěl v Krumlově pro klášter dům a r. 1310 založil faru v Ktiši, ku které byly od fary chvalšinské připojeny tři vesnice: Třebovice, Křežovice (Oxbrunn) a Dobročkov. Světící biskup pražský Heřman Irinský, který vysvětil ktišský kostel, zamiloval si klášter zlatokorunský tak, že když r. 1322 v měsíci listopadu zemřel, dal se pochovati v klášterním kostele. Za opata Theodora český pán Bavor III. z Bavorova, bratr pana Mikoláše z Blatné a Viléma ze Strakonice, daroval klášteru pět vesnic: Svince, Mojnou, Skřídu, Žaltice a Černice s právem patronátním, kteroužto nadaci král český Jan Lucemburský potvrdil r. 1318. Toho roku zemřel též pan Bavor III. z Bavorova, a pochován v konventním kostele. R. 1316 koupil opat ves Rájov od jakéhosi Gerunka a r. 1330 vinici Geltin od měšťana pasovského Glasera a jinou od Lipharda, měšťana kremžského. Za něho již Petr z Rožmberka požadoval z nadace Bavorovské 800 kop grošů pro kapli rožnovskou, opat se hájil a pan Petr z Rožmberka dostal ze statků klášterních jinou náhradu. Od té doby počínají páni z Rožmberka toužiti po statcích kláštera zlatokorunského a nastávají samé rozepře o statky klášterní. Opat Theodor zemřel r. 1335 a pochován jest v kostele klášterním. Na kameně náhrobním má nápis: „Anno Dni MCCCXXXV. VII. kal. Augusti Q. Piae memoriae Dm Theodicus Abbas hujus loci est defunctus.“ Kámen jest rozražen, nápis nyní nečitelný.

Po smrti jeho opatem zvolen *Syboko*. Za něho Verner ze Štěkře s manželkou svou Vojslavou, příbuzní rodu Harachovského, darovali klášteru nedaleký kopec s lesem a s pastvinami. Opat tento přikoupil dům u vinice klášterní v Kremži a vinici Weinhaus zvanou u Pasova. Žil asi do r. 1338 a po něm nastoupil opat *Ludolf*, jenž hájil jmění a práva kláštera a dal si potvrditi poplatky Netolických od císaře Karla IV. Dne 1. května 1346 daroval Buško z Rovin kostelu kájovskému mlýn Mezipotočí s pozemky, lučinami a pastvinami na udržování věčného světla, kteréžto nadace svědky byli Petr z Rožmberka, Jan z Čenkova a Beneš z Komářic. Ves Horní Planou povýšil na město. Za svého opatování zkoušel mnoho nepříjemností. Byl od klerika z Vojče žalován u papeže Klementa VI. r. 1347 v Avignoně, tak že byla na opata uvalena exkomunikace, však byl při komissí zřízené v Praze uznán nevinným. Jindřich z Velešína z rodu Michalovic daroval klášteru 100 hřiven stříbra na modlení a když zemřel, pochován jest r. 1355 dne 3. dubna v chrámě zlatokorunském jakožto dobrodinec kláštera. Mimo tento odkaz ještě několik jiných přibylo klášteru, jako od Michala kněze z Netolic. R. 1351 kněz kremžský Theodor žaloval opata u arcibiskupa Arnošta z Pardubic, ale opat byl zase prohlášen nevinným. Spravovav klášter téměř 20 let, zemřel dne 2. března 1359 a jest pochován v klášterním kostele podle opata Theodora.

Nástupce jeho byl *Erhard*. Za něho probošt vyšehradský Theodor, miláček Karla IV., později biskup šlesvický, pak mindenský a konečně arcibiskup děvínský, vzdal tuto hodnost, by u svého příznivce Karla IV. nejvyšší úřady zastával, a založiv kláštery bosáků v Kugelweide a ve Skalici, přisvojoval si jakožto probošt vyšehradský k panství svému Prachatickému 22 zlatokorunských vesnic. Poněvadž mu byl císař Karel IV. velice nakloněn, nemohl klášter proti němu ničeho poříditi, ač sám sv. otec Bonifác IX. uznával práva opatství zlatokorunského k těmto vesnicím. Zemřel dne 26. ledna, ale kterého roku neví se. Po něm následoval opat *Jindřich*, o němž, an žil ve Zlaté Koruně na krátce, není nic zaznamenáno. Náhrobní kámen jeho má nápis: Anno MCCCLXIX XIV Kal. Augusti Q. Dmus Heydenricus Abbas hujus loci.

Opat *Gerhard*, jeho nástupce, neunavně hájil práva svého kláštera. Obnovil žalobu na probošty vyšehradské, že odňali klášteru 22 vesnice a přivtělili si je k panství svému Prachatickému, načež papež Urban VI. listem ze dne 8. března r. 1381 poručil, aby vesnice ty vráceny byly klášteru zlatokorunskému. R. 1376 bratří Rožmberští založili klášter augustiniánský v Třeboni. Císař Karel IV. listem ze dne 16. ledna 1372 daroval cisterciákům dům na Starém Městě pražském, Jerusalem zvaný, který kazatel Milič z Kroměříže ze sbírek postavil, aby v něm mohli cisterciáčtí bydliti a studia svá konati. Paní Ela, vdova Fridlínka, k domu tomu přidala vinici a rybník.

O opatu *Gobelínovi*, nástupci Gerhardově, nalézáme zprávu z r. 1383, že židu Mašlovi z Budějovic za 85 kop grošů pražských zastavil všecko zboží klášterní. Za něho se v Zlaté Ko-

runě zle hospodařilo. Byl též od žoldnéřů vyšehradského probošta zajat a zbit.¹⁾ Gobelín byl pak sesazen pro nezřízený život svůj a na místě jeho zvolen za opata *Arnold* dne 11. března 1387. Za něho r. 1387 Onšo z Vihlav u vesnice Mahouše udělal veliký rybník, který mnoho škod způsobil zaplavením pozemků zlatokorunských. Onšo musil klášteru zaplatiti 100 kop grošů náhrady. Na rozkaz papeže Bonifáce IX. Jan z Dubé, probošt vyšehradský, oněch 22 vesnic, klášteru zlatokorunskému odňatých, navrátil po dlouhé při, která tím skončena. Za ves Směrhov obdržel klášter od pana Markvarta z Pořešina vsi Rovné a Ostrov a přikoupil ves Slun od Štěpána z Hrádku. Opat Arnold zemřel 17. srpna 1397, byv 13 let opatem a na náhrobním kameně má tento nápis: „Anno Dni MCCCXCVII 17. Kal. Aug. Q. Dominus Arnoldus, Abbas hujus Domus.

Opat *Arnošt*, jenž po něm řídil klášter, zakoupil u Kremže tři vinice. R. 1400 obdržel od papeže Bonifáce IX. bullu, již se nařizuje, aby farní kostely netolický, boletický, kájovský, chvalšinský a černický byly klášteru přivtěleny a za faráře cisterciáci zlatokorunští tam ustanovováni a zároveň klášter dostal se pod ochranu opatství plasského, kdežto před tím byl pod ochranou kláštera svatokřížského, odkud pocházeli první mniši. Opat Arnošt zemřel r. 1404. Na náhrobku jeho čte se: „Anno Dni MCCCIII nono Martii Q Dmus Arnestus Abbas hujus Domus.

Od opata *Štěpána*, jenž ještě téhož roku (1404) zvolen, pochází krásný missál. R. 1405 obdržel od papeže Inocence VII. potvrzení privilegií klášterních a zemřel asi 2. února 1406. Po něm nastoupil opat *Adam*, jenž koupil si desátky ze vsí Rovné a Močerad od Jana z Borovce. Za něho zaveden zvyk, že všickni konventuálové po obědě chodili na adoraci do kostela a že na všechny větší svátky zvláště na Boží Tělo zval kněze klášterní, kteří byli na jiných farách, k obědu. Za něho žil v klášteře Vígant z Grevensteinu, historik a opisovatel knih, jež zdobil krásnými iniciálkami a ornamenty. Opat Adam zemřel r. 1419 a po něm nastoupil nešťastný opat *Rutger*.

Až doposud, 157 let, vládl klášter zlatokorunský svými statky a nalézal se v květu a v největší slávě své. Praví se, že kdysi až 300 mnichů v něm žilo; proto mohl mnoho věnovati na uměleckou výzdobu svého kostela a kláštera. Vždyť Václav II. postavil klášter ten s nádherou neobyčejnou a výzdobou překvapující. Kapitulní sál, který dosud jest zachován, svědčí o eleganci bývalého kláštera, neboť znalci praví, že patří k nejkrásnějším památkám stavitelským celé Evropy. Avšak války husitské za opata Rutgera přinesly mnohá utrpení a spolu úpadek klášteru zlatokorunskému. Opat Rutger dne 6. ledna 1420 zastavil ves Lhotku za 1 kopu 10 grošů jakémusi Svatomíru. Když nastaly války husitské, zastavil císař Zikmund v Čáslavi dne 2. října 1420 statky zlatokorunské: panství Boletické a 12 vesnic Hirzových za 3000 kop Oldřichu z Rožmberka s tou podmínkou, aby

¹⁾ V tom čase dne 30. dubna 1383 ve ferii IV. před nanebevstoupením Páně byl sv. Jan Nepomucký s pražského mostu do Vltavy hozen.

mnichy kláštera zlatokorunského živil a šatil. Od té doby nastává zkáza kláštera, neboť Rožmberkové nechtěli zastavené statky vrátiti a mnichům nebyli zvlášť nakloněni.

Klášterníci obávající se, že by Žižka s Táboři, když strašně přepadl Prachatice, mohl zničiti i klášter zlatokorunský, již roku 1418 dne 4. března sestavili inventář klenotů a stkvostí klášterních a převezli je v bezpečný úkryt nedobytného hradu Krumlovského, kdež zároveň s poklady kláštera vyšebrodského a třeboňského byly uschovány. Seznam ten jest pro kulturní poměry oné doby tak zajímavý, že neváháme podati z něho některé úryvky.

(Další část v sešitě 9.)

Předchůdcové Schmidlovi v historiografii české provincie Tovaryšstva Ježíšova.

Podává Dr. Ant. Podlaha.

O předchůdcích svých v historiografii české provincie Tovaryšstva Ježíšova Schmidl sám v předmluvě k prvému dílu „*Historia Societatis Jesu Provinciae Bohemiae*“ (vyd. r. 1747) dosti obšírně se zmiňuje. Nicméně však, jelikož jsme v rukopisech Lobkovické knihovny našli některé zajímavé podrobnosti o mužích zmíněných a o způsobu jejich práce, podáváme o nich tuto stručnou studii, v níž zprávy Schmidlovy se zprávami novými spojujeme v celek souvislý.

I. Sepsání dějin české provincie jesuitské svěřeno bylo nejdříve *Bohuslavu Balbínovi*.¹⁾ Pilný tento badatel dal se sice chutě do práce a vyhotovil, počínaje rokem 1555, dějiny několika let, brzy však, seznávaje nesnadnost úkolu na sebe vloženého, v práci započaté ustával, ačkoliv vzhledem k užitečnosti díla k ní se nutil. Schmidl uvádí dva výňatky z listů Balbínových, psaných provinciálovi Janu Saxiovi a týkajících se nesnází, s nimiž Balbín při historickém spisování svém se setkává. Roku 1663 píše Balbín: „*Sentio me alicubi multitudinem et varietatem rerum obrui; alicubi inopia laborare, adeo, ut aliquando ad desperationem hujus Operis adducar.*“ A v jiném listě stýská si takto: „*Me tantam magnitudinem et molem rerum cogitantem et chaos istud ingredientem, ingenue fateor, non semel animo victum concidisse; et an vita suffectura etiam esset, sollicitum, pene ante portum fecisse naufragium; at subinde et Majorum imperia et Sociorum (quibus ista magis, quam ullis, velut acta parentum filiis, scribuntur) cohortationes; tum praesens Historiae utilitas, Operis gloria, denique gratus animus, officiumque meum cessantem revocavit et labori restituit.*“ Balbín dobře tušil, že k dokonání započatého díla nestačí mu života: smrt zastihla jej dne 29. listopadu r. 1688,

¹⁾ Schmidl nazývá Balbína „*eruditissimus ac elegantissimus Bohemiae historiographus*“.

když práce jeho byla jedva v počátcích. Soustavné jeho spisování po jeho smrti se ztratilo. Schmidl užiti mohl toliko velmi hustě popsaných archův, na nichž Balbín zaznamenal události až do roku 1578 sběhlé. Cenu těchto zápisků Schmidl vděčně uznává, an dí, že mu pro prvních tříadvacet let poskytovaly hojného světla („*quae lucem non exiguum pro primis viginti tribus annis mihi affuderunt*“).¹⁾

II. Teprve čtyřicet let po Balbínovi ujal se dějin české provincie Tov. Ježíšova *Jan Miller*.²⁾ Ze slov nekrologu jeho, jenž obsažen jest v t. zv. „*Litterae annuae S. J.*“ (rukop. v Lobk. knihovně), a v němž se praví, že Miller podjal se práce, kterouž *jiní* marně započali, a kteréž *jiní* vůbec se štítili („*labore ab aliis frustra inchoato, ab aliis penitus eformidato*“), mohli bychom usuzovati, že po Balbínovi a před Millerem ještě někteří jiní o dějiny Tovaryšstva se pokusili; nemáme však o pokusech těch určitějších zpráv. Stručná životopisná data Millerova, jakož i seznam jeho spisů podal Fr. M. Pelzel v díle svém „*Boehm., maehr. und schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten*“ (v Praze 1786), str. 117—118. Obšírněji líčí nám hlavně povahu Millerovu zmíněný již nekrolog.

Jan Miller narodil se ve Wilmsdorfě v hrabství Kladském dne 17. září r. 1650. Do Tovaryšstva vstoupil po dokončení studií filosofických, jakožto mladík 19letý dne 17. října r. 1669. Zastával různé úřady, a to vesměs svědomitě a vzorně. Po šest let vyučoval v nižších třídách gymnasijských, po dvě léta učil matematice; šest let byl kazatelem, dvě léta předsedou kongregace; katechése konal po tři léta. Šest let zastával úřad tak zv. „*resolutor casuum*“, po tři léta úřad ministra, šest let úřad spirituála, dvě léta úřad instruktora kněží třetí probace, devatenácte let rektora kollejí v Kladsku, Chebu, Jihlavě a j. Rektorem university Pražské byl dvě léta, university Olomoucké tři léta. Úřad konsultora provincie zastával po 4 léta a rovněž tak dlouho i úřad provinciála. Slavnou profess řádovou složil dne 4. února roku 1684. O českou provincii řádovou získal si velikých zásluh. Ctnosti a zásluhy jeho velebí zmíněné posmrtné elogium vřelými slovy. Dí o něm, že pohrdal pozemskými věcmi a že nade vše si vážil věcí nebeských. Proto prý také v důvěrných rozmluvách se soudruhy svými vřele doporučoval zachovávání 11. pravidla „*Summaria*“, jež jedná o pohrdání světskými věcmi.³⁾ Sám pak pravidlem tím tak bedlivě se řídil, že jevil se býti živým obrazem jeho. Ustavičným umrtvováním dovedl toho, že úplně ovládal veškera nežřízená huutí. Nikdy nepozbyl rovnováhy duševní. Dokonalost tuto osvědčoval zejména tehdy, když zastával těžký úřad provinciála. Tenkrát zahrnován byl dopisy,

¹⁾ *Schmidl*, *Historiae Societatis Jesu provinciae Bohemiae pars prima*, Praefatio.

²⁾ Schmidl a Dreyhausen píší jméno tak, jak v textu uvedeno; tak vytištěno jest i na titulních listech všech jeho spisů; kdežto Pelzel v díle „*Boehm., maehr. und schlesische Gelehrte und Schriftsteller aus dem Orden der Jesuiten*“ str. 117 píše „*Müller*“; rovněž tak i rkp. „*Litterae annuae Soc. J.*“

³⁾ Srv. „*Summarium earum constitutionum, quae ad spirituales Nostrorum institutionem pertinent et ab omnibus observandae sunt*“ v díle „*Institutum Societatis Jesu*“ (Pragae 1757) II. 71.

jež obsahovaly nejen různé nesnadno splnitelné žádosti, nýbrž i nejednou týkaly se záležitostí nemilých a bývaly psány druhdy i tónem příkrým. P. Miller s klidnou myslí a nezřídka i s usměvavou tváří dopisy ty přečetl a vlídně je zodpovídal, nenechávaje se ničím svést k vášnivému strannictví. Nicméně však nikdy nebyl nemístně ústupným, nýbrž hájil statečně spravedlivé zájmy svěřené sobě provincie i proti pohrůžkám velmožův. Při tom varoval se vždy všeho, co by odpůrce mohlo uraziti, i získával si úcty a vážnosti i protivníků svých. Nemenší vážnosti těšil se v řádu samém. Jakožto provinciál poslán byl r. 1706 do Říma k XV. generální kongregaci řádové, v níž mimo jiné záležitosti vykonána i volba generála řádu; zvolen byl Michael Angelus Tamburinus. Při té příležitosti osvědčil Miller, jakož svědčí životopisec jeho, opět ctnosti i rozšafnost svou.

O klidné jeho mysli, jež toliko při zprávě o poklesku některého řeholníka zármutkem z rovnováhy přivést se dala, zmiňuje se elogium těmito významnými slovy: „*Tantum videlicet lucem actionibus illius affuderat divina Bonitas, adversus quam gerebat mentem semper sinceram et oculum rectum, ut candida sinceritas reluceret in omnibus, itaque animum sui securum, ut neque hominum judicia neque Dei reformidare videretur, unum si excipias, cum forte, ut humana est infirmitas, nostrorum quempiam in Deum deliquisse superior intelligeret. Certe cum provinciae toti praesset, notavit, qui ejus tunc consiliis intererat, si quid cuidam praesertim virtuti adversum a nostrum quopiam admissum comperiret, vultu toto cohорuisse, palamque edixisse, levius se accepturum fuisse, si res Collegii omnes in cineres abiissent, quam Dei Majestatem delicto ejusmodi esse irritatam. Unum nempe hoc erat, quod animum ejus a tranquillitate dimovere videbatur, et praeter hoc nihil omnino.*“

Neméně chválí se v elogiu láska Millerova k chudobě, kteráž jevila se hlavně v tom, že v oděvu, jídle i jiných potřebách přestával na věcech nejnnutnějších. „*Paupertatem*“ — tak čteme v elogiu, — „*e legumstrarum praescripto amabat ut Matrem, inde quemadmodum vanitatem omnem exsecratur, ita vilissimis contentus, lautitias in cibo et potu, elegantias in vestitu, habitatione, aliisque ad usum suum pertinentibus per vitam omnem detestabatur. In itineribus etiam cum ad collegia gubernanda ex obedientiae nutu se conferret, aliquando unico solum eoque vili jumento, aliquando curru modico ad paupertatis amussim conformato vehebatur, nec aliud fere praeter divini officii attritum librum secum devehebat, imo cum annis extremis arculam libellis suis deferendis admisisset, etiam illâ sesqui anno ante obitum sese spoliavit, ut vel sic filialem erga matrem paupertatem amorem tenerius exhiberet.*“

Rovněž i o veliké jeho pokoře činí se v elogiu zmínka pochvalná. I jako nejvyšší představený provincie znal se ve schůzích veřejných bez ostychu k nízkému původu svému. O tom vypravuje elogium doslova takto: „*Humilitate eminebat profundissima, cujus impulsu tertium illum et sublimissimum humilitatis modum a s. Patriarcha commendatum identidem animo oreque versabat, et quae ad sui ipsius despectum facerent, studiose secta-*

batur, nec erubescerebat etiam cum summas provinciae praefecturas obtineret, obscuriores natales suos palam in congressibus recensere.“

O poslušnosti jeho vůči rozkazům představených svědčí jasně i to, že ve vysokém stáří k pokynu jejich ujal se, ač dříve vysoké úřady v řádu zastával, se vši horlivostí vyučování prostického lidu, chodě po polích a po cestách veřejných, jakož i sedávaje vytrvale ve zpovědnici a tu svátostí sv. pokání lidu přisluhuje.

Mimo to pilně obíral se Miller pracemi literárními. Pelzel uvádí celkem jedenácte spisův, z nichž osm jest obsahu theologického a asketického, tři pak jsou obsahu historického.

Spisy theologického a asketického obsahu nesou tyto názvy:

1. Brevis institutio animi nobilis et ad magna nati. Glacii 1690.¹⁾

2. Meditationes ad mentem et meditandi methodum Sancti Patris Nostri Ignatii de Loyola, Societatis Jesu fundatoris, in exercitiis spiritualibus expressam, pro singulis anni diebus adaptatae a P. *Joanne Miller*, Societatis ejusdem Sacerdote, in usum Religiosorum dictae Societatis. Praegae, Typis Univers. Carolo-Ferdinandae in Coll. Soc. Jesu ad Sanctum Clement.“ Approbace na druhé stránce titulního listu datována 2. května r. 1708. Zajímavá jest rozjímání označené čís. 331 a pojednávající o *snášlivosti národnosti*. Čteme v této meditaci tyto pozoruhodné myšlenky: „Stultus est, qui affectum suum aedificat, seu figit in una Natione vel linguâ. An caves ab illo affectu, quo aliae de aliis Nationibus sinistre sentire aut loqui solent? Quin potius et bene sentiam et peculiari affectu diversas a meâ Natione prosequar in Domino. Omnis natio, omnis Spiritus et lingua laudet Dominum. „Flaverunt venti et irruerunt in domum illam, et cecidit, et fuit ruina illius magna.“ Ventus ille horridus est spiritus nationalis, hic spiritus primam diabolo portam aperit ad ruinam domui religiosae invehendam. Examina, quid ergo sit, quod aliquam Nationem, Provinciam aut linguam tibi faciat alienam; cum revera res tuae sint? Unum regnum Dei sumus omnes, et una natio, unus populus: redemisti nos Deo in sanguine tuo, ex omni tribu et lingua et populo et natione, et fecisti nos Deo nostro regnum (Apoc. 5.) — regnum unum, non divisum.“ I v těchto myšlenkách zračí se zajisté mírná povaha Millerova, jenž rodem jsa Němec naučil se dobře česky a českými dějinami rád se obíral.

3. De fide, spe et charitate tractatus. Praegae 1711.²⁾

4. Triginta devotiones ad Christum et Sanctos ejus, pro avertendis malis et postulandis bonis tum temporalibus, tum spiritualibus. Quibus additur Instructio: I. Pro Infirmis. II. Apud quas statuas sanctorum in ponte Praegensi erectas, et III. apud quas sacras memorias in fundis Tuchomericensibus extantes devotiones hae possint exerceri. Conscripsit P. *Joannes Miller* Societatis Jesu

¹⁾ Titul uveden dle Pelzla, jelikož jsme se knihy té na ten čas dopátrati nemohli.

²⁾ Titul uveden dle Pelzla.

anno 1712. Superiorum licentia. Pragae, typis Universitatis Carolo-Ferdinandae in Collegio Soc. Jesu ad S. Clementem. (126 l. v 8°.)
Zajímavé jsou stručné historické zprávy o sochách na mostě pražském, jakož i o posvátných budovách, sochách a křížích na panství Tuchoměřickém.

5. Colloquia spiritualia Pauli et Timothei e Societate Jesu de via digne ambulandi vocatione sua et de modo eadem digne moriendi. Aliis communicata a P. *Joanne Miller* ejusdem Societatis sacerdote. Pragae, typis Universit. Carolo-Ferdinandae in Coll. Soc. Jesu ad S. Clement. Anno 1714. (174 listů v 8°.)

6. Spiritus excelsus, sive excellentiae appetitus colloquiis spiritualibus a Paulo et Tito discussus et recte ordinatus; nunc pro lectione spirituali propositus a P. *Joanne Miller*, Societatis Jesu sacerdote. Brunae, typis Joannis Francisci Svoboda, anno 1716. (291 str. v 8°.)

7. Parabola de servis et talentis a Christo discipulis proposita et piis colloquiis discussa. Brunae 1717.¹⁾

8. Principia sanae et sanctae longaevitatis a Paulo et Timotheo ex aphorismis Theomedicis dialogice deducta et omnibus macrobiophilis ad illam consequendam proposita a P. *Joanne Miller*, Societatis Jesu sacerdote. Anno 1718. Brunae, typis Joanni Maximiliani Svoboda. (304 stran v 8°.)

Historické spisy jeho tiskem vydané jsou tyto:

1. *Historia Beatissimae Virginis Glacensis*. Das ist Kurtze Beschreibung von dem Uralten Wunderthätigen Maria-Bild, welches zu Glatz auf dem Hohen-Altar in der Pfarrkirchen der Societät Jesu von viel hundert Jahren her zu öffentlicher Verehrung vorgestellt und schon im Jahr 1364 von Ernesto dem ersten Ertz-Bischoff zu Prag wunderthätig erkläret. Zusammen getragen von R. P. *Joanne Miller*, der Societät Jesu Priester im Jahr 1690. Glatz. Druckts Andreas Frantz Pega. (254 str. v 4°.)

Spis připsán stavům hrabství Kladského. Spisovatel doufá, že stavové váží sobě památky Arnošta z Pardubic, jenž o hrabství a město velikých zásluh si dobyl, a jenž Marianskou sochu, o níž přítomný spis jedná, za zázračnou prohlásil. Rovněž vyslovuje naději, že bude je zajímati kniha, jednající o soše, která tak velké úctě se těší. — V předmluvě uvádí důvody, jež přiměly jej k sepsání této knihy, a ujišťuje čtenáře, že látku bedlivě z různých tištěných i rukopisných knih sebral a ji kriticky zpracovati hleděl. „Dannenhero“ — tak píše mezi jiným — „es niemand für seltsam und ungereimt soll auffnehmen, so er vielleicht in einer geschriebenen oder auch in einer in Druck ausgegangener Histori oder Chronic die Sach anderst gelesen, als sie hier wird vorgestellt: Dann da mir viel wider einander streitende Schriftsteller unter die Hände kommen, habe ich Zeit, Ort, samt anderen Umständen gegen einander gehalten, collationiret, und was mir zu thun oblage, dem gefolget, in welchem die meisten eines Schlages zusammentreffen. Kan darum versichern, dass ich recht scrupulos und genausichtig mit der Sache¹⁾ gegangen; und wo es zweifelhaftig, lieber was w

¹⁾ Titul uveden die Pelzla.

mehr ansetzen wollen“ Ve spise samém pojednává nejdříve o vzniku a nejstarších příbězích farního chrámu v Kladsku, dále o tom, kdy dostal se chrám ten do rukou rytířů maltézských, potom o domnělém původu Mariánské sochy (jež prý v Palestině ze dřeva cedrového byla vyřezána a v některém Johanitském chrámu tamějším stávala a později do Kladska přinesena byla); k tomu připojuje pak popis této sochy. Zmiňuje se obšírně o zázraku, jenž mladému Arnoštovi z Pardubic na soše té se stal (tvář Madonny od něho se odvrátila), a kterak jím Arnošt povzbuzen byl k dokonalejšímu životu a z vděčnosti šířil úctu Mariánskou v Kladsku a v Čechách. K tomu připojuje zmínku o soše svatohorské, kterou Arnošt dle vzoru sochy kladské zhotoviti dal, jakož i o kopii, kterou též arcibiskup pořídil pro dóm v Kladsku. Potom pojednává o bouřlivých dobách, jež socha kladská beze škody přestála, zvláštní kapitolu věnuje hrobu a náhrobku Arnošta z Pardubic a připojuje na dvou mědirytinách původní podobu neporušeného náhrobku, jak asi roku 1364 vypadal, a porušený stav jeho v r. 1690. V dalších kapitolách vypravuje Miller o mučnické smrti dvou polských šlechticů, Adama Markowského a Alberta Laského, kteří na zpáteční cestě z pouti římské r. 1604 v Kladsku od nekatolíků usmrceni byli; ¹⁾ dále o relikviích ve farním kostele kladském chovaných, o pamětihodných událostech kostela a milostné sochy se týkajících, jež se v letech 1364—1690 sběhly, a j.

2. *Egra Sancta*, das ist: Kurtzer Bericht von denen Heil. Reliquien oder Heiligthum der lieben Heiligen Gottes, Welche in der berühmten Stadt Eger zu aller Trost und Zuflucht ehrerbietig auffbehalten werden. Beschrieben aus Gelegenheit da nemlich der Leib oder die Gebeiner des Heil. Vincentii, Römischen Martyrers in die Pfarr-Kirch S. Nicolai und S. Elisabeth alda mit möglichster Solemnität eingehollet und zu öffentlicher Verehrung ausgesetzt worden, von P. *Joanne Miller* der Societät Jesu Priestern. Superiorum Permissu Eger. Gedruckt bey Nicolaus Dexter, Anno 1694. (63 l. ve 12°.) Spisek dedikován purkmistrům a magistrátu města Chebu. V dedikaci zmiňuje se o smutných časech tehdejších, kdy prý na všech stranách záhubné války se vedou a i jiné pohromy Evropu stíhají, ²⁾ nicméně vybízí

¹⁾ Výňatek o mučnické smrti těchto dvou poutníků byl z Millerova díla v Praze r. 1725 tiskem vydán pod titulem: Extract aus einem gedruckten, in gelben Pergament ordentlich eingebundenen, mir endes unterschriebenen Notario Publico jurato exhibirten Buch in Quarto, so laut der darinnen befindlichen Inscription, ex Bibliotheca Societatis Jesu Domus Professae Micro-Pragae ist. und dessen titulus also lautet: Historia atd. (následuje úplný titul svrchu uvedený). Erstlich gedruckt zu Glatz, anjetzo überdruckt zu Prag, bei Joachim Kamenitzky. 8 listků v 12°. Věrnost přetisku potvrzena notářem Václavem Maximilianem Lochovským.

²⁾ »Wer das jetzt laufende Welt-Wesen gnausichtig beobachtet, findet warlich schlechten Anlas eine unverfälschte Lust und Freude in seinem Gemüth zu erwecken und zu hegen; ja Ursachen in Ueberflus, sich in tieffe Melancholey zu wicklen und das Ober-Gebieth der schwartzen Gall einzuraumen. Dann schicken wir unsere Gedancken gegen Morgen zu, finden wir in Ungarn, Pohlen, Griechenland, Türckey, Tartarey alles in Waffen und zum Blutvergiessen hurtig und bereit. Wenden wir uns auf Mittag, sehen wir Sicilien von dem unerhörten Erdbidem über hauffen geworffen, ein gros stuck Welschland voller Soldaten, und die Teutschen, Spanier, Saphoyer, Frantzosen einander die Spitze bieten. Setzen wir gegen

obyvatelstvo chebské k radosti, jelikož v ostatcích sv. Vincentia dává jim Bůh záruku, že nad městem na přímělu tohoto světce otcovsky bdíti bude. Ve spisku samém vykládá nejdříve, co rozumí se slovem „reliquie“, mluví o uctívání sv. ostatků a o užitku jeho, a pak vypočítává ostatky, jež v kostele chebském se chovají, načež obšírně zmiňuje se o ostatcích sv. Vincentia a o přenesení jich do Chebu; k tomu připojuje životopis téhož světce a vypsání slavností, jež se při přenesení jeho ostatků do Chebu konaly. Mezi jiným podává výtah německé hry divadelní, která při té příležitosti na jevišti před radnicí zbudovaném studující mládeží provozována byla. Dále podává zprávu o vyvolení svatého Vincentia za patrona města Chebu. Konečně dává naučení, kterak sv. ostatky ctíti dlužno, odpovídá na některé otázky, úcty sv. ostatků se týkající, a vysvětluje, co jest to tak zv. „Agnus Dei“ neboli svěcený vosk.

3. *Historia Mariascheinensis*, das ist: Ausführlicher Bericht von dem uralten und Wunderthätigen Vesper-Bild der Schmerzhafften Mutter Gottes Maria, Welches zu Maria-Schein, Unweit Graupen, im Königreich Böhme In der Kirche Unser Lieben Frauen von etlichen hundert Jahren her zu öffentlicher Verehrung vorgestellt und Wegen vieler Wunder- und Gnaden-Wercken sehr berühmt ist, Verfertiget von P. *Joannes Miller*, der Gesellschafft Jesu Priester, im Jahr 1710. Alt-Stadt Prag, in der Academischen Buchdruckerey des Collegii S. J. bey St. Clement, durch Joachimum Johannem Kamenitzky p. t. Factor. 248 str. ve 4.¹) Pojednává především o původu piety šejnovské (bohosudovské), počíná si rovněž tak střizlivě, jako při Mariánské soše kladské. Podává pak popis starobylé sochy, jakož i dějiny kostela, v němž chována byla. Při té příležitosti popisuje votivní oltářní obraz s českým nápisem „Waclaw Zyma z Nowosedl“ z r. 1443, jakož i nástěnnou malbu, českým letopočtem „Leta Pane 1457“ označenou. Potom podává obšírně v pořádku chronologickém příběhy, týkající se sochy i místa, kde byla chována.

Hojná Millerova činnost literární nepotkávala se, jak životopisec jeho podotýká, vždy se zaslouženým uznáním: nejedni prý

Abend, können wir das Römische Reich, Franckreich, die Niederländer von dem Pulver-Rauch und Kriegsflamen kaum erkennen, schöne Länder, Städte, Seehafen, Flecken und Dörffer im Rauch aufgehen, die Erd mit Blut gefärbet, zu Land die grossen Kriegs-Heer, zu Wasser niemals gesehene Kriegs-Flotten gegeneinander stehen und eine des andern Verderben suchen. Mitternacht war von Anno 1676 wieder etwas ruhig; aber im verlittenen Jahr sahen wir die Nordischen Waffen auch schimmern und im Niedersächsischen Kräys alles allarm. Wessen Jahrs traurige Begebenheiten uns annoch im Sinn liegen, da jetzt Zeitung einlieffe, dass viel Million werthe Wahren auf dem Meer versunken, verbrennet, verderbet; jetzt, das die Pestilenz die Africanische und Asiatische Gräntzen schon überstiegen und auch in Europa zu streiffen anfangen, jetzt, dass wegen grosser Hitze und Dürre, durch Hagel und Donner, durch Schlossen und giftigem Meeltau die Feld-Früchte an vielen Orthen vernichtet, und der Hunger vor der Thür anklopffet. Jetzt sahen wir grosse viel Million starcke Heer der frembden und alles verderbenden Heuschrecken und anders Ungeziffer, die von Feindes- und Kriegs-Macht annoch unüberschwemmte Länder durchziehen, und was sie antreffen, bis auf die Wurtzel verzehren. Und was noch andere Unglücks-Fälle und allerseits ausgesteckte Ruthen der Straffe Gottes anderen mehr als mir kundbar seyn.«

¹) Doslovný otisk vydán byl r. 1769 ve městě Mostě u Václava Andresa Fuhra.

spisy jeho nelaskavě posuzovali. To však horlivého spisovatele nikterak neodstrašilo od toho, aby i nadále pérem svým sloužil Bohu a bližním svým.¹⁾

Oblíbeným oborem jeho studií byla, jak již z uvedených jeho spisů vysvítá, vedle asketiky hlavně historie. Záliba tato jevila se i v tom, že s neúnavnou pílí prostudoval a uspořádal archivy všech kollejí, jimž jako rektor v čele stál. Životopisec jeho líčí pílí jeho těmito pěknými slovy: „Laboris tum per vitae totius decursum, tum etiam in aetate ultima erat indefessi, et temporis non justus solum aestimator, sed custos quoque diligentissimus ac dispensator, ne vel particula bonae diei eum praeteriret; testantur id archivaria domiciliorum omnium, quae rexit, multae industriae impendio perlustrata et accuratum in ordinem redacta...“

Ani ve vysokém stáří neopustila ho chuť k historickému bádání. Jako stařec sedmdesátiletý jal se sbírat materiál k dějinám jezuitské provincie české, jimž s mravenčí pílí naplnil dvanaácte velikých svazků. Životopisec jeho zmiňuje se sice o práci jeho slovy, z nichž by souditi se dalo, že zanechal hotovou již historii prvního století provincie české, avšak jak uvidíme ze zpráv nástupce jeho v historiografii Dreyhausena, a jakož patrno jest ze stručné zmínky Schmidlovy, nedospěl dále leč ku sebrání hojných materiálů neboli „miscellaneí“, jak Schmidl se vyjadřuje. Spisovatel nekrologu zmiňuje se o této práci Millerově velice pochvalně v tato slova: „... amplissima lmi saeculi Provinciae nostrae historia, quam ultimis vitae annis, labore ab aliis frustra inchoato, ab aliis penitus eformidato, conscribendam suscepit, atque etiam absolvit feliciter, lectis in hunc finem improbarum scripturarum ingenti mole, conscriptisque manu propria pluribus millibus paginarum. Serviet opus istud non modo ad perennem viri memoriam, sed vel maxime ad egregiam Provinciae utilitatem, et praeprimis commendandam posteris fortiter et sancte ab antecessoribus nostris gestorum famam.“ Střízlivěji, ač s uznáním soudí o práci Millerově Schmidl, an píše: „Ergo multis post annis R. P. Joannes Miller, summis in Provincia gestis muniis et perpetuae scriptionis gloria insignis, animum denuo, manumque ad idem opus applicuit jam septuagenarius natus, et Miscellanea Historiae nostrae, arduo sane labore, duodecim omnino libris complexus absolvit anno euntis saeculi vigesimo tertio.“ Zcela jinak však zní, jak uvidíme, úsudek Dreyhausenův.

V ustavičné práci strávil Miller celý život svůj. Kdykoliv potřeba kázala, aby v namáhavé duševní práci poustal, užil krátké prázdně, jíž si popřál, ku práci tělesné: účastňoval se výzdoby chrámu anebo bral na sebe jiná prospěšná zaměstnání.

Život svůj skončil blaženou smrtí v Liběšicích dne 27. září r. 1723.

III. Po delší přestávce vložen byl roku 1741 úkol sepsání dějin jezuitské provincie české na P. *Jana Dreyhausena*. Bylať,

¹⁾ »Non ignorabat lucubrationes suas, spiritu religioso plenas, cavillo multiplici per nonnullos notari, id tamen neutiquam eum conterruit, quominus prosequeretur studium suum etiam per illas Dei gloriam et salutem proximorum promovendi, quin eos etiam, quos de rebus suis benignum minus iudicium ferre haud nesciebat, peculiaribus beneficiis prosequi omni studio contendeat.«

jak svědčí Schmidl, pocítována potřeba dějin těch tím více, čím déle sepsání jejich bylo odkládáno („desideria Historiarum concupiscentium, quo longius differebantur, crescebant amplius“). P. Dreyhausen nebyl nikterak tou měrou literárně činným, jako Miller. Jediná toliko práce vyšla od něho tiskem, a to práce objemem velice skrovná: německé kázání totiž, jež roku 1741 měl v kostele sv. Uršuly při slavnostním přijímání do řehole uršulinek Marie Lucie hraběnky z Götzenu a Anny Barbory Beerovy z Beerengu.¹⁾

Kterak Dreyhausen svěřený sobě úkol historický prováděti započal, viděti jest z rukopisu jeho, jenž chová se v Lobkovické knihovně, a jehož titul zní: „*Historiae Provinciae Bohemiae Soc. Jesu, quoad materiam suam in seriem annorum continuam disponi coeptae* a P. *Joanne Dreyhausen* in collegio Clementino Pragae, anno 1742. Tomus II.“ Dreyhausen látku Millerem snesenou jal se rozepisovati chronologicky, jelikož Miller v zápiskách svých chronologického pořádku nedbal. Zachovalý druhý svazek práce Dreyhausenovy sahá od r. 1644—1724. Z různých knih Millerových kollektaneí seznamenával Dreyhausen vše, co do dotyčného roku spadalo, velice stručně s odkazem k dotyčnému místu kollektaneí Millerových. Ale při této práci poznával Dreyhausen nedostatky díla svého předchůdce. Pozoroval, že některé jeho údaje jsou nepřesné, jiné zase málo důkladné a jiné konečně popletené, a že tudíž bude třeba nového bádání. I stěžuje si na mnohých místech do těchto nedostatkův velice trpce. Tak na př. zaznamenav k r. 1680, že chrám v Opavě byl dostavěn, postrádá v zápiskách Millerových zmínku o jeho posvěcení, a dí: „Nihil hic bonus Homerus noster quando consecrata? Quando divinorum ingressa? Inquire!“ Studuje pak na základě zápisků Millerových dějiny semináře hlohovského, shledává u předchůdce svého takovou nespolehlivost, že nejen trpce do ní si stěžuje, nýbrž i skepticky pohlíží na spolehlivost zpráv novějších, jichž jemu samému od členů řádu se snad dostane. „*Ulterior deductio rerum*“ — tak poznamenává při r. — „*seminarii hujus (scil. Glogoviensis) . . . tantum non ad desperationem me adducit*. Quam saepe in aliis male credulum aut minus diligentem aut perperam instructum Millerum secutus fuerim? Omniscius noverit. Quid de nostrorum recentium ad quos

¹⁾ Titul kázání toho zní: »Das Wohl- verschwesterte Tugend-Paar, die Unschuld und die Liebe Gottes, in der Hoch- und Wohlgebohrnen Fräule Maria Lucia Reichs-Gräfin von Götzen, fñrohin Innocentia Ignatia von der Himmelfahrt Mariae, und in der Wohl-Edelgebohrnen Fräule Anna Barbara Beerin von Beerenberg, in Zukunft Gottliebe Xaveria von Jesu, Maria, Joseph, bey geistlicher Einkleidung und feyerlichem Eintritt in die hochlñbliche Gesellschaft der heil. Ursulae auf der Königl. Neu-Stadt Prag, in dasigem Gottes-Haus, an dem Fest der glorreichen Himmelfahrt Mariae einer hoch-adelichen Versammlung auf der Cantzel vorgestellt von P. *Joanne Dreyhausen*, der Gesellschaft Jesu Priestern und in der Kirche des Profess-Hauses gemeldter Societät Fasten-Predigern. Im Jahr 1741 den 15. Tag des Augus'-Monaths. Gedruckt zu Prag im Königs-Hof, bey Johann Norbert Fitzky, hoch-Fñrstl. Ertz- Bischöflichen Buchdrucker.« 6 foliových listů. — Pelzl vñbec Dreyhausena ve spise svém neuvádí. — Jakožto charakteristická ukázka stñjž zde počátek kázání Dreyhausenova: »Was neues, mein Prag? Es will abermal ein Paar Fräulein der Welt trutzen und ihr den Korb vor die Füße werffen; die sich gantz erstaunet darüber im Kopff kratzt und seuffzet: Was mus ich doch nur wiederum diesen so lieben und feinen Kindern zu Leyd gethan haben?« atd.

scribere cogar, accuratione et promta opera mihi promittam? Heu! A Gemoniis apud Jesuitas trahor ad Gemonias!“ A o několik stránek dále naskýtá se mu opětně při r. 1688 příčina k výtce: „Exhibet ad hunc annum *Millerus confuse, more suo prorsus non historico* sat fusum Catalogum foundationum et censuum annuorum ad Seminarium Vetero-Pragense spectantium, sine anno, sine consule, ut dicimus. Quae ipso in loco accurate erunt inquirenda.“ Podobných poznámek, pro Millera nepříliš chvalných, nalézáme v práci Dreyhausenově ještě celou řadu; tak na př. k r. 1693: „Insinuat P. Miller pro hoc anno factam transactionem inter nostras Egrae et Senatum ratione administrationis Parochialium susceptae, de qua tamen hactenus nullibi alibi mentionem factam deprehendo. Inquiratur! *Hanc tragulam mihi bonus vir jam saepius injecit!*“; mezi událostmi, r. 1695 sběhlými, zmiňuje se Dreyhausen o vyvrácení žaloby proti universitě podané a dí: „quam vide in concione vel potius *confusione Milleriana*“; a při událostech k r. 1697 sebraných touží do Millerovy malé péče o pořádek chronologický těmito slovy: „Inquire, num haec omnia sint eiusdem huius anni? *Quo in genere mirifice negligens fuit bonus Millerus meus.*“ Na jednom místě nazývá Dreyhausen (při r. 1701) práci Millerovu „*Millerianum Mischmasch*“.

Dreyhausen vůbec necítil v sobě chuti ani lásky k historické práci, jež mu byla uložena. Vysvítá to zřejmě z poznámky, kterou přičiňuje, když zaznamenává úmrtí Balbínovo: „1688 29. Nov. ex igne sacro interno anno aet. 67 expirat P. Bohuslaus Balbinus, der sich für *diese liebe gegenwärtige historische Arbeit, die man mir hinterrucks aufgedrungen*, primis tentaminibus factis, *schön bedanckt hat* . . .“ Nicméně pracoval velice pilně na chronologickém svém přehledu; po dvou letech byl však vysvobozen z nemilého sobě oboru práce, právě když po přípravných pracích přistoupiti chtěl ku psaní dějin. Byl totiž od představených svých povolán za zповědníka k Mořici Adolfu Karlu, vévodovi saskému, arcibiskupu farsalskému a biskupu litoměřickému. Zápisky svoje odevzdal Dreyhausen nástupci svému, P. *Fanu Schmidlovi*, jenž vděčně praví, že mu velice byly prospěšny („ . . P. Dreyhausen [cujus laudem posteritati transmittimus] . . . synopsim quandam Chronicam confecit, impensa biennii industria multum laudabili, mihi que magnopere proficua“).

Roku 1744 tedy konečně dostal se úkol, o nějž jiní byli marně se pokoušeli, do rukou muže, který aspoň z části jej vyplnil. P. *Fan Schmidl* pracoval tak úsilovně, že již po třech letech vytištěn býti mohl první díl „Historie“ jeho, zahrnující leta 1555—1592. A pak v krátkých poměrně přestávkách (r. 1749, 1754 a 1759) vydány ještě tři díly jím sepsané, v nichž dospěl až k r. 1653. Plných osmnácte let, jež vyplňovaly sklonek jeho života, věnoval práci své, kterou provedl se zdarem. Bohužel, nebylo mu dopřáno, aby dílo své dovedl až k době, v níž žil. Tak máme od něho obšírné dějiny Tovaryšstva Ježíšova v zemích českých, zahrnující pouze necelých sto let (1555—1653). Po Schmidlovi nenalezl se pohříchu nikdo, kdo by v díle započatém pokračoval.

Pořad kanovníků při kathedrálním a napotom metropolitním chrámě sv. Víta na hradě Pražském.

Podává Dr. Fr. Krásl.

(Pokračování.)

19. **Děpolt**, Theobald, Theobaldus natus q. Martini de Lucemburgo, obdržel r. 1342 dne 1. července na prosbu krále Jana kanovnictví kostela pražského s expektancí prebendy.¹⁾ Byl klerikem Mikuláše, levobočka krále Jana, a dlel na studiích v Paříži, při čemž se mu r. 1344 dne 31. ledna dostalo expektance na obročí patřící ke kollaci kláštera luckého u Znojma.²⁾ Poněvadž byl příbuzným (nepos) Mikuláše Efficaxe z Lucemburka, obdržel na jeho prosbu dne 2. prosince 1346 kanovnictví a prebendu kostela sv. Kastora v Koblenci, jehož se byl Mikuláš právě vzdal.³⁾ Později jsa kaplanem papežským dostal dne 23. listopadu 1350 arcijahenství žatecké při kostele pražském, které se uprázdnilo úmrtím Pavla z Kladna (jenž zemřel po 13. lednu r. 1350), avšak listina příslušná má datum teprve ze dne 11. července 1351.⁴⁾ Z ní se dovídáme, že tenkrát měl Děpolt kanonikáty s prebendami na Mělníce, při kostele Panny Marie „in Ucino“ v diecési aquilejské a kanovnictví s expektancí prebendy na Vyšehradě, pak faru ve »Wymuerskirch« (u Lucemburku v diecési trevírské), které však se měl vzdáti, jakmile by se dostal ve skutečné držení arcijahenství žateckého. Avšak arcijahenství toho ujal se hned po smrti Pavla z Kladna Heřman, syn Heřmanův z Koenigsbergu, jenž měl starší expektanci ze 16. srpna r. 1342, a v držení jeho byl také od papeže dne 20. října 1350 potvrzen.⁵⁾ Z toho povstal zajisté mezi oběma pretendenty spor, o jehož výsledku ničeho nevíme. Dle Tomka⁶⁾ byl Děpolt arcijahnem žateckým v letech 1353—1363. Dle toho byl by buďto spor vyhrál anebo po smrti Heřmana z Koenigsbergu opanoval pole.⁷⁾

Václav, syn *Siegfridův z Dušníků*, Venceslaus Šyfridi de Dušníky, pražské diecése, farář v Rokycanech a kaplan soustolovník biskupa pražského Jana, obdržel na prosbu biskupa tohoto dne 5. října 1342 kanovnictví s expektancí při kostele pražském.⁸⁾

Touže dobou ucházel se strahovský opat Petr o kanovnictví pražské s expektancí pro bratra svého Jaroslava (oba byli synové Vojslavovi) a podal v této příčině zaň suppliku dne 14. října

¹⁾ M. B. V. n. 37. — ²⁾ ib. 311. — ³⁾ ibid. 820. — ⁴⁾ ib. 1315. 1366. — ⁵⁾ ib. 86. 87. — 1397. 1398. — ⁶⁾ Děj. Prahy V. str. 117. — ⁷⁾ Děpoltovým nástupcem stal se Beneš Krabice z Weitmile, který byl arcijahnem žateckým dle Tomka v letech 1363—1375. (Děj. Prahy V. str. 117.) Avšak v Tomkově vydání Registra decimarum papalium na str. 2. čteme k roku 1352 (sic!): »Archidiaconus Zaccensis dominus Benessius de archidiaconatu suo solvit 3 sxg.« Dle toho byl by Beneš Krabice z Weitmile býval arcijahnem Žateckým dvakrát: poprvé 1352 před Děpoltem a podruhé po Děpoltovi. Vzhledem k tomu, že již r. 1350 byli na tu hodnost dva konkurenti, nelze dobře za to míti, že by r. 1352 byl třetí, Beneš, v držení této prebendy býval. Nestala se snad Tomkovi při vydání oněch Register mýlka tím, že položku výše zmíněnou nedopatřením dal k r. 1352 místo k r. 1367? A je-li správně umístěna: proč jí v V. díle Dějepisu Prahy, který vyšel o devět let později, také patričně neužil?! — ⁸⁾ M. B. V. n. 111. 112.

r. 1342. Poněvadž však dlouho nedostávalo se mu k prosbě té odpovědi, žádal znova a prosil, aby se Jaroslavovi dostalo kanovnictví s expektancí při kostele olomouckém, kdyby žádosti o kanonikát pražský místa dáno nebylo. Také skutečně dostal Jaroslav dne 14. prosince 1344¹⁾ kanovnictví olomoucké — tak že kanovníkem pražským se nestal.

Bohuš, Bohuta, syn Arnoštův z Hostinné, bratr arcibiskupa Arnošta z Pardubic, děkan v Šadské a kanovník vratislavský, obdržel dne 12. prosince 1342 kanovnictví pražské s expektancí prebendy.²⁾ Kanovníkem vratislavským stal se před tím dne 5. prosince téhož r. 1342.³⁾ Listem ze dne 22. srpna 1347 prosil Rudolf, vévoda saský, papeže, aby se Bohušovi dostalo kanovnictví magdeburského sub expectatione prebendae; z tohoto listu vévodova plyne, že Bohuš byl tehdy kanovníkem o prebendě ve Vratislavi a u Všech Svatých a též kanovníkem s expektancí při velechrámě pražském. Papež vyhověl prosbě vévody Rudolfa a udělil Bohušovi kanovnictví magdeburské s expektancí prebendy.⁴⁾ Listina o tom má však teprve datum ze 27. března r. 1348 a dle ní měl toliko *proboštství litoměřické* a kanonikát s expektancí při kostele pražském.⁵⁾ Zdá se tudíž, že proboštství litoměřického nabyl mezi 22. srpnem r. 1347 až 27. březnem 1348 a za to se vzdal kanonikátů a prebend kostela vratislavského a Všech Svatých.

Vratislavský biskup Břeclov z Pohořelic, chtěje zvláštním způsobem odměniti zásluhy Bohušovy založil *pro něho* kanovnictví a prebendu v kollegiátním kostele sv. Jiljí ve Vratislavi, a to tak, že mělo míti toto založení platnost pouze pro osobu Benešovu, po jeho smrti měly důchody, které s tímto kanovnictvím spojeny byly, připadnouti zpět jmění biskupskému. Když se Bohušovi dostalo tohoto kanovnictví v kollegiátním kostele sv. Jiljí, byl též kanovníkem magdeburským a proboštem litoměřickým. („... nos Przyeclaus dei gracia episcopus Wratislaviensis in honorabili viro domino Bohussio preposito Lithomericensis Pragensis dioecesis et canonico Magdeburgensis ecclesiarum...“).⁶⁾

R. 1353 listem papežským ze dne 11. června byla mu dříve udělená provise na kanovnictví pražské obnovena „cum reservatione prebendae.“ V provisi této se jmenuje „kaplanem Karla IV., proboštem litoměřickým, kanovníkem magdeburským, vratislavským a u sv. Jiljí; avšak posledně jmenovaných kanovnictví dle ustanovení této provise měl se vzdáti.“⁷⁾ R. 1354 provázal Karla IV. na cestě ke korunovaci do Milána a odtamtud byl od Karla vyslán v slavném poselství tři biskupů: pavijského, bergamského a vicenckého spolu s litoměřickým kanovníkem Janem do benediktinského kláštera sv. Marina v Pavii, aby pro císaře vyprosili tělo sv. patrona českého Víta, což Pavijští, ač neradi a s lítostí (inviti et earundem reliquiarum avidi, nostris tamen votis ac precibus satisfacere cupientes... non sine lacrymarum

¹⁾ M. B. V. n. 456. — ²⁾ ib. n. 139. — ³⁾ ib. n. 137. — ⁴⁾ ib. 898. —

⁵⁾ ib. 978. — ⁶⁾ Tadra, Cancellaria Arnesti 170 (436) č. 2. »Erectio prebende (in ecclesia sti Egidii Wratislaviae),« kterážto erekce až do vydání Tatrovy »Kanceláře Arnoštovy« (r. 1880) byla neznáma (ib. str. 168 [434] VIII.) — ⁷⁾ Arch. vat.

profluvio ...) přece Karlu IV. k vůli učinili, jak císař v listě svém k arciskupu Arnoštovi a kapitule píše.¹⁾ V listě tomto sluje Bohuš proboštem litoměřickým, kaplanem a spolustolovníkem Karlovým (... Bohussium Praepositum et Ivanem Canonicum Ecclesiae Litomericensis, Capellanos et devotos nostros commensales dilectos). V kapli sv. Anny ve velechrámě svatovítském založili r. 1358 ke cti téže svěťice oltář purkrabí magdeburský Purkart, arcibiskup Arnošt a bratři jeho, *Bohuš, probošt litoměřický*, Smil z Pardubic a Vilém ze Staré.²⁾ Po přání a za souhlasu týchž tří bratří *Bohuše*, Smila a Viléma, odkázal arcibiskup Arnošt na mešní nadaci ve farním chrámě Panny Marie v Kladsku jejich otcovský společný statek *Lhotu* (villam nostram patrimoniale et fratrum nostrorum utpote Bohute prepositi Lithomericensis, Smilonis et Wilhelmi de Pardubicz dictam Lhotam districtus Mutensis).³⁾ Bohuš z Hostinné zemřel r. 1358.⁴⁾

20. **Hostislav, syn Všemilův z Prahy.** V části I. tohoto článku, na str. 58, spoléhající na Tomkův Dějepis Prahy 1². str. 617, uvedli jsme při kanovníku Hostislavovi, synu Czimonově z Petrovic, životopisná data, která nepatří všechna oné osobě, nýbrž z větší části týkají se osoby jiné. Hostislava Všemilova z Prahy, kterého Tomek stotožnil s oním Hostislavem z Petrovic. Laskavý čtenář promine tudíž, jestliže se k tomuto poslednějšímu kanovníku ještě jednou vracíme.

První zmínka o Hostislavovi, synu Czimonově, z Petrovic činí se r. 1323 1. července a 20. července, kdy, jsa proboštem kláštera sv. Jiří na hradě Pražském, postoupil klášteru dům svůj, ležící vedle kostela sv. Valentina na Starém městě Pražském.⁵⁾ R. 1330 8. srpna obdržel provisi papežskou na kanovníctví kostela pražského.⁶⁾ V následujících letech vyměnil si prebendu u sv. Jiří za arcijahenství bechyňské s Karlem (synem Mladotovým z Čachovic),⁷⁾ a skutečně se také připomíná jako arcijahen bechyňský r. 1334 29. listopadu.⁸⁾ Později stal se děkanem u sv. Jiljí na Starém městě Pražském, v kteréžto hodnosti se připomíná poprvé r. 1337 1. října,⁹⁾ a titul tento přikládá se mu odtud téměř pokaždé, kdykoli na veřejnost vystupuje.¹⁰⁾ Proboštsství u sv. Jiří se asi současně vzdal. Aspoň r. 1338 31. března mluví o něm listina kláštera sv. Jirského, jakožto o „tunc nostro preposito.“¹¹⁾ Poslední zmínkou o něm jako žijícím jest vlastnoruční podpis jeho na protokolle o volbě Arnošta z Pardubic na biskupa Pražského r. 1343 14. ledna: „Et ego Hostizlaus Czymonis quondam de Petrouicz, decanus ecclesie s. Egidii et canonicus Pragensis, predictis omnibus interfui et manu propria subscripsi.“¹²⁾ Zemřel před 19. lednem r. 1345, a jedním z vykonavatelů své závěti ustanovil doktora Hostislava, kanovníka praž-

¹⁾ List v arch. kapit., otištěn u Pešiny Phosph. 460—462. — ²⁾ Tomek, Dějiny Prahy II. 89. — ³⁾ Tadra, Cancell. Arnesti str. 172 [438]. — ⁴⁾ Tomek I. c. V. 122. — ⁵⁾ R. B. M. III. n. 1463, 1468. — ⁶⁾ ib. n. 1680. — ⁷⁾ Viz »Fragmentum praebendarum, distributionum et officiorum in ecclesia s. Georgii castri Pragensis« u Dobnera. MBH. VI. str. 348. Srovnej MBV. I. n. 972. — ⁸⁾ RBM. IV. n. 109. — ⁹⁾ ib. n. 478. — ¹⁰⁾ ib. n. 493, 543, 634, 1029, 1216, toliko v čís. 2200 a 1504 slove pouze kanov. pražským, v č. 1504 také »olim monasterii nostri (s. Georgii) procurator.« — ¹¹⁾ ib. n. 543. — ¹²⁾ ib. n. 1215.

ského,¹⁾ osobu tedy naprosto rozdílnou, kterou však Tomek přes toto výslovné svědectví listinné s ním stotožňuje!

Druhý kanovník Hostislav, syn Všemilův z Prahy, dostal provisi pražskou na kanovníctví kostela pražského s expektancí prebendy r. 1342 13. prosince; mimo to měl tenkrát kanovníctví a prebendu u sv. Jiří a faru sv. Havla na Starém městě Pražském.²⁾ Kdykoli se v následujících letech vyskytuje, jmenuje se prostě Hostislaus, a titul „doctor decretorum“³⁾ je pro něho zrovna tak charakteristickým, jako titul děkana u sv. Jiljí pro jeho soujmenovce, Hostislava z Petrovic. Na které cizí universitě stupně doktorského dosáhl, nevíme.

R. 1343 14. ledna jmenuje se mezi svědky *nekanovníky*, přítomnými při volbě biskupa Arnošta z Pardubic.⁴⁾ R. 1344 5. ledna podepsal vlastní rukou listinu, kterou biskup Arnošt stvrdil založení choru mansionářů na hradě Pražském.⁵⁾ „Et ego Hostislaus, doctor decretorum, canonicus ecclesiae Pragensis, premissis interfui, rogatus manu propria subscribo in testimonium premissorum“

R. 1344 14. září připomíná se jako oficiál kurie Pražské.⁶⁾ Později stal se také děkanem v Sadešské. Zemřel r. 1347 14. prosince.⁷⁾

Vykonavatelem jeho závěti byl děkan pražský.⁸⁾ Tento Hostislav Všemilův z Prahy byl synovcem onoho Hostislava Czimónova z Petrovic⁹⁾ a bratrem Alžběty, abatyše u sv. Jiří v letech 1364—1374.¹⁰⁾

21. Petr Petrův z Rožmberka, kanovník pražský, jsa stár asi 16 let, obdržel dne 13. prosince 1342 provisi na kanovníctví pasovské s expektancí prebendy. Brzy po té dostalo se mu na prosbu krále českého Jana dne 29. dubna 1343 kanovníctví kostela olomouckého rovněž s expektancí prebendy a roku 1344 dne 26. ledna uděleno mu bylo opět k přimluvě krále Jana kanovníctví řezenské s expektancí obročí.¹¹⁾ R. 1358 připomíná se jako probošt u Věch Svätých, jsa při tom stále kanovníkem

¹⁾ R. B. M. IV. 1504. — ²⁾ M. B. V. I. n. 152. — ³⁾ R. B. M. IV. n. 1215, 1369 1504, 1577, a »Fragmentum praebendarum« u Dobnera M. B. H. VI. pag 347., — ⁴⁾ Listina papežská ze dne 1342 13. prosince, kterou jmenován byl kanovníkem pražským, patrně ještě do Prahy nedošla. V protokole volebním (R. B. M. IV. n. 1215 str. 485) stojí: »praesentibus . . . Hostislao, canonico eccl. s. Georgii et plebano eccl. s. Galli Pragensis doctoribus decretorum, . . . mezi kanovníky-voliči pak je podepsán Hostislav, syn Czimónův z Petrovic, což je dalším dokladem o rozdílnosti obou těchto osob. — ⁵⁾ R. B. M. IV. n. 1369. Na listině této podepsáni jsou všichni kanovníci, a náš Hostislav je poslední, z čehož souditi dlužno, že byl nejmladším členem kapituly. Nový to důkaz, že »Hostislaus, doctor decretorum«, je osoba zcela rozdílná od Hostislava Czimónova z Petrovic, který již od r. 1330 byl kanovníkem Pražským a r. 1343 14. ledna podpisuje se šestý od konce (ib. n. 1215). — ⁶⁾ ib. n. 1440. — ⁷⁾ »Et ipsi Joanni predicto successit in prebenda Hostislaus, doctor decretorum, presbyter et decanus Sacensis ac officialis curie Pragensis archiepiscopi, qui obiit anno domini MCCCXLvii, XIX kal. Januarii.« »Fragmentum praebendarum« u Dobnera M. B. H. VI. str. 347. — ⁸⁾ Poslední důkaz, že je to osoba od onoho Hostislava z Petrovic rozdílná: neboť tento ustanovil za vykonavatele své závěti právě našeho Hostislava! — ⁹⁾ »Hostislaus de Petrowitz, avunculus Hostislai prius dicti.« »Fragmentum praebendarum« u Dobnera M. B. H. VI. str. 348. — ¹⁰⁾ Dominus Hostislaus decanus Sacensis, officialis curie archiepiscopalis Pragensis, germanus meus«, ib. str. 360. ¹¹⁾ ibid. 151, 190, 303, 304.

pražským. R. 1367 měl královskou prebendu v Paběnicích, roku 1369 obedienci v Zlatníkách a roku 1371 v Lažankách. Zemřel v listopadu r. 1384.¹⁾

Jan Očko z Vlašimi. Jan, syn Janův ze Seče(?), byl přijat od kapituly pražské (auctoritate capituli) za kanovníka s expektancí prebendy a to před 12. prosincem 1342, kdy nad to dostal kanovnictví kostela vratislavského s expektancí prebendy; vedle toho pak byl proboštem u Věch Svatých a kanovníkem s prebendou u sv. Petra na Mělníce.²⁾ Jeho otec, Jan z Kamenice, vešel v tajný sňatek se svou manželkou, s níž měl ještě několik synů. Když počal stárnouti, zatoužil po stavu duchovním a dal se vysvětit za svolení manželčina na podjáhna. Poněvadž ohledem na tajnost onoho sňatku mohly vzejíti pochybnosti o manželském původu kanovníka Jana, žádal tento a také obdržel dne 20. dubna r. 1344 dispens, aby směl dosavadní beneficia svá podržeti, s nimi nákladati a jiná přibírat, jakoby z lože manželského pocházel. Beneficia, která tenkrát měl, byla tato: proboštví u Věch Svatých, kanovnictví s prebendou na Mělníce, kanonikát s expektancí při kostele pražském a kanonikát s expektancí kostela vratislavského. Z tohoto výčtu beneficií též plyne, že Jan, syn Janův z Kamenice, Jan, syn Janův ze Seče a Jan Očko z Vlašimi, jsou jedna a táž osoba. Jméno „Očko“ obdržel od vady, která se vyskytla na levém oku. Byla to původně skvrna, která se mu na oku objevila po přijetí nižších svěcení; tato nebyla ovšem na překážku, aby nebyl mohl státi se proboštem u Věch Svatých, kanovníkem na Mělníce a v Praze. Stav se kanovníkem v Praze, přijal svěcení vyšší a odešel do Paříže hledat lékařské pomoci, ale lékař, k němuž se o pomoc uchýlil, zkazil mu oko úplně. To se stalo před tím, než dostal provisi na kanovnictví ve Vratislavi, tedy před 12. prosincem r. 1342.³⁾

Dle Beneše z Weitmile byl ctitelem sv. Václava po příkladu císaře Karla IV. a úctu tu osvědčil již tou dobou, kdy byl kanovníkem ve Vratislavi a měl teprve nižší svěcení. Svými penězi koupil jakési obroč ke kostelu vratislavskému k tomu cíli, aby tam svátek sv. Václava byl slaven jakožto festum duplex, při čemž officium se zpěvem a čtení v církevních hodinkách mělo býti konáno právě tak jako v kostele pražském.⁴⁾ Dne 21. listopadu 1346, jsa sekretářem a familiarem císaře Karla IV., obdržel prebendu kostela pražského, která se uprázdnila resignací kard. Quidona titulu sv. Cecilie; zároveň měl již prebendu ve Vratislavi.⁵⁾ V těchto hodnostech setrval až do 1353 kdy posvěcen byl ve velechrámě pražském od Arnošta z Pardubic na biskupa olomouckého („dominus Joannes, prepositus Omnium sanctorum, secretarius domini Karoli, electus Olomucensis“);⁶⁾ předchůdce jeho na stolci olomouckém Jan, levoboček krále Václava II., zemřel 27. září 1351; den volby Jana Očka za biskupa olomouckého znám není.⁷⁾ Jako biskup olomoucký provázal r. 1354

¹⁾ Tomek V. 124, 157. — ²⁾ M. B. V. I. 144. — ³⁾ M. B. V. 334, 335, 336. Tadra, Styky 242, 243. — ⁴⁾ F. r. b. VI. 532. — ⁵⁾ M. B. V. 742, 743. — ⁶⁾ F. r. boh. IV. str. 521. — ⁷⁾ Ibid. 455. pozn.

v říjnu Karla IV. na cestě ke korunovaci do Říma.¹⁾ Po smrti Arnošta z Pardubic stanovila kapitula pražská volbu nového arcibiskupa na den 12. července 1364, v den vigilie sv. Markety.²⁾ Arcibiskupem zvolen byl jednohlasně biskup olomoucký Jan Očko z Vlašimi, jenž však ohledem na starší věk zdráhal se přijmouti stolec pražský, avšak k prosbě císaře a kapituly ponechal rozhodnutí papeži, k němuž ihned vypraveno poselství. Papež jej také skutečně z olomouckého stolce na pražský přeložil, ba jurisdikci vykonávati mu dovolil ještě dříve, než by pallium arcibiskupské obdržel. Pallium mu pak doručil papež po biskupovi špýrském (per venerabilem episcopum Spirensen).³⁾ Na stolec pražský dosazen byl dne 16. října 1364.

Beneš z Weitmile chválí jej jako vzorného, horlivého a štědrého velepastýře. Dne 12. ledna 1365 v neděli světil nové oltáře ve velechrámě sv. Víta a Panny Marie, v novém kůru kostela pražského; v neděli 9. února na to posvětil nádhernou větší kapli na Karlštejně (in turri castri Karlstein).⁴⁾

R. 1365 dne 28. května jmenován byl Jan Očko z Vlašimi a nástupci jeho, arcibiskupové pražští, pro vždy **papežskými legáty (legatī nati)** pro celou církevní provincii českou a diecése řezenskou, míšeňskou a bamberskou.⁵⁾ Dne 30. listopadu 1367 posvětil kapli svatováclavskou „in honore s. Johannis evangeliste et s. Wenceslai“ u přítomnosti Karla IV.⁶⁾ Roku následujícího 1368 od měsíce dubna až do srpna 1369 byl Jan Očko správcem království českého, an Karel IV. v Itálii dlel.⁷⁾ R. 1372 byl ustanoven vrchním rozhodčím v rozepři mezi řádem německým a biskupem varmijským o hranice.⁸⁾ R. 1378 dne 17. září byl jmenován kardinálem titulu 12 apoštolův. O pohřbu Karla IV. měl roku 1378 pohřební řeč, která vydána znova od Dr. Emlera ve Font. rec. bohem. III. strana 423—432. — Arcibiskupství pražského se vzdav, zemřel dne 14. ledna r. 1380⁹⁾ asi v 77. roce věku svého.

23. Vilém Rogerův, kanovník narbonský a papežův příbuzný, obdržel dne 23. března 1343 provisi na kustodství při velechrámě pražském, až by se uprázdnilo po Tobiáši z Ustupenic, jenž se měl státi děkanem pražským, jakmile by byl posvěcen dosavadní děkan, Arnošt z Pardubic, na biskupa. Zároveň dostal Vilém Rogerův též kanonikát a prebendu, který by se uprázdnil posvěcením Arnoštovým. R. 1349 v prosinci vzdal se Vilém Rogerův kanonikátu i kustodství, které obojí potom 13. prosince r. 1349 dány jeho 14letému bratrovi Mikuláši.¹⁰⁾

Menhard, syn Oldřicha z Hradce a manželky jeho Kláry,¹⁾ obdržel r. 1343 dne 30. dubna provisi na kanovníctví pražské s expektancí *prebendy*.¹²⁾ R. 1349 dne 11. ledna u věku asi 20 let dostal provisi na expektanci *hodnosti* při kostele pražském.¹³⁾ Dne 4. listopadu téhož r. 1349, maje nižší svěcení, jme-

¹⁾ Tadra, Styky 92. — ²⁾ F. r. b. IV. 531. — ³⁾ F. r. b. 532. — ⁴⁾ ib. 533.
⁵⁾ F. r. b. III. 484. — ⁶⁾ F. r. b. IV. 536. — ⁷⁾ Tadra, Styky. 100. — ⁸⁾ ib. 141.
— ⁹⁾ Tomek III. 166 a V. 103. — ¹⁰⁾ M. B. V. I. 172, 173, 174, 1210. — ¹¹⁾ M. B. V. I. 1088, 1089. — ¹²⁾ ib. 191. — ¹³⁾ ib. 1066.

nován byl biskupem tridentským po biskupu Janovi, který se stal biskupem spoletským.¹⁾

František Wigandův z Prahy (Franciscus Wigandi de Praga), kanovník s prebendou u sv. Jiří, dostal dne 25. září 1343 provisi na kanovníctví pražské s expektancí prebendy, na přímlovu polského krále Kazimíra.²⁾

Hynek, syn *Václava z Riesenburka* a synovec Hynka z Náchoda, klerik pražské diecése, obdržel dne 14. listopadu 1343 provisi na kanovníctví, s expektancí prebendy při kostele pražském.³⁾

Hynek, syn **Smila** z Býtova, rady královského (natus nobilis Smilonis de Vetovia), obdržel dne 24. dubna 1344 na přímlovu krále Jana provisi na kanovníctví pražské s expektancí prebendy. Tehdy byl stár 11 let; neboť r. 1346 dne 29. března dostal dispens, aby, jsa třináct let stár, směl přijmouti nějakou církevní hodnost a zároveň dostal provisi na některé beneficium, náležející ke kollaci biskupa a kapituly olomoucké. Tou dobou neměl žádného obročí při velechrámě pražském.⁴⁾

Mikuláš Lékař uvádí se jako kanovník pražský v letech 1344—1349.⁵⁾

Geraldus de Magnaco, kaplan papežský a klerik krále Jana, dostal dne 13. srpna 1344 provisi na kanovníctví a prebendu při kostele pražském, která se uprázdnila resignací Zdislava ze Šternbergu. Tou dobou byl *Gerald* arcijahnem v Bautesiu, diecése Coutance, kanovníkem s prebendou v Coutance a Nantesu, kanovníkem s expektancí prebendy v Chorgesu a stálý vikář kostela Vernous v diecési Bourgeské ve Francii.⁶⁾ Dne 28. prosince téhož r. 1344 byl vyslán od papeže ke králi Janovi, jehož radou se nazývá a následujícího roku 1345 na podzim vrátil se do Avignonu s odpovědí královou zároveň s Mikulášem Luckovým, děkanem olomouckým, a Mikulášem Effikaxem z Lucemburka, proboštem v Sadecké. R. 1346 dne 2. ledna vyslán opět od papeže ke králi Janovi a do Brabantu a Henegavska jako posel papežský. R. 1346 byl Gerald mezi posly, jež vyslal Karel IV. k papeži po své volbě za krále římského, aby jeho jménem složili přísahu věrnosti; dne 7. prosince obdržel od papeže listinu aprobační, aby ji Karlovi odevzdal a od něho přijal jménem papežské stolice některé přísahy.⁷⁾ R. 1347 připomíná se zase jako vyslanec papežský ke Karlu IV. (3. a 19. března, 5. a 18. dubna);⁸⁾ též se tohoto roku jmenuje professorem práva občanského (iuris civilis professor, dne 18. dubna).⁹⁾ Následujícího roku 1348 v únoru opět vidíme Geralda v Avignoně, kde jako prokurátor opata kláštera opatovického, Hroznaty z Lupoltic, na toto opatství resignoval.¹⁰⁾ Posléze stal se biskupem tridentským, v kteréžto důstojnosti zemřel, a to přede dnem 21. prosince r. 1348; jeho prebendu při kostele pražském dostal po něm děkan téhož velechrámu Předvoj.¹¹⁾

¹⁾ M. B. V. I. 1193. — ²⁾ M. B. V. I. c. n. 239. — ³⁾ ib. 260. — ⁴⁾ M. B. V. I. 345, 346, 596, 597. — ⁵⁾ Tomek I. c. V. 121. — ⁶⁾ M. B. V. n. 351, 416. — ⁷⁾ I. c. n. 739, 831. — ⁸⁾ I. c. 853, 859, 865, 867. — ⁹⁾ I. c. 867. — ¹⁰⁾ I. c. 973. — ¹¹⁾ I. c. 1041, 1042.

Quido z Boulogne (de Bolonia), kardinál kněz titulu sv. Cecilie, později kardinál biskup portský (nikoli oportský).¹⁾ Byl rodem Francouz, pocházel z Boulogne,²⁾ a slove také jinak de Montfort. Stav se arcibiskupem lyonským, byl dne 20. září roku 1342 jmenován od papeže Klimenta VI. kardinálem knězem titulu sv. Cecilie, a v r. 1350 kardinálem biskupem portským.³⁾ Kardinál tento byl zajisté z nejpověstnějších mnohoobročníků své doby. To, co se o něm v Monumenta Bohemiae Vaticana sebráno nalézá, jest sice jenom pouhým zlomkem, vybraným jen, pokud z různých příčin má nějaký vztah k Čechám, ale i tak opravňuje to plnou měrou výrok výše učiněný.

Dne 5. října 1342, tedy sotva 14 dní po přijetí do sboru kardinálského, dostal od papeže provisi, aby si směl v (církevních) provinciích Kolínské, Trevírské a Mohučské (tedy také v diecési Pražské) nabrati beneficií až do úhrnného výnosu 1000 hřiven stříbra.⁴⁾ Asi v lednu r. 1344 dostal kanovníctví s prebendou kostela lutyšského, ale vzdal se jich dříve ještě, nežli příslušná listina o této provisi sepsána byla.⁵⁾

Dne 18. července 1345 připomíná se jeho prokurátor v království Českém Mikuláš, syn Friedlinův z Brna, klerik pražské diecése, z čehož souditi dlužno, že již tenkrát kardinál Quido nějaká benefícia v Čechách měl, jinak by tu nebyl potřeboval žádného zástupce. Ale která to byla, nelze určitě zjistiti, poněvadž kancelář papežská v provisích pro kardinály z *pravidla* neuváděla (na rozdíl od provisí pro jiné osoby), která jiná benefícia kde který kardinál již má, a jiných pramenů v tomto směru nemáme.⁶⁾ Tolik je pouze jisto, že r. 1346 21. listop. byly uděleny Janu Očkovi z Vlašimi prebenda kostela pražského a Janu, synu Tassovu z Tassova, kanovníctví a prebenda kostela olomouckého, oboje uprázdněné resignací kardinála Quidona.⁷⁾ Poněvadž tyto provise pro kardinála Quidona v registrech Klimenta VI. nalezeny nebyly, a jelikož je vyloučeno, že by oněch prebend byl nabyl dříve, než se stal kardinálem, dlužno za to míti, že obou těch beneficií nabyl kardinál Quido t. zv. akceptací (přihláškou k nim) na základě oné výše zmíněné generální provise ze dne 5. října r. 1342.

Dne 28. července 1345 obdržel kardinál Quido arcijahenství kostela pražského, uprázdněné smrtí kaplana papežského mistra Tomáše Blažejova.⁸⁾ Dne 13. listopadu 1346 bylo mu pak dovo-

¹⁾ Titul biskupa oportského, který tomuto kardinálovi dávají Tomek (V, str. 119) a Tadra (Kulturní styky 111) je nesprávný. Oporto je město v Portugalsku, po lat. slove Portucalus, adjectivum Portucalensis. Název episcopus Portuensis nepochází však od Oporto, nýbrž od Porto (lat. Portus), místa to v okolí Říma, při ústí Tiberu do moře, jehož kostel biskupský je zároveň titulem kardinálským. Kalixt II. spojil s tímto titulem také titul sv. Rufiny (Selva Candida). Odtud název: Portuensis et s. Rufinae episcopus cardinalis. — ²⁾ Biskupem v Boulogne ve Francii nebo v Bologni v Itálii *nikdy nebyl*, nemůže tedy titul »de Bolonia, de Bononia, cardinalis Bononiensis« naznačovati nic jiného, než místo, odkud pocházel, a to může býti jenom Boulogne ve Francii. — ³⁾ Eubel, Hierarchia catholica, str. 17, 35, 39. — ⁴⁾ M. B. V. I. n. 113. — ⁵⁾ M. B. V. I. n. 307. Dostal je po něm Mikuláš Efficax z Lucemburka, sekretář a rada krále Jana. (Ib.) — ⁶⁾ M. B. V. I. n. 505, 506. — ⁷⁾ ib. n. 742—744. — ⁸⁾ ibid. n. 507, 508.

leno, aby směl po pět let nejbližší příštích prováděti visitaci kostelů, klášterů a osob duchovních, k arcijahenství pražskému patřících, skrze své plnomocníky, a od osob a kostelů takto visitovaných aby směl vybírat t. zv. prokurace (t. j. visitační diety) až do 30 Turonských stříbrňáků za den.¹⁾

Na samém počátku r. 1349 byl vyslán jako legát do Lombardie a do Uher, a pověřován odtud také různými diplomatickými poselstvími k císaři Karlu IV.²⁾

Dne 5. prosince 1349 obdržel provisi na kanovníctví s expektancí prebendy a na proboštství kostela sadského, uprázdněné smrtí Mikuláše Efficaxe z Lucemburka, známého notáře a rady Karla IV. Tento Mikuláš byl také zároveň familiárem kardinála Quidona,³⁾ a beneficia po něm uprázdněná dostali částečně zase jiní familiárové téhož kardinála: Heřman Witten kanovníctví s prebendou kostela pražského,⁴⁾ a Jan Ondřejův z Jevišovic kanovníctví a prebendu kostela Vyšehradského.⁵⁾

Dne 9. září 1350 dostal proboštství kostela pražského uprázdněné smrtí Mikuláše Luckova z Brna, notáře Karla IV.⁶⁾ Za to vzdal se arcijahenství pražského, které na jeho prosbu dne 16. října 1350 vyhrazeno bylo od papeže mistru Durandovi Girardovu, licenciátu v právech, jenž byl komorníkem kardinála Quidona.⁷⁾ Tento mistr Durandus připomíná se dne 20. října r. 1351 jako prokurátor kardinála Quidona,⁸⁾ ale prokurátorství jeho sotva se vztahovalo na země české, poněvadž ještě nedlouho před tím, dne 2. září 1351 uvádí se Mikuláš Friedlinův z Brna, podjahan a familiár jeho, jakožto prokurátor jeho v království Českém.⁹⁾ V nějakých vztazích k němu byl asi také Vojtěch ze Šternberka, za nějž se v r. 1352 po dvakráte přimlouval, aby dostal děkanství olomoucké.¹⁰⁾

Jako probošt pražský připomíná se kardinál Quido ještě r. 1367.¹¹⁾ Nástupcem jeho stal se, nejpozději r. 1371, Jan Očko z Vlašimi, arcibiskup pražský.¹²⁾

Kardinál Quido z Boulogni zemřel v Leridě dne 25. listopadu r. 1373.¹³⁾

25. Albert z Falknova, kanovník pražský a boleslavský, obdržel r. 1345 dne 5. listopadu provisi na faru ve Volyni, která se uprázdila povýšením Jana Paduanského na děkanství vyšehradské.¹⁴⁾

Jan, klerik z diecése pražské, doktor lékařství, dvorní lékař královny Anny, arcijahen litoměřický a kanovník pražský, připomíná se v letech 1345—1355.¹⁵⁾

Jindřich, syn Thesaurův z Norimberga,¹⁶⁾ kanovník o prebendě u sv. Petra v Brně a scholastik kostela v Hlohově, dostal

¹⁾ ib. n. 741. — ²⁾ ib. n. 1051, 1070, 1074, 1102, 1146, 1198, 1199, 1416, 1418. — ³⁾ ib. n. 1204, 12 5. — ⁴⁾ ib. n. 1204, 1206. — ⁵⁾ ib. n. 1204, 1207. — ⁶⁾ ib. n. 1295, 1296. — ⁷⁾ ib. n. 1308, 1310. — ⁸⁾ ib. n. 1394. — ⁹⁾ ib. n. 1389. — ¹⁰⁾ ib. n. 1469, 1477. — ¹¹⁾ Tomek, Registra decimarum papalium (Pojednání učené společnosti ř. VI. svaz. 6.) strana 2. — ¹²⁾ Tomek, D. P. V. str. 119. — ¹³⁾ Eubel, Hierarchia catholica str. 17, 35. — ¹⁴⁾ Archiv. vatik. — ¹⁵⁾ Tadra, Styky, str. 236. — ¹⁶⁾ Emler, R. B. M. IV. n. 378 a str. 910, dělá z něho omylem »notáře pokladu«: »thesauri regis Bohemiae notarius«, kdežto Thesaurus-Schatz bylo jeho jméno rodinné.

dne 12. prosince 1342 provisi na kanovnictví řezenské s expektancí prebendy. Byl klerikem diecése bamberské, sekretářem a vyslancem markraběte moravského Karla a krále uherského Ludvíka, na jichž prosbu obdržel dne 10. května 1343 proboštství kostela řezenského.¹⁾ R. 1345 dne 5. listopadu dostal na přímluvu krále Jana, jehož byl notářem a sekretářem, provisi na kanovnictví velechrámu pražského s expektancí prebendy.²⁾ R. 1350 dne 2. října udělena mu na přímluvu císaře Karla, jehož byl sekretářem, prebenda uprázdněná smrtí Pavla z Kladna. Tou dobou měl vedle scholastie v Hlohově též kanovnictví s prebendami u sv. Petra v Brně, u sv. Kříže ve Vratislavi a v Řezně, kanovnictví s expektancí v Praze a proboštství řezenské, které však bylo v držení cizím.³⁾ Dne 23. listopadu r. 1350 obdržel „motu proprio“, jsa notarius domesticus secretarius Karla IV., kanovnictví a prebendu kostela vratislavského s podmínkou, aby se za to vzdal proboštství řezenského. Listina o tom vydána byla teprve 11. března 1351, v níž však není poznamenáno, že by provise ta dala se „motu proprio“. ⁴⁾ Dne 31. července 1363 nazývá se korektorem listin. Později stal se scholastikem norimberským.⁵⁾

26. Mikuláš z Brna. Na straně 56 první části našeho pojednání, zmínili jsme se o Mikuláši z Brna, který se stal kanovníkem pražským dne 29. září 1334 (nikoli 1335), že nelze říci, zdali je totožným s olomouckým děkanem, Mikulášem Luckovým z Brna, jenž dostal provisi na kanovnictví pražské dne 26. října r. 1345, a o němž na tomto místě by měla být řeč. Poněvadž mezi tím důkaz o rozdílnosti obou těchto osob byl proveden,⁶⁾ budiž nám dovoleno, k onomu Mikuláši z Brna ještě jednou se vrátiti.

Mikuláš z Brna obdržel dne 19. prosince 1323 papežskou provisi na kanovnictví kostela olomouckého.⁷⁾ Dne 29. září 1334 obdržel provisi na kanovnictví s prebendou kostela pražského, uprázdněné smrtí Matouše (syna Jana z Němčic), probošta v Sadské. Vedle kanovnictví s prebendou kostela olomouckého měl tenkrát ještě faru v Křenovicích (diec. olomoucké) a papežskou expektanci, až by se nějaká hodnost při kostele olomouckém uprázdnila.⁸⁾ Na základě této expektance dosáhl později děkanství kostela olomouckého. Byl kancléřem markraběte Karla, v kteréžto hodnosti se připomíná r. 1334 18. května⁹⁾ a snad již r. 1322.¹⁰⁾ Dne 3. července 1338 stal se biskupem tridentským, a zemřel na sklonku r. 1347.¹¹⁾

Mikuláš Luckův z Brna. Vyskytuje se poprvé dne 5. prosince 1338, kdy dostal kanonikát a prebendu kostela olomouc-

¹⁾ M. B. V. I. c. 141, 20, 201. — ²⁾ I. c. 550, 551. — ³⁾ I. c. 1301, 1302. — ⁴⁾ I. c. 1315, 1327. — ⁵⁾ Tadra, Kanceláře, str. 28. — ⁶⁾ Viz článek Lad. Klicmana: »Mikuláš z Brna, pozdější biskup tridentský, a Mikuláš Luckův z Brna, jsou osoby od sebe rozdílné, a oba byli kancléři Karla IV.« v Čes. Čas. Histor. roč. V. str. 251—255, jehož také v následujících řádcích užito. — ⁷⁾ R. B. M. III. n. 952. — ⁸⁾ C. D. M. VII. n. 27, R. B. M. IV. n. 91. — ⁹⁾ C. D. M. VI. n. 15, R. B. M. IV. n. 48. — ¹⁰⁾ R. B. M. III. n. 1970. — ¹¹⁾ Gams, Series episcoporum. 317.

kého, uprázdněné povýšením dosavadního jich majitele Mikuláše z Brna (výše řečeného) na biskupa tridentského. Zároveň bylo mu uloženo, aby se vzdal za to fary v Čáčovicích (diec. olomoucké), jediného to benefícia, které před tím měl.¹⁾ Později nabyt, neznámo kdy, nejspíše protekcí svého krajana, biskupa tridentského, ještě kanonikátu s prebendou kostela tridentského,²⁾ roku pak 1341 10. února obdržel také děkanství kostela olomouckého, uprázdněné rovněž povýšením Mikuláše z Brna za biskupa tridentského, s tou však podmínkou, aby si vedle toho ponechal toliko kanovníctví s prebendou kostela olomouckého a vzdal se netoliko fary v Čáčovicích (jak na něm již r. 1338 5. prosince bylo žádáno), nýbrž i kanovníctví s prebendou kostela tridentského.³⁾

Dne 26. října 1345 obdržel na prosbu markraběte Karla, jehož kancléřem se tu poprvé nazývá, kanovníctví kostela pražského s expektancí prebendy a hodnosti; jakmile by pak této dosáhl, měl se za to vzdáti děkanství olomouckého.⁴⁾ Na podzim r. 1345 zdržoval se mistr Mikuláš Luckův v Avignoně, kam jako klerik a rada krále Jana Českého poslán byl králem spolu s Mikulášem Efficaxem z Lucemburka, proboštem v Šadské, a s Geraldem z Magnacu v nějakém poselství. Kliment VI. poslal jej zase zpátky s listem ze dne 5. listopadu r. 1345.⁵⁾ Patrně šlo tenkrát o volbu markraběte Karla, při čemž asi Mikuláš Luckův několikrát opakoval cestu ode dvora českého do Avignona a zase zpět. Dne 22. dubna 1346 byl opět v Avignoně přítomen, když král Jan a markrabě Karel činili papeži určité sliby pro případ, že by Karel byl zvolen za krále římského,⁶⁾ což se pak skutečně stalo dne 11. července 1346. Ihned na to, dne 16. července téhož roku, snad pod dojmem zprávy o volbě Karlově a v odměnu za své diplomatické služby, dostal Mikuláš Luckův motu proprio provisi na prebendu kostela pražského, uprázdněnou smrtí Tobíáše z Oustupenic,⁷⁾ a 22. července dáno mu dovolení, aby směl požívat po sedm let důchodů svých beneficií, nejso povinen při nich se zdržovati, dokud by zůstával ve službách krále římského Karla, jehož sekretářem se nazývá.⁸⁾

Jako kancléř neboli sekretář Karlův vyskytuje se Mikuláš Luckův z Brna nepřetržitě až do své smrti r. 1350. Dne 9. května r. 1346 obdržel proboštství a kanovníctví s expektancí kostela míšeňského, s podmínkou, aby se toho proboštství, jakož i děkanství olomouckého vzdal, až by dosáhl nějaké hodnosti při kostele pražském.⁹⁾ Poněvadž však nemohl závazkům s proboštstvím míšeňským spojeným dostáti, bylo mu dne 27. března r. 1348 dovoleno, aby je směl vyměnit za jiné beneficium, které by se snášelo lépe s ostatními jeho prebendami.¹⁰⁾ Dne 19. května

¹⁾ C. D. M. VII. n. 219, R. B. M. IV. n. 626. — ²⁾ Měl je 1341 10. února, viz C. D. M. VII. n. 305, R. B. M. IV. n. 869. — ³⁾ C. D. M. VII. n. 305, R. B. M. IV. n. 869. — ⁴⁾ M. B. V. I. n. 537 a 538. — ⁵⁾ Werunsky, Excerpta n. 86, R. B. M. IV. n. 1618. — ⁶⁾ Thiner, Codex dom. temp. II. str. 155, R. B. M. IV. 1618. — ⁷⁾ M. B. V. I. n. 697 a 688. — ⁸⁾ C. D. M. VII. 670, R. B. M. IV. n. 1747. — ⁹⁾ M. B. V. I. n. 656. — ¹⁰⁾ M. B. V. I. n. 979.

r. 1348 byl mu doporučen, jakožto kancléři Karlovu, mistr Aliotus Luciův, nuntius papežský, který se ubíral v poselství ke dvoru královskému.¹⁾ Dne 21. prosince 1348 obdržel motu proprio probošství kostela pražského, uprázdněné smrtí probošta Jindřicha z Gorsu († r. 1348), které již r. 1342 26. srpna vyhrazeno bylo kollaci papežské.²⁾ Následkem toho vzdal se — dle podmínky výše zmíněné — děkanství olomouckého a probošství míšeňského, kterážto beneficia na prosbu jeho papež dne 25. prosince r. 1348 udělil dvěma jeho příbuzným, a to děkanství olomoucké Konradu, synu Vyfonovu z Brna,³⁾ a probošství míšeňské Jakobu Gobelinovu z Brna;⁴⁾ třetí příbuzný: Otto, syn Františkův z Brna, clericus et sigillator krále Karla IV., dostal současně kanovnictví vratislavské.⁵⁾ Zmíněnou resignaci vykonal Mikuláš v Avignoně, jsa tam jako vyslanec krále Karla. Mimo jiné vyjednával tam v záležitosti kostela vratislavského⁶⁾ a v záležitosti Jana, vévody korutanského, bratra Karlova.⁷⁾ Avignon opustil již před 8. lednem 1349.⁸⁾ Dne 20. května 1349 byl pověřen zároveň s Balduinem, arcibiskupem trevírským, a s Engelbertem, biskupem lutyšským, aby odročil interdikt na Čáchy vznesený.⁹⁾ Téhož roku usíloval Karel IV., aby mu zjednal arcibiskupství kolínské, ale bez výsledku.¹⁰⁾ Na Hradčanech měl Mikuláš Luckův dům, který z pozůstalosti jeho koupil r. 1450 císař Karel IV. a věnoval jej za obydlí mansionářům velechrámu svatého Víta, dovoliv jim, aby si i jiná stavení, která kdysi k tomuto domu patřila, od tehdejších majitelů vykoupili.¹¹⁾

Zemřel mezi r. 1349 3. zářím až r. 1350 18. srpnom.¹²⁾ Ještě za živobytí jeho vyhradil si papež kollaci beneficií, které by se úmrtím jeho uprázdnily, a to r. 1348 21. únorem kanovnictví s prebendou v Olomouci¹³⁾ a r. 1349 3. září probošství a kanovnictví s prebendou kostela pražského.¹⁴⁾ Nástupcem jeho v probošství pražském stal se r. 1350 9. září Quido, kardinál kněz titulu sv. Cecilie, před tím arcijahen pražský,¹⁵⁾ kanovnictví pak s prebendou kostela pražského propůjčeny dne 11. října r. 1350 Janu, synu Čadkovu ze Sudoměře,¹⁶⁾ ale pět dní na to, r. 1350 16. října, obdržel provisi na ně Durand, syn Girardův,¹⁷⁾ komoří kardinála Quidona (po němž dostal téhož dne také arcijahenství pražské).¹⁸⁾

¹⁾ M. B. V. I. n. 994. — ²⁾ ib. n. 1039, 1040. — ³⁾ ib. 1043, 1044, 1047. — ⁴⁾ ib. n. 1043, 1047, 1048. — ⁵⁾ ib. n. 1043, 1045, 1047. — ⁶⁾ ib. n. 1077. — ⁷⁾ ib. n. 1083. — ⁸⁾ ib. n. 1043, 1051. — ⁹⁾ ib. n. 1108, 113, 1137. — ¹⁰⁾ Tadra, Kanceláře str. 25. — ¹¹⁾ Tomek II. str. 95. — ¹²⁾ M. B. V. I. n. 1296, 1306, 1309, a Tomek V. str. 119. — ¹³⁾ M. B. V. I. n. 134. — ¹⁴⁾ ib. n. 1296, 1306, 1309. — ¹⁵⁾ ib. n. 1295, 1296. — ¹⁶⁾ ib. n. 1305, 1306. — ¹⁷⁾ ib. n. 138, 1309. — ¹⁸⁾ ib. n. 138, 130.

Václava Františka Kozmanecia spisování historická.

K tisku upravil Dr. Ant. Podlaha.

Část třetí.¹⁾

V.

O požáru v Novém Městě Pražském r. 1653.

V rukopise obsaženo jest toto sepsání na str. 41—80 (list obsahující str. 65 a 66 chybí) V čele jest veršovaná úvaha (označená jakožto op. 4.) o hrozném účinku čtvera živlů, užívá-li jich Bůh jakožto metly na hříšné lidstvo. Následuje pak obšírné a neobvykle živé líčení hrozného požáru (označené jakožto op. 5.). Mnoho zajímavých detailů kulturně historických obsaženo jest v obšírném líčení vnitřního zařízení domů shorelých.

Spis kratičký žalostivě památný o nešťastné a nenadálé příhodě a zkažení skrze prudký oheň veliký díl slavného Nového Města Pražského, sepsaný od Václava Františka Kozmaneczya Čáslavského, toho času kantora u sv. Štěpána většího v témže Novém Městě Pražském.

———— LÉTA 1653. ————

Všickni lidé pozorujte,
Při tom v bázni Boží stůjte,
Neb vám minim oznámíti,
Žalostivou věc praviti:
Kterak Pán Bůh všemohoucí,
Jsa neobsáhlý v své moci,
Když se pro lidskou zlost hněvá,
Skutky své hrozně vylévá,
Zarmucuje lidská srdce;
Vedle svého uložení
Koná své Božské řízení.
Tresce lidi buďto morem,
Někdy válkou, někdy hladem,
Krupobitím, také hromem
Jiným rozličným způsobem;
Ano i živlové všickni,
Poslušní jsou jemu vždyckny:
Vítr, voda, oheň, země,
Jsou mu vždy poslušní zřejmě.
My skrz ty živly po Bohu

Máme život, to říci mohu,
Však pro nepravosti naše
Míváme je hrozné na se,
Nebo *vítr* k vůli Boží
Stavení vyvrací, boří,
Z gruntu domy vyvracuje,
I v nich lidi zařucuje,
Jakž příklad toho patrný
Máme zřetelný a zjevný
V písmě svatém na Jobovi,
Nepřemoženém rekovi,
Když z dopuštění Božího,
Ukrutností dábla zlého
Vítr hrozný přivál maní
K domu z gruntu vyvrácení
Toho, v němž byla rodina
Jobova převelmi zdárná.
Však ten vítr k Boží vůli,
Když oni své hody měli,
Ten dům hned z gruntu vyvrátil

¹⁾ Srv. Sborníku hist. kroužku seš. 7. str. 81 z r. 1898 a seš. 8. část 1. str. 85 z r. 1899.

A sedící v něm zachvátil,
 Ukrutně zbil od prvního
 Až právě do posledního.
 Druhý živel jestiž *voda*,
 Kteréž každý živý žádá,
 Jak hovádka, tak i lidé,
 Každý po ní toužebně jde,
 Bez kteréžto žádného dne
 Nemůže býti pohodné,
 Ta k Božímu rozhněvání
 Činí strašlivé konání:
 Zdaliž příklad hrozný toho
 Nemáme zřetelný všeho
 V písmě svatém, kteréž jest nám
 Bez pochybnosti všechněm znám,
 Když Pán Bůh pro lidské zlosti,
 Jenž byli živi bez ctnosti,
 Nejsa, kdo by dobře činil,
 Velmi se v hněvu rozpálil,
 Všechnen svět vodou zatopil,
 lidi i hovada stopil
 Mimo Noe, jejž samého
 Zachoval sobě osmého.
 O živlu pak hrozném *ohni*
 Na tisíce příkladů zní.
 Víme, jaká slavná města
 Skrže oheň stojí pustá;
 Netřeba příkladův starých,
 Máme téměř na sta nových,
 Jen co v naší zemi České,
 Mimo markgrabství Moravské
 Měst, vsí, zámkův oheň zkazil
 V tuto válku, že se zhrozil
 Ten, kdo po světě vandroval,
 Co ten živel zhubil, sežral.

Země pak, jež nám po Bohu
 Dává stravu, živnost mnohou,
 Co vlastní matka nás krmic,
 Po témž Pánu Bohu živíc,
 Zdaliž též není hněvivá,
 Když v tom vůle Boží bývá,
 Když ústa svá otvíraje
 Celá města pohlcuje?
 Kdo čte písma, ten ví o tom
 Divíc se, ustrne na tom,
 Poněvadž, když se otevře
 V hněvu svém i lidi pozhře.
 Máme příklad v Pražském Městě
 Na *Pohořelci* v jednom místě,
 Když tu tyranku bezbožnou
Drahomíru přehavnou
 Na voze pyšně sedící
 A ven z Prahy se vezoucí,
 I s těmi, jenž s ní seděli,
 Křesťanům zlořečíc, kleli,
 S koňmi i s vozem pozhřela,
 Poněvadž snésti nemohla,
 Proti Bohu zlořečení
 A křesťanův proklínání.
 Již tehdy nyní v krátkosti
 O tom živlu ohni, hosti
 Nevděčném, tuto oznámím,
 Co prudkostí zkazil, povím,
 Kterémuž vítr pomáhal,
 Když na oheň přeprudce vál,
 Rozněcujíc jej velice,
 Zarmucoval mnohá srdce.
 Takto se tehdy to stalo,
 Poslechnouti sluší málo.

Tohoto ohně velikého a přeprudkého byl jako předposel a předchůdce jinší, mnohem menší oheň, kterýž na *Malé Straně* (jenž jest jedno slavné město ze tří měst Pražských) den Božího a slavného výročního Hodu seslání Ducha svatého vyšel a škodu učinil, a to se stalo v první den, totiž v neděli téhož Hodu Božího, okolo hodiny nešporní, v létu málo níže poznamenaném, v němž se bude psáti o tomto nenadálém a velikém ohni. Spálil pak a zkazil tento malý oheň dvě vápennice, a při tom škody více něco učiníc, z milosti Boží, snažností lidskou a jeho přetrhovááním a lití vody přestal a se utišil, kdež nemálo strachu lidem se trpěti dostalo, poněvadž veliká horka trvala a vody mnohem větší nedostatek se nacházel pro nečasté dešťův pršení.

Již pak k tomuto ohni a k jeho krátkému vypravování takto přistupuji a o něm co nejsprostněji vypravuji: *Léta Páně*

1653, den slavnosti vejroční nejsvětějšího Těla Božího, když věrní křesťané, kteříž následují celým srdcem pravé víry katolické samospasitedlné u velikém počtu podle obyčeje starobylého na hrad pražský k uctění téhož nejsvětějšího Těla Božího se scházejí kdež i také všichni, jak páni farářové z celé Prahy, tak i pobožní řeholníci, duchovní všelikých řádův s velikou pobožností s korouhvemi, ano i tolikéž všickni kantoři s svými pomocníky a žakovstvem se k též pobožnosti nadjíti dají; při tom i všickni řemeslníci od nejpřednějšího až do nejposlednějšího řemesla, tam tolikéž s velikou uctivostí, pobožností a slavností se svými velikými, krásnými a drahými praporce aneb korouhvemi se dostavují, a k vykonání té slavnosti se z povinnosti křesťanské propůjčují: a summu jak hrabata, slavní páni, rytířstvo, zemané, radní páni ze všech Pražských měst, panny, paní, a to bez počtu, tak i sprostí lidé nechtějí menší v pobožnosti býti, nýbrž všickni jednomyslně k uctění a k chválení téhož předraheho Těla Božího se sejdou a processy nábožně vykonávají. Po vykonané pak jedenkaždý své pobožnosti a zavřené processy, jedenkaždý buďto domů se navrátí k svému stolu a příbytku, buďto, jsa pozvaný od svého dobrého přítele, na zámku neb na Malé Straně zůstal.

Když pak bylo okolo hodiny 12. na půl orloji a 16. na celém, lidé na větším díle, pozdržíc se při též slavné processy obědvali: slyšáno bylo semo tam nemotorné zvonův šturmování, a to tím strašlivější, když pojednou při mnoha kostelích a klášterích se šturmovalo a návěští, že hrubě hoří, dávalo, kdež i toho veliký sběh lidu potvrzoval. Tu každý vyběhna z domu aneb vejda na podlahu, buďto střechu domovní, semotam hleděl, a zdali by v domě jeho hořelo semotam běhal a snažně patřil, až potom byl spatřen oheň, kterýž vyšel z jednoho domu v *Soukenické ulici*, buď nešetností čeládky, buďto jistou vůlí a dopuštěním Božím pro naše těžké hříchy, abychom, vida takovou metlu a nešťastnou příhodu, kterouž naši bližní trestání byli, se upamatovali, a že Pán Bůh na nás rozhněván jest, patrně poznali, obzvláště, poněvadž i na obloze nebeské před tím ohněm mnozí pobožní lidé jak světští tak i duchovní *kometu* vídali a ve dne *neobyčejnou jasnou hvězdu při slunci* spatřovali a jiná mnohá znamení nebeská, kteráž předzvěstovala buďto tuto metlu tohoto ohně, buďto něco těžšího budoucího, čímž by nás Pán Bůh všemohoucí pro naše nepravosti trestati chtíti ráčil, návěští dávajíc, že našich hříchův mstítí dokonce umíniti ráčil.

Ten pak oheň v malé chvíli převelice se rozmnožil a záhubu svou velmi prudce konal a jakoby nějaké velké křídla měl, semo tam lítal a přes domy do jiných ulic sebou střílel a házel, tak že patrně uznáno bylo, že k ztrestání našemu, jakýmž pak koliv způsobem a odkudkoliv vyšel, poněvadž žádný nechce býti v tom vinen, a aby z domu jeho vyšel, za toho držán. Pán Bůh ovšem všemohoucí, když v tom jistá jeho vůle byla, jakýmkoliv prostředkem se jemu líbilo, to učiniti ráčil.

Učiníc tehdy ten oheň záhubu v též ulici, kde se začal, rychlým outokem odcetl se v *Truhlářské ulici*, a tu zžíral, pátil, hubil napořád domy, kdežto již velmi veliký sběh lidu, chtějících brániti a jinších jejich nešťastných příhod a pádův litujících, se

odevšad sběhl a se sešel. Však pro velmi prudký vítr, kterýž toho celého dne, od rána až do večera trval, žádného přístupu hnedky zdaleka nebylo, poněvadž velikostí a horkostí svou daleko dorážel a je v obličej a oči páli, a ačkoli byla přehrozná horka a nečasté dešťův pršení (jakž již vejšeji toho dotknuto), veliký nedostatek vody, však i ti, kteří odkudžkoliv vodu přiváželi, ji do ohně nesnadně liti mohli pro příčinu svrchu oznámenou, poněvadž prudký vítr, kterýž tehdáž vál, oheň rozmnožoval a chtějícím ten oheň hasiti, přístupu žádného nedal, ale je od ohně násilně zpátkem z domův i ze střech pudil.

K tomu žalostivému ohni s velikým nařikáním a rukami lomením, a co zděšení přibíhali rodičové k dcerám anebo k synům svým, přátelé k přátelům, dcery a synové k rodičům, chtějíc jim pomoci a oheň jakýmžkoliv způsobem přetrhnouti, ale pro často oznámené příčiny nebylo možné, kdež s velkou žalostí a bolestí srdce svého na to patřiti musili, když všeckna jejich krásná stavení, netoliko dřevěná, ale pro hroznou prudkost a velikost ohně i kamenná, týž oheň v nic obracel a kazil.

Byli pak v těch místech někteří domové tak nákladně, tak pevně, ano i tak krásně stavění, že k zámkům některým dosti vzácným v České zemi ležícím mohly přirovnání býti, kterýchž tuto jmenovati nechci pro tu příčinu, abych tyto zvelebuje, jiných v podstatě a v hodnotě umenšovati se nezdál. V týchž některých domích, aby netoliko velcí páni, ale i hrabata bydlení svá měli, nebylo by jejich reputací umenšeno. A zdáli se ti domové před outokem ohně (po lidsku mluvíc) tak upevnění a ohrazení býti, že byť na jejich pevné krovy (poněvadž byli ze všech stran přikryti pálenými cihlami neb kurkami) naschvál oheň házeli, že by hořeti nemohli, anebo že by do stavení vnitřku krůpěje vody proniknouti nemohla, avšak když Pán Bůh s trestáním takovým na ty dobré a vzácné lidi přikročiti ráčil, všeckna ta pevnost, velikost a tvrdost stavení proti tomu ohni aby zkažena a v nic obrácena býti neměla, nic nepostačovala. Odkudž teprva patrně souditi můžeme, poněvadž ta stavení, o kterýchž tuto zmínku činím, tak pevně a dobře ohrazená a přikrytá, tím prudkým ohněm takovou zkázu a dokonalou záhubu v malé chvíli vzala: kterakž mohla obstáti ta, kteráž něco mdlejší přikrytím a krovy opatřena byla. Již pak dále týž žalostivý oheň popálil a v popel obrátit ano i v hromady rumu položil dvě vzácné a dosti velké ulice, jinde svou prudkostí a větru hnaním se přenesl a v jiných dvou ulicích, v kterýchž byli opět krásní a pevní domové mnohých převzácných lidí a pánův nákladníkův vystavění, v kterýchžto ulicích měli páni vyššího stavu též své domy pěkně a nákladně vystavěné, a ty ulice některé patří do osady *svatého Petra na Poříčí* v N. M. P., jakož táž osada týmž ohněm nejvíce zhubena a zkažena jest. Jiné pak patří do osady *sv. Fildřicha* v témž N. M. P., kdež a v kteréž osadě, když se bedlivě rozváží, neméně škoda od toho ohně učiněna jest. Tu opět týž oheň napořád domy velké i s jejich vzácnými štíty a klenutími páli, bořil a zařicoval, tak že v některém domě dvoje i troje klenutí jedna nad druhými byla, však prudkostí ohně a tíží padajícího jednoho na druhé klenutí, zkázu brala a hromady zřícenin

veliké činila. Rozdílní pak sklepové jedněch vedle druhých přepevně sklenutí, v týchž domech mnozí byli, avšak všickni zkázu až do gruntu vzali, a sotva ti, kteříž byli hluboko pod zemí stavěni, v kterýchž rozliční nápojové, jako hořká, bílá piva, víno červené i bílé, v celosti obstáli, ač i v některých již schody, kteréž byly dřevěné, hořely i kantnýře znímati se počaly.

Tu a při takové příhodě nešťastné mohlo se spatřiti, kterak dobrý a pobožný manžel a zase dobrá, ctnostná a pobožná manželka nade všeckna zboží jeden o druhého se staral, a aby skrz oheň a zříceniny (vynášejíc, co se mohlo na kvap popadnouti) nezahynul, vezma jeden druhého za ruku jakožto nejmilejší klynot, z domu na bezpečnější místo s slzením a lkáním vedl, a opatřice to, což mu nejmilejšího bylo, teprve na svůj statek, všecken ohněm obklíčený, truchlivě a zarmouceně patřil, nemoha pomoci míti odnikud kromě od samého Pána Boha, kterýž zarmoucených nikdy neopouští.

Přijížděli pak k takové smutné příhodě i velicí páni, jakožto Jich Milosti J. M. C. místodržící, chtěc rádi nějakým způsobem buď radou, buď lidí přinucováním a napomínáním k hašení a k přetrhování ohně přivésti. Ale vida patrně, že prudký oheň, do něhož vítr silně vál, bránění odpor činí, slzavě a s spínáním rukou jejich nenabyté škody a nešťastného pádu želeli, ano i všickni dobří lidé s velikou bolestí a lítostí srdce svého nad němi kvílili a plakali, a jak bohatých tak i chudých upřímně želeli, nemoha jim jináče spomoci aspoň to patrně ukazovali, že velikou outrpnost spolu s nimi nad jejich velikým pádem mají.

Byla pak také neposlední příčina k bránění a hašení toho ohně pro nemožnost přistoupení některých domů hořících, pro veliké hromady a haldy dříví velikého a tlustého zrostu pro piv vaření, tu v některých ulicích ležících, kteréhož za mnohomnožství set bylo, a takové veliké haldy převelmi velice hořely, daleko plamen s dýmem od větru hnaným od sebe pouštějíce a chtěcím brániti přístupu k domu nedadouce.

Vítr pak ten prudký tím ohněm semotam točil a jej násilně na domy dále a dále hnál, tak že netoliko celé N. M. P. u velikém nebezpečení bylo, ale i Staroměstí, vida, an u jejich sousedův hoří, svého časně odstavovali.

Dále týž oheň přenesl se opět s velikou prudkostí do jiných prostranných ulic k sv. Jindřichu patřících, jakož i do té ulice k *Horské bráně* vedoucí; tu opět ty domy veliké a prostranné, jak pánův nákladníkův, tak i domy slavné panské i jiných všelijakých řemeslníkův pořád zžíral, hubil a pálil, tak že mnozí poctiví a vzácní lidé, nenadějíc se toho ohně tak daleko roznícení, tím méně svého hleděli, nemnoho na bezpečná místa vynášejíce a schovávající, až mnozí z nich vida nad sebou plamen, teprva s velikou žalostí uznávali, že ta metla Boží i jich se dotýká a na ně dokračuje.

Mnozí pak přátelé odběhnouc od svého statku k svým přátelům, aby jim jejich hájiti jakýmkoli způsobem pomáhali, a hle, zarmoucení: v té chvíli jejich domy i se vším nábytkem již hořely a zkázu braly a nemoha pro týž oheň k ničemuž přístupu

míti, rukama (obzvláště poctivé a šlechtné matrony a možné s svými dcerami vdovy) zhůru k nebi sepjatými¹⁾ a vyzdvihnými lomily a žalostivě plakaly. Mnozí dobří poctiví lidé patřící na zrost, spanilost, krásu a slušné postavy některých šlechtných panen a k tomu sirotkův, podobně i na zarmoucené vzácné vdovy, znajíce to, že sama siroba dosti s sebou zármutku a kříže přináší, jich tím s větším oplakáním želeli a litovali, a to tím srdnatěji, když uznali, že toliko v té sukničce, a to některé bez mantlíkův zůstaly, kterouž na sebe před tímž žalostivým ohněm oblekly.

Spálil a zkazil týž oheň i jeden veliký dvůr, slove *Hradištko*, vedle chrámu Božího *sv. Petra na Poříčí* ležící a k biskupství aneb raději k arcibiskupství přináležející, v němž bylo mnoho domů, jsoucí vystavěny co nějaké neveliké městečko, domy jinými před sebou i za sebou vystavěnými jsa obklíčený a jako zavřený; však to všecko tímž ohněm zkázu vzalo a v rum obráceno jest.

Tím ohněm zkázu vzaly i krásné besídky anebo altánky při některých domích v rozkošných zahradách mezi stromovím anebo vonným rozličných barev a vůně kvítím postavené, nad to vejše i stromoví i kvítí (jakožto lehčejší materie) musila zkázu vzíti s všelijakými okrasami a pleteným uměním zahradnickým, boudek a uliček semotam po zahradě postavených a z proutí mistrovsky učiněných.

Správa se pak jistá činí, že v počtu skrze ten oheň žalostivý a nenadálý domův shořelo do sta a dvadcti, a do třidcti že jich tak tak sbito jest, že s velikým nákladem nebudou moci mnozí (obzvláště potřebnější řemeslníci) jich k prvnějšímu způsobu sobě dáti spraviti.

Tato hrozná a veliká zkáza ohně ve třech hodinách takový znamenitý počet domů zahubila a sežrala, a to ve třech osadách, totiž: v *Svato-Ľindřišské*, v *Svato-Petrské* a v *Svato-Klimentské*; v předních dvouch osadách nemalý počet domů pánův nákladníkův se nacházel, kdež oni k vaření piv všelijakých obzvláštěních stavení jako i k sladu dělání, hvozďův, štokův, spilek, a nad to vejše od nádobí, kádí, sudův velikých i malých, džberův, dříví potřebují a užívají, což se bez velikého na to nákladu spraviti nemůže.

Nad to pak vejše skrze týž veliký oheň shořelo jim za mnoho tisícův sladův, jak na hořký tak na bílý pivo s nesmírným nákladem zhotovených a dobře spravených, též i jiného sutého obilí mimo ječmeny a pšenice, totiž žita, ovsa na sejkách, ano i v snopích, poněvadž mnozí při svých domích taková stavení měli, kdež se obilí s polí sklizené skládalo a sváželo, též píce pro dobytek, jako sen, slam nemálo v domích se nacházelo, což snadně oheň přijímá a jej rozmnožuje a roznicuje, avšak dobří a pilní hospodáři to všechno z rok do roka mítí musí, chtějí-li své hospodářství dobře zřízené mítí. Vzali tolikéž zkázu skrze ten oheň čtyři nákladní pivovarové, v nichž se rozličná piva vařily, se všemi potřebami k tomu přináležejícími, a tuť

¹⁾ Orig.: spatými.

jistě k spravení takových velikých nádob a potřeb (jako předně veliké měděné pánve, kteráž mnoho set stojí, velikých kádí, mnohých též jiných potřeb k tomu příslušejících) náklad nemalý býti musí. Avšak to všeckno se všemi těmi potřebami v niveč obráceno jest.

Pročež tuto i porozvážiti sluší, což jest jistě politování hodné, že co lidé od padesáti nebo ode sta let (ano může se říci i více) všelijakého jmění nábytku, a zboží s velikou pilností, pečlivostí a starostí nashromáždí a nachovají, to jim oheň z dopuštění Božího ve čtvrt hodině všeckno vsudy odejme, zkazí a v nic obrátí. Též také všelijaká stavení buď veliká aneb ještě větší, pěkná, pevná a důstojně nákladná, kteráž se ve mnoha letech neustavějí, ta tolikéž tím vším způsobem, byť i pevnější byla, porušení a zkázu berou, což toho všeho při tomto velikém ohni patrný příklad se ukázal.

A protož jest lidem všechněm věc nebezpečná a téměř daremní v pevnost sklepův a stavení doufati, a aby své zdraví před takovým velikým ohněm, schovaje se tam, zachovati měl, na to se bezpečiti, ba i do spodních sklepův kdež nápojové jsou, jest nebezpečno pro dejm se ukryti, poněvadž taková materia, ač hustá však dosti subtylná do každého koutu a díry pronikne a člověka umořiti může, jakž při tomto ohni tolikéž toho jistý důvod máme, když jedna poctivá a dobrá žena před ohněm s dcerkou svou do dolních sklepů, kdež vína několik sudů bylo, se ukryla, a ačkoliv před ohněm bezpečná že zůstane, tím se ujistila, avšak aby od dýmu udušena i s dcerkou býti neměla, toho ujíti nemohla, kdež i děťátko jiné též takovým způsobem zahynulo. Smiluj se Pán Bůh nad dušičkami!

Dále i při tom to povážiti sluší, kdo chce nenabyté škody skrz ten ukrutný oheň těm dobrým a vzácným lidem učiněné, bedlivěji porozvažovati, že netoliko tak sprostě domovní ta veliká a nákladná stavení zkázu svou vzala a se zrušila, ale že i při tom znamenité ozdoby a okrasy domovní s jinými drahými vzácnými věcmi a nábytky skrze týž oheň zkažené a v popel obrácené jsou: pročež i o nich tuto zmín . . .¹⁾ — . sy (mimo chrám Boží) modlitby své Pánu Bohu obětovaly, s stupníčkami ozdobnými, ano i rouchami rozličnými barvami hedbávím vyší-tými a tupltykytovými co by firhankami obestřenými. Spatřo-valy se též v týchž předních domích nákladné židličky anebo sesle s polštáři z všelijaké pěkné materie učiněnými, po stranách s pukličkami pozlacenými a řezbářským přepěkným dílem způsobenými. Tolikéž viděti a spatřovati se mohly kunstovní a týmž řezbářským dílem (ovšem i truhlářským) šrajbtišové větší i menší, z převelmi dříví pěkného učinění, tolikéž, a týmž mistrovským způsobem truhly, lože, aneb postele s firhaňky z výborných a vzácných materií způsobené. Na postelích pak přikytí s deškami, prostěradly, mimo obyčejné ustlání nádherné a drahé, ved e jednoho každého stavu a možnosti způsobeno bylo; avšak takových ozdob týž nevzácný host nešanoval, a poněvadž na větším díle

¹⁾ List, obsahující str. 65 a 66 v orig. chybí.

ti poctiví lidé na kvap nic téměř toho odnésti nemohli, všeckno to v popel obrátil a spálil. Ovšem sám rozum ukáže, že ti, kteříž jsou doma byli, a vidouce, že týž veliký oheň již již také na ně dokračuje, žeť jsou nejprve úprkem k odnesení svých klenotův, jako k penězům stříbrným, zlatým, ke koflíkům, k kredencům, k aurumpantům, k řetězům přispíšili, jakožto k věcem nejdražším, a nežli jiní nábytkové (ačkolivěk také mnozí velmi drahé) subtylnějším, aby do bezpečnějšího místa to schrániti mohli: nebo kdyby toho outočiště nebylo, a toho těch věcí schránění, mnozí převzácní lidé musili by do veliké nouze přijíti, poněvadž i někteří radní páni tím nešťastným ohněm na svých statcích za mnoho tisícův každý škody vzali. Ačkoliv mnohým v dokonalé jistotě nedostalo se ani takových klynotův odnésti, poněvadž (jak vejšeji navrhnuť) jiným svým přátelům chtějí pomáhati, navracovali se, když již jejich stavení hořela, a přístupu k odnesení, takových věcí již žádného nebylo. Mnozí také z týchž poctivých lidí ani doma nebyli, a tudy takovou příčinou hnedky (buď Pánu Bohu žel) zcela a zouplna o všeckno přišli; toliko zarmoucení lidé merkujíc a vyšetřujíc po paměti místo, kde peníze a klynoty měli, je v hromadu spuštěné a pokažené, totiž slité a jako hlavně černé v rumích z nějakého dílu nacházeli. Ale mimo to ničehož jiného nedosáhli, poněvadž všeckno oheň sežral a pohltil i s stavením až do gruntu.

Ještě mimo ty svrchu oznámené ozdoby, kteréž oheň zkazil, mnoho jiného u pilných hospodářův v dokonalou zkázu přišlo, což se za skrovné peníze do domu spraviti nemůže, poněvadž i ta nejmenší věc do domu za peníze koupiti se musí. Nebo mnohým vzácným lidem shořely mimo jiné mnohé věci znamenité všelijakých authorův knihy, k tomu cínové i mosazné nádoby též v nic obráceno jest, tolikéž a tím způsobem měděná všelijaká nádoby, jako prací kotlové, též na kterýchž se pálený pálivá ano i ryby vaří, to tolikéž, poněvadž jest neposlední nábytek, všechno oheň zkazil a pohubil.

Mnozí též vzácnější měli pro obveselení svých myslí v svých příbytcích rozličné nástroje hudebné, totiž: dyškanty, lautny, inštrumenty, špinety, umějíc těch věcí sami osobně užívati a svou mysl občerstvovati, ale i to, jakožto věc lepká a subtylná nejsnadněji oheň přijmouc, v nic obráceno jest. Mnohé tolikéž matrony měly v svých příbytcích alambíky, na kterýchž z všelijakých bylin vody pálily a je již oupravně vydystillované, a do velikých sklenic jednu každou obzvláštně spořádané do svých kanceláříčkův aneb pokojíčkův stavěly, majíce tolikéž při tom i rozličné letkvaře i jiné rozličné a rozmanité vonné octy pro zdraví lidského posílnění, a tak jako nějaké appateky v domích svých s nemalým nákladem měly; ale i ty věci s jinými zkázu vzaly. Což pak dím o krámském koření, poněvadž jedna každá dobrá hospodyně to v domě v hojnosti k vlastní domovní potřebě pro jídla oupravněji strojení chce a musí míti? Též také jiných potřeb, jako másel, medův, sejrův, toho jistě za nemalou summu všeho zkaženo jest, pojmců do toho a připojíc k též žalostivé zkáze všelijaká vaření, jako mouky, rejže, hrachy, jahly a jiné mnohé pohodlné věci s všelijakým suchým ovocem,

to vše týmž způsobem jako i jiné věci v niveč obrácené jsou. A kdo může snadně vyčísti všelijaké potřeby lidské, jichž dobří hospodáři ano i vzácní lidé k svým potřebám a hospodářství užívají, a bez nich býti nemohou, jako jsou vozy, pluhy, koňská nádobí, sedla, a jiné mnohé věci, kteréž hospodářství taková doplňují; ta tolikéž jistě nemalého nákladu potřebují, což i ty věci, že v popel obrácené jsou, očitě s velkou žalostí to shledáno jest.

A ne bez příčiny já tuto tak ty věci obzvláštně jsem vypsal, což mnohý daremním tlacháním snad nazývati bude, ale já na to nic nedbaje, z této příčiny jsem to učinil: Aby od jednoho každého, mně v sprostnosti rovného, bedlivě porozváženo bylo, jak to jest přežalostivý a přenešťastný oheň truchlivý host, a jak to jest veliká metla Boží, kteráž tak náhle a nenadále, mimo téměř všeliké pomýšlení a nadání lidské člověka všeho jeho jmění a zboží zbaví a jej ze všeho obloupí, a co za mnoha množství let,¹⁾ jak sám nachoval (jakž již prve toho dotknuto), tak i po svých předcích dostal, to mu v půl hodině všeckno odejme a zkazí.

Jakož bylo hodné politování při tomto ohni dvouch vzácných matron, když žalostivě mezi jinými žalostnými naříkáními, toužebně a plačtivě želely, kterak jejich přeroztomilé dcerky hnedky od maličkosti až do nynějšího vzrostu sobě prostěradla, cejchy, rouchy²⁾ velmi nákladně a ozdobně všelijakými rozličnými barvami hedbávím výborným šily, aby když by je Pán Bůh k stavu manželskému, byla-li by předně jeho svatá vůle v tom, ano též rodičův, i jich samých, takové okrasy pro svou poctivou vejpravu zhotovené měly. Ale politování hodné, jak rodičové, tak jejich milé panny dcery, co tak po mnohá léta s nemalou prací sobě hotovily a chystaly, to jim ten nešťastný host ve čtvrt hodině všechno odňal a zkazil.

Učinil jsem též i z té příčiny, aby tolikéž porozváženo bylo, že jeden každý člověk, buď on jakéhokoliv stavu, vyvýšenosti, urozenosti a důstojenství, nad svým statkem, měj on jakýkolivěč, toliko šafářem jest a nemůže toho v pravdě znáti a pověditi, zdali ho po sobě svým potomkům zanechá k užívání a vládnutí, jakož tuto příklad jest, co týmž ohněm zkázu vzalo, to se již žádnému zanechatí nemůže, a byť pak i to, co má, člověk potomkům zanechal, vždyť toliko nad tím, jak on sám, tak i jeho potomci toliko držitelové a do vůle Boží šafářové jsou, poněvadž od toho skrze smrt časnou, chtěj on neb nechtěj, jíti, a to vše opustiti musí, a týmž vším způsobem i jeho potomci.

A tak my lidé, když bedlivě porozvážíme, co jsme na tomto bídném světě, a jak z něho odcházíme, nic s sebou nevezmouce, toliko tu kuklu, kterouž na nás ještě i s vádou (má-li býti plátěná, či barchanová, anebo ffdrotová) přátelé strčí, a nás do ní mnohdykrát s velikou ošklivostí, když již zapácháme, zaobalí, měli bychom jistě opatrně a moudře, jakožto smrtedlní a na světě toliko pohostinnu pozůstávající, sobě vésti a toho Pána,

¹⁾ Orig.: lettha. — ²⁾ Orig.: rauchi.

kterýž nám všechno dobré v hojnosti dává, i zase, když se mu líbí, odnímá, vzdýckny v paměti mítí a jeho se báti.

Na závirku tedy toho jsem doložití nepominul, že ten veliký vítr, kterýž ten oheň, jakž již oznámeno, velmi roznicoval a rozmnožoval, ačkoliv za mnoho millionův škody učinil, však v tom se něco městům Pražským a jeho stavením příznivým býti zdál, že ven z města přeprudce a násilně vál, což ponejprve nečinil, poněvadž ten oheň semotam divným točením rozmáhal; a až k posledku (vůli Boží) přes zdi a šance mocně říkáje sebou házel, vynášejíc s sebou rozpálené šindele a jiné subtylnější hořaté¹⁾ hlavně, kteréž padajíc na veliké hromady hnoje, jehož tu s smefmi některý tisíc vozů leželo, to vše zapálil a rozdýmoval, tak že to za mnoho dní hořelo s velikým smradem, jakž veliké hromady popele toho pojišťovaly, s velikým opět nebezpečenstvím, aby blízké vinice i s novými boudami, též i s jinými náklady k tomu přináležejícími, tolikéž i obilé na polích, kteráž dozrávala, takovým rozfukováním také zkáze nepřišla; ale z milosti Boží nestalo se více, než co Pán Bůh chtěl.

Veliký též počet bidných a potřebných lidí, rukama svýma na den pracně se živících, tím ohněm zarmoucenó jest, kteříž měli své komory a schránky u dobrých poctivých lidí najaté, těch některé sto jest, kteří o to, což měli, na větším díle přišli, lkajíce zarmouceně na nešťastnou příhodu, ač nicméně od dobrých poctivých a milosrdných lidí v mnohých věcech fedrováni jsou, což ovšem povinnost křesťanská ukazuje. Obojí pak jsou, jak bohatí, tak i chudí, hodni velikého pro své náramné škody politování, poněvadž, jestliže bohatí nebudou statkův mítí, čím a jak my potřební (vymíníc opatrování Božské) budeme se živiti, poněvadž jedni druhými na tomto světě stojíme, a nuznější bohatším posluhující, živi jsme, poněvadž tak od Pána Boha všemohoucího dle jeho Božské opatrnosti zřízeno jest?

Po takovém nešťastném pádu toho velikého ohně divná a předivná věc se třefovala, že po mnoho dní a to pořád a každého dne ohňové v domích a z domův se vyskytovali, a některého dne tři i čtyři ohňové na rozdílných místech vyšli a již i stavení zapalovali, avšak nižádný toho gruntovně vyzkoumati nemohl, odkud taková věc svůj původ a začátek béře, ačkoliv v některých nacházeli ohnivě lunty, prachy, síry položené, však nižádného původu nemohlo býti vyhledáno, kdo to činí a takové věci klade.

A jistě toho času a po ty dni byl veliký strach na lidech, poněvadž vidouce očima a patrně takových ohňův vycházení, semo tam zděšení po městě běhali, a kde opět hoří, jeden druhého se zděšením se ptali, tak že vrchnost duchovní, pohnuta jsouce takovou neobyčejnou věcí a ohňův vycházení, porozumívala, že Pán Bůh všemohoucí pro nepravosti lidské umíniti ráčil města Pražská tou metlou ohnivou švihati a trestati, pročez přistoupila k duchovnímu lékařství, a modlení nařídila, aby Pán Bůh všemohoucí v hněvu se ráčil ukrotiti a se nad námi smilovati, a ne vedle našeho zasloužení, ale podle svého milosrden-

¹⁾ sic!

ství s námi naložiti, jakž dle nesmírného Božského slitování stalo se poněkud toho zlého upokojení.

Až opět po nemálo časích, v témž létu ¹⁾ v noci na neděli, předcházející svátek svaté Maří Magdaleny, znaje milostivý Pán Bůh malé polepšení lidu Pražského, opětou touž metlou ohnivou nám dosti strašlivě v noci mezi třetí a čtvrtou hodinou na noc na celém orloji pohroziti ráčil, když veliký oheň v Starém Městě Pražském nenadále a v prvním usnutí vyšel, a dva domy dosti vzácné a nákladné s mnohými nábytky blíž chrámův Božích *svatého Jakuba a Rodičky Boží před Týnem* spálil, a to tím strašlivější ²⁾ bylo, že se ta opětou příhoda nenadálá nočně trefila, domnívaje se každý jinak, že týmž způsobem aneb tíže Pán Bůh chce Staré Město trestati, jako před tím v málo pominulém čase Nové Město trestati ráčil; ale týž milostivý Pán Bůh po učiněném tom návěští mimo naději lidskou všecko to zlé v dobré změnití ³⁾ ráčil, nebo předně žádného větru nebylo, kterýžby oheň rozněcoval a lidem přístupu k hašení bránil, poněvadž se mnoho lidí k přetrhnutí ohně sešlo, jako i těch židův, nám odporných, avšak v takové nešťastné příhodě k hašení ohně velmi pohodlných, tak že všickni, bránice a vodu lijíce, oheň přetrhli, a ačkoliv až do samého rána téměř hořelo, však z milosti Boží na těch dvouch domích přestalo.

Pán Bůh milostivý a milosrdný, kterýž míti ráčí mnohem více, nežli rozdal, rač ty zarmoucené potěšiti, a jakož jest svatému Jobovi, když mu ze své Božské vůle všecken statek skrze ďábla odniti ráčil, mnohem více naspořiti a nadělití ráčil, tak i s těmito zarmoucenými, jak s chudými tak i s bohatými račiž též milosrdenství učiniti a nedopouštětí více, abychom sobě na jeho Božské milosti takové metly zasluhovali, ale dadouc nám svou Božskou pomoc k činění dobrých skutkův, poněvadž chudí a nuzní jsme, ať ráčí zůstávati naším milosrdným Pánem na věky bez počátku a konce. Amen.

Není pamětníka v celé české zemi, aby o takovém ohni, kterýž by na Města Pražská přijíti měl, co věděl anebo slyšel, kromě o mnohem žalostivějším a hroznějším, (poněvadž tehdež mnoho lidí zhynulo) kterýž vyšel léta Páně 1541 před svatým Duchem ten čtvrtek v devatenácte hodin na *Malé Straně*, o kterémž já spisovatel této nynější příhody hodnověrně tištěno a s bedlivou pravdou poznamenáno nacházím, kterak ten přeslavný a dalece vznešený hrad Pražský z gruntu s mnohými privilegii a dckami zemskými i s tím přeslavným chrámem Božím svatého Víta vyhořel a zkázu vzal, tak že to svaté tělo milého svatého Vojtěcha se svým hrobem mramorovým, v němž pochováno jest, s týmž místem, na kterémž nyní stojí, uprostřed kostela stálo, odkudž se souditi může toho přeslavného chrámu Božího tehdejší velikost. Vyhořel tolikéž a zkázu vzal *klášter svatého Jiří* i s chrámem Božím; zvonové pak jak při velkém kostele, tak i při tomto všecky se slili. Týmž také způsobem zkázu skrze ten oheň vzal *kostel všech svatých Božích*, tehdež

¹⁾ Orig.: lethu. — ²⁾ orig.: strašlivěji. — ³⁾ orig.: směnití.

přenákladně vystavěný, se všemi ozdobami svými. Nápodobně zkažen jest týmž ohněm slavný palác hradu Pražského, kterýž byl tehdáž všecken cejnem přikrytý, i královské světnice a pokoje zkažené jsou. Domův pak jak na Malé Straně, tak i na Hradčanech 197 shořelo a zkázu vzalo. Lidu pak obojího pohlaví, mladých i starých, mládenců, panen, dítek, mezi nimiž i duchovní lidé počtení jsou, 50 uhořelo.

Nedopouštějž milostivý Pán Bůh mně bídnému, abych o takových ohních více psal a lidská neštěstí viděl, ale mne hříšníka na tomto světě tresci, mrskej, sekej, pal, toliko toho věčného zatracení jak mě tak i jednoho každého račiž uchovati. Amen.

Composuit pro futura memoria
Venc. Franciscus Kozmanecius

VI.

O povodni v Praze r. 1655.

Sepsání toto zaujímá v rukopise Strahovském místo první, a zachovalo se ve stavu již věru žalostném: začátek i konec úplně chybí, mnohé listy jeho jsou potrhány, a z některých pak zůstala pouze malá část.

... jest vyrozumí a za právo dá, a netřeba starodávních příkladův připomínati, jsou před rukama čerství toho důvodové, kterak těchto posledních let a v tuto válku českou, aneb, jakž ji jmenují, německou, ve Vlaších celá města i s lidmi se spropadaly, o čemž jsem já, jenž jsem toto psal, dokonalou zprávu vzal od jednoho přepobožného patera kapucína, kteréhož jsem v městě *Brodě Německém* v létu 1637 (zůstávaje toho času nehodným správcem též školy) českému jazyku učil, jsouce on přirozený Vlach, ten mi oznámil, že v jednom městě ve Vlaších všickni lidé s týmž městem se propadli, v kterémžto městě že on mnoho svých přátel měl, mně žalostně oznamoval a jdouc okolo aneb nedaleko toho města propadeného, vida toliko hrozné rokle a přehluboké jámy, že od pláče se zdržeti nemohl a dáleji i o jiných propadených městech tolikéž mi v dokonalé jistotě oznamoval, čehož po něm po nemnohých časích jiní lidé, kteříž se z těch krajin do české země přibrali, veřejně o tom, že tomu tak a nejinak jest, ohlašovali. Voda pak jak jest živel všemu lidskému pokolení též i hovadům a ptactvu prospěšný a potřebný, toho nám naše každodenní zkušenosti a téhož živlu užívání ukazuje, bez kteréhož my dlouho živi býti nemůžeme, ano i skrze ten živel vodu všelijaké obilí, byliny, stromové, zrostliny, živost a svůj vzrost mají, a my žádného pokrmu, kterýž se skrze oheň připravuje, bez toho živle k užitku a náležitému přistrojení pohodlně sobě přivést nemůžeme, — ale když Pán Bůh všemohoucí nás tím živlem trestati pro hříchy naše ráčí, není

potřebí tuto o tom psáti, nebo mimo příklad té všeho světa veřejné potopy a lidského skrz ten živel zahynutí, jest netoliko na statisíce, ale téměř bez počtu příkladů, jak ten živel k rozkazu Božímu pro hříchy, nimiž Pán Bůh rozhněván bývá, mnoho žalostivého působí, když města, zámky, tvrze, vsi s lidmi i hovady zatopuje a života žalostivě zbavuje, nebo kdyby možná věc byla, a my spatřili nescíslný počet lidského pokolení v moři ztopeného a skrze vodu samou z tohoto světa bídne zhynulého, musili bychom hrůzou nad tím ustrnouti a se vzděsiti, rozvažujíc hněv a pomstu Boží spravedlivě konanou. Já toliko, jenž jsem toto psal, nějaký malý díl za mého živubytí jsem povodni ač několikráte spatřil, i díl lidí skrze ni zhynulých, avšak dívaje se na to, velice jsem se zhrozil vida, s jakou prudkostí a vzteklostí hřmotně takové povodně přicházejí a běh svůj strašlivě s velikými škodami statkův lidských konají, jakož i tuto povodeň, o níž jsem tuto pro budoucí památku něco málo psáti umínil, očitě jsem v městech Pražských spatřil, kdež již o ní pravdivě oznamuji způsobem tímto:

Léta Páně 1655 v první neděli postní, nočního času okolo druhé hodiny na noc na pondělí, rozvodnic se před tím málo, řeky a jiné potoky, kteříž do Pražské vody Muldavy přicházejí a do ní vpadají, a jsouce tak zduté a rozvodněné, úprkem se k městům Pražským s velmi velikou prudkostí a násilím strašlivě valily, a že pak nočního času ta povodeň přišla, jakž již oznámeno, tím větší strach a hrůzu lidem okolo řeky bydlícím přinesla, poněvadž každá taková škodlivá a nenadálá příhoda když se nočně natrefí, větší hrůzu a lekání lidem s sebou přináší, protože, jsouce mimo naději strachem poraženi, nevědí, kam rukou dítí a jak sebe, tak i svého statku zaopatřiti, pročť lidé ti okolo řeky bydlící, maje již v svých domích plno vody, nevěděli, co činiti; mnozí zajisté z nich spali, a někteří nespějíc to, což jim náleželo, konali, a tak nespící na ty, jenž spali, volali, a aby rychle vstávali, je budili, a tu jeden každý z nich, jakž kdo mohl, statečky své do hořejších pokojův aneb kdo kde vejšeji (v té naději, kdež by před povodní bezpečnější byly) mohl, odnášeli a schraňovali. Když pak ranní jitro a den přišel, velmi veliký zástup lidu obojího pohlaví k spatření takové povodně na most Pražský se sběhl, patříc s hrůzou na takovou bouřlivou a vzteklou i nenadálou povodeň, na nižto žádný z lidí bez velké bázně a smutku nepatřil, leč ten, kterýž pokut Božských za nic sobě neváží, aneb z běd lidských své zalíbení má. Povodeň pak ta tím všechněm divnější byla, že velmi velicí mrazové ustavičně trvali, a led na loket tlustý po vsí řece byl, takže mnozí to smejšleli a o tom ledu jistili, že ani do veliké noci se nerozpustí, protož tím méně na povodeň mysli, avšak hle moc Pána Boha všemohoucího působí, což ráčí, poněvadž jeho moc nikdy zmenšená a ukrácená není. Vejdouc tehdy i já, spisovatel této památné věci, pohnul jsem se s hrůzou náramnou v své mysli, rozvažujíc moc Božskou a takového živle vody k rozkazu Božímu strašlivé aučinky, vida jaké hrozné škody lidem skrze to již před očima učiněné jsou, a kterak řeka Vltava k škodám hltavá učiněna jest, spatříc očitě, kterak po vodě plynou a sem

tam sebou zmítají truhly, postele, jarmary, koryta dobytčí, tra-kaře, žebříky a jiné mnohé věci domovní hospodářům užitečné a prospěšné, totiž krmníky, nůše, košatiny, sruby, stoly, lavice, stolice, tolikéž i ty stolice, na nich robotní lidé sedlští slámu do-bytkům řezí, takže vida to, nemalou jsem autrpnost měl s těmi aneb raději nad těmi lidmi chudými a robotnými, znaje to, kte-rak jim obtížně po této nedávno skonané dlouhé válce přišlo takové hospodářství sobě jednati a spravovati, jsouce nanejvejše ochuzení a zbědovaní, vinšujíc jim od Pána Boha jinou stranou zase nadělení a nahrazení, nebo tyto i jiné mnohé věci, o nichž doleji zmínku učiniti míním, byly chudých, potřebných a robot-ných lidí sedlských, kteříž svá obydlí na horách i jinde blízko řeky měli, s nimiž ubozí mynáři potřebnější a chudší v tuž bídu a neřest nenadále upadli, spravujíc sobě teprva po těch váleč-ných neřestech svá hospodářství. Dále nesla s sebou táž bouřlivá voda celé veliké stohy obilné i senné, některé celé a mnohem násobně více roztrhané, ano i chalupy a mlejny, týmž způsobem na různě rozsápané a též roztrhané. Byla to jistě k spatření hrozná a veliká voda, poněvadž mimo jiné potoky, jakž již dole dotknuto, tři velké vody se rozvodnily a zduly, totiž Vltava, Sá-zava a Beraunka, skrze něž již tu noc mnoho lidí při všech sto-peno bylo. Plynuly po též vodě husy, kachny, slepice, na větším díle od ledu zbité a ztlučené, ano i ti domovní přivětiví hlídači psi, živi sedíce na vořích s skučením hledíc na lidi a jako po-moci od nich žádající, kdež jsem to očitě spatřil a seznal, že dobří lidé i nad těmi psy autrpnost mají, když se jim zle děje, kdež naproti tomu člověk lehkovážného svědomí nebývá pohnut k mi-losrdenství k bližnímu svému, byť ho v nejtěžším nebezpečení postaveného, třebaš v příčině hrdla i poctivosti nevinného viděl. Stalo se pak a přitrefilo před touto velikou povodní, že v ná-ramné prudkosti v neděli celý den až do noci vítr hrozný vál a bouřlivě foukal, kterýmžto větrem poněvadž i velmi teplý byl, pohnul vodami a je rozdul a jako porozhříl, z čehož to, o čem se tuto píše, jakž já podle mého sprostého rozumu sou-dím, pošlo a se přitrefilo. Ale nechť jest pak jakkoliv, ta neb jiná příčina, všickni to uznáváme, že se stalo z jisté a dokonalé vůle Boží. Přitrefilo a přistoupilo i k též povodni toto: že mnozí rybníkové, malí i velcí, nemohouce množství vody snést, lojíc se přes hráze, se strhali a potoky hrubě rozvodnili, což potom vše přijdauc do řek je velmi rozvodnily a zduly, a tak auprkem ty vody valně a hlučně na Prahu se v hrozném strachu hrnuly a valily, jsauc tíž rybníkové jako i řeky s potoky naplnění ve-likými sněhy, kteříž před tím hustě a hrubě napadli, jakož i na horách když se sníh rozpustil, to vše do vod steklo a řeky roz-vodnilo.

Nám pak lidem na tuž hroznou povodeň a lidské škody se dívajícím netoliko to samé strach a hrůzu přinášelo, ale také, aby jsauce pilířové velmi hrubě od ledův otlučení i most pro-tržen na některém místě nebyl, poněvadž hrozná hromada ledu a hroznější hromady dříví na pilířích velmi vysoko se zastavo-valy a kolmo vzhůru čnuly. tak že týž most, ačkoliv se ve všem křesťanstvu za nejpevnější pokládá, u velikém nebezpečení

byl, zvláště kdyby k tomu byla vůle Boží, aby zkázu vzal, přistoupila, ale Pán Bůh neráčil toho dopustiti, ačkoliv se velmi otrásal a co by sebou pohyboval, jakž dobře cítiti bylo všem na něm stojícím, takže mnozí bázlivějšího přirození z něho odcházeli, jsouce povědomi z čítání historií, jak mnoho ten živel zlého učiniti a jaká přepevná stavení podvracetí může.

Táž povodeň mnohým lidem vesnickým mnoho dobytku rohatýho i svinskýho ztopila, což se i dostalo trpěti některým Pražským lidem příbytky své blíž vodu majícím, s kterýmiž jsem já tehdaž, když o tu škodu žalostivě naříkali, austně mluvil, litujíc jich srdečně v jejich neštěstí.

Učinila pak táž voda za mnoho množství tisícův škody na samém dříví malém i velikém, kterémužto dříví, jak zhusta plynulo, řeka Pražská, jakžkoliv široká a tou povodní na rovnějších místech mnohem více rozšířená sotva postačovala, nebo tu mnoho tisíc vorův roztrhaných i v celosti ještě spojených přeč plynulo, a to ku podivu lesu velikého a rovného, kteréž mělo býti prodáváno Pražanům na stavení, jimžto oheň z dopuštění Božího v létu 1653 den Božího Těla domy a příbytky jich až do gruntu spálil: jakož již i Pražané možnější na větším díle k té potřebě takové dříví na řece skoupené měli. Plynuly velmi...¹⁾ veliké fošny, prkna, tesanice, a šindelův . samých mnoho tisícův kop táž povodeň s sebou zanesla, nebo toho lidé pro velice štáfy ledu, též pro hrůzu hrozná vody pro tuž hustost plovajícího velikého dříví chytati nemohli, kteří pak se našli tak všetečně směli, přišli o život.

Plynuly po vodě veliké i menší lodi, prámy, některé celé a některé roztrískané a polámané, též kola veliká i menší mlejnská, stoupy, truhly všelike, týmž řemeslníkům věci důležité a potřebné. Štavidla některá v celosti, jiná polámaná se spatřovaly. Nebo v času nenadálého přikvačení a připlnutí takové povodně lidé toliko aby hrdla svá ochrániti mohli, auprkem utíkali. Poněvadž i některé vesnice při vodě celé téměř vodau zatopené byly, a tak mnozí, vezma toliko s náramným a nevýmluvným zděšením své milé dítky, všeho statečku zanechali a přeč utekli, přijdauc skrze tu nenadálou a nešťastnou příhodu k dokonalé zebrotě, poněvadž jejich nábyteček domovní, jakožto šaty ložní i chodící a summau všeckny věci potřebné i z dobytky jim voda zkazila a zanesla, čehož všeho buď Pánu Bohu líto.

V neděli pak ku poledni vždy a vždy ta povodeň se rozmáhala a jak vejšeji tak i šířeji šla, z čehož také všechněm lidem větší strach a hrůza nastávala, poněvadž již netoliko do sklepův podzemních, ale také do hořejších stavení na několik loket zvejší topila, a tau příčinou všeckno dříví v Podskalí, malé i veliké s jinými potřebami k stavení domův zhotovenými přeč odnesla.

Přijížděly pak za tou příčinou té povodně mnohé a časté pošty od rozličných pánův a měst, kteříž veliké rybníky na svých statecích mají, dávajíc pánům Pražanům vědomost, že se

¹⁾ Okraj str. 9. originálu jest odtržen, čímž se stalo, že některá slova jsou kusá, jiná pak zcela chybí.

jim jejich rybníkové velmi zhusta trhají; mohau-li, aby časně sebe s svými statky blíže vod bydlícími opatřili a zachovali. Ale kterak stavení odnésti se může? aneb jakým způsobem mohau se vokna, vrata aneb dvěře před tím živlem opatřiti, zackvekovati aneb zahraditi, aby do vnitřnosti subtilnost vody nepronikla? Ovšem, vím o tom, že kdyby před tím se mohlo věděti o takové povodni, že přijíti má, mohli by mnozí z dolních sklepův i stavení své věci do míst bezpečných zaopatřiti a odnésti, ale kdož zná mimo P. B. samého budoucí věci?

Musil jsem se pak při též povodni toliko tyto věci zasmáti, že jeden starý a poctivý člověk, přijda do stavení dosti vzácného, při kterémžto stavení dosti veliká zahrada jest, majíc okolo sebe staré ano i velmi děravé zdi, tehdy vida, že k týmž zdem voda již ...¹⁾ víc a více dosahuje, shledával kdekoliv mohl staré hadry, ... dělajíc věchtoví z slámy, kterýmižto věcmi skuliny a díry ve zdi ... s náramným unavením zacpával a zahražoval, až se velmi zapotil ... věchtoví a toliko těmi děrami, kteréž on úmyslem zacpával ... valem se lila, a ..

Táž voda topila až po hlaváče, dále a šířeji po Praze do některých míst se rozlévajíc a rozšiřujíc ... svatému ... svatý Anně, v tom pak chrámě Božím svaté Anny, kdež zůstávají velmi příkladného života duchovní panny, kteréž vůbec jeptišky jmenujeme, řádu svatého Dominika, po celém se kostele rozlila a do všech sklepův, kdež nápoj od vína i piva ... a se dostala, učiníc nemalou škodu ... rozum ukazuje na týchž nápojích ... ala se pak táž voda (což jest žalostivé slyšení) i do pohřebních sepultur aneb sklípkův, kdež mnohá těla v Pánu zesnulá jak týchž velebných panen, tak i mnohých jiných vzácných lidí světských, takže truhly, jsouc od vody vyzdvižené, nahoru ... valy, jakž se to vpravdě tak našlo, když sepultury otvírali a je vyčišťovali.

Odnášela i táž voda svou náramnou prudkostí mnohé krásné lusthauzky a besídky, kteréž byly při zahradách aneb domích, blíž vody ležících ... to všeckno ledem se roztřískalo a rozbořilo ... nebo mimo jiné menší lusthauzy vzala též ... kterýž vysocí urozený kavalír a pan p. hrabě *Conty* na *ostrově Dolejším*, mezi dvaumi vodami dosti krásně a nákladně postaviti dal, takže ani znamení nejmenšího nepozůstalo. Toho pak času, když se ta voda přivalila, byl v témž lusthauze jeden zahradník ... téhož pána, rozený Vlach, člověk dobrý a po ... , ten, jsa postižen od té povodně, nevěda, co má činiti, jsa vzteklými a bouřlivými ... mi obklíčen a vida, že se již i lusthauz ... bořiti počíná, rychle vylezl dosti ...²⁾ žádný m ... muže, nebo s ... dne prvního ... odtud nějakým spůsobem ... žádný nechtěl býti tak vš ... ty peníze život svůj ztratiti ... tomu, kdo by se byl koliv o to pokusil ... nastávalo nic jistšího, jako jisté ... Tehdáž pak on byl v největším str ... ti a soužení, když viděl před sebou ... povodeň tak veliké topole, jako ten, na kterémž on trval, z kořene vyvracuje a ... odnáší, ale milostivý Pán Bůh toho ... chrániti,

¹⁾ Str. 11. originálu jest zamazaná a potrhána. — ²⁾ List tento jest v originálu potrhán.

byť mezi nejhustší střelbo . . . šípy zhusta létajícími, nic se m . . . jakž příklad tuto nepatrný jest . . . to člověku, kterýž smrti . . . téměř ji . . . očekával, a málo již na život mysli, poroučeje se Pánu Bohu, avšak třetího dne, když vody opadly, ačkoliv přece prudce se valily vně veliká . . . voden učiněná . . . slavný a vzácný klýnot . . . slavného N. M. P.¹⁾ zkažen a . . . rácen jest, totiž *vodárna*, . . . aneb kvadrátového kamene . . . gruntův až právě do svrchu pro . . . avena, a ta hnedky až do těch grun . . . ražena jest, tak že . . . ani znamení. . . ůstává, zkaženy též a vnivec obrácena jsou i s ní nákladná instrumenta na . . . im díle mosazná, kterýmiž se voda na . . . a dolův táhla a po Praze Nového Města . . . skrze rozličné kanály vodila, kte . . . praví deset let stavena byla, poněvadž já jsem sám mi lidmi starožitnými mluvil, kteříž pamatovali . . . když stavena byla, oznamujíc i to, jak mnoho tisícův stála, čehož jsem tuto doložiti opomenul, pro nesrovnání zprávy o téměř nákladu dávajících, ale sám rozum to okazoval, že jest nemalý, ale příliš veliký tu náklad býti musil pro velikost a důstojnost a podstatu stavení. Málo pak předtím než táž věže upadla, a jakž oznamovali, před půlhodinkou, někteří lidé na též věži byli, dívajíc se na prudkost té hrozné povodně, a jak dolů sešli, po nevelké chvíli ta žalostivá příhoda se stala, s nemalou žalostí všechněch Pražanův, jak bohatých tak i chudých téhož N. M. P., poněvadž všechněm vůbecně ku pohodlí ten klýnot sloužil a vodu v hojnosti dodával, nebo po zkažení tohoto klýnotu následoval nedostatek veliký vody všechněm vůbecně, jak pro vaření piv, tak i pro jiné všechny věci, poněvadž bez vody říkáje ani dne jednoho jak lidé tak i hovádka býti nemohou, jakž jsem již o tom z počátku aneb něco nížeji tohoto spisu zmínku učinil. Jaká pak se veliká škoda stala na všechněch mlejních Pražských: to páni mynáři nejlépe zvěděli, ano i ti vzácní lidé bohatí, též i z potřebnějších měšťanů, když všeckna obilí mletá i nesemletá, slady, ječmeny, žita, pšenice, mouky jim v niveč obrácena jsou, z čehož jim veliká škoda zvlášť potřebnějším nenadále . . .²⁾

VII.

O veliké krádeži r. 1644.

Tato poslední část v originále zaujímá jakožto op. 23. str. 629—670 (polovice listu 630—631, dále listy 631—632 a 661—662 v orig. chybí). Jest to vlastně *memoirová* črta ze života Kozmaneciova, jež vrhá zajímavé světlo na část společenských poměrů tehdejších. Vypravování Kozmaneciovo jest velice zdařilé; celý příběh odehrává se živě před námi, i povaha jednotlivých osob trefně jest charakterisována. Zejména milý charakter kněze *Jana Augustina Přerovského* výborně jest načrtnut.

Tento spis oznamuje o dosti hrube krádeži v domě níže poznamenaném nevázně vykonané.

Letha Páně 1644 dne 25 měsíce srpna stala se v domě paní Estery Fialové, poctivé vdovy a starožitné sousedy N. M. P.

¹⁾ Nového Města Pražského. — ²⁾ Konec chybí.

taková veliká příhoda v příčině veliké krádeže, jakž tuto slovo od slova, kterak se to stalo, ode mně, při konci tohoto spisu podepsaného, pro památku budoucí to bedlivě sepsáno jest; stalo se to pak takovým způsobem:

V témž lethu svrchu poznamenaném, postního času, přišla do téhož domu paní Estery Fialové jedna krásná mladá vdova, pěknými ,¹⁾ ano i ona táž paní matka s námi zůstávala, po učiněném nám pozdravení tázala se paní matky, zdali má nějaký pokojíček prázdný, že by ho chtěla pronajíti: načež odpověď přijala, že jeden pokojík prázdný v domě jest a k pronajetí každému dobrému člověku dosti příjemný; komu ho chce najíti, zdali sobě, či komu jinému, aby oznámila? Odpověděla zase, že ne sobě ho chce najíti, poněvadž ona má svůj dům, než svůj přátelský, kterýž jest vlastní teta. a ji hned z mladosti u sebe že až do vzrostu vychovala. Já pak domnívajíce se, že tu svou přátelskou snad vdala za někoho dobrého, otázal jsem se jí, proč a z jaké příčiny, poněvadž ji z mládí vychovala, a snad i vdala, tak daleko od Malé Stra. .²⁾ čem odpověděla, že více do své nejdelší smrti toho se dopustiti nechce, abychom se o to nestarali, aby v našem domě skrze ni mělo se něco zlého konati, načež mně i jinším tu přítomným ruku dala, že se tak chovati chce. A tak po smlouvě učiněné pili jsme litkup v dobrém vině s bázní Boží až do fa, sol, la. Nechtě pak není divno žádnému, že já (kterýž jsem toto pro památku té příhody, o níž s počátku zmínka učiněna, to sepsal) proti tomu docela i s svou manželkou a paní mateří nepostavil a na odpor nebyl, aby v našem domě nájmu toho užiti neměla, abychom se nezdáli snad tupiti a v potupě ošklivé míti osobu z mdloby lidské do takové neřesti padlou, což by bylo znamení veliké pejchy a o sobě mnohosmejšení, a což by se snad netoliko dobrým lidem nad pádem svého bližního autrpnost majícím nelíbilo, ani také (smím-li říci) samému P. Bohu, jehožto Syn milý k sobě od židův bezbožných ženu cizoložnou přivedenou a na ni těžce žalující a na ni smrti žádající, odsouditi nechtěl, nýbrž, sehnouc své svaté tělo k zemi, prstem psáti ráčil, kdo jest z vás tu přítomných bez hříchu, první vrz na ni kamenem. A tak vzpomenuce na Syna Božího, kterýž neráčí míti zalíbení nad hříšnými lidmi, ba aniž od své milosti zamítá, čekaje jednoho každého polepšení, taky jsme ji zavrci a potupiti nemohli v té jisté naději, že se polepší. A ačkoliv po ten čas, co u nás zůstávala, málo něco více nežli půl letha, takového vejstupku k prvnímu podobného se nedopustila, však mnohem horší tragedii ďábel pekelný v našem domě skrze ni spůsobil, kterouž ona na náš (jak říkají) šlak a na naše (jakž ona mínila) pohanění spůsobila, chtěíc nás dobré lidi, jak mne, tak mou manželku Alžbětu i s paní matkou její všechněm lidem v hroznou potupu a lehkost uvést, v čem jí bezbožníci daleko chytilo, poněvadž Pán Bůh všemohoucí neráčil dopustiti na nás nevinné ničehéhož toho, proč bychom lidem v nenávisti a lehkosti a jako bez dobrého jména zůstávati jměli, takže sotva celý

¹⁾ Polovice listu 629—630 utržena. — ²⁾ Polovice listu 629—630 utržena; dále pak list 631—632 v orig. chybí.

den pominul, až její nepravost na naše domnění učiněná světle a patrně vyšla, jakž tuto málo níže oznámím, k čemuž toliko tomu samému tento můj spis patří a míří.

Toho tehdy času, zůstáváje já při chrámě Páně sv. Jindřicha za kantora, farářem pak byl ctihodný kněz, *Jan Augustinus Přerovský*, kterýžto v našem domě téměř čtvrt letha (nemaje toho času žádně kuchařky) proti jistému platu s jedním žudentem, svým přátelským, stůl svůj měl a jídla požíval, kterýžto student jsa pobožný a rodič N. M. P. dal se mimo vůli rodičův s objednáním mu toho svrchujmenovaného kněze Jana Augustína, do řádu Praemonstratensium Sancti Norberti na Strahov, a těchto časův již knězem i kazatelem českým jest a zůstává. Ten tehdy kněz Jan Augustín postoupil z vůle velebné konsistoře fary a chrámu Páně sv. Jindřicha jinšímu knězi, totiž panu páteru *Markovi Ignaciusovi Faberovi*, a těch časův, když jsem toto psal, panu děkanovi města Lúna anebo Loun. Postoupíc tehdy té fary, s dovolením paní matky mé manželky, ano i mé, všeckny své věci k nám a do našeho domu, do velký světnice dolejší přestěhovati dal, jakožto tu, kdež svůj stůl měl, a k svému cantorovi, čehož mu od nás všeho přáno bylo, a tak maje všeckny své věci jak od knih pěkných, tak od šatstva, ano i v šrejbtíši peníze své složené, kdež i maje své vlastní peřiny a postel odpočívati obyčej měl, tam pokojně zůstával, konajíc ve dni sváteční a nedělní mše svaté, v kterém mu se koliv chrámě Božím v Praze libilo, pokudžby na jinou faru dosazen nebyl. V tom tehdy čase a téhož kněze u nás zůstávání, zůstávala u nás v pokoji nahoře táž vejborná nížeji psaná paní vopice Mandička, kterážto ovšem jako nejtišší ovčička zevnitřně se chovala, jsa podšitá velikým vlkem a rohatým kozlem, kovajíce jakousi nepravost, kterouž potom ukovala, a pomalu přízi předla, z kteréžto příze byla by sobě (pokudžby šlo podle práva) slušně provaz na krk mohla uplésti. Ta tehdy jednoho času, když má Alžběta s děvečkou tuž dolejší světnici velkou, v kteréž ten pan páter zůstával, poklízela a myla, vešla též do té světnice, chovajíc dítě, paní mrcha Mandička, a jakž obyčej jest chův dítěti zpívala, aneb raději ústy skučela a srdcem lstivým a falešným velkou lešť a nepravost obmejšlela, nebo toho času a ten celý den P. Pater domu pro to klízení nebyl, jakož obyčejně mužské pohlaví, ačkoliv čistota miluje, však nechce býti přítomné, kde se poklízí, šaty perou a chléb peče, z nichžto já jeden jsem. Dívajíc se tehdy ona a chodíc po té světnici, ptala se mý Alžběty: „Copak jest v tyto truhle?“ jížto ona jakožto dobrého svědomí žena, upřímně pověděla, že soudí tam pana pátera chodící šaty býti. Dále táž jedovatá liška ptala se: „A co pak jest, paní Alžběto, v tomto velikém šrajbttyši?“ Jíž ona opět upřímně odpověděla: „Tam jsou šaty, totiž košile, šátky, ručníky, vobojky i jiné všelijaké bílé věci, totiž pěkná alba, neb jsem to všeckno nedávno s svou děvečkou prala a škrobila.“ Opěty po neveliké chvíli uhlídajíc na lavici v koutě dosti obhrubný šrajbtíš pěkný zelený, na způsob velikého ležícího pulpitu udělaný, takto chytře se o něm zeptala: „Tuto soudím, že má pan pater všelijaký koření aneb nějakou appatyku, poněvadž takoví lidé rádi všeckny potřeby pro své

zdraví mívají?“ Na to tehdy má Alžběta upřímně jako sprostá holubice (anebo jako ona Eva v ráji tomu chytrému hadu sprostně a bez ošemetnosti záповěď Božskou v příčině jedení jablka stromu zapověděného vyjevila, tak i ona té přechytré jedovaté ještěrce) odpověděla takto: „V tom šrajbtiši není žádného koření, ani appatéky, ale můj Václav mi pravil, že tam má svý peníze a od stříbra své věci složené (jakož pak bylo tomu tak, neb jsem býváje u něho mnohokrát na faře, mnohokrát když mi poručil, z téhož šrejbtýše, majíce on u sebe hosti, na mnoho pinet vína vzal. Ano i ministrant jeho, kteréhož uznal býti k sobě věrného, z téhož repositorium k jeho rozkázání na rozličné potřeby tolikéž peníze bral, a vedle vůle jeho šaffoval). Již tehdy věda ta lehkomyslná bestie, co v tom repositorium jest, ovšem žeť jest vedle svého zlého aumyslu dnem i nocí na to myslila, kterak by to všeckno, což v tom šrajbtýši jest, pobrala a pokradla, což vše v brzkých dnech vykonala takovým způsobem: Jednoho dne k vícerau vyšel týž pan pater často jmenovaný Jan Augustín na krchov svatého Jindřicha, zapomenouc klíče velkého dosti na světnici, v kteréž on pozůstával, což ona vyšetříc, rychle vzala vosk a jej při ohni velmi měkce obměkčila, a sejmouc rychle klíč, do toho vosku gryffy klíče anebo ty kříže, voslinice klíč, aby se vosk nepřidržel, vytiskla, i velikost díry, kudy se klíč do píra strká, a zase rychle v místo své klíč dala, nebo věděla dobře (jakož i do světnice spěšně nahlídla), že na tom repositorium klíčku není a že ho p. pater vždyckny u sebe má, i to pak výborně věděla, že p. pater ne vždyckny doma noclehuj, ale někdy na faře u sv. Štěpána, též někdy v Královém Dvoře, kdež býval alumnem, aneb kdekoliv jinde u dobrých a poctivých lidí a svých přátel: majíce již formu toho klíče, bez meškání k zámečníkovi jednomu, kterýž až dosavad, když jsem toto psal, živ byl, šla, a na tu formu v vosku vytištěnou nový klíč si dělati (zaplatíc dobře) dala. Což ten jistý lehkomyslný zámečník žádným způsobem jí v tom posluhovati neměl, a já až posavad se divím, že žádný z nás toho zámečníka pro tu věc při vrchnosti aneb pořádku nevinil, poněvadž to čelí proti jejich majestátu, což kdyby byl od někoho z nás obviňován, jistá jest věc, že by byl pokuty veliké neušel, ale to již tam; oznámím dále radče, jak se stalo.

Majíce již zhotovený klíč, kterýž se k zámku světničnému jakž náleží dobře trefil, již očekávala pilně na čas, aby dočkala, kdy p. pater doma noclehovati nebude, jakož pak jednoho dne, totiž 25. dne měsíce srpna letha napřed poznamenaného, dovědouce se, že p. pater noclehovati bude u svatého Štěpána, již co měla v aumyslu vykonati, to vykonala, a vstanouc o půlnoci tiše, an žádný neslyšel, do světnice, otevrouc si, vešla, a zavra se, do šrejbtýšu se dobývala, a jej jednak nožem, jednak vidličkami, též i velikým hřebem otvírala, ale nemohouc ho žádným způsobem otevřít, takovou šelmovskou leš a chytrou vymyslíla: nakrájela sobě mnoho drobný suchý a mastný louče, a u tý díry, kudy se klíč strká, dělajíc hraničky z tý louče, je tak dlouho pálila, přikládajíc vždyckny jiný a jiný louče, až se naskrze propálilo, a ona tím již snadněji to repositorium otevřela,

a to všecko, což tam bylo, pobrala, totiž vosum portugleserů, jeden každý v deset dukátův; drobných peněz sice nebylo než asi za šest zlatých, kteréž tolikéž vzala; při tom též vzala hodinky pěkný pozlacený, které se na hrdle nosí, i též bijí; byly šacovaný na 20 říšských tolarův, kterýmiž se, aneh skrze kteréž se ta krádež rychle vyjevila; byl tam také pás stříbrný, kterýž týž pan pater zastavený od někoho měl, tolikéž bylo tam deset pěkných dost velikých stříbrných lžic, stříbrný nový ampulky, v nichž bývá křížmo a posvátný olej, též byla stříbrná nová nádoba na způsob malýho kotlíčku udělaná, v kteréž na faře týž p. pater svěcenou vodu míval, což ona i to vše pobrala, vzala též šlospelz, kterýž dobře za patnácte zlatejch stál, a jiného více mnoho užitečného, což tuto pro krátkost psátí jsem pominul. Již tehdy to vše v své moci majíce, rychle raníčko a téměř přede dnem, vezma s sebou toliko to, což od stříbra bylo, k nějakému zlatníkovi toho času na Široké ulici zůstávajícímu šla, a aby jí z toho všeho stříbra jeden veliký pozlacený pás do třetího dne udělal, o to s ním jednala, že mu dobře zaplatí, co bude žádati, z čehož se porozumívá, že mínila z Prahy přec ujíti, ale jináče se z milosti Boží stalo, jakž se dále vyrozumí.

Ten tehdy zlatník, přijma od ní to stříbro, dal jí odpověď, že jí to spraví jak nejdříve moci bude, v kteréžto věci toho zlatníka musilo býti takové svědomí, jako toho zámečníka, který jí ten klíč dělal, protože ten zlatník sotva před čtvrt lethem témuž panu paterovi ty nádoby dvě stříbrné, totiž pro svatý olej a pro svěcenou vodu dělal, a je dobře komu jest je (dělal), i též své dílo poznal, nebo i na nich jméno s příjmím téhož pana patera vyryto bylo. Dále stalo se téhož dne okolo čtrnácti hodin českých, že ten p. pater po nějakém ministrantu poslal mý manželce klíč od té světnice, v kteréž zůstával, že přijde domů k večeři s panem farářem sv. Štěpána, toho času *Danielem Hesseliusem z Ctwintenbergku*, nynějším panem děkanem Litoměřickým, a podle nynějšího titule s panem suffraganem biskupa Litoměřického, a že týž pan farář sv. Štěpána zůstane na noclehu v našem domě, aneb na odpočinutí s knězem domácím, naším Augustinem, s tím doložením, aby má Alžběta s děvečkou jim na zemi ustlaly, protože na dvě osoby postel nebyla a postačiti nemohla. Vejšda tedy má Alžběta s děvečkou do světnice, aby něco pouklidily a to ustlání nějak foremně způsobily, nějak pohlídne do toho místa, kde ten šrajbtyš položený býval, uzří tehdy, an ho netoliko na tom místě, ale ani na žádném jiném v světnici není, myslíc sobě, že ho pan pater někam jinam ven z domu k schování dal. Já pak právě v týž čas a té chvíle přišel jsem domů ze školy od sv. Jindřicha, a vejšda do též světnice, kdež Alžběta s děvečkou se s peřinami páraly a je povlíkaly, díval jsem se jim, má pak Alžběta tyto slova ke mně promluvila: „Ale milý Václave, ten náš p. pater jakoby nás měl v nějakém podezření, dal svůj šrajbtyš s penězi někam jinam schovati.“ Ale já mlčíc, trochu jsem se poulekl, myslíce, že stěžkem on ho kázal z domu vynést, proto že by to bylo zjevný podezření, jakoby nám málo věřil, poněvadž nikdy na nás nic takového neshledal, pročby nám důvěřit neměl. Nemoha tehdy

veselý mysli býti, fresoval jsem se velmi, a rychle vezma plášť, spěšným chodem šel jsem do domu nárožního naproti Pořícký bráně v osadě sv. Petra, nebo jsem se rychle dověděl, že tam p. pater s panem Hesselusem u voběda býti mají, kteréžto jsem tam i našel, po učiněném pak jim pozdravení tázal jsem se pan patera, zdali jest svůj šrajbtyš dal jinam k schování, že ho nikdež u nás ve světnici není; on odpověděl, že nedal, a co by to činil, poněvadž u nás všechny své jiné věci má, že musí tam býti, kam by se děl, a kdoby ho vzal, ale já více a více jsem dokonale jistil a potvrzoval, že ho dokonale tam není, lekaže se již velmi velice s zkormoucenou myslí, co by to mělo býti. Takž oni oba páni patres hnedky jdou k nám, a já s nimi, kdež Alžběta v té světnici ještě s děvečkou po domácku spravovaly, otáží se spěšně p. patera, kam jest šrajbtyš poděl, a kde ho schovati dal, načež dostala takovou odpověď, jako i já, a tu již opravdově jsme se i se paní matkou náramně ulekli a téměř rukami lomili; pan pater pak vzal diškant, totiž housličky a chodě po světnici na ně sobě hrál, jemužto pan Hesselius se smál, domnívaje se, jakož i my, poněvadž se nermoutí, že předce ho někam jinam k schování dal, ale když on s přísahou potvrzoval hněvivě, že o něm nic neví, tu již pochybnost nás všech pomínila s náramným lekáním, kde jest se ta věc poděla, a kdo by to vzal. V tom ihned rychle padne mi na mysl taková věc, kterak jednoho času chodíce já (nepamatuji z jaké příčiny) nahore na půdách anebo podkrovích, a vyhlídaje z hrubého okna na zahrádku, kteráž jest při domě, uslyším jakoby na té zahrádce nějaké šustění, poslouchaje toho dále, povylezu málo vejšeji na též okno, obrátíc oči k oknám, kteréž byly dost veliké tři, na tuž zahrádku ze světnice, kdež ten p. pater přebýval, i uhlídám paní (vlastním jménem zlodějka a příjímím Mandičku), an máje v ruku hřeblo, do světnice skrze mříže železné (nebo skla otevřené byly, a mříže velmi řídká s hrubými děrami) něčeho dosahujíc to hřeblo strká a zase k sobě odtahuje. Protože tehdaž p. pater doma nebyl, kdež já rychle dolů tiše sstupuji, abych ji, co to činí, zastihnouti mohl, ale ona mne předce že jdu zaslechla, kterouž jsem toliko zahrádku zavírající a to hřeblo v ruku mající postihl, ihned sem se jí s hněvem tázal, co jest tím hřeblem dělala a čeho skrze mříže z okna na stole ve světnici dosahovala, ona s uleknutím odpověděla, že dosahovala toliko těch psaní, které na stole jsou, aby věděla, co jest v nich psáno. Ale nebylo tomu tak, jakž ona pravila, nebo dosahovala těch hodiněk pozlacených, o nichž přízeji jest zmínka učiněna, kteréž potom předce v tom šrajbtyši (jakž prve dotknuto) s jinými věcmi ukradla. Vzpomenuce tehdy na to, ano i panu paterovi tu příhodu tehdaž stálou opakujíc, že jest podezřelá to osoba, tvrdím a jistím to dokonale a téměř hrdla se odsuzuje, že to žádný neučinil a tou krádeží vinen není mimo tu paní pěknou potvůru Mandičku, protestírujíc se, že ji ani z domu nepustím a že sám na ni směle právo chci přivést, však nejprve aby dolů z svého pokoje, kdež na ten čas zůstávala, co tomu říkati bude, povolána byla, kdež již ona všeckno věděla, jaký jest dole tumult, ano již i několikráte z domu vyšla a lidem vůbec rozhlašovala, jaká se u nás věc stala,

mluvíc takto: „Ba, věřte mi, milí lidé, že jsou to pitomí zlodějové: známí jsou, domácí jsou, ale učinili to snad na cizí šlak, aby na někoho jiného domnění bylo, ale zmejlí se, bude jinak, zvíte.“ V tom ta krásná ochechule byla dolů povolána, k níž p. pater nejprve takto promluvil: „Slyšte vy, Mandičko, nejní vás snad tejno, jak jest mi tuto noc mnoho pobráno a vy, poněvadž jste zde v podezření, proto čeho jste nepřiliš dávního času do zahrádky vejdouc hřeblem skrze okno dosahovati chtěly, totiž mých pozlacených hodinek, jakž jste i při tom byly postižená, protož všickni v domě na vás to sčítají a praví tito všickni dobří lidé (ukazujíc na mě, mou manželku a paní matku její prstem), že mi toho žádný jiný mimo vás nepokradl.“ Než jak p. pater svou řeč dobře dokonat, já k ní s hněvem promluvil takto: „Já, lehkovážná ženo, já, já, bohaprázdna ženo, tebe naříkám a pravím, že jsi ty to pokradla a žádný jiný, maje toho za důvod a potvrzení, v čem jsem nedávno tebe postihl, co jsi ukrásti chtěla, ano i před tím časem musila jsi ty tolikéž ty okna v nově udělaná vytloucti, což jsme tehdáž na psa nevědomě sčítali, protož ty jsi ta zlodějka, to já tobě mluvím.“ Proti kteréžto mé řeči, ačkoliv téměř oněměla, ale upamatujíc se, takto odpověděla, plesknouc rukami na hromadu: „Ach, ach, což to na mne nebohou zarmoucenou ženu sčítáte, nač jsem já jakživa nemyslíla, i kterak bych já sem vešla, však paní Alžběta tu s děvečkou svou poklízívá, a ne já, ale, to, to, to, nejsem, nejsem já vinna ničímž, ale někdo jiný na můj šlak to udělal.“ To pak mluvila odpolu s pláčem a odpolu s smíchem, chtěce z domu s dítětem jíti, kteréž tehdáž chovala, ale byla ode mne zadržána a do světnice zase obrácena. K nížto pan Hesselius promluvil: „Pověz radče ty, kdo jsi koliv, kde to máš, nebo není tu žádného smíchu ani žertu, protože jest tu mnoho pobráno, a tito domácí dobří lidé nemohou býti v tom domnění, ale ty pro svrchu jmenované podezření.“ Kdež ona již počala se velmi proklínati, že nic o tom neví. Já pak řekl jsem k ní: „O, bezbožná tisto, když na tě biřic přijde s palečnicemi, ráda se přiznáš.“ A v tom odešla nahoru do svého pokoje, ptajíc se po chvíli jednoho podruha, co jsou to palečnice. V tu pak chvíli vkročí mezi nás nějaký vzácný a poctivý člověk do světnice, nesa panu paterovi od pana foršmistra Brandejského dluhu 40 fl. a vysázejíc mu je, žádá proti tomu odvedení míti navracený šuldtprýf: jemuž pan pater tyto slova řekl: „Můj pane, šuldtprýf bych rád vrátil, ale tuto noc mé vseckny peníze, s stříbrem co jsem ho měl, i s šrajbtyšem, v němž ten šuldtprýf i jiné jistoty na dluhy složené byly, jsou od někoho ukradeny, protož vám svou rukou recepisse napíši, na čemž bude moci býti přestáno.“ Čemuž se ten vzácný člověk velmi velice podivil. Manželka pak má s svou paní matkou ustavičně chodě po domě plakaly a rukama lomily, prosíc horlivě P. Boha všemohoucího, aby to ráčil vyjeviti, kdo jest tím vinen, protože slyšíce její klnutí hrozné, jakoby pochybovati počaly, zdali by vinna byla, nebo již o té krádeži téměř po celý Praze se rozhlásilo, takže k témuž panu paterovi přicházeli vzácní lidé duchovní i světští k vyzvězování, jestli tomu tak aneb ne, co se vůbec o té dosti veliké krádeži rozhlásilo, a vyzvědouce, že

tomu tak a nejinak jest, ustrnuly nad tím, ptajíc se na původa té krádeže.

Mezitím pak lidé mnozí, kteříž i nyní (když jsem toto psal) živi jsou, mluvili takto: „Ale jeližto chytrá krádež! sčítají to na tu mladici zmrhanou, ježto by ona nikterakž o takovou velikou věc, aby to pobrali měla, nesměla se pokusiti.“ Jiní zase takto nevinným nám utrhalí: „Ó, jsou tu nětco chytřejší, kteří to pobrali, a to ti, kteříž věděli, kde co položeno má; kterak by ta osoba mohla věděti, kde on peníze má? Ale, na blázny to, rozumíme tomu, jsou to mimo ni i jinší domácí.“ Jinší opěty, kteří se zdáli k nám všem upřímní býti, utrhavě takto opěty nás třepali: „Hleďte, jaká chytrost! poberouce to snad sami, počtli to na Mandičku, kteráž ničímž vinna není, a aniž to jest možná věc, aby tak ona mnoho pobrali jměla.“ Tuto pak sluší maličko porozvážiti, jak lidé mnozí jsou lehkovážného svědomí, kteříž beze vší rozvážlivosti dobrým, poctivým lidem nevinně utrhají, a je v takový nenáležitý domnění berou, a je k spáchané od jiného nepravosti, jakoby to sami učinili, vinné býti jistí, ano i nadto vejše jim té lehkosti (ač nevinné a nikdy od nich neučiněné) přejí, že jakés obzvláštní zalíbení nad tím mají, aby dobrý člověk dobrého jména prázen byl, a kdyby na nich bylo, třebas do smrti ode všech v potupě, lehkosti a opovržení zůstával. Ale již jest to dávno zkušeno, že milostivý a dobrotivý P. Bůh v sebe doufajících neopouští, nebo mohu to směle říci a tuto poznamenati, že ten Pán Bůh spravedlivý ráčil slzy staré paní matky s vroucími a horlivými modlitbami bez pochybnosti pro její čistotu a pobožnost vdovskou uslyšeti, a ji dobře vždyckny zachovalou na své cti matronu pro své veliké milosrdenství brzy a hned skuro toho dne, i s námi, v kterýmž jsme labiryntu neprávě domnělém zůstávali, vysvoboditi a nevinnu očistiti a původa pak toho zlodějství na jevo vynésti. Nebo se stalo, že ta lehkovážná zlodějka, jak od zlatníka přišla, nesla ty hodinky pozlacený k nějakému krejčímu svému známému do Starého Města, aby jí je rychle prodal, což ten krejčí učiniti mínil, nevěda, aby ta věc byla tak hanebně ukradena. V tom paní matka nějak se počala dozvězovati, že ten krejčí nějaké pěkné hodinky nesl do Tejna ku panu faráři, aby je koupil. Kteréhož doma nebylo, mluvila tehdy s ním opatrně, aby ty hodinky ukázal, kdež již i ten krejčí ponaslechl od lidí o nějaké velké krádeži, že by se státi měla v jednom domě u sv. Jindřicha, o kteréžto věci slyše i od paní matky, že se to v jejím domě stalo, počal jakoby trochu popírati, že on nic takového nemá, jemuž paní matka slibovala, že bude míti na dobrý a hodný zpropitný, pokudž ví-li co takového jistýho, a má-li ty hodinky se ho v tom nepronese, ale on předce tajil pěknou řečí, že on nic nemá, pravíc, snadže některý jiný krejčí to musí býti, kterýž by o tom věděl. Mezitím paní matka velmi truchlivá zase domů přijde, kdež kněz Jan Augustín s druhým panem paterem víno pili, hrajíc on jako prve na diškant. Paní matka pak k němu promluví vodpolu s hněvem tato slova: „I divím se, pane pater, že tak mnoho jest vám pobráno, jakž sami pravíte, a vy žádného znamení zármutku a truchlosti na sobě ne-

ukazujete, nýbrž víno pijíc ještě sobě na housličky hrajete a veselý jste; jistě každej vida to bude souditi, že vám nic pobráno není.“ Na kterážto slova on s smíchem odpoví: „A copak chcete, paní matko, abych se pro ty peníze uvázal? což to platno, bych já se více rmoutil, a snad se Bohdá ztráty doptáme; pakli nic, i Pánu Bohu poručeno: já vám radče připiji sklenici vína, nechte toho pláče!“ Ale paní matka šla s hněvem ze světnice a píti nechtěla.

Dále stalo se, že asi okola dvadcátý druhý hodiny ten krejčí svřchu jmenovaný, kterýž ty hodinky měl, rozvažuje to sám u sebe, že to všeckno musí na jevo vyjítí, a o něm že již jest vědomé, že on ty hodinky prodával, což se již ukryti, zatajiti ani zapřítí nemůže, a na něj kdyby to pronešeno bylo, že on slyše a vědomost maje o tý krádeži toho na jevo že nevynešl, nýbrž i popíral: to tehdy uvažuje, přišel i na to, že by to k jeho veliké hanbě a lehkosti bylo a proti vši poctivosti a dobrému jménu čelilo, učinil takto: vezma k sobě ty hodinky, šel na faru k svatýmu Jindřichu ku panu paterovi Markovi, jemuž byl dobře znám, tážíc se ho, jestli tomu tak jest, že tu blízko v některým domě nějakému knězi jest pobráno velmi muoho od peněz a jiných mnohých věcí; načež odpověď přijal, že tomu tak a nejinak jest, že v tom domě před dvoumi hodinami byl, a s tím panem paterem, kterému to jest pokradeno, že o to mluvil, litujíc ho v takové příhodě. V tom ten krejčí vyjme z šátku zavínutého ty hodinky pozlacený, ptajíc se, zdali ta věc jest jedna snad z těch věcí pobraných? jmenujíc při tom tu osobu, která mu to ku prodeji vydala. Kdež týž pan pater Marcus s podivením a radostí odpoví, že jest, a že ty hodinky zná, čí jsou, totiž kněze Augustína, jemuž se ten vzatek stal, slibujíc mu, že konečně bude míti na dobrý zpropitný, aby těch hodinek tu nechal, což on tak učinil a sám z fary na ten čas domů aneb někam jinam odešel. V tu chvíli má Alžběta jde velmi uplakaná mimo faru, chtěc pro nějakou potřebu dále do Prahy jíti. Pan pater pak Marcus stál před farou, a tyto slova k mý manželce promluvil: „Paní Alžběto, buďte vesela a nestarejte se tak, nebo vaše starost obrátí se vám brzy v veselou mysl.“ Ona pak domnívaje se, že ji toliko tak těší, jak jest obyčej pobožných lidí, že rádi zarmoucené uctívají, sotva pro pláč mu odpoví tato slova: „Ach což V. M. nemám zarmoucená žena plakati a naříkati, poněvadž jsem jak s manželem tak i s svou paní matkou u mnohých lidí v podezření, jako bychom tu krádež sami učinili.“ Pan pater pak Marcus, maje plno slz v očích (protože byl a jest milosrdného srdce), nemoha déle tajiti, rychle ji potěšil, a vyjma z své sukně kněžské ty hodinky, jí je ukázal, a od koho je má, oznámil, i zloděje domácího jmenoval s tím doložením, že se tomu krejčímu musí na dobrý zpropitný dáti proto, že to vyjevil, poručíc jí, aby s tím mlčela, že on sám (když odbyde svého kněžského modlení) k nám přijde a konec zármutku našemu učiní, poněvadž již snadně se po niti klubka (jakž jest přísloví) doptá. Jakou jest pak radost táž má manželka z té noviny jměla, jeden každý dobrý člověk snadně porozuměti může, kdyby jsa naříkán a vůbec pro nějakou velkou nepravost (kteráž se nikdy

nědopustil, a ani aby se jí dopustiti jměl, jakživ na to nepomyslí) pomlouván a nařčen, a potom původ té nešlechtnosti vyhledán a vyjeven, tomu každý snadno vyrozuměti může, ona tehdy v rychlosti domů se zpátkem navrátila, a mně i své paní matce to radostně v tajnosti oznámila, a tolikéž velmi obveselila. — Pan pater pak s druhým, totiž panem Hesseliusem někam v pláštech poodešli, má pak Alžběta šla nahoru do pokoje k té paní zlodějce Mandičce, rokujíc a tážíc se jí, jestli jest to pobrala, aby to podvrhla, že pana patera doma není, že jí v tom nepronese, ale ona se pode všeckny ďábly, totiž aby ji roztrhali, klela, že toho nevzala, od níž Alžběta téměř s hrůzou odešla. Dále v tuž hodinu a chvíli přijde z Malý Strany ta její paní teta Cerhelka, kteráž jí ten byt u nás pronajala, poněvadž o té krádeži že se u nás stala, jakož i to, že její přátelskou všickni naříkáme, se dověděla. Ta přijdouc, ovšem nejprv se jí, zavra se s ní v pokoji, jestli tím vinna, v čem jest nařčena, bedlivě ptala, a aby jí oznámila, k tomu jí nutkala, ona pak rovně s takovým klnutím, že ničímž vinna není, jí odpověděla, mluvíc, že to na její šlak někdo jiný učinil. Pročež ta její teta, vyjda z pokoje, velice nahlas, aby od nás slyšaná byla, zlořečila takto: „Lehkomyslní šelmy mou tuto přátelskou naříkají v zlodějství, a sami snad to učinili, bodejž je tisíc etc. zabilo, nepostačí jim šelmám pro ten nárek ani ten dům.“ Ale já, věda dobře již bez domnění, kdo jest vinen aneb není, na ni jsem se s hněvem obořil, nepřestane-li zlořečiti, že ji se schodů shodím, doložíc, aby jen počkala, než hodina mine, že uhlídá toho zloděje. Čehož ona se ulekla, vejduc do pokojíku k té zlodějce a jí se opěty horlivěji s hněvem dotazovala, aby se přiznala, jest-li vinna, abych já snad zastávajíc tebe nětco si, kdybys vinna byla, neuhonila a do nějaké nepřiležitosti se neuvedla, což by mi i hanbu i škodu přivést mohlo: ona pak jako i prve zapírajíc, že není vinna se klela. V tom p. pater Augustinus se panem Hesseliusem a panem farářem Jindřišským do domu vejdou, dva jdou do dolejší světnice, kdež se ta krádež stala, a p. pater Marcus jde mezi nás nahoru, maje při sobě ty hodinky, řkouc k nám takto: „Nu, podme do pokoje k té vopici, ptejme se jí pěkně, zdali se snad přizná, neb já ji pojednou těch hodinek neukáži.“ Kněz pak Augustínus s panem Hesseliusem věděli již dobře o tom škůdci, čekajíce dole, jak dál bude. Vejde tehdy pan Pater Marcus se mnou a s mou Alžbětou do pokojíku, kdež ta její teta za stolem v mantlíku odita s truchlivým hněvem seděla, a paní Mandice zlodějka dítě chovala chodě po světnici. Kdež se jí p. pater Marcus pěkně a dobromyslně doptával, aby se přiznala a věci pobrané radče dobrovolně nežli z mušení a s svou hanbou navrátila, doložíc při tom, že má sám toho jistou zprávu, že by měla vinna býti, vrátí-li to dobrovolně, že v tom zatajena bude. Ale ona stále jako i prve zapírala, a aby se tu ihned do horoucího pekla propadla, že nic nevzala, doložíc i toho, však jsou tu u mně všady hledali a nic nenalezli. V tom naše děvečka z poručení Alžběty a paní matky přinese do téhož pokojíku ten šrajbtyš vypálenej a vyloupenej, kterýž jsme před dvěma hodi-

nami našli v kuchyni za vohniště zastrčený, v něm i byly ještě šuldtprýfy z strany dluhův, polovic popáleny. Přinesa jej do pokoje, já k ní řekl: „Lehkomyslná, no, víš ty o tom, kdo toto páčil a loupal, poněvadž jsi sobě v noci od podruhně i svíčky vypůjčovala a jsi prve ode mně při krádeži s tím hřeblem zastížená? Kdežto ona opěty se hrozně klnula, pravíc se býti nevinou, doložíc i toto: „Ó, kdo jest věděl kde toho šrabtyše hledati, taky ví o tý ztrátě, sám to pokradnouc.“ Já pak s těžkostí velikou jsem se zdržel, že jsem ji neuhodil, a v tom p. pater Marcus, nechtíce více jejího klnutí poslouchati, protože se ustavičně klela až hrozno bylo, vyjme z kapsy (jakž říkáme) ty hodinky a řekne k ní tato slova: „Hleďte, Mandičko, znáteli ty hodinky? Nejsouli to ty, které jste ráno do Starýho města tomu krejčímu prodávali?“ Načež ona toliko hlavou mrdla s uleknutím a hned odpověděla: „Nu, jsou to ty; však já povím, kde co více mám a vrátím to!“ Teta pak její to slyšíc leknutím téměř oněměla a plesknouc rukami z domu pryč šla ani žádnému dobré noci nevinšujíc, poněvadž již večer nastával a k hodině čtyřmecítmý se schylovalo, a to bylo u večer v pátek.

Pročež zavolali jsme kněze Augustína se panem farářem svatoštěpánským často jmenovaným Hesseliusem, aby šli do pokoje nahoru k přijetí zase své ztráty. Tu ona, sáhnouc do špíny, kteráž v škopku byla, vyjme šest portuglezerů a vrátí je; tu se p. pater ptá, kde jsou ještě dva a něco drobných peněz; ona opěty sáhne do syrového hrachu, vyjme jeden portugleser a dva tolary, to opěty vrátí; byla dále prudce nutkána, aby oznámila, kde má ještě jeden portuglezr a jiné věci od stříbra? Odpověděla, že více o žádných penězích neví, než stříbro všeckno že jest u zlatníka, — jmenujíc u kterého, — tam že se v celosti najde, aby tam jdouce je zase vzali. Byla opěty dotazována, kde jest šlofpec? Ona okázala na kolíbkou, že jest tam pod slámou, že ho pod dítě schovala. V příčině pak toho osmého portuglezeru byla skuoro do dvouch hodin tuze molestírována, aby ho vrátila, nevrátí-li že bude vzata do vězení konečně. Ale nic více na ní doptati se nemohlo. Pravíť, že soudí, že by ho upustila (s odpuštěním) do prevítu, když tam z toho šrajptyše psané věci házela, mezi nimiž byly i dva šuldtprýfy zkaženy, pročež byla přinucena od nás, aby do těch neřádův vlezla, což ona učiniti musila a tam ručičkami velmi bílými, zlodějskými i nožičkami se na půl druhý hodiny válela a mazala, až jsme smradem více na ni dívati se nemohli, ona pak hledajíc, tu kde nic neupustila, ovšem žeť taky nic naleznouti nemohla.

Mezi tím pak kněz Augustín, pojma s sebou čtyry mušketýry jde s nimi, a já tolikéž k tomu zlatníkovi, abychom ty věci zase vyzdvihli, ale on byl tak opilý, že ani s námi mluvíti nemohl, jehož jsme do rána zanechati musili, ale zase velmi brzy ráno jsme k zlatníkovi šli (opatříc to, aby paní zlodějka z domu neušla) a ty všeckny věci od stříbra jsme v cele od něho dosáhli s učiněnou jemu pohrůžkou, že ho bude následovati těžkost, proč jest ty věci k rozdělání sobě přinesené přijímal, které nedávno sám věda dobře komu dělal, na nichž i jméno toho, komu

to dělal, vyrýval. On pak více se vymlouval, nežli vinným býti ukazoval, ale však potom nic z toho nebylo, neb mu kněz Augustín, jakož i tomu zámečníkovi na těžkost státi nechtěl.

Já pak všeckny ty věci v velkém šátku zaobalené domů jsem k nám nesl, kněz pak Augustín šel do kostela k Jezuitům svatou mši sloužiti. Jdoucího pak mne domů mnozí lidé vzácní potkávali, kteříž již dobře věděli, kdo tu krádež učinil a teprve znaje nás býti nevinné, nám toho, že jsme se těch věcí doptali, majíc zloděje před rukama, přáli, z nichžto jeden vzácný člověk, kterýž nyní, anobrž od kolika let jest radním pánem novoměstským, tato slova k našemu potěšení (totiž nevinně v tom podezření vězících) promluvil: „Přeji vám opravdově toho, pane kmotře, s vaší manželkou i paní máteří, že vás Pán Bůh nenechal v té potupě a lehkosti, v kterou vás lidé nedobré svědomí mající, uvozovali a vás tím zlým oučinkem vinné býti jistili, buď z toho P. B. pochválen! Jistě nebožátka trpěli jste od zlých lidí nevinně pohanění!“ Já pak tomu dobrému pánu pro radost, ačkoliv s slz vyléváním, jsem za tu k nám upřímnost a náchylnost poníženě děkoval a domů přijda paní Mandičce, cisterně zlodějský, ty věci ukazoval; ale ona se, jsouc bez studu, smála a hlavou mrdala smrdíc lejny jako čert peklem. Kněz pak Augustinus navrátil se k nám domů se pány faráři Svatoštěpánským a Jindřišským, též s (dobré paměti) panem páterem *Prokopiusem*, kterýž toho času nejša na žádný faře mnoho let, dostal z velebný konsistoře confirmaci na děkanství anebo probošteství *staroboleslavské*, ale však toho nic neužil, neb mu v tom potomně smrt překazila, když .¹⁾ obviňována k tomu cíli a konci, aby toliko ostatní ten vzatek vrátila, ale ona stála a neústupně zapírala i se hrozně opěty klela, že o ničem více neví. Ale však ta bezbožnice nestoudná a beze cti, když potom byla vězení zbavena, mluvila to, že kdyby byla musila palečnice trpěti, že by ho byla vrátila; mnozí pak a na větším díle jí to věřili, že více nemá co vrátiti a že jest všeckno zúplna vrátila.

Když pak již pět nedělí aneb týhodnů v tom šatlavním vězení zůstávala s tím dítětem, páni patres Jesuité, jakž jejich milosrdný obyčej jest, za ní se s velikou snažností k knězi Augustínovi přimlouvali, aby ji z toho vězení propustiti poručil, poněvadž více nemá co vrátiti, kdež, ač mu bylo líto vo deset dukátův přijíti, však domnívaje se, že ho snad přece někde upustila a rozvažujíc, že, byť tak pak i shnila, že tím nic nahrazeno nebude a též nechtě pánův paterův přátelův oslyšeti, ji z vězení propustiti poručil.

Kdežto já, dojdouc sám ku panu rychtáři, jemu jsem oznámil: jestliže do našeho domu se navrátí, aby o tom věděla, že zase musí do vězení vzata býti; aby šla, kde chce, do našeho domu aby nemyslila ani jednou nohou za našeho živobytí vkročiti. Což jí on oznámil. Ona pak šla tu, kde se jí líbilo: pila, žrala, na těch deset dukátův hodovala. Prohodujíc to a nic nedělajíc, velmi zle a nešlechetně živa byla, kde co mohla ukradla

¹⁾ List 661—662 v orig. chybí.

a zjevnou lárýní učiněna, takže pro své nešlechetné skutky ve všech šatlavách Pražských kolikráte u vězení byla: v Novoměstský třikráte, v Staroměstský tolikéž třikráte, v Malostranský po dvakráte, na Hradčanech pak jednou; však vždyckny bez trestání (nevím a nevím jakou příčinou) z vězení bývala propuštěna; bylo již na tom, že měla jednoho času v káře po ulích Pražských bláto a hnůj táhnouti, ale že měla některé tejně své dosti vzácné frejře, i to ji minulo. Však ona den ode dne se lehkomyšlněji bezstoudně chovala, žádného dokonalého studu nemajíc, nýbrž v hrozném hampejsu ústavně trvala, takže dobrý poctivý matrony, vidouc ji, za ní plily a jí zlořečily. Ale ona jako již beze cti na nic nedbala, nýbrž, když dvanácte let v těch neřádách trvala, velmi pěkně se vdala: majíc za družbu vnuka pana Jana pohodného, prvnějšího kata, hosti měla: katy, rasy, biřice, pochopy, z kterýchžto pochopův jednoho za muže si vzala, s nímžto prve zle živa byla, jsa s ním oddána u sv. Štěpána Velikého v N. M. P.; veselí bylo u téhož pana Jána pohodného, kdež sice byli pozváni i někteří poctiví dobří lidé, jichžto ona pro velikou svou nestoudnost hodna nebyla, aby je za hosti měla. —

Po veselí pak v brzkém čase šla z Prahy s svým mužem usmyslíce sobě, aby snad poctivěji živa byla, až do města *Klatov* upřímo ku panu rychtáři městskému, a tam oba službou obdání a do šatlavy uvedení, muž její za hodného biřice a ona při něm za hodnou biřičku přijata. Divili se ovšem mnozí její péknosti strany těla i šatstva, kterak velmi nádherně chodila, rovnajíc se v tom poctivým, vzácným matronám, nosíc i na hrdle perly; ale bylo jí to tam zamezeno, že mnohé okrasy složiti musila, nerovnajíc se jakožto birdovka dobrým lidem.

A tak hle ta paní zlodějka Mandička, která se hned z mladosti Pána Boha spustila, nechtíc se v ničem lepšiti ani na žádné napomenutí spasitedlné dáti, neboť pobožnost měla v posměchu a dobré skutky za hříčku, dostala a vstoupila v takové manželstvo, kteréhož spravedlivě (nechci říci pro hříchy) ale pro svou velikou nestoudnost hodna byla, učiníc svým milým rodičům po smrti, ano i přátelům živým, velikou hanbu a posměch.

Na závěrku tohoto spisu i to jsem chtěl doložiti: že ten pan pater, kterémuž se ta krádež stala, takového obyčeje byl, že v žádném protivenství a odporu příhodě zkormoucený nebýval, aneb aby se těžce fresoval, nýbrž trefilo-li se mu co takového, něco sobě četl anebo na diškant hrál, jakž v tomto spise se tomu vyrozuměti mohlo, že věda dokonale sobě všeckno pobrané býti a nemaje téměř žádné naděje, aby z toho co zase dostati mohl, málo se fresoval, nýbrž hrajíc sobě (jakž dotknuto) na diškant, chodě po světnici, smál se a dobrý víno pil.

Týž byl velmi milosrdný a lidem, kteříž ho v čem žádali, se propůjčující a účinnivý. Studenty rád fedroval, když k němu na faru pro almužny žádání přicházeli. K svatému Jindřichu, za mého času tam za kantora zůstávání, žakovstvu dva obědy dosti

hodné přistojiti poručil, dada přinést k jednomu dosti nápoje od hořkého piva, k druhému pak nemalou částku vína. Lidem dosti vzácným nemalou částku peněz proti šuldtprýfům rozpůjčil, jak v Praze po domácku, tak i přes pole do jiných měst, z nichžto mnozí na větším díle pomřeli, zaplatíce mu smrti, z kterýchžto jsem já mnohé znal, povědom jsa jejich z tohoto světa se odebrání.

Jednoho dne přišel k němu jeden alumnus z conviktu, kterýž již měl čtverý svěcení, žalostivě si hořekujíc, že by mohl brzy fary dostati, toliko aby k svý velmi důležitý potřebě 12 fl. někde sobě vypůjčiti mohl, dolože tato slova: „Ale kdož se najde, aby mi tu milost prokázal bez základu? Ale já prý žádného nemám, maje rodiče velmi potřebné, kteříž mi pomocí nemohou, ano mám i druhou starost, že titulum mensae při žádném užiti nemohu!“ Vyslyšíc ten dobrý p. pater jeho to hořekování. hnedky mu 4 dukáty bez šuldtprýfu zapůjčil, pravíc, když se bude dobře miti a na fare obstáti, aby naň těmi penězi vzpomena, jemu je odeslal; pakli se bude zle mít, že od něho jich žádati nebude, dadouc mu to, bude-li moci zaplatiti aneb ne, k jeho svědomí, udělic mu při tom dokonalého a jistého titulu mensae.

Tato věc pak jest tolikéž hodna pamatování a dobrého připomínání, že podle svého obyčeje velmi těžce nesl, když duchovní druhého duchovního nepřítomného haněl anebo pomlouval; jakož se trefilo, že při jeho přítomnosti jeden duchovní a farář jiného velmi vzácného člověka duchovního a již z toho světa vyšlého těžce pomlouval a na něho žehral, že mu pět dukátů spravedlivě povinnovat byl, a moha mu je dobře odvésti a zaplatiti, že toho neučinil, dolože týž farář, že na něho vždyckny naříkati bude. Což slyše týž kněz Jan Augustín, toto k němu promluvil: „Slibujete-li mi pod svou ctí kněžskou, že více toho vzácného duchovního člověka již mrtvého (kterýž mým dobrým známým byl) pomlouvati nebudete, tehdy já vám ihned za něho těch pět dukátů zaplatím!“ Což když on slíbil tak učiniti, on mu těch pět dukátů ihned odvedl s tím doložením: „Nu, tu je máte, a toho mrtvého více nepomlouvejte!“

Jednoho též času, procházeje se okolo kostela po krchově u sv. Jindřicha, četl epitaphia a hrobovní nápisy, patříc též na sklípky anebo sepultury vzácných lidí, mezi kterýmiž uhlídá jeden dosti nákladný s mřížemi železnými pěkně točenými v mramoru červeném zadělanými naproti věži sv. Jindřicha, na níž jsou; patříc on skrze mříže do toho sklípku uhlídá, an klenutí jeho velmi porušení bere, protože střecha plechová nad tím sklípkem od rezu sežrána a hrubě pokažena byla, pod tím pak prkna shnilá, takže déšť a sníh velmi klenutí to hubil a kazil; on ptajíc se, čím jest ten sklípek ano i doptajíc se, poslal k držiteli toho místa, aby to dal spravit, že klenutí padne, jestli střecha nová nad klenutím časně položena nebude. Držitelové pak, ačkoliv lidé rytířského stavu, pro nemožnost a potřebnost nemohli s to býti, aby tu věc opravit dali. On tehdy jim vzkázal, chtějí-li mu, když jim Pán Bůh nadělí, zaplatiti, co on na to pronaloží, že on to sám opravit dá, což oni ovšem slibovali tak učiniti a z vděčnosti budoucně zaplatiti: on tehdy, projednávajíc dílo, spravit to

tesařům a příkrývačům dal, zaplatíte jim podle smlouvy tak, jakž náleželo.

Soudím tak, že ten, kdož toto čísti bude, pomyslí si takto: jistá věc, že jest tobě také nějakých peněz zapůjčiti musil, poněvadž ho tuto vychvaluješ, a mnohej snad řekne: „pochlebuješ!“ Ale daleko se s pravdou chybí, neboť já jsem jeho dobrodiní, zůstávaje za nehodného cantora u téhož sv. Jindřicha, s jinými v jinších příčinách užil: totiž v přívětivosti, vlídnosti auo i proti utrhačům obhajování, skrze dobrodiní: k škole prokazování, přátelské s ním conversirování a v mnohých jiných příčinách, v čemž mu nic nepochlebuji, poněvadž on dávno již mrtvý jest a v Pánu odpočívá, učiniv svým věřitelům všechněm svou smrtí dobře, poněvadž mu z nich ani jeden (mimo někdy pana forstmistra Brandejskýho, jakž již prve o tom zmínka učiněna) nezaplatil. A slušně by se ti měli zaň upřímně Pánu Bohu modliti a na jeho duši dobrými skutky vzpomínati, poněvadž jeho smrt je všeckny těch dluhův osvobodila.

On po dostání svých věcí do Třebenic na faru se dostal; tam nemaje vychování, jakž by kněz obstáti mohl, dostal se na jinou faru, dosti podál od Prahy, až do Netolic. Zůstávaje pak tam, dočkal nešťastného přijetí a vpádu do téhož města lidu nepřátelského švédského, od nichžto jsa nenáležitě ztraktýrován a zbit, do těžké nemoci upadl, maje sobě všeckno od nich, co kde měl, pobráno, takže jen v košili zůstal, jakž mi to hodnověrní lidé tvrdili a jistili, a tu, když bolest velká jeho tělo sužovala a trápila, on v těch bolestech duši vypustil a tento časný a bídny život v jiný věčný proměnil a tak tím způsobem život dokonat. Requiescat in sancta pace. Amen.

František Václav Felíř a jeho letopis.

Podává Jos. V. Bouchal.

K četným rukopisným pokladům biskupské knihovny litoměřické náleží český letopis z prvé polovice předešlého století pod sign. BjF 432, jehož autorem je František Václav Felíř, měšťan král. hl. Starého města pražského a assessor slavného práva rychtářského téhož pražského města. Jelikož tento důležitý rukopis i jeho autor, pokud víme, jsou veřejnosti naší úplně neznámi, dovolujeme si na ně příslušné kruhy upozorniti.

Fr. V. Felíř narodil se v býv. farnosti sv.-martinské ke konci září r. 1700 v Praze, kde jeho otec Mikuláš Felíř, pražský měšťan, byl po 36 let zasloužilým kantorem a kde také 15. května 1727 u věku 66 let zemřel; dva otcovi bratři byli kněžími, a to Matěj Václav Felíř byl farářem ve Vlachově Březí (a Předslavicích), kde 11. října 1731 zemřel a P. Ricoverus (Karel) Felíř byl převorem Servitů a farářem v Rabenšteině na Plzeňsku, kde dne 31. července 1741 do věčnosti vykročil. Soudíme z toho jakož

i z jiných okolností, že rodina Felířova náležela k intelligentnějším měšťanským rodinám pražským té doby. František Václav Felíř vyznává o sobě hned na počátku svého rukopisu dne 10. května 1723, že byl magistrem svobodných umění a filosofie a posluchačem (auditorem) obojích práv. Dne 13. července 1724 byl v chrámě sv. Jiljí na Starém městě pražském oddán s Magdalenou Františkou Strakovou, načež se stal 11. ledna 1730 zároveň s Josefem Skalickým assessorem práva rychtářského král. hlav. Starého města pražského, v kterémžto úřadě dle všeho až do své smrti vytrval.

Jako jsme již shora se zmínili, založil si Felíř v květnu 1723 denník, jenž skládá se celkem z 5 foliových sešitů, kterýž on nazýval letopisem; neb na desce prvního sešitu čteme slova: „*Krátký letopis dějství letů 1723—1731*“; tento první sešit čítá 32 hustě a zřetelně popsané listy, kde autor náš líčí události let 1723—1731, zvláště korunovaci Karla VI. a manželky jeho Alžběty Kristiny na království české, jakož i veškeré tehdejší dvorské slavnosti, a radovánky. Sešit druhý má dvacet jeden popsaný list s týmž nadpisem a sahá až do roku 1739; sešit třetí obsahuje léta 1740—1744 na 47 listech s několika důležitými českými i německými, psanými i tištěnými vložkami. Sešit čtvrtý obsahuje na prvních 40 listech opis některých částí předešlého sešitu a na 38 dalších listech líčí příběhy z let 1744—1748; sešit pátý, obsahující 22 listy, počíná rokem 1749 a končí bitvou u Lovosic 1. října 1756, z čehož soudíme, že Felíř brzo po této bitvě v Praze zemřel.

Do tohoto svého letopisu zapisoval Felíř po dnech, měsících a letech veškerý důležitější události své doby, sběhlé v městech pražských i po českém venkově, nezapomínaje při tom nikterak na důležitější události světové; zejména přihlížel ku slavnostem a událostem církevním, dynastickým a státním, ač se o vysokou politiku nestaral, dále k příběhům válečným, živelním zjevům a pohromám, k soudním exekucím atd., tak že rukopis tento pro církevní dějiny české, dějiny města Prahy a pro dějiny tehdejšího soudnictví je pramenem nevyčerpatelným. Trojí obležení Prahy od Francouzů, císařských a Prusů v letech 1740—1745 líčí věrně, jak vše zažil; píše na desce 4. sešitu, „že při obléhání měst pražských životně v dobrém zdraví, však dosti velké bídě a nouzi přítomen byl a co se dalo, sám očitě spatřil“; v předvečer svátku sv. Václava r. 1742 poznamenává, že (následkem obléhání Prahy císařskými) již po 7 neděl masa nejedl.

Řeč i sloh Felířův upomíná zvláště v těchto částech na řeč a sloh Kozmaneciův, jenž skoro o sto let dříve popisoval obléhání Prahy od Švédů (viz „Sborník historického kroužku“ 1899 str. 86—100). Čeština Felířova je na ten čas dosti správná a líbezná, jen dlouhé periody, které tehda i v němčině a latině se objevovaly, působí na čtenáře nelibě.

Z celého díla vane duch zbožného katolíka a věrného poddaného dědičného rodu Habsburského; proto byl Felíř zapřisáhlým nepřitelem Francouzů a zvláště Prusů; tak píše ku př. při vypuknutí první slezské války: „Povědomo celému slavnému krá-

lovství českému, jak stavu duchovnímu, tak stavu světskému, jak vyšším tak nižším obyvatelům, též také jiným okolním zemím, bude, kterak králové pruský a kurfirstové neb volenci brandenburský vždy k slavnému domu rakouskému sebe službou velikou se zavazovali, tak také nyní regírující Fridrich (pozůstalý syn po Jeho král. Milosti Fridrichovi Vilémovi, který dne 31. Maji 1740 roku umřel) 29 let věku svého počítajíc se zavázal, ale brzo na svůj slib zapomněl: když beze vší sobě dané příčiny do knížectví slezského jest s silnou mocí s několika třiceti tisíci mužův, spolu při sobě majícíma kusy a moždíři též s nevypravitedlnou municí a jinýma potřebami vojenskými *ne tak jako nepřítel, ale jako loupežník jest vtrhl*; a tam jak kláštery tak města, měšťané a obyvatele jako nejvíce ubohý sprostý seldský lid náramně sužovati začal: tak že nejenom co jemu ubohý lid sám dal, na tom dosti neměl, ale ještě nad to špejchary obilné zodmykati poroučel a všechno obile, cokoli se ho v knížectví slezském nacházelo, do svých zemí odvézti jest poroučel; ze začátku pravda začínal platiti 1 strich p. 5 rh., pak napotom jakýsi obligace neb ujištění dával, že k zaplacení přijdou, tudy tomu ubohému lidu jak městskému tak seldskému nenabytnou škodu sposobil; a ani na tom dosti nebylo, neb poslední krávu ubohý sedlák pro jeho lid zabiti musel, nýbrž i o své poslední hovádko (jako koně) pro velké fürspanny neb přípřeže přišel; co pak více, od 15 až do 16 let seldský synkové i pacholci do služby jeho vojenské napořád branné a do království pruského a Bradenburku jako do měst Berlína a Potsdamu hnáni byli... Dne 4. januarii hlavní město v knížectví slezském v moc králi Pruskému vzdáno bylo totiž město Vratislav, tak že on Fridericus takměř bez jedné rány z kusů neb z malé zbraně učiněné jest pod svou moc dostal (poněvadž páni vratislavští s ním nějaké srozumění míti měli a jak zpráva šla, jemu samému, poněvadž sami luteráni a calvini jsou byli, dopisovati by měli, by jen přišel, že se mu s městem Vratislaví vzdáti beze všeho odporu chtí).“

Felš byl uvědomělým Čechem, milovníkem svého jazyka a jeho zastanců; uvedeme z jeho rukopisu tři příklady. „Dne 10. června (1732) s poledne jeho Cís. a Král. Milost (Karel VI.) do Brandejského lesa na honbu opět vyjeti ráčila, při kteréžto honbě to velké neštěstí se přitrefilo, že když Jeho Cís. Milost první ránu po jednom velkém jelenu učiniti ráčila, ta šťastně jest šla, druhá ale rána nešťastnou náhodou učiněna byla, neb (tit. plen.) jeho knížecí Osvícenost knížete ze Švarcenberku skrz slabinu jest trefila, kterýžto hned tu padna hojnou krev jest proléval, na to do brandejského zámku donešen, tam dle vší a největší možnosti curirován byl; z toho tak náhodou vzešlého neštěstí J. C. M. hned zase ty chvíle na hrad pražský mezi pátou a šestou hodinou se navrátiti ráčila. 11. ta truchlivá zpráva z residenčního zámku města Brandejsa přišla, že (tit. plen.) jeho knížecí Vyvýšenost P. P. kníže Adam z Švarcenberku Pan Pan a Veyvoda na Krumlově, Hluboky, Střeboni etc. etc. okolo 4. hodiny ráno všemi svátostmi spasitedlnými zaopatřený na věčnost jest vykročil. Toho pána celá česká země politovati mohla, neb jistě nám Čechům jako náš milý vlastenec náchylný byl a nejpřed-

nější a nejvěrnější Minister u J. C. M. za nejvyššího landmarschala v službě stál. “

„Dne 19. října (1741) do věčnosti vykročil (tit.) strahovský pp. praelat Marianus Herman rodič pražský; toho pána česká zem vesměs litovala, neb on pro nás Čechy velmi dobře mluvil a své krajany zastával.“

„28. února (1755) u pánů P. křižovníků s červenou hvězdou blíž mostu pražského byl s 64 hlasy neb vota vyvolen za General-Mystra Jan Suchánek, bývalý provisor též kuchelmaistr téhož s. řádu, rodič Čech a jazyku českého.“

I vědomí slovanské nescházelo Felířovi úplně; byloť živeno tehdejšími pochody ruského vojska (roku 1735 a 1736) po Čechách; líče jeho tábor u Zbraslavě, velebí je mezi jiným takto: „Jistě bylo se nač podívati, kdo tu cestu tam sobě od Prahy tu velkou míli zbraslavskou vážili, neb na ten zmužilý lid vojenský (nehaníc v ničemž lid císařský) jistě bylo co se podívati... neb s Čechy v jich řeči mnoho se srovnávali, kdežto žádný Němec nic v ničem porozuměti nemohl, ale Čech, daje pozor na jich řeč, jim rozuměl...“¹⁾

Někdy v pozdějších letech opatřil Felíř rukopis svůj na okrajích poznámkami, které hledání obsahu značně usnadňují; časem také pozměňoval původní text a doplňoval vypravování své z prvních let celými větami; na ukázkou uvádíme následující příklad z r. 1728: „Jistý mládenec stuccator Jan Spinetti, který dne 3. Aprilis ráno jednu pannu, která jej k stavu manželskému vzíti za svého odepřela, v kostele sv. Jiří na hradu pražském, když teprv jenom v témž kostele pár ženských osob bylo, natrefil a té panně (která císařského zahradníka dcera byla), nepochybně z pomsty několik ran a jednu přes levé rameno až na prs ostrým nožem neváženě udělal, na to z kostela po zadních schodech zběhl a přes Moldavu se převézt dal a do klementinského kolleje na Staré Město Tovaryšstva Ježíšova skočil, odtud pak dne 5. Aprilis právu vydán a do vězení král. Star. Města dodán byl; ten pak krví lidskou předsevzatě poškrvněný kostel ihned zavřen byl a služby Boží v něm zapověděné byly; ta ubohá panna dílem pro nesmírné leknutí a rány, též žalost těžce nemocna učiněna byla, však uzdravena brzo byla. On ale ten bezbožník dne 16. února 1729 z král. Star. Měst. Praž. na popravní místo vyveden, tam mečem na hrdle a ruky pravé utětím trestán býti měl a když již oči zavázané a krk obnažený měl a již klečel, tu teprv milost jemu oznámena byla a jemu trest na 3 leta na obecním díle uložen byl. [Dodatek.] Které tak tříletní dílo vykonal a na to na svobodu propuštěn a zas předešlému dílu svému se oddal, neb jistě mistrovský stuccator byl a v mnoha kostelích pražských až do dnes památka jeho díla zůstává, jak u sv. Mikuláše v Star. Městě Praze a v jiných mnohých.“

¹⁾ Hleďte ke slovům »Časopisu Musea král. českého« 1898 str. 42 v článku »Rusové v Čechách«, kde se praví: »Podrobnějších dokladů o tomto pobytu ruského vojska v Čechách (r. 1736) nemáme«, upozorňujeme, že je ve Felířově letopise hojně zajímavých zpráv.

Přestávající prozatím na těchto ukázkách, vyslovujeme své přesvědčení, že nám bude v nedaleké budoucnosti možno veřejnost naši ještě důkladněji seznámiti s obsahem Felířova letopisu.

Drobné zprávy a posudky.

Slavný vjezd primasa království Českého do Prahy před 135 lety. Arcibiskup Antonín Petr hrabě Příchovský z Příchovic, byv 26 října r. 1763 od císařovny Marie Teresie jmenován arcibiskupem Pražským a obdržev 19. prosince téhož roku pallium od papeže Klementa XIII., slavil dne 12. května r. 1764 vjezd svůj do Prahy a den na to svoji inthronisaci. O slavnostech těchto zachovala se nám obšírná zajímavá zpráva, kterouž s laskavým čtenářstvem sdělujeme, domnívající se, že se mu tím zavděčíme, jelikož zanedlouho slaviti budeme vjezd a inthronisaci nového arcipastýře našeho, nejd. pana Lva Skrbenského. Zní pak zmíněná zpráva takto: Ve příčině dne i pořádku slavnostního vjezdu mezi Jeho biskupskou Milostí a císař. král. zemským guberniem stala se předběžná úmluva, a všichni, kdož slavnosti té měli býti přítomni, byli náležitým způsobem k tomu pozváni. Pan arcibiskup, jehož veškeré komonstvo již dříve na určené k tomu místo se odebralo, odejel ve svém voze, v němž s ním pan světící biskup a kancléř seděli, o 3. hodině odpolední do zahradního domku před Žitnou branou, jenž ustanoven byl za shromaždiště. Tam očekávali jej všichni páni preláti. Tamtéž stála měšťanská jízda všech tří dolejších měst v parádě. Když pak pan arcibiskup kolem jel, vzdala mu tato jízda tasením pobočných zbraní a hlaholem trub čest. Páni preláti přivítali Jeho knížecí Milost in corpore při vystupování z vozu. Brzo potom dostavili se tamtéž přední zemští hodnostáři s nejvyšším purkrabím a nejvyšším hofmistrem v čele. Spolu s nimi přijelo hojně vysoké šlechty vesměs v šestispřežních parádních vozech. Stkvělá tato družina vysokého úřednictva a šlechty šla, vystoupivši z vozů panu arcibiskupovi na třicet kroků vstříc, pan arcibiskup pak jim na deset kroků. Tu přivítal jej pan nejvyšší purkrabí ve jménu celé země. Za uvítací jeho řeč vzdal pan arcibiskup vřelé díky a byl od pana purkrabího a nejv. hofmistra doprovoben do purkrabského vozu. Ihned potom hnul se celý stkvělý průvod v tomto pořádku: Nejdříve jela malostranská měšťanská jízda (celkem 100 jezdců), potom jízda novoměstská (160 jezdců) a jízda staroměstská (175 jezdců). Jezdci, oblečení v bezvadných uniformách, měli vesměs krásné koně. Před každou eskadronou kráčelo několik důstojnických koní s krásně vyzdobenými pokrývkami. Pak následoval šestispřežní arcibiskupský vůz, v němž seděli tři konsistorní radové a světský sekretář Jeho bisk. Milosti. V jiném rovněž šestispřežním voze seděl děkan ode Věch Svatých, hrabě Schafgotsch s infulovaným proboštem rytířského řádu sv. Hrobu. Potom následovala dlouhá řada šestispřežních, krásně ozdobených

vozů, v nichž seděli tito hodnostářové církevní: opat sázavský, opat chotěšovský, opat kláštera svatomikulášského v Praze, kapitulní děkan vyšehradský, opat zbraslavský, opat kladrubský, opat plasský, opat zlatokorunský, opat doksanský, opat želivský, opat osecký, opat vyšebrodský, opat od sv. Jana pod Skalou, opat tepelský, opat karlovský, opat strahovský, opat broumovský, velmistr řádu křižovnického s červ. hvězdou. Pak jel koňmo zemský objezdný se šesti svými žáky. V šestispřežním arcibiskupském parádním voze následovali pak: pan světití biskup, rektor arcibiskupského semináře a duchovní sekretář arcibiskupský. V jiném, rovněž šestispřežném voze jeli: děkan kapituly Svatovítské, prelát archidiakon a dva dvorní kavalírové. Potom následoval prázdný arcibiskupský hlavní parádní vůz. Tyto poslední tři vozy poskytovaly pozlacenými řezbami, uměle pracovanými ozdobami, stkvostnými malbami, červeným, pozlacenými puklicemi opatřeným řemením a zcela zlatými střapci, jakož i ostatní bohatou výzdobou stkvělý pohled. Pak kráčelo šest arcibiskupských koní vedených jízdními pacholky; tito koně pokryti byli červenými dekami, na nichž zlatem a hedvábím vyšíl byl znak arcibiskupský. Pestrý pohled poskytovala družina deseti domácích hodnostův (Haus-Officiere) arcibiskupských na koni, vesměs oděných červenými šaty a bílými vestami; každá pak část jejich oděvu byla bohatě pošíta širokými zlatými portami. Následovali dva zemští trubači v červených, stříbrem lemovaných kabátcích. Potom jelo koňmo šest arciděkanův v bílých rochetách, a za nimi, rovněž na koni, arcibiskupský ceremonář v rochetě se stříbrným arcibiskupským křížem v rukou. Další oddíl průvodu zahajovali dva běhouni a šest sloužících pana nejvyššího hofmistra zemského, a tolikéž sluhův pana nejvyššího purkrabího, dále dva portýrové, 2 běhouni a 10 sluhův arcibiskupských v největší galalivreji s klobouky, jež ozdobeny byly zlatými španělskými krajkami a bílým peřím. Za nimi jel parádní vůz purkrabský, v němž na prvním místě seděl pan arcibiskup a na ostatních sedadlech nejv. purkrabí a nejv. hofmistr; po obou stranách vozu kráčeli 2 hejdukové nejv. purkrabího, 2 hejdukové nejv. hofmistra a 4 hejdukové arcibiskupští v téže livreji jako sloužící, avšak s vysokými pštosími péry na čepicích. Za vozem jeli čtyři arcibiskupská pážata na koních v červených šatech, jež bohatě zlatými portami byly pošíty, a na ramenou zlatými splývajícími pentlemi ozdobeny; vesty měli ze stříbrného móru (moire). Dále následovali: arcibiskupský štolba, několik zemských hodnostů; obslužný (Aufwärter), štolba a mouřenín pana nejv. purkrabího a šest jízdních pacholkův. Za nimi jely vozy nejv. hofmistra a nejv. maršálka. Následovala řada ekypází jednotlivých nejvyšších hodnostářův a šlechticův zemských, z nichž každý seděl ve vlastním svém voze, provázen jsa četným služebnictvem v parádní livreji. Byli to pak zejména: nejvyšší zemský komoří, nejv. soudce lenní, appelační president, nejv. písař zemský, purkrabí královéhradeckého kraje, hrabě z Klenové, nejv. mincmistr hrabě Pačta, hrabě Adam ze Šternberka, velkopřevor maltézského řádu, hrabě z Wrtby, hrabě František z Nostic, hrabě Netolický, hr. Příchovský (c. k. komoří, bratr p. arcibiskupa), hr. z Klenové,

V Žitné ulici, na Dobytčím trhu, ve Vodičkově ulici, na Koňském trhu, na Příkopě, v Celetné ulici, na Staroměstském náměstí, v Jesuitské ulici zaznívaly s altánův a arkýřův zvuky trub a kotlův. Taktéž tomu bylo v ulici Mostecké, na Malostranském náměstí, na Vlašském plácku, v Ostruhové ulici a na Hradčanském náměstí za nevýslovného návalu lidí.

Mezi skladem slanečkův a novoměstskou radnicí stály tři setniny měšťanstva téhož města s hudbou ve zbraních. U radnice shromážděna byla městská rada v pláštích. Tamtéž pozdravil kancléř novoměstský Jeho biskupskou Milost následující českou řečí:¹⁾

¹⁾ Patrna z ní pokleslost tehdejší češtiny!

biskupskou Milost synovsky poslušně vítajíce, s tou připojenou věrosrdečnou žehbou (sic!): aby při tomto povýšeném stupňu (sic!) důstojenství a vkračování v osedlství (sic!) připraveného sídla Vaše knížecí arcibiskupská Milost podrobené sobě stádo v šťastném poklidu řídití a v nepohnutém zdraví skrze množený běh bezčíslných let panovati a hojností všelikých blahot (sic!) oplývati, tuto pak sniženou a ochuzelou obec sobě vždy dobro-milostně poručenou míti a ji svou mocnou ochranou otcovsky podpořiti ráčila. I budiž tehdy moje jménem této celé obce konaná žehba uslyšána! a staň se tak, jak jsem řekl!“

Na rohu poblíž Týnského kostela uvítán byl pan arcibiskup od členů všech čtyř fakult universitních. Rektor magnificus, obklopen jsa pedelly se stříbrnými žezly v obvyklém jejich kroji, pronesl krátkou latinskou řeč.

Na Staroměstském náměstí stály 4 setniny staroměstského měšťanstva ve zbrani; u radnice pak kancléř městský uvítal pana arcibiskupa těmito slovy: „Nejdůstojnější a vysoce osvícený kníže, Pane Pane milostivý! Jakož tak velikomocná paní a nejjasnější královna země této Vaši vysoce osvícenou knížecí arcibiskupskou Milost, našeho velmi laskavého vlastence (s předcházejícíma znamenitými zásluhy [sic!]) pohnutá byvše) za nejpřednějšího vůdce a nejvyššího duchovního pastýře tohoto slavného království českého Sobě nejmilostivěji oblíbiti a vyvoliti ráčila, my se tehdy toho s hlubokou poklonou tím více těšíme, čím většíma paprsky (sic!) radosti dnešního dne tato královská města pražská skrze tento slavný vjezd Vaše vysoce knížecí arcibiskupské Milosti se stkvějí, honosejí a oslavujou. Nejhorlivěji vinšujíce, aby nejsvrchovanější Bůh na drahná a potěšitedlná léta šťastné vládařování k oslavení jména svého, k vypuzení všeho zlého a k nesmrtedlné slávě Vaší knížecí arcibiskupské Milosti nejdobrotivěji propůjčiti ráčil. Při čemž nás, spolu s touto nám nejmilostivěji svěřenou obcí staropražskou do vysoce knížecí milostivé ochrany a náklonnosti s opačlivou (sic!) hlubokou poklonou poroučejíce, v takové stále zachovánu býti pokorně žádáme.“

Na Vlašském plácku stály dvě setniny měšťanstva Menšího města Pražského ve zbrani. Na rohu poblíž radnice vítal syndicus za městskou radu kolem stojící pana arcibiskupa po německu.

Na Hradčanech stály u knížecí residence dvě setniny měšťanské ve zbrani. Naproti na rohu stála městská rada, a syndicus jménem jejím proslovil latinskou vítací řeč.

K veškerým těmto oslovením odpověděl pan arcibiskup co nejlaskavěji, a to vždy v téže řeči, ve které byl vítán.

Po levé straně knížecí residence stály dvě granadírské setniny a to pluku hr. Kinského a pluku Maguirského v plné parádě s hudbou. Taktéž veškery hlavní a jiné stráže vojenské ve městě vzdávaly panu arcibiskupovi patřičnou čest.

Když průvod dorazil na Hradčanské náměstí, seřadila se měšťanská jízda v obvyklý šik, veškery pak vozy vjížděly jeden za druhým do residence. U hlavních schodů očekávala pak šlechta, metropolitní kapitola a všichni preláti příjezd pana arcibiskupa. Když pan arcibiskup z vozu vystoupil, odebral se v průvodu

všech do parádního pokoje drahocennými čalouny vyzdobeného, rozdal tu pamětní mince ražené na památku slavného vjezdu a pohostil pak stkvěle všechny přítomné.

Následujícího dne sešlo se veškero světské i řeholní duchovenstvo na Hradčanském náměstí, a vysoká šlechta oděná v pláštících krajkami ozdobených shromáždila se v knížecí residenci. Po 9. hodině byla pak Jeho knížecí Milost za zvuku zvonů městských v následujícím průvodu do chrámu Svatovítského uvedena: Nejdříve šli milosrdní bratři v párech, počtem 38, potom kráčeli trinitáři (15), křížovníci s červeným srdcem (16), karmelité (26), servité (35), bosí augustiniáni (30), pavláni (16), kapucíni (75), němečtí a irští františkáni (108), obutí augustiniáni (43), minorité (40), dominikáni (57) a praemonstráti (45). Potom následovaly korouhve metropolitního chrámu, a za nimi sbor trubačův a bubeníkův. Pak krácel nosič umbelly mezi dvěma jinými duchovními, kteří veliké stříbrné svícny se svícemi nesli, a za nimi pak šli arcibiskupští alumnové s panem rektorem semináře. Další oddíl průvodu tvořili alumnové konviktu Svatobartolomějského počtem 29. Za nimi kráčeli v párech faráři, děkani, venkovští vikáři a arciděkani počtem 53. Následovali sloužící a hospodářští úředníci ze všech arcibiskupských panství, jakož i domácí dvornostové arcibiskupští počtem 64. Potom následovala arcibiskupská konsistoř, za níž krácel dozorce sakristie s vikaristy a ministranty. Potom ubírali se v průvodu opati, praeláti a infulovaní probošti, a to v témž pořádku, jak na sněmu zemském sedávají; bylo jich celkem 17. Po obou stranách tohoto stkvělého zástupu kráčela řada zpěváků, kteří pěli píseň: „Ecce sacerdos magnus“. Potom šel představený klatovského kaplanství s arcibiskupským křížem a za ním ubírala se metropolitní kapitula v nádherných zlatých ornátech s infulemi na hlavách. Následoval arcibiskupský světský sekretář; potom kráčela čtyři pážata a dva dvorní kavalíři. Za nimi krácel pan arcibiskup pod baldachýnem, jež čtyři hlavní faráři pražští nesli, nepřetržitě žehnaje lid po obou stranách. Po jeho boku kráčeli dva kanovníci, a za ním šel prelát archidiaconus mezi dvěma assistenty. Tito tři duchovní oblečení byli v nádherný, ve Francii zhotovený a od zesnulého pana arcibiskupa za 10.000 zl. zakoupený ornát. Konec průvodu tvořila šlechta, městské magistráty a veliký zástup lidu.

Při vstupu do nádvoří metropolitního chrámu podal děkan metropolitní kapituly panu arcibiskupovi aspergill, jímž pan arcibiskup nejdříve sám sebe a pak kolem stojící pokropil. Potom políbil částku sv. kříže ve zlatě zasazenou, kterouž byl blahé paměti císař Karel IV. chrámu metropolitnímu daroval. Pomodliv se u hrobů sv. Vojtěcha a sv. Václava, odebral se k hlavnímu oltáři. Po krátké modlitbě a některých obřadech přivítal pan kapitulní děkan Jeho knížecí Milost velezdařilou latinskou řečí. Potom měl světící biskup německé kázání na slova Skutkův ap. 20, 28.: „Buďte bedliví sebe i všeho stáda, v němžto Duch svatý ustanovil vás biskupy, abyste spravovali církev Boží, kteréž dobyl svou krví.“ Před kostelem pak měl jeden z kanovníků české kázání na slova 1 Makk. 10, 19 a 20: „Slyšeli jsme o tobě, že jsi muž mocný v síle, a že spůsobný jsi, abys byl přítelem

naším: a nyní ustanovujeme tě dnes nejvyšším knězem národu tvého atd.“ Potom sloužil kapitolní děkan slavnou mší sv. a obvyklým „Te Deum“ zakončila se slavnost, načež shromážděným v kostele farářům, venkovským vikářům a děkanům doručen byl pastýřský list. O polednách pohostil pan arcibiskup veškeru šlechtu a generalitu při tabuli o 60 příborech co nejstkvěleji. Jelikož pak pan arcibiskup schválně sobě byl k inthronisaci své zvolil ten den, na nějž připadaly narozeniny císařovny, aby tím na jevo dal svoji oddanost a věrnost, bylo při hostině za střelby z hmoždiřů a při zvuku trub a kotlů připíjeno na zdraví Jejího Veličenstva ode všech přítomných. U večer téhož dne odbývalo se četně navštívené dostaveníčko (assemblée), při čemž podávány rozličné lahůdky. Když pak se setmělo, byla zahrada hraběcího Hatzfeldského domu, jakožto prozatímné residence jeho biskupské Milosti (nebylať vlastní jeho residence ještě dokončena) stkvěle osvětlena.

Po oba následující dny pozval pan arcibiskup mnohé vysoké osoby od stavu, jakož i metropolitní kapitolu a veškerý preláty spolu s předními osobami všech městských magistrátů a s hodnostáři universitními k tabuli a dal opětně, jako prvě dni, mezi ně rozdati pamětní mince. Taktéž rozdáno mezi přítomné několik set exemplářů německé ódy, kterouž k této slavnosti knížecí dvorní sekretář byl složil. Třetího večera vyznamenali se PP. Theatini krásným osvětlením na svahu zámeckého vrchu stojící kaple P. Marie Einsiedelské. *Dr. A. Podlaha.*

Rytiřská akademie v klášteře Tepelském. Mezi archivaliemi kláštera Strahovského našel horlivý bibliothekář nynější *vldp. Dr. Zahradník* také několik aršíků z podrobného *denníku*, jež si některý z členův konventu Tepelského na konci stol. XVIII. vedl. Z pozůstatků tohoto, německy psaného denníku nelze pohříchu vypátrati jméno pisatele. Velice zajímavá jest ta část zápisků, v níž líčí a do jisté míry i kritisuje *šlechtickou akademii*, kterouž tehdejší opat tepelský, prelát *Křištof Heřman hrabě Trautmannsdorf* byl zřídil. Ačkoliv zprávy neznámého nám pisatele brátí dlužno cum grano salis, jelikož patrně nejen strannictví nebyl prost, nýbrž i duchem josefinským byl provanut, přece podáváme je v plném znění původním, jelikož velice jsou zajímavé. Psány jsou 28. dne prosince r. 1783 a zní takto:

Tepler Ritter-Academie. Anno 1782 gab Pelzel den vierten Theil der Abbildungen böhmischer und mährischer Gelehrten und Künstler heraus und dedicierte solchen dem hiesigen Herrn Prälaten, als erkanntem Beschützer der Gelehrten und erprobten reellen Schätzer gelehrter Dedicationen. Pelzel sagte hier ein Langes und Breites zum Lobe und Ruhme seines gnädigsten Herrn Patrons, und schrieb unter anderem, mit jener gewissenhaften Wahrheitsliebe, welche man in allen Zueignungsschriften antrifft, zum Ruhme der hiesigen von ihm selbst so getauften Ritteracademie folgende 6 Zeilen nieder (NB. wie man ihm selbe etwan in die Feder dictirt haben mag), ohne das geringste von alle dem gesehen zu haben, was er so umständlich beschrieb. »Euer gräfl. Gnaden haben auch eine ordentliche Academie in der Praelatur für adeliche Jugend errichtet, und unterhalten für dieselbe nebst verschiedenen Lehrern auch solche Meister, von denen sie in Sprachen, in der Musik, im Tanzen, Reiten, Fechten

und anderen Ritterlichen Übungen unterrichtet werden.« Ich will mir aber, mit Erlaubniss des Herrn Pelzels, die sehr anstössige Freiheit nehmen, diese prächtige Periode ein wenig zu commentiren, und mit ihr den wahren Zustand dieser Academie, so wie ich selbe Anno 1783 gefunden habe, zu confrontiren. Man muss zu Stuttgart, zu Berlin, zu Wienerisch Neustadt, oder, weil hier doch nur von einer pfaffischen Academie die Rede ist, auch nur zu Kremsmünster gewesen sein, und die dasigen Erziehungsanstalten nur mit einem flüchtigen Auge betrachtet haben, um den Contrast mit der biesigen desto bizarrer zu finden. »Nebst verschiedenen Lehrern« sagt H. Pelzel getrost; und doch haben die zween, höchstens drei Junkers, woraus die ganze Academie seit ihrer Errichtung alljährig bestand, nur immer einen geistlichen Lehrer gehabt, welcher für jetzt zugleich ihr Hofmeister ist, P. Augustin Strunz heisst, und seinen 2 Eleven (Graf Auersberg ist heuer seiner Obsicht entzogen und sich selbst überlassen worden) ein wenig Orthographie, Geographie, Geschichte, christliche Liederlesen und ganz wenig Latein beibringt, sie fleissig dazu anhält, ihr Ave-Gebet zu Mittag und auf den Abend laut herzusagen, ihm tagtäglich bei der Messe zu ministrieren, allen Fremden Gästen von Extraction ihren Bückling oder Kratzfuss standesmässig zu machen, auch bei Tische den Rücken nicht an den Sessel anzulehnen, bei den stummen, bis in die tiefste Nacht verlängerten Abendmahlzeiten nichts dazu reden, nicht zu lachen, nicht einzuschlafen, und übrigens kein Aug von dem gnädigen Herrn Oncle (so müssen ihn alle die gräflichen Eleven nennen, den Herrn Praelaten) zu verwenden. Für den widernatürlichen Mönchszwang, in welchem die armen unter den Augen ihres sehr geistreichen P. Hofmeisters fast den ganzen Tag leben, entschädigen sie sich von Zeit zu Zeit nach aufgehobener Tafel bei Abwesenheit des Herrn Onkels. Denn alsdann entfernt sich der H. P. Hofmeister mit der Frau des Hausdoktors auf sein Zimmer, seine schwarze Stunde dort bei einer Tasse Caffé zu halten. Die gräflichen Eleven mischen sich dann unter die Belagerer der Bierstütze am Schenktische, und üben sich mit gutem Erfolge in feinem deutsch-Teplerischen Dialect. Man trinkt einander aus dem Bierglase die Bruderschaft zu, es dutzt sich alles untereinander, Grafen, Geistlichen und Bedienten; und ein Stockfremder hätte Mühe die hochadelichen Junkers von ihren Bedienten zu unterscheiden, wenn er nicht zum Beispiel den P. Syndicus schreien hörte: »hörste, Aursperg, du Maulaffe, du Cujon, du Saunikl! warte nur du Lümmel, du Halunk, etc. etc.« welche vertraulichen Benennungen sich freilich auch die Geistlichen wechselsweise wieder von den Junkers gefallen lassen. — Die vom H. Pelzel berührten übrigen Meister, von welchen die adelichen Schüler in Sprachen, in der Musik, im Tanzen, Fechten und anderen ritterlichen Übungen unterrichtet werden, sind nicht nur Anno 1782 und destomehr heuer, wo man der lieben Oekonomie wegen alles verabschiedet, sondern auch seit Errichtung dieses Instituts keine anderen, als folgenden sechs gewesen. 1. der Sprachmeister im Französischen, Augustin Bähringer, zu Prag geboren, der sich einige Zeit in Elsass als Handlungsbedienter gehalten, auch öfters in Paris gewesen, rheinphalzisch-schwäbisch-deutschen und strassburgisch-französischen Dialect spricht, lange Zeit Musquetier beim k. k. Regiment Ellrichshausen (nun Franz Kinsky) gewesen und als Vice-corporal dem Herrn Praelaten vom Regiment, das hier herumlag, überlassen worden. Es gehört aber mehr, als eine ausgeschämte Menschstirne dazu, wenn man behaupten wollte, dass Herr Bähringer etwas mehr als gebrochen deutsch und französisch kann, oder dass je ein anderer Sprachmeister hier angestellt gewesen, oder endlich, dass die Junkers je etwas anderes als französisch radebrechen gelernt haben. 2. In der Musik gab der, erst seit 1779 aufgenommener Kapellmeister den beiden Neffen des H. Praelaten, Joseph und Sebastian Trauttmannsdorff auf dem Clavier nur kurze Zeit Unterricht, und Graf Joseph brachte es darinnen so weit, dass er auswendig einige Contretänze und die meisten Soldatenmärsche klimpern kann, welches ihm mit der Zeit beim Ausbruch eines Krieges treffliche Dienste leisten wird. — 3. Im Tanzen unterrichtete nicht länger als vier Winter hindurch bis 1782 die Junkers ein auf der Tepler Herrschaft geborener und ausgelehnter Schuster, welcher aber auf seiner Wanderschaft zu Wien auf den Tanzböden mitpfuschen gelernt, und noch dazu seit zwei Jahren von Eger aus, wo er sein Handwerk treibt, anhero zu kommen auf öfteres Einladen sich geweigert hat. — 4. Im Reiten gaben sonst immer und geben noch itzt dreimal die Woche (verstehet sich wenn sie daheim sind, welches aber bei beiden selten zusammentrifft, und dann nur jeden Eleven, deren Eltern brav Doucers geben, weswegen der arme Graf Berthold noch keinen Schritt in die Reitschule gelassen worden) Unterricht, & der Oberbereiter Gottlieb Laubisch, als ein gemeiner Dragoner beim

k. k. Regiment Zweibrücken (nun Stalldeck) hier aufgenommen; ein bereits halbcontrabter Mann und deswegen vom Regiment entlassen, dann *b* der Unterbereiter und ordentlicher Calupain, Vorreiter, Courier, Spion, geheimer Rath, kurz alles in allem bei seiner Hochwürden und Gnaden: Joseph Schöpl; ein geborener Bauer aus dem unterthänigen Dorfe Czyhana, war lange Zeit zuvor abtheilicher Bedienter und ist nun selten eine ganze Woche lang zu Hause, weil er, ausser dem ordentlichen Vorreiten bei einer zuweiligen Reise des Hochwürdigen Praelaten oder seiner Gräfin, noch überdies häufige Courierritte nach Härtenberg, Teynitz, Willkischen, Klattau, Pilsen, und in der ganzen adelichen Gegend herum machen muss. — 5. Im Fechten? — wenn man dies Wort buchstäblich nehmen und rappieren darunter verstehen will, so streiche ich geradezu den ganzen Artikel weg! Denn nur erst seit paar Jahren lernen die zum Soldatenleben ohnehin bestimmten Eleven von einem gewissen Wanka, welcher ein Gürtler seiner Profession und Unterrichter im nahen Städtchen Tepl ist, das Exerciren und Säbelhiebe zu führen. Da aber der arme Mann keine ordentliche Besoldung von seinem Unterrichte hatte, und nur mit einem Trunkbier und einem kleinen Leibl Brodt vorlieb nehmen musste, dabei aber zu viel in seiner Profession zu versäumen vorgab, so ist auch das Exerciren, oder Pelzelische »Fechten« auf den Nagel gehängt worden. Erst heuer bekam der Graf Auersberg einen Geistlichen aus dem Convent zum lateinischen Professor der Philosophie; man wird aber im Verfolgen des Tagebuchs sehen, was es mit dieser Professur eigentlich für eine Bewandniss hat; denn überhaupt steht es bei dem Grafen, zu welcher Zeit und wie oft er seinen Lehrer besuchen will.

Was der H. Pelzel unter den anderen »ritterlichen Übungen« verstehen mag, wenn er nicht etwan das Rosenkranzbeten oder Messministriren im Kopfe hatte; denn beides lernen die Junkers hier exact und könnten zur Stunde, als sie bei den Regimentern angestellt werden, Collegia darüber halten. — Es wäre überhaupt nicht zu begreifen, wie alle diese zu Mönchen erzogene adelichen Jünglinge am Ende ihrer Afteracademischen Laufbahn den Soldatenstand erwählen können, bei welchem man eben keine Helden in der Gelehrsamkeit fordert, wie bei den verschiedenen hohen Dicasterien, wozu wahrhaftig kaum ein einziger von allen hier erzogenen Junkers taugen sollte, wenn man nicht aus der Erfahrung wüsste, dass diess das gewöhnliche Schicksal selbst der mehresten Bürgerjungen ist, welche gemeiniglich in ihrem 17—20ten Jahre zum Gewehre greifen, nachdem sie in ihren 7ten die messelesenden Halbengulden-Schützen nach der Natur und mit vieler Accuratesse gespielt hatten. Ich rücke hier zur mehreren Beglaubigung und einiger Beleuchtung der abtheilichen Absichten bei Aufnahme der meisten Eleven das genaue Verzeichniss aller, seit Errichtung dieses Instituts hier erzogenen, theils noch anwesenden adelichen Jünglinge ein:

1. *Baron Zettwitz* von Scherau soll als Spion in Amerika gehenkt worden sein.

2. Ein Sohn des Kreishauptmanns von Ellbogen, in dessen Bezirke Härtenberg liegt, Herr *von Otilienfeld*, dem der H. Abt eine Compagnie bei dem k. k. Infanterie-Regiment Franz Kinsky kaufte.

3. Sein zweiter Sohn kaufte eine Compagnie mit Tepler Gelde bei dem k. k. Infanterie-Regiment Malthesen.

4. *Baron Auppart* ist nun Lieutenant b. k. k. Cuirassier-Regiment Mecklenburg.

5. Ein Sohn des *Baron Widersberg* von Krenschowitz ist Cadet bei k. k. Dragoner-Regiment Waldeck.

6. Ein Sohn des *Baron Widersberg* von Wilkischen (die leibliche Mutter des Herrn Abts war eine von Widersberg ritterlichen Geschlechtes) ist Cadet bei dem k. k. Infanterie-Regiment Olivier Wallis.

7. Sein zweiter Sohn ward Petriner, hat aber bereits wieder den geistlichen Stand verlassen.

8. Ein Graf *Morzin* von Lukawetz ist Petriner geworden.

9. Ein Sohn des Regimentsauditors bei Olivier Wallis, *Rottmann* genannt, ist Cadet beim nehmlichen Regiment.

10. Ein Sohn des *Baron Bubna*, Obristen beim Infanterie-Regiment Prechenwille, ist Cadet beim nehmlichen Regiment.

11. Ein Bruders-Sohn des Herrn Prälaten, *Joseph Graf Trautmannsdorf*, ist Cadet bei k. k. Cuirassier-Regiment Mecklenburg.

12. Zweiter Bruderssohn, des Vorigen jüngerer Bruder, ist Lieutenant bei Coburg-Dragonen.

13. *Joseph Graf von Auersberg* zu Härtenberg, der wahre Pflegesohn des Herrn Prälaten, ist fast eben so lange hier, als das Institut bestehet, und doch

erst 18 Jahre alt; hat keine Lust zum Soldaten, noch weniger aber zum Geistlichen Stande, und studiert in soweit nur auf einen begüterten Landcavalier.

14. *Graf Joseph Berthold*, dessen Vater eine Mesalliance mit einer getauften Jüdin getroffen: sein Oncle, der 80jährige Greis, Graf Berthold zu Pulitz in Mähren, gewester Lands-Unterkämmerer, hat erst vor 7 Jahren die leibliche Schwester des hiesigen Herrn Prälaten geheirathet.

15. Der eben angekommene *Graf Joseph Krakowski von Kolowrat* zu Teynitzl, und künftiger Erbe.

Wenn die Eltern dieser Eleven reich sind und viel auf die Garderobe ihrer Kinder verwenden, auch brav Doucers unter ihre Lehrer austheilen, wie z. B. Graf Kolowrath thut, wenn sie ihren Kindern obendrein einen eigenen Bedienten mitgeben, so halten sich die Junkers noch so ziemlich in Kleidern und in der weissen Wäsche rein, und ihre Lehrer geben sich doch einige Mühe mit ihnen, wenigstens in soweit, dass sie dasjenige hier nicht vergessen und verlernen, was ihnen bereits daheim vor ihrer Anherokunft beigebracht worden. Wenn aber im Gegentheile die Eltern der Zusicherung des Herrn Prälaten, dass er in allem für ihre Kinder sorgen wolle, zu viel trauen und das ganze Jahr hindurch nicht nach denselben fragen, so haben die Eleven auch keinen ganzen Strumpf, kein ganz Hemde, kein ganzes Kleid am Leibe, noch weniger in ihren Koffern, und niemand bezeigt Lust, sich einige Mühe mit ihnen zu geben; wies noch heutzutage der arme Graf Berthold erfährt, welcher sich nur immer einen Bettelgrafen nennt, wenn er von dem Bedienten seines academischen Cameraden einen kleinen Dienst erbitten will.

Diese vornehme und in ihrer Art in Böhmen einzige Academie mag aber aus 2 oder 3 Eleven auf einmal bestehen, so stecken und schlafen diese armen immer in einer einzigen kleinen Mönchszelle beisammen, wie die Häringe; nur hat der vielgeliebte Graf Auersberg heuer erst ein eigenes Zimmer erhalten.«

Tak zní tedy zajímavý zápisek, v němž neznámý nám člen vyličil rytířskou akademii Tepelskou. Nešetřil při tom sarkasmu, a zajisté ve mnohém přestřelil. Přece však pro charakteristiku josefinské doby významným jest nejen zápisek tento sám, nýbrž i smýšlení pisatelovo.

Dr. Ant. Podlaha.

Paměti starožitného města Miličina a jeho okolí. Sepsal Fr. Teplý, kaplan miličinský. Se dvěma přílohami a pěti obrázky. V Praze. Cyrillo-Methodějská knihtiskárna V. Kotrba. Nákladem vlastním. 1899. Cena 1 zl. 50 kr. Stran 210 a VI v 8°.

Osudy svého působiště vyličil zevrubně pilný spolupracovník náš František Teplý, kaplan miličinský, ve spise, jež tuto označujeme. Na každé stránce patrně jest pilné studium pramenův dějepisných a to nejen tištěných, nýbrž i rukopisných. Nepomíjí nižádné stránky života kulturního, pokud na základě pramenův stopovati se daly. Zejména osudy a poměry českého městečka poddaného, jakým Miličín byl, velice jsou poučné. Zvláště důkladně vyličený příběh miličinské počínající tou dobou, kdy město stalo se součástí svěření mladovožického, jež kanovník a pozdější arcib. praž. hr. Khuenburg na počátku st. 18. byl zřídil, a jež podnes trvá. Velice praktickou je příloha I., obsahující veškeré záznamy týkající se šlechtických rodů v miličinských matrikách. Kdyby z knih všech farních úřadů v Čechách takovéto seznamy byly sestaveny a uveřejněny, byl by tím podán znamenitý příspěvek ku genealogii české šlechty.

P.

Paměti král. horního města Jílového a jeho zlatých dolů. Se-psal *Leopold Čihák*, měšťan jílovský. Nákladem vlastním, přispě-ním občanské záložny v Jílovém. Tiskem F. B. Batovce v Praze r. 1898. Str. 426 a XVII. Cena 3 zl.

Chvalitebna jest píle, kterou p. Leopold Čihák vynaložil na sepsání paměti rodného svého města. Škromný spisovatel jest si dobře vědom nedostatků svého díla. Svědomitě prostudoval prameny tištěné i rukopisné, ač vyznává upřímně, že nebylo mu možno všechn rukopisný materiál úplně zmoci. Stýská si také, že mu vadil nemálo naprostý nedostatek starých listin v Jílovém až do stol. XVII. Pro období starší bylo se mu tudíž spokojiti namnoze tím, aby v jedno snesl, co již bylo porůznu uveřejněno. Za to tím hojněji původních zpráv zaznamenáno ze stol. XVII. a XVIII. Mezi předními dobrodinci města Jílového uvádí se farář u sv. Jindřicha v Praze Josef Benedikt Schönpfluk, rodák jílovský († 1742). Kněz tento daroval r. 1720 na postavení krovu na kostelní věži sv. Vojtěcha v Jílovém 50 zl.; r. 1724 pomáhal městu Jílovému, aby dostalo opětně, jako za starodávna mívalo, samostatného faráře ze světského kněžstva; r. 1725 koupil, svým nákladem upravil a obci daroval dům pro faru; r. 1737 vystavěl kapli sv. Václava a založil nadaci, z které podporují se chudí synkové městští, aby vyučiti se mohli řemeslu. Zajímavé po-drobnosti podány o věcech náboženských v Jílovém po bitvě bělohorské. Vysvítá z nich, že měšťané jílovští, dříve podoboji, přijavše víru katolickou, velice vlažně plnili náboženské svoje povinnosti. Duchovní správu vedli tou dobou minorité, s nimiž městský magistrát dlouholetý vedl spor, obviňuje je, že neprá-vem trvale si osobili faru a příslušné k nim polnosti. Konečně pak r. 1724 zřízena přispěním svrchu zmíněného J. B. Schön-pfluka samostatná nová fara, kdežto stará fara zůstala v držení minoritův.

P.

Josef Svátek: Ze staré Prahy. Obrazy děje- a místopisné. S ilustracemi K. Štapfra. Nákl. Jos. R. Vilímka v Praze 1899. Stran 362 v 8°. Cena 2 zl. 90 kr.

V knize této podává se snůška devíti statí, jež Josef Svá-tek dříve porůznu v časopisech byl uveřejnil. Dobré i stinné stránky známého způsobu, kterým nedávno zesnulý spisovatel pracoval, jsou i zde patrný: hojnost zajímavého materiálu, jenž volen s patrnou snahou po sensaci hlavně z historie kriminální, ale nedostatek prohloubenosti a kritičnosti. První článek jedná o *Bílé věži*. Především opravuje tu autor běžné omyly topogra-fické o věži této. „Předně sluší věděti, že královský hrad Praž-ský čítal za předešlých věků *dvě* Bílých věží. Jedna sloužila za státní vězení od prvního počátku svého v XIII. století až do kru-tého požáru Hradčan r. 1541, načež po vyhoření tehdejší po-stoupila úlohu tuto nerovně pevnější a mohutnější družce své nad Jelením příkopem, která od té doby i jméno její zdělila a rovněž pověstným státním vězením se stala. Za druhé je třeba zjistiti, že druhá tato Bílá věž, stojící nad Jelením příkopem

nejblíže k Prašnému mostu, byla a dosud je od mnohých mylně nazývána Mihulkou, a za to dolejší bašta nad Daliborkou pokládána za Bílou věž, kdežto naopak baštová tato věž nemá žádného jména historického a sloužila jen k opevnění severní strany hradu, však nikdy za vězení státní. .“ Osudy bezděčných obyvatelův pevné této věže poskytly spisovateli ovšem hojnost látky jemu obzvláště vítané. — Ve statí druhé pojednává autor o pověstné „*Daliborce*“ s chvalitebnou střízlivostí, opíraje se o výzkumy Fr. Beneše, jimiž věž tato zbavena byla někdejšího hrůzoplného nimbu svého. Při zmínce o „nejproslulejším vězni Daliborky“, hr. Františku Šporkovi, straní Svátek přespříliš to-muto svému oblíbenci, o němž vůbec tak rád i jako historik i jako belletrista psával. — Třetí stať věnována „*Černé věži*“, do níž sázeny osoby šlechtické, jestliže nechtěly platiti dluhů svých, anebo jestliže dopustily se lehčího nějakého provinění, zejména pychu nebo výtržnosti. Další článek „*Královský letohrádek Hvězda u Trahy*“ chce býti monografií umělecko-historickou, ale patrný nedostatek odborné znalosti nevyvažuje bohatost pilně, ač ne vždy kriticky sneseného materiálu. Totéž platí o statí „*Královská zahrada na Hradčanech*“. Obšírný jest článek nadepsaný „*Karlův most a jeho věže*“; stať tato podařila se Svátkovi poměrně nejlépe ze všech. Cenná jest ona část článku „*Praha za doby Rudolfa II.*“, v níž pokusil se autor o topografický nástin tehdejší Prahy. Dva kratší články, z nichž první pojednává o pražských vodárnách a jezech, a druhý o ostrově Štvanici, doplňují obsah užitečné a dobré celkem knihy. P.

Památník okresu Dobříšského. Jubilejní spis pamětný vydaný okresním výborem Dobříšským v upomínku jubilea dvacetipětiletého starostenství starosty okresu, slovutného pána, pana Josefa Hodyse, poslance na sněmu království Českého atd. Na Dobříši. Nákladem okresu dobříšského. Tiskem Politiky v Praze r. 1898. Stran 180 v 8°.

Nejcennějším oddílem tohoto památníku jest část nadepsaná „*Místopis a dějiny obcí okresu Dobříšského*“ (str. 91—180), kterouž sestavil *Ludvík Z. Kopáček*, městský tajemník na Dobříši. Pilně snesená data dějepisná, jakož i poznámky uměleckých a historických památek se týkající ulehčí budoucím badatelům práci, poskytující jim dosti bezpečnou orientaci.

Týž pilný pracovník vydal nedávno spisek:

Paměti Obořišské. Obraz místopisný. Napsal *Ludvík Z. Kopáček*, městský adjunkt na Dobříši. V Příbrami. Tiskem a nákladem knihtiskárny Ferdinanda Pelze. 1899. Strana 91 v 16°. Cena 25 kr.

Kláster Obořišský jest památníkem slavného biskupa a českého dějepisce Jana Tomáše Pešiny z Čechorodu (1629—1680). Umyslem šlechtného biskupa bylo, uvést do Čech neznámý tu dosud řád poustevníků sv. Pavla poustevníka, kteří by konali vroucí modlitby „za požehnání a další rozkvět vznešeného domu rakouského, a za blaho stálé a radostné i šťastné trvání drahé

vlasti a všeho národa našeho slovanského.“ Uskutečnění záměru svého šlechtitý vlastenec se již nedočkal; neboť teprve po smrti jeho, v letech 1681—1688 klášter byl vystavěn z bohatého odkazu, který Pešina k tomu účelu byl učinil. Pohřích neměl klášter dlouhého trvání, byl dne 17. února 1786 císařem Josefem II. prohlášen za zrušený. Vše to vyličuje pan spisovatel obšírně a zajímavě v knížce své. Nastiňuje nejdříve osudy Obořiště od nejdávnějších dob až do r. 1677, kdy zboží Obořištské od Salomény Terezie Chanovské z Dlouhé Vsi koupil světící biskup pražský Pešina. Pak podává krátký životopis Pešinův na základě zevrubné monografie V. V. Zeleného. Dále vypravuje, kterak jednáno bylo o připuštění řádu pavlínského do Čech, a kterak konečně klášter vystavěn a řeholníci do něho uvedeni. Při této příležitosti neopominul p. spisovatel podati také kratičký nárys dějin řehole té. Potom podává zevrubný popis chrámu i kláštera, při čemž bedlivě si všímá všech uměleckých památek. Zejména četným nástěnným malbám věnoval mnoho pílě a dobře vykládá, co představují, a snaží se rozluštit podivínské někdy latinské nápisy, jež na nich se nalézají. Dále seznamuje nás s bývalými obyvateli kláštera, hlavně pak s podpřevorem *Michaellem Siebrem* (1724—1787), znamenitým spisovatelem a umělcem výtvarným. Řeholník tento měl zálibu v dějinách a zanechal veliké latinské dílo synchronistické, ozdobené vlastními jeho kresbami a mapami. Dílo toto chová se nyní ve Strahovské knihovně. Mimo spisovatelství obíral se Sieber se zdarem i ryjektivím ve mědi. Dále dotýká se spisovatel krátce oekonomických záležitostí klášterních a konečně zaznamenává jeho zrušení a prodej.

P.

„Diarium“ über die Belagerung und Occupation Prags durch die Preussen im Jahre 1744. Herausgegeben von Dr. *Otocar Weber*, a. o. Professor an der deutschen Universität in Prag. Prag 1896. J. G. Calve'sche k. u. k. Hof- u. Universitäts-Buchhandlung. (Separat-Abdruck aus den Mittheilungen des Vereins für Geschichte der Deutschen in Böhmen, Jahrg. XXXIV.) 56 str. v 8°. — Dosud známy byly události lokálního významu, jež od 31. srpna až do 26. listopadu za obležení a obsazení Prahy pruským vojskem se sběhly, z t. z. „Diarium Pragense“. Nový současný pramen prof. Weber v archivě kníž. Ferd. Kinského v Praze našel a vydal tiskem. Jest to jiné „Diarium“, něm. jazykem psané. Kdo by byl spisovatelem tohoto denníku, nepoštětilo se prof. Webrovi vypátrati. Jak z obsahu samého vysvítá, byl to dobře zpravený, svědomitý kronikář, a spolu vřelý rakouský vlastenec. Prodělal již v r. 1741—42 útrapy tehdejšího obležení, jak časté odkazy na franc. operace oné doby dokazují. Zapisoval den co den pečlivě to, co zažil, a zaznamenal také veškeré informace, jichž nabyl, při čemž ovšem časem také zcela nezaručené a bezpodstatné zprávy pojal do svých zápisků, ač sám častěji je kritizuje. Ze zpráv „Diarie“ vysvítá mimo jiné zbožnost obyv. pražského, a to jak příslušníků občanstva a šlechty, tak i vojska, kteříž vesměs před obležením poroučeli se do ochrany Boží. Se zálibou čteme prosté sice, ale zajímavé zprávy o obléhání města, o jeho kapitulaci (dne 16. září), o vyplenění přemnohých palácův a

o krutých útiscích, jež obyvatelstvu byly činěny. Mimo jiné dočítáme se o velikých summách, jež uloženy šlechtě, občanstvu a zejména řeholím a kněžstvu. „Diese schöne Repartition“ — podotýká spisov. Diaria — „solle der hier als preussischer Hofrath sich befindende ausgesprungene Augustiner Arnoldt entworffen haben.“ Jen se židy měli Prusové slitování, jelikož v nich měli nepřátelé tajné své spojence. S netajenou radostí líčí „Diarium“ odchod Prusů z Prahy, a přeje jim patrně špatného doprovodu, jehož se dostalo posledním zástupům jejich od rozhořčeného obyvatelstva Pražského. P.

Zpráva o Historickém kroužku s přehledem článků ve Sborníku dle spisovatelů.

Na sklonku století redakce Sborníku uznává za povinnost, podati stručnou zprávu o činnosti Historického kroužku, jakožto pokračování a doplnění podobné zprávy ve 2. seš. Sborníku z r. 1893.

Od vzniku Hist. kroužku v lednu r. 1891, o jehožto založení všechnu zásluhu má zvěčnělý P. Jos. Svoboda T. J., neuplynulo ani úplné desíletí, a co tu vykonáno záslužné práce! Činnost tato jeví se především v přednáškách, které se pořádají v zimním období pro širší obecnost, jež je četně navštěvuje; bývá leckdy až na 200 hostů. Do některých z nich, zvláště z prvopočátku, zavítal Jeho Eminence, zvěčnělý pan kardinál hrabě Schönborn, J. O. hrabě Karel i Vojtěch Schönborn i hraběnka Schönbornová, nejdp. biskup Brynych, dokud byl kanovníkem na Vyšehradě, nejdp. světící biskup Kalous, vsdpp. velmistr řádu křižovníků Dr. Horák, probošt Hora, kapitulní děkan Dr. Hrádek, prelát Dr. Krásl, kanovníci: Dr. Burian, Kyselka, Dr. Marek, Dr. Sedlák a mnoho jiných duchovních i světských hodnostářů.

Kromě přednášek, vytčených ve 2. s. Sborníku Historického kroužku, v letech 1891—1893, konaly se tyto r. 1893: 29. října přednášel dp. Vlastimil Hálek o Zikmundu Myslíkovi z Hyršova; 26. listopadu prof. Jos. Vávra o tiché reformaci katolické před bitvou bělohorskou; v prosinci vdp. farář Václav Honejsek z dějin nepatrné české vesnice, ve kteréžto přednášce pokračoval v lednu 1894, načež přednášel dne 11. února 1894 prof. J. Vávra o tiché reformaci v Čechách v 16. století; v březnu měl přednášku dp. Frà Jos. Hamršmíd o českém kněžstvu v 14. stol., dne 29. června dp. P. Zahradník O. Praem. o blah. Hroznatovi a jeho působení, 18. listopadu vdp. P. Jos. Svoboda o remigrantech českých za vpádu Sasů do Čech 1631—1635; dne 9. prosince dp. P. Petr Špička měl (3.) přednášku o Komenském a Drabíkovi ve Fulneku. Roku 1895 dne 13. ledna přednášel vdp. Dr. Ant. Podlaha o reformaci v Čechách od r. 1670—1730, dne 24. února prof. Jos. Vávra o vlivu paní a dívek na katolickou reformaci v Čechách; dne 21. dubna promluvil vdp. prof. František Vacek o synodě pražské z r. 1605; dne 29. září prof. Jos. Vávra vykládal o Marii Maximilianě z Hohenzollern, dne 3. listopadu o proskripci je-

suitů r. 1618 a dne 17. listopadu o životě a působení dam z rodu Pernštejnského; dne 15. prosince vdp. prof. Fr. Vacek přednášel o výchově duchovenstva a jeho dalším vzdělání na začátku 17. století. Roku 1896 dne 28. února vysvětloval dp. Fr. Jos. Hamr-šmíd, jak v Čechách zdařila se Ilusem zamýšlená reformace? Dne 15. března Dr. Ant. Podlaha zprávu podal o třech laicích českých, jakožto literárních obráncích víry katolické ve století 16. a 17.; dne 25. října předčítal práci p. učitele měšťanských škol v Kolíně Jos. Lintnera p. prof. Jos. Vávra z dějin města Soběslavě v letech 1600—1626, načež prof. Vávra dne 25. října přednášel z rodinné kroniky hrabat z Oppersdorfu; dne 20. prosince vykládal dp. Václav Roudnický o Václavu Šturmovi a bratřích českých. Roku 1897 dne 2. února pokračoval prof. Jos. Vávra ve své přednášce z rodinné kroniky hrabat z Oppersdorfu v Čechách a ve Slezích; dne 28. února Dr. Ant. Podlaha objasnil úřední jednání konsistoře pražské s jinověrci v Čechách v letech 1730—1747, načež dne 28. listopadu promluvil o Václavu Kozmaneciovi a jeho historických spisech. R. 1898 dne 6. ledna měl (3.) přednášku o hrabatech z Oppersdorfu p. prof. Jos. Vávra, jenž v jejich archivě v Hor. Hlohově pracoval o prázdninách po dvakráte; dne 13. března vykládal p. adj. Hynek Kollmann o základech katolické reformace od roku 1627, načež dne 23. října přednášel opět prof. Vávra a to o událostech 30leté války v letech 1624—1627, v nížto pokračoval dne 18. prosince; před tím dne 27. listopadu vykládal Dr. Antonín Podlaha o Václavu hraběti Kolovratovi S. J. Roku 1899 dne 29. ledna přednášku měl pan učitel Josef Lintner o akademii Rožmberské a o faráři soběslavském Prokopu Ceterazském v letech 1612—1618; dne 5. února vykládal prof. Josef Vávra o katolické reformaci v Dolních Slezích; dne 5. března přednášel dp. Václav Roudnický o generálním sněmě roku 1619, v níž pokračovati bude dne 22. října, načež v listopadu přednáseti bude prof. Vávra. Většina těchto přednášek otištěna ve Sborníku. Mimo to předneseno bylo hojně posudkův a zpráv o nových i starších spisech historických a některých archivech ve schůzích výborových.

O schůzi manifestační, jež se dala o sv. Václavě r. 1897, bylo patero přednášek dne 27. září pohovořil p. učitel Josef Flekáček o historických románech, co v nich historických lží a překroucenin, a vdp. farář a arcib. notář František Ekert proslovil o stavu mužských klášterů pražských za doby katolické reformace po stránce jazykové a národnostní; druhého dne 28. září promluvil vdp. konsistorní rada Václav Honejsek o českých emigrantech v Lešně a Perně, p. prof. Josef Vávra o dobývání Prahy od Švédů r. 1648 a vdp. prof. Václav Müller o historické pravdě v operní produkci novověké. Přednášky tyto byly velmi čteně navštíveny a přednášející odměněni hojným potleskem.

Od 7. ledna 1891 až do června 1899 odbýváno 66 schůzí výboru, ze kterých některé důležitější návrhy a snesení dovolujeme si uvést. Žel, že nejeden vhodný návrh pro nepřízeň doby a jiné překážky nemohl se uskutečnit. Pořízena matrika členů, založena knihovna, do níž dle možnosti kupují se historická díla

starů i nová. Výměnou dostáváme Časopis českého Musea, spisy král. české společnosti nauk, Obzor, Věstník čes. professorů; darem obdrželi jsme od slav. zemského výboru Archiv český a Sněmy zemské. Knihovna tato, dříve uložená v domě řádu je-suitů, po úmrtí P. Jos. Svobody převezena do bytu jednatele prof. Dra M. Kováře ve Ferdinandově tř. čís. 6.

Výbor měnil se téměř jen úmrtím nebo odchodem někte-rého člena. Původně zasedali v něm: P. Josef Svoboda (před-seda), farář František Ekert, Fr. Josef Hamršmíd (pokladník), Dr. Matěj Kovář, Fr. Marat, prof. Josef Vávra (jednatel) a vdp. Tom. Škrdle jako delegát „Vlasti“, jejíž odborem jest Historický kroužek. Záhy počet členů výboru rozmnožen o 2, i zvolen univ. prof. Dr. Fr. Kryštůfek a Dr. Ant. Podlaha. Později ve vý-boru zasedali jakožto noví členové farář Václav Honejsek, Fran-tišek Zdráhal (redaktor Sborníku), prof. Kar. Konrád, Dr. Antonín Soldát, prof. Frant. Vacek, farář Dr. Karel L. Řehák, Dr. Fr. Doubrava, vdp. P. Alois Kress S. J.

Po smrti velezasloužilého superiora P. Jos. Svobody před-sedou zvolen J. Magn. Dr. Fr. X. Kryštůfek ve schůzi širšího výboru dne 28. května 1896. Redaktorem a jednatelem stal se Dr. M. Kovář.

Zvláštními příznivci Historického kroužku osvědčili se Jeho Em. nejdp. kardinál František de Paula hrabě Schönborn, Jeho M. nejdp. biskup královehradecký Josef Hais, Jeho Exc. nejdp. kníže arcibiskup olomoucký Th. Dr. Theodor Kohn, nejdp. bi-skup královéhradecký Eduard Jan Brynych, vsdp. probošt vyše-hradský Dr. Antonín Lenz, vsdp. kap. děkan litoměřický Th. Dr. Jan Řehák, prof. Karel Konrád, vldp. farář u sv. Ducha v Praze Dr. Karel Lev Řehák a j., pamatující na Kroužek značnějšími odkazy a dary.

Sborníku dosud vydáno 9 sešitů, první dva za redakce prof. Fr. Zdráhala, ostatní redakcí Dra. Matěje Kováře. Obsah jejich jest dle spisovatelů tento:

Boleslav *Dolejšek*: Archiv třeboňský. VI.¹⁾ 123.

— Slaměný chléb. VI. 127.

Alois *Dostál*: List z pamětní knihy v Hor. Stupně. IV. 139.

Ant. *Flesar*: Trčkův řád bohoslužebný z r. 1616. IV. 131.

— Examina viz Kovář.

Jos. *Hamršmíd*: Co věřil král Jiří o přijímání pod obojí způso-bou? I. 36.

— Několik slov o českém kněžstvu století 14. a 15. II. 40.

— Jak byla kompaktáta v Čechách provedena. V. 46 a VI. 63.

— Několik slov k řeči Dra. Herolda v Poděbradech. V. 186.

— Čtyřicetihodinná pobožnost r. 1622. VII. 172 a několik posudků.

Jan *Ježek*: Vatikánská zpráva o reformaci a protireformaci v Čechách a zemích s nimi spojených za Ferdinanda II. VIII. 2., 5.

¹⁾ Římská číslice značí sešit, arabská stránku; od VIII. seš. počínajíc ozna-čuje první arabská číslice část sešitu, jenž rozdělen na dvě, a druhá stranu.

- Hynek *Kollman*: P. Bonaventura z Kolína, kapucín, reformátor města Fulneku. II. 87.
- Karel *Konrád*: Literátská bratrstva v době pobělohorské. I. 28.
- M. *Kovář*: Epistula Wenceslai Meroschwa. II. 60.
- List Václava Merošvy (překlad). II. 74.
- Considerationes, quas cuidam excellentissimo comiti super subditorum gravaminibus proposuit non nemo ex nostris, priusquam officium confessarii apud eundem excellentissimum acceptaret (překlad). III. 73.
- Z katolických missií na Moravě a ve Slezsku v době reformace katolické. (Z pozůstalosti Julia Chodníčka.) V. 108.
- P. Josef Svoboda T. J. V. 169.
- Examina podezřelých z kacířství v letech 1732—1734 (s Ant. Flesarem). VI. 114.
- Th. Dr. Klement Borový. VI. 135.
- Rušení klášterů za císaře Josefa II. VII. 136.
- P. Petr Špička. VII. 174.
- Kardinál kníže arcibiskup pražský František de Paula hrabě Schönborn. VIII. 2. 3.
- Frant. *Krás*: Opat Anselm Vlach ve sporu s arcibiskupem pražským Ferdinandem hrabětem z Khüenburka o exempci. VII. 12.
- Arcibiskup pražský Jan Josef hrabě Breuner a opat u svatého Mikuláše Maurus Roučka ve sporu o patronát kostela v Hrnčířích. VII. 71.
- Pořad kanovníků při kathedrálním a napotom metropolitním chrámě sv. Víta na hradě Pražském. VIII. 1. 3., VIII. 2. 49.
- Fr. J. *Kroiher*: Bylo li porušení majestátu příčinou českého povstání. II. 49.
- Nevlastenectví českých stavů nekatolických v době předbělohorské. II. 55.
- Jos. *Lintner*: Příspěvek k dějinám města Soběslavě z let 1600 až 1626. V. 97.
- Škola Rožmberská v Soběslavi. VIII. 1. 77.
- Duchovní správa v Soběslavi za faráře Prokopa Ceterazského v letech 1612—1618. VIII. 2. 25.
- Ant. *Podlaha*: Život a působení Antonína Koniáše II. 3.
- Z dějin katolických missií v Čechách r. 1670—1730. IV. 104.
- Tři čeští laikové jakožto literární obránci víry katolické ve stol. 16. a 17. (Blažej Nožička z Votína, Jakub Horčický z Tepence, Jan Benedikt Smolík). V. 3.
- Úřední jednání konsistoře pražské ve příčině jinověrců v Čechách v letech 1730—1747. VI. 83.
- Z dějin zápasu katolického náboženství s jinověrstvím v Čechách v letech 1700—1756. VII. 25.
- Václava Františka Kozmanecia spisování historická. VII. 81., VIII. 1. 85 a VIII. 2. 61.
- Václav hrabě Kolovrat T. J. VIII. 1. 65.
- Předchůdcové Schmidlovi v historiografii české provincie Tovaryšstva Ježíšova. VIII. 2. 39.
- Drobnosti: Klementinum v době obležení Prahy od Prusů r. 1757. IV. 133.

- Ant. Podlaha:* Sobotáři na Moravě a v Čechách. IV. 139.
 — Rytíř František z Hustiřan. IV. 140.
 — Oslava sv. Jana Nepomuckého v Neapoli r. 1711. IV. 141.
 — Nepokoje na jezuitském panství Hradištském r. 1678. V. 182.
 — Václav František Kozmanecius o zimním králi českém. V. 183.
 — Týž o svém a krajanů svých obrácení. V. 190.
 — Výslech obviněného z rozšiřování jinověrství v Čechách roku 1668. V. 190.
 — Právo asylní. V. 191.
 — Poustevníci na panství Lyském na počátku stol. 18. VII. 170.
 — Česká kniha proti křesťansko-židovské sektě v Čechách v polovici 18. století. VII. 170.
 — Jaké pohnutky vedly kněze z Tov. Ježíšova k práci literární. VII. 171.
 — Slavný vjezd primasa království Českého do Prahy před 135 lety. VIII. 2. 95.
 — Rytířská akademie v klášteře Tepelském. VIII. 2. 100.
 — Hojně posudků.
Fr. Humbert Ravníkar: P. Dominik a Jesu Maria ve válečné radě před bitvou bělohorskou. VIII. 2. 13.
Václ. Roudnický: Václav Šturm a čeští bratři. VI. 74.
Fr. J. Rypáček: K dějinám sporu Stanislava Pavlovského z Pavlovič, biskupa olomouckého, se stavy moravskými. VI. 69.
 — O „Úvodě“ do Dějin národu českého. K jubileu Františka Palackého. VII. 62.
Fr. Snopek: O některých nesrovnalostech v pannonských legendách. V. 157.
Ant. Soldát: Z dějin kníž. arcib. semináře v Praze. V. 61.
Petr Špička: Po stopách Drabíkových proroctví. IV. 3.
Fr. Štědrý: Zaniklé osady v okrese Lounském. VII. 134.
Fr. Teplý: Vrcholtovice. VII. 121.
 — Šebířov. VIII. 1. 100.
Fr. Vacek: Diecéšní synoda pražská z r. 1605. V. 25.
Jos. Vávra: Katolíci a sněm český r. 1608 a 1609. I. 3.
 — Počátky reformace katolické v Čechách. III. 3.
 — O katolických paních v Čechách za doby reformace. IV. 85.
 — Z rodinné kroniky pánů z Oppersdorfu. VI. 3.
 — Doplnky k životopisu Hanuše z Oppersdorfu. VII. 3.
Ant. Vetešník: Josef Jungmann a vyučování jazyku českému v seminářích. VII. 134.
Fr. Wildmann: Zlatá Koruna. VIII. 2. 31.
Fr. Zdráhal: Posledních 40 let v kolleji jezuitské v Uherském Hradišti. I. 40.

V řadě členů našich vykazuje se již nejedna citelná mezera, způsobená neuprosnou smrtí. R. 1894 rozžehnal se s námi neunavný badatel prof. Karel Konrád, člen výboru, o němž redaktor Sborníku obšírný životopis napsal ve výroční zprávě c. k. gymnasia v Truhlářské ulici v Praze; r. 1896 odešel náš neza-

pomenutelný předseda P. Jos. Svoboda T. J., r. 1898 opustil nás u mladém ještě věku P. Petr Špička O. C., o jejichž životě a působení Sborník podal zprávu.

Pracujeme, seč jsme, pro věc dobrou: pátrati po historické pravdě, hlavně v těch dobách, kde dějiny české pojímají a líčí se jednostranně, v době husitské, v době reformace katolické a v době josefinské, ač se neobmezujeme jen na doby tyto, hledíce si i výzkumův a badání z dob ostatních, jak články Sborníku našeho jsou toho dokladem. Dopracovali jsme se již tak leckteré nápravy, i doufáme, že se objevené pravdy historické budou i dále šířiti a utvrzovati. Bůh nás sil a rozmnožuj řady dobrodincův, pracovníkův, odběratelův a čtenářův našich!

Dr. M. Kovář.

O B S A H.

	Stránka
Kardinál kníže-arcibiskup pražský František de Paula hrabě Schönborn.	
Dr. <i>Mat. Kovář</i>	3
Vatikánská zpráva o reformaci a protireformaci v Čechách a zemích s nimi spojených za Ferdinanda II. Podává <i>Ž. Ježek</i>	5
P. Dominik a Jesu Maria ve válečné radě před bitvou bělohorskou. Podává Fr. <i>Humbert Ravnikar</i> , Ord. Praed.	13
Duchovní správa v Soběslavi za faráře Prokopa Ceterazského v l. 1612 až 1618. Podává <i>Jos. Lintner</i>	25
Zlatá Koruna. Dle pramenů podává <i>František Wildmann</i>	31
Předchůdcové Schmidlovi v historiografii české provincie Tovaryšstva Ježíšova. Podává Dr. <i>Ant. Podlaha</i>	39
Pořad kanovníků při katedrálním a napotom metropolitním chrámě sv. Víta na hradě Pražském. Podává Dr. <i>Frant. Krás</i>	49
Václava Frant. Kozmanecia spisování historická. Upravil Dr. <i>Ant. Podlaha</i>	61
František Václav Felíř a jeho letopis. Podává <i>Jos. V. Bouchal</i>	91

Drobnosti:

Slavný vjezd primasa království Českého do Prahy před 135 lety. Dr. <i>Ant. Podlaha</i>	95
Rytířská akademie v klášteře Tepelském. Dr. <i>Ant. Podlaha</i>	100

Posudky:

<i>Frant. Teplý</i> : Paměti starožitného města Miličina a jeho okolí. <i>P.</i>	103
<i>Leopold Čihák</i> : Paměti král. horn. města Jílového a jeho zlatých dolů. <i>P.</i>	104
<i>Josef Svátek</i> : Ze staré Prahy. <i>P.</i>	104
Památník okresu Dobříšského. <i>P.</i>	105
Paměti Obořišské. <i>P.</i>	105
„Diarium“ über die Belagerung und Occupation Prags durch die Preussen im Jahre 1744. <i>P.</i>	106
Zpráva o Historickém kroužku s přehledem článků ve Sborníku dle spisovatelů	107